

**ЛЬВІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ДАНИЛА ГАЛИЦЬКОГО**

Кафедра сімейної медицини ФПДО

**МЕТОДИЧНІ РОЗРОБКИ
ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ
ДЛЯ ЛІКАРІВ-ІНТЕРНІВ ЦИКЛУ ПЕРВИННОЇ
СПЕЦІАЛІЗАЦІЇ (ІНТЕРНАТУРИ)
“ВНУТРІШНІ ХВОРОБИ”**

Львів – 2024

УДК: 61:378:616.1/4(075)
М 545

Рекомендовано методичною комісією факультету післядипломної освіти
Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького
Протокол № 5 від 14 грудня 2023 р.

МЕТОДИЧНІ РОЗРОБКИ ПІДГОТУВАЛИ:
викладачі кафедри сімейної медицини ФПДО
Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького

д.мед.н., професор	Соломенчук Т.М.
д.мед.н., професор	Скибчик В.А.
к.мед.н., асистент	Вірна М.М.
к.мед.н., доцент	Заремба О.В.
д.мед.н., професор	Світлик Г.В.
к.мед.н., доцент	Склярова О.Є.
к.мед.н., доцент	Капустинський О.О.
к.мед.н., доцент	Слаба Н.А.
к.мед.н., доцент	Макар О.Р.
к.мед.н., доцент	Копчак Л.М.
к.мед.н., доцент	Заремба-Федчишин О.В.
к.мед.н., доцент	Беш Д.І.
к.мед.н., доцент	Кисіль О.Ю.
к.мед.н., доцент	Федечко М.Й.
к.мед.н., доцент	Процько В.В.
к.мед.н., асистент	Білавка І.В.
к.мед.н., асистент	Тишко Л.О.
к.мед.н., асистент	Юзич І.А.
к.мед.н., асистент	Чнгрян Г.В.
к.мед.н., асистент	Галькевич М.П.
PhD, асистент	Рак Н.О.
PhD, асистент	Лабінська О.Є.
PhD, асистент	Прокоса М.І.
PhD, асистент	Луцька В.Л.
Асистент	Климкович О.Ю.

Рецензенти:

Завідувач кафедри терапії № 1, медичної діагностики та гематології і трансфузіології ФПДО
ЛНМУ імені Данила Галицького, д.мед.н., професор **Склярів Є.Я.**;

Завідувач кафедри променевої діагностики ФПДО ЛНМУ імені Данила Галицького, к.мед.н.,
доц. **Сороківський М.С.**

Відповідальні за випуск:

Проректор факультету післядипломної освіти, доцент О.Є. СІЧКОРІЗ

ТЕМИ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

1.	Організація стаціонарної, амбулаторної, невідкладної медичної допомоги в клініці внутрішніх хвороб
2.	Принципи доказовості у внутрішній медицині
3.	Правила оформлення медичної документації, ведення статистичної звітності
4.	Методи обстеження при захворюваннях органів дихання
5.	Дихальна недостатність
6.	Гостра дихальна недостатність
7.	Хронічна дихальна недостатність
8.	Хронічне обструктивне захворювання легень
9.	Бронхіальна астма
10.	Пневмонії
11.	Негоспітальна пневмонія
12.	Госпітальна пневмонія
13.	Пневмонія + Covid 19
14.	Пневмонія викликана вірусом грипу
15.	Тяжкий гострий респіраторний синдром
16.	Інтерстиційні хвороби легень
17.	Ідіопатична інтерстиційна пневмонія
18.	Саркоїдоз
19.	Екзогенний алергічний альвеоліт
20.	Пневмоконіози
21.	Пухлини легень
22.	Гідроторакс
23.	Пневмоторакс
24.	Емфізема легень
25.	Пухлини і кисти середостіння
26.	Клінічна фармакологія кортикостероїдів
27.	Клінічна фармакологія нестероїдних протизапальних засобів
28.	Клінічна фармакологія бронхолітиків та відхаркувальних препаратів
29.	Клінічна фармакологія антибактеріальних препаратів
30.	Променева діагностика в кардіології
31.	Есенціальна артеріальна гіпертензія
32.	Вторинні артеріальні гіпертензії
33.	Клінічна фармакологія антигіпертензивних препаратів
34.	Атеросклероз та дисліпідемії
35.	Класифікація та чинники ризику атеросклерозу
36.	Клінічна фармакологія гіполіпідемічних препаратів
37.	Клінічна фармакологія антиішемічних препаратів
38.	Стратегія лікування ГКС з підйомом сегменту ST
39.	Стратегія лікування ГКС без підйому сегменту ST
40.	Клінічна фармакологія антикоагулянтів та фібринолітичних препаратів
41.	Клінічна фармакологія антитромбоцитарних препаратів
42.	Гостра судинна недостатність
43.	Диференціальна діагностика кардіалгій
44.	Раптова серцева смерть: причини, діагностика, реанімаційні заходи, методи профілактики
45.	Особливості перебігу та лікування захворювань серцево-судинної системи у вагітних

46.	Гіпертрофічна кардіоміопатія
47.	Дилатаційна кардіоміопатія
48.	Інфекційний ендокардит: клініка, діагностика, лікування
49.	Захворювання перикарда: клініка, діагностика, лікування
50.	Вроджені вади серця
51.	Набуті вади серця
52.	АВС стратегія ведення пацієнтів з фібриляцією/тріпотінням передсердь
53.	Застосування сучасних дистанційних пристроїв для діагностики порушень ритму та провідності
54.	Синдром слабості синусового вузла
55.	Синдроми передчасного збудження шлуночків
56.	Порушення провідності
57.	Клінічна фармакологія антиаритмічних препаратів
58.	Розшаровуюча аневризма аорти
59.	Визначення, класифікація та діагностика хронічної серцевої недостатності
60.	Стратегія лікування хронічної серцевої недостатності зі зниженою фракцією викиду лівого шлуночка
61.	Стратегія лікування хронічної серцевої недостатності зі помірно зниженою та збереженою фракцією викиду лівого шлуночка
62.	Бета-адреноблокатори у лікуванні хронічної серцевої недостатності
63.	Блокатори ренін-ангіотензин- альдостеронової системи у лікуванні хронічної серцевої недостатності
64.	Блокатори мінералокортикоїдних рецепторів у лікуванні хронічної серцевої недостатності
65.	Роль емпагліфлозину та дапагліфлозину у лікуванні хронічної серцевої недостатності
66.	Роль діуретиків у лікуванні хронічної серцевої недостатності
67.	Особливості перебігу серцево- судинних захворювань у хворих похилого та старечого віку
68.	Ураження серця при ендокринній патології
69.	Ураження серця при легеневій патології
70.	Ураження серця при нирковій патології. Кардіоренальний континуум
71.	Особливості ведення кардіологічних пацієнтів при патології травного тракту
72.	Особливості ведення хворих після кардіохірургічних втручань
73.	Реабілітація при серцево-судинних захворюваннях
74.	Методи обстеження при ревматичних захворюваннях
75.	Гострий ревматизм
76.	Подагра
77.	Остеопороз
78.	Реактивний артрит
79.	Анкілозивний спондилоартрит
80.	Системні хвороби сполучної тканини
81.	Ревматоїдний артрит
82.	Васкуліти
83.	Фіброміалгія
84.	Антифосфоліпідний синдром
85.	Септичний артрит
86.	Асептичний остеонекроз
87.	Саркоїдоз
88.	Синдром Шегрена
89.	Диференційна діагностика суглобового синдрому

90.	Особливості курації вагітних із ревматологічними захворюваннями
91.	Особливості курації пацієнтів з ревматологічними захворюваннями під час лактації
92.	Особливості курації пацієнтів похилого віку з ревматичними захворюваннями
93.	Класифікація, фармакологічні властивості НПЗП
94.	Біологічні антиревматичні препарати
95.	Особливості застосування ГКС: системно, внутрішньосуглобово
96.	Реабілітація пацієнтів з ревматичними захворюваннями
97.	Методи обстеження при захворюваннях органів травлення
98.	Діагностика та лікування гастроєзофагеальної рефлюксної хвороби, ахалазії кардії
99.	Рак стравоходу
100.	Функціональна диспепсія. Поняття недослідженої диспепсії
101.	Сучасні аспекти діагностики хронічного гастриту та дуоденіту
102.	Пептична виразка шлунка та дванадцятипалої кишки
103.	Нр-негативна пептична виразка шлунка та 12-типалої кишки диспепсія
104.	Ускладнення пептичної виразки шлунка та 12-типалої кишки
105.	Особливості скринінгової діагностики та методи лікування злоякісних пухлин органів травлення
106.	Гострий панкреатит, клініка та діагностика
107.	Хронічний панкреатит
108.	Дискінезії жовчного міхура та жовчевивідних шляхів
109.	Хронічний холецистит
110.	Диференційна діагностика жовтяниць
111.	Алкогольна хвороба печінки
112.	Неалкогольна жирова хвороба печінки
113.	Діагностика та лікування хронічних гепатитів
114.	Діагностика та лікування цирозів печінки
115.	Ускладнення цирозів печінки
116.	Діагностика та лікування синдрому надлишкового бактеріального росту
117.	Діагностика та тактика лікаря у разі синдрому «гострого живота»
118.	Діагностика та тактика лікаря у разі гастроінтестинальної кровотечі та за наявності крові у випорожненні
119.	Особливості діагностики та лікування хвороб органів травлення у вагітних
120.	Особливості діагностики та лікування хвороб органів травлення у пацієнтів похилого та старечого віку
121.	Клінічна фармакологія антацидів та антисекреторних препаратів
122.	Клінічна фармакологія гепатопротекторів
123.	Клінічна фармакологія жовчегінних препаратів
124.	Клінічна фармакологія пребіотиків та пробіотиків
125.	Методи обстеження при захворюваннях нирок
126.	Гломерулонефрити
127.	Піелонефрити
128.	Хронічна хвороба нирок
129.	Амілоїдоз нирок
130.	Нирково-кам'яна хвороба
131.	Вроджені та спадкові захворювання нирок
132.	Актуальні питання сучасної алергології
133.	Анафілаксія
134.	Невідкладні стани в алергології

135.	Сироваткова хвороба
136.	Алергічний риніт
137.	Кропив'янка
138.	Алергічні хвороби шкіри
139.	Методи обстеження при хворобах крові
140.	Анемії. Геморагічні діатези
141.	Гемобластози
142.	Хронічні лімфопроліферативні хвороби
143.	Лімфоми
144.	Геморагічні діатези
145.	Хронічні мієлопроліферативні хвороби
146.	Гемофілія А та гемофілія В
147.	Основні методи обстеження хворих з ендокринною патологією
148.	Хвороби гіпоталамо- гіпофізарної системи
149.	Хвороби щитовидної залози та наднирників
150.	Цукровий діабет
151.	Гострі ускладнення цукрового діабету
152.	Хвороби наднирників
153.	Метаболічний синдром та ожиріння
154.	Клімакс
155.	Інтенсивна терапія і реанімація при ендокринних хворобах
156.	Побічна дія ліків, загальні положення
157.	Побічна дія антибактеріальних препаратів
158.	Лікувальне харчування при захворюваннях внутрішніх органів
159.	Фітотерапія
160.	Фізичні методи лікування. Бальнеотерапія
161.	Санаторно-курортне та реабілітаційне лікування
162.	Сумісність лікарських засобів

Тема. ОРГАНІЗАЦІЯ СТАЦІОНАРНОЇ, АМБУЛАТОРНОЇ, НЕВІДКЛАДНОЇ МЕДИЧНОЇ ДОПОМОГИ В КЛІНІЦІ ВНУТРІШНІХ ХВОРОБ

Мета і завдання

Удосконалити та поглибити знання лікарів-інтернів щодо принципів роботи лікувально-профілактичних закладів у наданні стаціонарної, амбулаторної та невідкладної медичної допомоги населенню.

Місце заняття

Навчальна кімната.

Час – 2 години

Матеріальне забезпечення

Мультимедійна презентація, набір тестових завдань та ситуаційних задач на відповідну тему.

Форма проведення заняття: дискусія, розгорнута бесіда, "круглий стіл".

Навчальні питання:

1. Види медичної допомоги.
2. Принципи медичного забезпечення в Україні.
3. Основні етапи медичної реформи в Україні.
4. Принципи медичної реформи в Україні.
5. Первинна медична допомога. Обов'язки сімейного лікаря.
6. Вторинний та третинний рівні надання медичної допомоги.
7. Поняття програми медичних гарантій.

Практичні навички

Знати принципи роботи лікувально-профілактичних закладів.

Вміти формувати маршрут пацієнта в умовах багаторівневої структури медичної допомоги.

Самостійна робота

Вивчення рекомендованої літератури.

ЛІТЕРАТУРА

1. Закон України "Про внесення змін до Основ законодавства України про охорону здоров'я щодо удосконалення надання медичної допомоги" N 3611- VI від 07.07.2011 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://old.moz.gov.ua/ua/portal/zn_20110707_3611VI.html.
2. Сімейна медицина : в 3-х т.: підруч. для студ. вищих мед. навч. закл. IV рівня акредитації / О. М. Гиріна, Л. М. Пасієшвілі, Г. С. Попік [та ін.] ; за ред.: О. М. Гиріної, Л. М. Пасієшвілі, Г. С. Попік. – Київ : Медицина, 2013. – Кн. 1: Загальні питання сімейної медицини. – 671 с.
3. <http://www.moz.gov.ua>.
4. Наказ МОЗ України № 33 від 23.02.2000 р. «Про штатні нормативи і типові штати закладів охорони здоров'я».
5. Наказ МОЗ України № 33 від 23.07.2001 р. «Про організацію роботи підрозділів сімейної медицини».
6. Наказ МОЗ України від 04.11.2011 № 756 «Про затвердження Порядку вибору та зміни лікаря первинної медичної (медико-санітарної) допомоги та форм первинної облікової документації» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://old.moz.gov.ua/ua/portal/dn_20111104_756.html
7. Наказ МОЗ України від 29.07.2016 № 801 «Про затвердження Положення про центр первинної медичної (медико-санітарної) допомоги та положень про його підрозділи». [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://old.moz.gov.ua/ua/portal/dn_20160729_0801.html
8. Наказ МОЗ України від 19.03.2018 № 504 "Про затвердження Порядку надання первинної медичної допомоги". [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://moz.gov.ua/article/ministry-mandates/nakaz-moz-ukraini-vid19032018--504-pro-zatverdzhennja-porjadku-nadannja-pervinnoi-medichnoidopomogi>.

Тема. ПРИНЦИПИ ДОКАЗОВОСТІ ТА СТАНДАРТИ ДІАГНОСТИКИ І ЛІКУВАННЯ У ВНУТРІШНІЙ МЕДИЦИНІ

Мета і завдання

Удосконалити знання лікарів-інтернів з основ і принципів доказової медицини.

Місце заняття

Навчальна кімната.

Час – 2 години

Матеріальне забезпечення

Мультимедійна презентація, набір тестових завдань та ситуаційних задач на відповідну тему.

Форма проведення заняття: дискусія, розгорнута бесіда, "круглий стіл".

Навчальні питання:

1. Походження доказової медицини.
2. Завдання доказової медицини.
3. Новизна доказової медицини.
4. Основні принципи доказової медицини.
5. Поняття про рівні доказовості А,В,С,Д.
6. Ступені рекомендацій.
7. Дизайн епідеміологічних досліджень.
8. Види наукових досліджень.
9. Фази клінічних випробувань.
9. Клінічні рекомендації.
10. Протоколи діагностики та лікування.
11. Приклади практичного застосування доказової медицини.

Практичні навички

Знати основи і принципи доказової медицини.

Вміти знаходити і використовувати клінічні рекомендації та протоколи ведення хворих, оцінювати клінічні рекомендації за доказовою силою і рівнем доказовості, знаходити і використовувати мета-аналізи та систематичні огляди доказових даних.

Самостійна робота

Вивчення рекомендованої літератури.

ЛІТЕРАТУРА

1. *Внутрішні хвороби. Підручник заснований на принципах доказової медицини 2018/19 / редА. Яремчук-Качмарчик. - Краків : Практ. медицина, 2018. - 1632с.*
2. *Москаленко В. Ф. Методологія доказової медицини : підручник / В. Ф. Москаленко, І. Є. Булах, О. Г. Пузанова. — К. : ВСВ «Медицина», 2014. — 200 с.*
3. *Основні принципи доказової медицини : навчальний посібник для здобувачів ступеня доктора філософії за третім освітньо-науковим рівнем в галузі знань 22 "Охорона здоров'я" спеціальності 222 "Медицина" навчальна дисципліна "Сучасна кардіологія" / В. Д. Сиволап, С. М. Кисельов, Д. А. Лащукул. – Запоріжжя : ЗДМУ, 2020. – 208 с.*
4. *Marik P.E. Evidence-Based Critical Care / P.E. Marik – Springer International Publishing, 2015. – 835 p.*
5. *Mikisek I. Evidence Based Management / I. Mikisek – Gabler Verlag, 2015. – 131 p.*
6. *Prasad K. Fundamentals of Evidence Based Medicine / K. Prasad – Springer India, 2014. – 154 p.*

Тема. ПРАВИЛА ОФОРМЛЕННЯ МЕДИЧНОЇ ДОКУМЕНТАЦІЇ, ВЕДЕННЯ СТАТИСТИЧНОЇ ЗВІТНОСТІ

Мета і завдання

Удосконалити знання лікарів-інтернів з правилами оформлення медичної документації та ведення статистичної звітності.

Місце заняття

Навчальна кімната.

Час – 2 години

Матеріальне забезпечення

Мультимедійна презентація, набір тестових завдань та ситуаційних задач на відповідну тему.

Форма проведення заняття: дискусія, розгорнута бесіда, "круглий стіл".

Навчальні питання:

1. Порядок видачі та правила виписування медичного висновку про тимчасову непрацездатність.
2. Журнал реєстрації амбулаторних пацієнтів, відомість обліку відвідувань пацієнтів.
3. Створення шаблонів медичних записів.
4. Створення діагностичних звітів, спостережень.
5. Індикатори роботи якості лікаря первинної ланки.
6. Правила виписування направлень та рецептів.
7. Екстрене повідомлення про інфекційне захворювання, харчове, гостре професійне отруєння, незвичайну реакцію на щеплення.
8. Повідомлення про хворого у вперше в житті встановленим діагнозом раку або іншого злоякісного новоутворення.
9. Правила ведення прийому на амбулаторному етапі.
10. Статистична карта хворого, який вибув зі стаціонару.
11. Лікарське свідоцтво про смерть.

Практичні навички

Знати правила оформлення медичної документації та ведення статистичної звітності.

Вміти заповнювати облікову медичну документацію закладів охорони здоров'я, виписувати рецепти та направлення, створювати медичний висновок про тимчасову непрацездатність.

Самостійна робота

Вивчення рекомендованої літератури.

ЛІТЕРАТУРА

1. Національна служба здоров'я України. Е-дані. URL: <https://edata.e-health.gov.ua/e-data>.
2. Методика розробки системи індикаторів якості медичної допомоги: наказ МОЗ України від 28.09.2012 р. № 751, зареєстрована в Міністерстві юстиції України 29 листопада 2012 р. за № 2002/22314. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z2002-12#n4>.
3. Наказ МОЗ України від 02.11.2011 № 743 «Про затвердження Індикаторів якості медичної допомоги».
4. Наказ МОЗ України від 19.03.2018 № 504 "Про затвердження Порядку надання первинної медичної допомоги".
5. Наказ МОЗ України від 17.04.2023 № 716 «Про затвердження Примірного переліку Індикаторів якості надання первинної медичної допомоги».
6. NICE. Indicators. URL: <https://www.nice.org.uk/standards-and-indicators/indicators>.
7. CIHI. Indicator Library General Methodology Notes – Clinical Indicator.

Тема. МЕТОДИ ОБСТЕЖЕННЯ ПРИ ЗАХВОРЮВАННЯХ ОРГАНІВ ДИХАННЯ

Мета і завдання

Удосконалити знання лікарів-інтернів з основними методами обстеження хворих з патологією органів дихання.

Місце заняття

Навчальна кімната, базові відділення.

Час – 2 години

Матеріальне забезпечення

Мультимедійна презентація, набір тестових завдань та ситуаційних задач на відповідну тему.

Форма проведення заняття: дискусія, розгорнута бесіда, "круглий стіл".

Навчальні питання:

1. Збір анамнезу та фізичне обстеження хворих.
2. Методи дослідження функції зовнішнього дихання.
3. Діагностичні можливості спірографії.
4. Мікробіологічна діагностика.
5. Методи візуалізації. Діагностичні можливості рентгенологічного дослідження органів дихання.
6. Комп'ютерна томографія, магнітно-резонансна томографія та позитронно-емісійна томографія в діагностиці захворювань органів дихання.
7. Діагностичні можливості бронхоскопії
8. Торакоскопія та інші інвазивні методи.
9. Біопсія.

Практичні навички

Знати методи обстеження хворих з патологією органів дихання.

Вміти скласти план обстеження хворого з патологією органів дихання.

Самостійна робота

Вивчення рекомендованої літератури.

ЛІТЕРАТУРА

1. *Внутрішні хвороби. Підручник заснований на принципах доказової медицини 2018/19 [Текст] / ред. А. Яремчук-Качмарчик. - Краків : Практ. медицина, 2018. - 1632 с. - ISBN 978-83-7430-567-9.*
2. *Внутрішня медицина. Терапія : підручник. / Н. М. Середюк, І. П. Вакалюк, О. С. Стасишин. – 4-е вид. виправ. – К. : Медицина, 2013. - 688 с.*
3. *Денисюк В.І., Денисюк О.В. Внутрішня медицина. Підручник для студентів закладів вищої освіти III-IV рівня акредитації та лікарів післядипломної освіти на основі рекомендацій доказової медицини / За ред. В.М.Коваленка. – К.: МОРІОН, 2019. – 960 с.*
4. *Свінціцький А. С. Методи діагностики в клініці внутрішньої медицини : [навч. посіб. для лікарів-інтернів і студентів мед. закл. вищ. освіти] / А. С. Свінціцький. – Київ : Медицина, 2019. – 1008 с.*
5. *Сучасні класифікації та стандарти лікування захворювань внутрішніх органів. Невідкладні стани в терапії. Аналізи. Нормативні показники. Тракткування змін. / За редакцією проф. Ю.М. Мостового. – 27-те вид., доп. і перероб. – Київ: Центр ДЗК, 2020. -792 с.*

Тема. ДИХАЛЬНА НЕДОСТАТНІСТЬ

Мета і завдання

Удосконалити знання про патогенез, клініку та діагностику дихальної недостатності.

Місце заняття

Навчальна кімната, базові відділення.

Час – 4 години

Матеріальне забезпечення

Мультимедійна презентація, історії хвороби, набір результатів лабораторних та інструментальних методів дослідження, набір тестових завдань та ситуаційних задач на відповідну тему.

Форма проведення заняття: дискусія, розгорнута бесіда, "круглий стіл".

Навчальні питання:

1. Поняття дихальної недостатності.
2. Паренхіматозна і вентиляційна дихальна недостатність.
3. Етіологічна класифікація дихальної недостатності.
4. Клінічні прояви дихальної недостатності.
5. Діагностичні критерії при дихальній недостатності.
6. Покази до стаціонарного лікування при дихальній недостатності.

Практичні навички

Знати критерії діагностики і лікування дихальної недостатності.

Вміти діагностувати та підібрати лікування дихальної недостатності.

Самостійна робота

1. Вивчення тематичної літератури.
2. Курація тематичних хворих.

ЛІТЕРАТУРА

1. Доказова внутрішня медицина: Підручник для студентів вищих медичних навчальних закладів III-IV рівнів акредитації / В.І. Денисюк, О.В. Денисюк – Вінниця: ДП «Державна картографічна фабрика», 2011. – 928 с.
2. Наказ Міністерства охорони здоров'я України 21.06.2016 № 614. Уніфікований клінічний протокол екстренної, первинної, вторинної (спеціалізованої) та третинної (високоспеціалізованої) медичної допомоги легенева гіпертензія у дорослих.
3. Передерій В.Г., Ткач С.М. Основи внутрішньої медицини. – Вінниця: Нова книга, 2009. – Т 1. – 640 с.; Т.2. – 784 с.
4. Протоколи надання медичної допомоги хворим з пульмонологічною патологією/ Наказ МОЗ України № 128 від 19.03.2007 р.
5. Серцево-судинні захворювання. Класифікація, стандарти діагностики та лікування / Всеукр. асоц. кардіологів ; За ред. В. М. Коваленка [та ін.]. - 3-те вид., переробл. і допов. - Київ: Моріон, 2018. - 223 с.
6. 2015 ESC/ERS Guidelines for the diagnosis and treatment of pulmonary hypertension/ European Heart Journal (2016) 37, 67–119.

Тема. ГОСТРА ДИХАЛЬНА НЕДОСТАТНІСТЬ

Мета і завдання

Удосконалити знання про патогенез, клініку та діагностику гострої дихальної недостатності.

Місце заняття

Навчальна кімната, базові відділення.

Час – 2 години

Матеріальне забезпечення

Мультимедійна презентація, історії хвороби, набір результатів лабораторних та інструментальних методів дослідження, набір тестових завдань та ситуаційних задач на відповідну тему.

Форма проведення заняття: дискусія, розгорнута бесіда, "круглий стіл".

Навчальні питання:

1. Визначення гострої дихальної недостатності.
2. Етіологія та патогенез гострої дихальної недостатності.
3. Дихальна недостатність різної етіології. Диференційний діагноз.
4. Значення фізикальних досліджень у діагностиці захворювань, які супроводжуються гострою дихальною недостатністю.
5. Лабораторні та інструментальні методи дослідження при гострій дихальній недостатності.
6. Методи лікування, профілактика, прогноз, прачездатність.

Практичні навички

Знати критерії діагностики і лікування гострої дихальної недостатності.

Вміти встановити діагноз, проводити диференційну діагностику і визначати тактику ведення хворих з гострою дихальною недостатністю.

Самостійна робота

1. Вивчення тематичної літератури.
2. Курація тематичних хворих.

ЛІТЕРАТУРА

1. *Внутрішні хвороби. Підручник заснований на принципах доказової медицини 2018/19 [Текст] / ред. А. Яремчук-Качмарчик. - Краків : Практ. медицина, 2018. - 1632 с. - ISBN 978-83-7430-567-9.*
2. *Внутрішня медицина. Терапія : підручник. / Н. М. Середюк, І. П. Вакалюк, О. С. Стасишин. - 4-е вид. виправ. - К. : Медицина, 2013. - 688 с.*
3. *Денисюк В.І., Денисюк О.В. Внутрішня медицина. Підручник для студентів закладів вищої освіти III-IV рівня акредитації та лікарів післядипломної освіти на основі рекомендацій доказової медицини / За ред. В.М.Коваленка. - К.: МОРІОН, 2019. - 960 с.*
4. *Передерій В.Г., Ткач С.М. Основи внутрішньої медицини. - Вінниця: Нова книга, 2009. - Т 1. - 640 с.; Т.2. - 784 с.*
5. *Протоколи надання медичної допомоги хворим з пульмонологічною патологією/ Наказ МОЗ України № 128 від 19.03.2007 р.*
6. *Свінціцький А. С. Методи діагностики в клініці внутрішньої медицини : [навч. посіб. для лікарів-інтернів і студентів мед. закл. вищ. освіти] / А. С. Свінціцький. - Київ : Медицина, 2019. - 1008 с.*
7. *Сучасні класифікації та стандарти лікування захворювань внутрішніх органів. Невідкладні стани в терапії. Аналізи. Нормативні показники. Тракткування змін. /За редакцією проф. Ю.М. Мостового. - 27-те вид., доп. і перероб. - Київ: Центр ДЗК, 2020. -792 с.*

Тема. ХРОНІЧНА ДИХАЛЬНА НЕДОСТАТНІСТЬ

Мета і завдання

Удосконалити знання про патогенез, клініку та діагностику хронічної дихальної недостатності.

Місце заняття

Навчальна кімната, базові відділення.

Час – 4 години

Матеріальне забезпечення

Мультимедійна презентація, історії хвороби, набір результатів лабораторних та інструментальних методів дослідження, набір тестових завдань та ситуаційних задач на відповідну тему.

Форма проведення заняття: дискусія, розгорнута бесіда, "круглий стіл".

Навчальні питання:

1. Визначення та етіологія хронічної дихальної недостатності.
2. Клінічна картина хронічної дихальної недостатності.
3. Діагностичні критерії хронічної дихальної недостатності.
4. Методи лікування хронічної дихальної недостатності.
5. Ускладнення хронічної дихальної недостатності.

Практичні навички

Знати критерії діагностики і лікування хронічної дихальної недостатності.

Вміти встановити діагноз, проводити диференційну діагностику і визначати тактику ведення хворих з хронічною дихальною недостатністю.

Самостійна робота

1. Вивчення тематичної літератури.
2. Курація тематичних хворих.

ЛІТЕРАТУРА

1. *Внутрішні хвороби. Підручник заснований на принципах доказової медицини 2018/19 [Текст] / ред. А. Яремчук-Качмарчик. - Краків : Практ. медицина, 2018. - 1632 с. - ISBN 978-83-7430-567-9.*
2. *Внутрішня медицина. Терапія : підручник. / Н. М. Середюк, І. П. Вакалюк, О. С. Стасишин. - 4-е вид. виправ. - К. : Медицина, 2013. - 688 с.*
3. *Денисюк В.І., Денисюк О.В. Внутрішня медицина. Підручник для студентів закладів вищої освіти III-IV рівня акредитації та лікарів післядипломної освіти на основі рекомендацій доказової медицини / За ред. В.М.Коваленка. - К.: МОРІОН, 2019. - 960 с.*
4. *Передерій В.Г., Ткач С.М. Основи внутрішньої медицини. - Вінниця: Нова книга, 2009. - Т 1. - 640 с.; Т.2. - 784 с.*
5. *Протоколи надання медичної допомоги хворим з пульмонологічною патологією/ Наказ МОЗ України № 128 від 19.03.2007 р.*
6. *Свінціцький А.С. Методи діагностики в клініці внутрішньої медицини : [навч. посіб. для лікарів-інтернів і студентів мед. закл. вищ. освіти] / А.С. Свінціцький. - Київ : Медицина, 2019. - 1008 с.*
7. *Сучасні класифікації та стандарти лікування захворювань внутрішніх органів. Невідкладні стани в терапії. Аналізи. Нормативні показники. Тракткування змін. / За редакцією проф. Ю.М. Мостового. - 27-те вид., доп. і перероб. - Київ: Центр ДЗК, 2020. - 792 с.*

Тема. ХРОНІЧНЕ ОБСТРУКТИВНЕ ЗАХВОРЮВАННЯ ЛЕГЕНЬ

Мета і завдання

Удосконалити знання і вміння лікарів-інтернів з питань етіології, діагностики та лікування ХОЗЛ.

Місце заняття

Навчальна кімната, базові відділення.

Час – 4 години

Матеріальне забезпечення

Мультимедійна презентація, історії хвороби, тематичні спірограми, рентгенограми, пневмотахограми, набір результатів лабораторних та інструментальних методів дослідження пацієнтів з ХОЗЛ, набір тестових завдань та ситуаційних задач на відповідну тему.

Форма проведення заняття: дискусія, розгорнута бесіда, "круглий стіл".

Навчальні питання:

1. Визначення та етіопатогенез ХОЗЛ.
2. Клінічна картина та перебіг ХОЗЛ.
3. Діагностика та дифдіагностика ХОЗЛ.
4. Основні принципи терапії ХОЗЛ.
5. Схема фармакотерапії хворих на ХОЗЛ в залежності від стадії захворювання.
6. Групи лікарських препаратів, що застосовують для базисної терапії ХОЗЛ.
7. Клінічна фармакологія препаратів, що застосовуються для лікування ХОЗЛ.
8. Покази до госпіталізації пацієнтів з ХОЗЛ.
9. Ведення пацієнта на амбулаторному етапі.
10. Експертиза працездатності та реабілітація пацієнтів з ХОЗЛ.
11. Диспансеризація. Реабілітація.

Практичні навички

Знати критерії діагностики та лікування ХОЗЛ.

Вміти провести діагностику ХОЗЛ, обґрунтовувати лікувальні та профілактичні заходи. Вміти скласти план лікування в залежності від стадії захворювання, а також оцінити прогноз пацієнта та запропонувати план профілактичних заходів та провести експертизу працездатності.

Самостійна робота

1. Вивчення рекомендованої літератури.
2. Курація тематичних хворих.

ЛІТЕРАТУРА

1. *Внутрішня медицина. Підручник для студентів закладів вищої медичної освіти III-IV рівня акредитації та лікарів післядипломної освіти на основі рекомендацій доказової медицини / За ред. В.М. Коваленка. Укл.: Н.М. Шуба, О.Г. Несукай, О.П. Борткевич. – 3-тє вид., переробл. і доповн. – К.: Моріон, 2019. – 960с.*
2. *Громадське здоров'я у практиці сімейного лікаря: підруч. для студентів, лікарів-інтернів, магістрів мед. закл. вищ. освіти, резидентів, лікарів заг. практики – сімейн. лікарів / за ред. : Є.Я. Склярова, М.А. Бичкова. – Київ : Медицина, 2020. – 287 с.*
3. *Наказ МОЗ України від 27.06.2013 р. № 555 "Про затвердження та впровадження медико технологічних документів зі стандартизації медичної допомоги при хронічному обструктивному захворюванні легень".*
4. *Протоколи надання медичної допомоги хворим з пульмонологічною патологією/ Наказ МОЗ України № 128 від 19.03.2007 р.*
5. *Свінціцький А. С. Методи діагностики в клініці внутрішньої медицини : [навч. посіб. для лікарів-інтернів і студентів мед. закл. вищ. освіти] / А. С. Свінціцький. – Київ : Медицина, 2019. – 1008 с.*
6. *Сучасні класифікації та стандарти лікування захворювань внутрішніх органів. Невідкладні стани в терапії. Аналізи. Нормативні показники. Тракткування змін. / За редакцією проф. Ю.М. Мостового. – 27-те вид., доп. і перероб. – Київ: Центр ДЗК, 2020. -792 с.*

Тема. БРОНХІАЛЬНА АСТМА

Мета і завдання

Удосконалити знання лікарів-інтернів з етіології, патогенезу, класифікації, клініки та діагностики бронхіальної астми, а також вивчити сучасні методи лікування і профілактики загострень.

Місце заняття

Навчальна кімната, базові відділення.

Час – 4 години

Матеріальне забезпечення

Мультимедійна презентація, історії хвороби, пневмотахограми, набір результатів лабораторних та інструментальних методів дослідження пацієнтів з бронхіальною астмою, набір тестових завдань та ситуаційних задач на відповідну тему.

Форма проведення заняття: дискусія, розгорнута бесіда, "круглий стіл".

Навчальні питання:

1. Класифікація бронхіальної астми.
2. Етіологія і патогенез бронхіальної астми.
3. Інтермітуюча бронхіальна астма – клініка, диференціальна діагностика, принципи лікування.
4. Персистуюча бронхіальна астма – клініка, диференціальна діагностика, принципи лікування.
5. Профілактика загострень і прогноз бронхіальної астми.
6. Підтримуюча терапія в міжприступний період.
7. Інтенсивна терапія при тяжкому загостренні бронхіальної астми в залежності від ступеня важкості. Покази до реанімації. Кома.
8. Покази до інтубації, штучної вентиляції легень, санації бронхіального дерева.
9. Фізіотерапевтичні методи лікування в умовах амбулаторії сімейного лікаря.
10. Схема лікування глюкокортикостероїдними препаратами.

Практичні навички

Знати класифікацію, критерії діагностики та лікування бронхіальної астми.

Вміти встановити діагноз бронхіальної астми на основі скарг, даних анамнезу, клініки. Вміти зняти приступ бронхіальної астми і призначити лікування в міжприступний період.

Самостійна робота

1. Вивчення рекомендованої літератури.
2. Курація тематичних хворих.

ЛІТЕРАТУРА

1. Адаптована клінічна настанова, заснована на доказах «Бронхіальна астма» / Феценко Ю. І., Яшина Л. О., Бойко Д.М., Гаврисюк В. К. та ін. - Київ, 2020. – 128с.
2. Громадське здоров'я у практиці сімейного лікаря: підруч. для студентів, лікарів-інтернів, магістрів мед. закл. вищ. освіти, резидентів, лікарів заг. практики – сімейн. лікарів / за ред. : Є.Я. Склярєва, М.А. Бичкова. – Київ : Медицина, 2020. – 287 с.
3. Наказ 23.12.2021 № 2856 Про затвердження Уніфікованого клінічного протоколу первинної та вторинної (спеціалізованої) медичної допомоги "Бронхіальна астма у дітей".
4. Сімейна медицина у 5 т. / За ред. Є.Х.Заремби // К.: Здоров'я. – 2009. – 703 с.
5. Сучасні класифікації та стандарти лікування захворювань внутрішніх органів. Невідкладні стани в терапії. / За ред. д-ра мед. наук, проф. Мостового Ю.М. – Київ. Центр ДЗК, 2021. – 792с.
6. Global Strategy For Asthma Management And Prevention. Updated 2019. <https://ginasthma.org/wp-content/uploads/2019/06/GINA-2019-main-report-June-2019-wms.pdf>.
7. Global Strategy For Asthma Management And Prevention. Updated 2020. https://ginasthma.org/wp-content/uploads/2020/04/GINA-2020-full-report_-final-_wms.pdf.
8. Global Strategy For Asthma Management And Prevention. Updated 2022. <https://ginasthma.org/wp-content/uploads/2022/05/GINA-Main-Report-2022-FINAL-22-05-03-WMS.pdf>.

Тема. ПНЕВМОНІЇ

Мета і завдання

Вдосконалити знання лікарів-інтернів з етіології, патогенезу, клініки, діагностики та лікування пневмоній.

Місце заняття

Навчальна кімната, базові відділення.

Час – 2 години

Матеріальне забезпечення

Мультимедійна презентація, історії хвороби, набір результатів лабораторних та інструментальних методів дослідження пацієнтів з пневмонією, набір тестових завдань та ситуаційних задач на відповідну тему.

Форма проведення заняття: дискусія, розгорнута бесіда, "круглий стіл".

Навчальні питання:

1. Етіологія та патогенетичні механізми розвитку пневмоній.
2. Класифікація пневмоній.
3. Основні етіологічні чинники та особливості перебігу позашпитальних пневмоній.
4. Клінічний перебіг пневмоній.
5. Стандарти діагностики та диференціальна діагностика пневмоній. Критерії важкого перебігу.
6. Сучасні стандарти лікування пневмоній.
7. Причини розвитку та клініка ускладнень при пневмоніях.
8. Профілактика ускладнень при пневмоніях.
9. Особливості лікування пневмоній у вагітних; осіб похилого та старечого віку.
10. Експертиза працездатності та диспансеризація хворих на пневмонію.

Практичні навички

Знати критерії діагностики та принципи лікування пневмоній.

Вміти діагностувати пневмонію, призначити відповідне лікування, визначити покази до госпіталізації.

Самостійна робота

1. Вивчення рекомендованої літератури.
2. Курація тематичних хворих.

ЛІТЕРАТУРА

1. Адаптована клінічна настанова, заснована на доказах «Негоспітальна пневмонія у дорослих осіб: етіологія, патогенез, класифікація, діагностика, антимікробна терапія та профілактика». – Київ, Національна академія медичних наук України, 2019.
2. Денисюк В.І., Денисюк О.В. Внутрішня медицина. Підручник для студентів закладів вищої освіти III-IV рівня акредитації та лікарів післядипломної освіти на основі рекомендацій доказової медицини / За ред. В.М.Коваленка. – К.: МОРІОН, 2019. – 960 с.
3. Захворювання дихальної системи. Вибрані питання діагностики та лікування для сімейного лікаря : навч.метод. посіб. / В. Є. Сабадаш, О. М. Барна, І. І. Вишнівецький, О. О. Погребняк, Я. В. Корост, А. М. Новицька, Н. М. Горобець, Є. М. Швець. – К., 2016. – 119 .
4. Протоколи надання медичної допомоги хворим з пульмонологічною патологією/ Наказ МОЗ України № 128 від 19.03.2007 р.
5. Свінціцький А. С. Методи діагностики в клініці внутрішньої медицини: [навч. посіб. для лікарів-інтернів і студентів мед. закл. вищ. освіти]/ А. С. Свінціцький. – Київ : Медицина, 2019. – 1008 с.
6. Сучасні класифікації та стандарти лікування захворювань внутрішніх органів. Невідкладні стани в терапії. Аналізи. Нормативні показники. Тракткування змін. /За редакцією проф. Ю.М. Мостового. – 27-те вид., доп. і перероб. – Київ: Центр ДЗК, 2020. -792 с.

7. *Сучасні класифікації та стандарти лікування розповсюджених захворювань внутрішніх органів. Невідкладні стани в терапії. Аналізи: нормативні показники, трактування змін : довідн посіб / за ред. Ю. М. Мостового. – 24е вид., доп. і перероб. – К. : Центр ДЗК, 2018. – 792 с.*

8. *Уніфікований протокол надання медичної допомоги дорослим хворим на негоспітальну пневмонію. Негоспітальна пневмонія у дорослих осіб: етіологія, патогенез, класифікація, діагностика, антибактеріальна терапія та профілактика. - Київ, Національна академія медичних наук України – 2016.*

Тема. НЕГОСПІТАЛЬНА ПНЕВМОНІЯ

Мета і завдання

Удосконалити знання лікарів-інтернів з етіології, патогенезу, клініки, діагностики та лікування негоспітальних пневмоній.

Місце заняття

Навчальна кімната, базові відділення.

Час – 2 години

Матеріальне забезпечення

Мультимедійна презентація, історії хвороби, набір результатів лабораторних та інструментальних методів дослідження пацієнтів, набір тестових завдань та ситуаційних задач на відповідну тему.

Форма проведення заняття: дискусія, розгорнута бесіда, "круглий стіл".

Навчальні питання:

1. Визначення та класифікація негоспітальної пневмонії.
2. Епідеміологія негоспітальної пневмонії.
3. Основні етіологічні чинники негоспітальних пневмоній. Чутливість до антибіотиків основних збудників.
4. Діагностичні критерії негоспітальних пневмоній.
5. Оцінка тяжкості перебігу негоспітальної пневмонії та вибір місця лікування хворого.
6. Групи хворих на негоспітальну пневмонію.
7. Антибактеріальна терапія хворих на негоспітальну пневмонію.
8. Лікування хворих в амбулаторних умовах та в стаціонарі. Критерії ефективності, тривалість, критерії достатності антибактеріальної терапії.
9. Ступенева антибактеріальна пневмонія.
10. Помилки у лікуванні хворих на негоспітальну пневмонію.

Практичні навички

Знати особливості перебігу, критерії діагностики та принципи лікування негоспітальної пневмонії.

Вміти діагностувати негоспітальну пневмонію, призначити відповідне лікування.

Самостійна робота

1. Вивчення рекомендованої літератури.
2. Курація тематичних хворих.

ЛІТЕРАТУРА

1. *Денисюк В.І., Денисюк О.В. Внутрішня медицина. Підручник для студентів закладів вищої освіти III-IV рівня акредитації та лікарів післядипломної освіти на основі рекомендацій доказової медицини / За ред. В.М.Коваленка. – К.: МОРІОН, 2019. – 960 с.*

2. *Захворювання дихальної системи. Вибрані питання діагностики та лікування для сімейного лікаря : навч.метод. посіб. / В. Є. Сабадаш, О. М. Барна, І. І. Вишинецький, О. О. Погребняк, Я. В. Корост, А. М. Новицька, Н. М. Горобець, Є. М. Швець. – К., 2016. – 119*

3. *Протокол «Негоспітальна та нозокоміальна (госпітальна) пневмонія у дорослих осіб», Наказ МОЗ України від 27.06.2013 р. № 555.*
4. *Протоколи надання медичної допомоги хворим з пульмонологічною патологією/ Наказ МОЗ України № 128 від 19.03.2007 р.*
5. *Свінціцький А. С. Методи діагностики в клініці внутрішньої медицини : [навч. посіб. для лікарів-інтернів і студентів мед. закл. вищ. освіти] / А. С. Свінціцький. – Київ : Медицина, 2019. – 1008 с.*
6. *Сучасні класифікації та стандарти лікування захворювань внутрішніх органів. Невідкладні стани в терапії. Аналізи. Нормативні показники. Трактуювання змін. /За редакцією проф. Ю.М. Мостового. – 27-те вид., доп. і перероб. – Київ: Центр ДЗК, 2020. -792 с.*
7. *Уніфікований протокол надання медичної допомоги дорослим хворим на негоспітальну пневмонію. Негоспітальна пневмонія у дорослих осіб: етіологія, патогенез, класифікація, діагностика, антибактеріальна терапія та профілактика. - Київ, Національна академія медичних наук України – 2016.*
8. *Gupta D., Agarwal R., Aggarwal A.N. et al.; Pneumonia Guidelines Working Group. Guidelines for diagnosis and management of community- and hospital-acquired pneumonia in adults: joint ICS/NCCP(I) recommendations. Lung India. 2012; 29 (Suppl 2): S27-62.*

Тема. ГОСПІТАЛЬНА ПНЕВМОНІЯ

Мета і завдання

Вдосконалити знання лікарів-інтернів з етіології, патогенезу, клініки, діагностики та лікування госпітальних пневмоній.

Місце заняття

Навчальна кімната, базові відділення.

Час – 2 години

Матеріальне забезпечення

Мультимедійна презентація, історії хвороби, набір результатів лабораторних та інструментальних методів дослідження пацієнтів, набір тестових завдань та ситуаційних задач на відповідну тему.

Форма проведення заняття: дискусія, розгорнута бесіда, "круглий стіл".

Навчальні питання:

1. Визначення та класифікація госпітальної (нозокоміальної) пневмонії.
2. Фактори ризику розвитку госпітальної (нозокоміальної) пневмонії.
3. Основні етіологічні чинники та особливості перебігу госпітальних пневмоній. Аспіраційна пневмонія. Пневмонія у хворих з імунodefіцитом.
4. Діагностичні критерії госпітальних пневмоній. Критерії важкого перебігу.
5. Диференціальний діагноз пневмонії.
6. Лікування негоспітальної пневмонії. Антибактеріальна терапія в амбулаторних умовах та в стаціонарі. Критерії ефективності.
7. Затяжний перебіг негоспітальної пневмонії.
8. Інші засоби для лікування госпітальних пневмоній (дезінтоксикаційна, імунотерапія, протишокова, профілактика ДВЗ-синдрому, протикашльови препарати, бронхолітики, муколітики, анаболічні засоби).
9. Профілактика ускладнень при госпітальних пневмоніях.

Практичні навички

Знати особливості перебігу, критерії діагностики та принципи лікування госпітальних пневмоній.

Вміти діагностувати госпітальну пневмонію, призначити відповідне лікування.

Самостійна робота

1. Вивчення рекомендованої літератури.
2. Курація тематичних хворих.

ЛІТЕРАТУРА

1. Денисюк В.І., Денисюк О.В. *Внутрішня медицина. Підручник для студентів закладів вищої освіти III-IV рівня акредитації та лікарів післядипломної освіти на основі рекомендацій доказової медицини / За ред. В.М.Коваленка. – К.: МОРІОН, 2019. – 960 с.*
2. *Захворювання дихальної системи. Вибрані питання діагностики та лікування для сімейного лікаря : навч.метод. посіб. / В. Є. Сабадаш, О. М. Барна, І. І. Вишнівецький, О. О. Погребняк, Я. В. Корост, А. М. Новицька, Н. М. Горобець, Є. М. Швець. – К., 2016. – 119 .*
3. *Протокол «Негоспітальна та нозокоміальна (госпітальна) пневмонія у дорослих осіб», Наказ МОЗ України від 27.06.2013 р. № 555.*
4. *Протоколи надання медичної допомоги хворим з пульмонологічною патологією/ Наказ МОЗ України № 128 від 19.03.2007 р.*
5. *Свінціцький А. С. Методи діагностики в клініці внутрішньої медицини : [навч. посіб. для лікарів-інтернів і студентів мед. закл. вищ. освіти] / А. С. Свінціцький. – Київ : Медицина, 2019. – 1008 с.*
6. *Сучасні класифікації та стандарти лікування захворювань внутрішніх органів. Невідкладні стани в терапії. Аналізи. Нормативні показники. Тракткування змін. / За редакцією проф. Ю.М. Мостового. – 27-те вид., доп. і перероб. – Київ: Центр ДЗК, 2020. -792 с.*
7. *Gupta D., Agarwal R., Aggarwal A.N. et al.; Pneumonia Guidelines Working Group. Guidelines for diagnosis and management of community- and hospital-acquired pneumonia in adults: joint ICS/NCCP(I) recommendations. Lung India. 2012; 29 (Suppl 2): S27-62.*

Тема. ПНЕВМОНІЯ + COVID 19

Мета і завдання

Удосконалити знання лікарів-інтернів з патогенезу, клініки, діагностики та лікування коронавірусної хвороби.

Місце заняття

Навчальна кімната, базові відділення.

Час – 4 години

Матеріальне забезпечення

Мультимедійна презентація, історії хвороби, набір результатів лабораторних та інструментальних методів дослідження пацієнтів, набір тестових завдань та ситуаційних задач на відповідну тему.

Форма проведення заняття: дискусія, розгорнута бесіда, "круглий стіл".

Навчальні питання:

1. Етіологія коронавірусної хвороби.
2. Епідеміологія коронавірусної хвороби.
3. Патогенез коронавірусної хвороби.
4. основних клінічних критеріїв COVID-19.
5. Клінічні варіанти та прояви COVID-19.
6. Класифікація COVID-19 за ступенем тяжкості.
7. Гострий респіраторний дистрес-синдром та інші ускладнення COVID-19.
8. Діагностика. Лабораторні показники які пов'язані з гіршими наслідками COVID-19.
9. Інструментальні методи діагностики COVID-19.
10. Специфічні методи діагностики.
11. Лікування COVID-19. Покази до госпіталізації.

12. Профілактика COVID-19.

Практичні навички

Знати особливості перебігу, критерії діагностики та принципи лікування COVID-19.
Вміти діагностувати COVID-19, призначити відповідне лікування.

Самостійна робота

1. Вивчення рекомендованої літератури.
2. Курація тематичних хворих.

ЛІТЕРАТУРА

1. *Внутрішня медицина / За ред. акад. НАМН України В.М. Коваленка. – Київ: Моріон, 2019. – 399-426.*
2. *Протокол "Надання медичної допомоги для лікування корона вірусної хвороби (COVID-19)" від 02 квітня 2020 року № 762.*
3. *Протоколи надання медичної допомоги хворим з пульмонологічною патологією/ Наказ МОЗ України № 128 від 19.03.2007 р.*
4. <http://covid19.dec.gov.ua/>.
5. <https://nszu.gov.ua/covid>.
6. <https://phc.org.ua/news/scho-varto-znati-pro-covid-19>.
7. <https://www.dec.gov.ua/mtd/koronavirusna-hvoroba-2019-covid-19/>.
8. *Identification of a novel coronavirus causing severe pneumonia in human: a descriptive stud / L. L. Ren, Y. M. Wang, Z. Q. Wu [et al.] // Chinese Medical Journal. – 2020. – Vol. 9, N 133. – 1015-1024..*
9. *World Health Organization (WHO) Off-label use of medicines for COVID-19, 31.03.2020. <https://www.who.int/news-room/commentaries/detail/off-label-use-of-medicines-for-covid19>.*
10. *World Health Organization (WHO). Clinical management of COVID-19, 27.05.2020. <https://www.who.int/publications-detail/clinical-management-of-covid-19>.*

Тема. ПНЕВМОНІЯ, ВИКЛИКАНА ВІРУСОМ ГРИПУ

Мета і завдання

Удосконалити знання лікарів-інтернів з етіології, патогенезу, клініки, діагностики та лікування пневмоній, викликаних вірусом грипу.

Місце заняття

Навчальна кімната, базові відділення.

Час – 2 години

Матеріальне забезпечення

Мультимедійна презентація, історії хвороби, набір результатів лабораторних та інструментальних методів дослідження пацієнтів, набір тестових завдань та ситуаційних задач на відповідну тему.

Форма проведення заняття: дискусія, розгорнута бесіда, "круглий стіл".

Навчальні питання:

1. Визначення грипу.
2. Особливості перебігу грипу.
3. Класифікація пневмонії спричиненої вірусом грипу.
4. Діагностика пневмонії спричиненої вірусом грипу.
5. Первинна грипозна пневмонія, особливості перебігу.
6. Вторинна негоспітальна грипозна пневмонія. Етіологія, особливості клінічного перебігу.
7. Лікування грипозної пневмонії.
8. Гострий респіраторний дистрес синдроя, як ускладнення пневмонії. Особливості ведення хворих.
9. Інфузійна терапія при пневмонії спричиненої вірусом грипу.

Практичні навички

Знати особливості перебігу, критерії діагностики та принципи лікування грипозних пневмоній. Вміти діагностувати пневмонію спричиненої вірусом грипу, призначити відповідне лікування.

Самостійна робота

1. Вивчення рекомендованої літератури.
2. Курація тематичних хворих.

ЛІТЕРАТУРА

1. Денисюк В.І., Денисюк О.В. *Внутрішня медицина. Підручник для студентів закладів вищої освіти III-IV рівня акредитації та лікарів післядипломної освіти на основі рекомендацій доказової медицини / За ред. В.М.Коваленка. – К.: МОРІОН, 2019. – 960 с.*
2. *Захворювання дихальної системи. Вибрані питання діагностики та лікування для сімейного лікаря : навч.метод. посіб. / В. Є. Сабадаш, О. М. Барна, І. І. Вишнівецький, О. О. Погребняк, Я. В. Корост, А. М. Новицька, Н. М. Горобець, Є. М. Швець. – К., 2016. – 119 .*
3. *Протокол «Негоспітальна та нозокоміальна (госпітальна) пневмонія у дорослих осіб», Наказ МОЗ України від 27.06.2013 р. № 555.*
4. *Протоколи надання медичної допомоги хворим з пульмонологічною патологією/ Наказ МОЗ України № 128 від 19.03.2007 р.*
5. *Свінціцький А. С. Методи діагностики в клініці внутрішньої медицини : [навч. посіб. для лікарів-інтернів і студентів мед. закл. вищ. освіти] / А. С. Свінціцький. – Київ : Медицина, 2019. – 1008 с.*
6. *Сучасні класифікації та стандарти лікування захворювань внутрішніх органів. Невідкладні стани в терапії. Аналізи. Нормативні показники. Трактуються змін. /За редакцією проф. Ю.М. Мостового. – 27-те вид., доп. і перероб. – Київ: Центр ДЗК, 2020. -792 с.*
7. *Уніфікований протокол надання медичної допомоги дорослим хворим на негоспітальну пневмонію. Негоспітальна пневмонія у дорослих осіб: етіологія, патогенез, класифікація, діагностика, антибактеріальна терапія та профілактика. - Київ, Національна академія медичних наук України – 2016.*
8. *Gupta D., Agarwal R., Aggarwal A.N. et al.; Pneumonia Guidelines Working Group. Guidelines for diagnosis and management of community- and hospital-acquired pneumonia in adults: joint ICS/NCCP(I) recommendations. Lung India. 2012; 29 (Suppl 2): S27-62.*

Тема. ТЯЖКИЙ ГОСТРИЙ РЕСПІРАТОРНИЙ СИНДРОМ

Мета і завдання

Удосконалити знання про етіологію, патогенез, клініку, діагностику та лікування гострого респіраторного синдрому у дорослих.

Місце заняття

Навчальна кімната, базові відділення.

Час – 2 години

Матеріальне забезпечення

Мультимедійна презентація, історії хвороби, набір результатів лабораторних та інструментальних методів дослідження, набір тестових завдань та ситуаційних задач на відповідну тему.

Форма проведення заняття: дискусія, розгорнута бесіда.

Навчальні питання:

1. Визначення поняття гострий респіраторний синдром у дорослих.
2. Етіологія та діагностичні критерії гострого респіраторного синдрому в дорослих.
3. Клінічна картина гострого респіраторного синдрому в дорослих.
4. Діагностика гострого респіраторного синдрому в дорослих.

5. Диференціальна діагностика гострого респіраторного синдрому в дорослих.
6. Основні принципи інтенсивної терапії гострого респіраторного синдрому в дорослих.

Практичні навички

Знати критерії діагностики та лікування гострого респіраторного синдрому у дорослих. Вміти своєчасно розпізнати гострий респіраторний синдром у дорослих та надати невідкладну допомогу, провести інтенсивну терапію.

Самостійна робота

1. Вивчення рекомендованої літератури.
2. Курація тематичних хворих.

ЛІТЕРАТУРА

1. *Внутрішня медицина: Порадник лікарю загальної практики: навчальний посібник.* / А.С. Свінціцький, О.О. Абрагамович, П.М. Боднар та ін.; За ред. проф. А.С. Свінціцького. – ВСВ «Медицина», 2014. – 1272 с. + 16 с. кольоров. вкл.
2. Давіденко К. Гострий респіраторний дистрес-синдром: рекомендації з лікування/ Український медичний часопис.- 2019.- № 7.- С. 15-17.
3. Денисюк В.І., Денисюк О.В. Гострий респіраторний дистрес-синдром: стандарти діагностики та інтенсивного лікування/ Гострі та невідкладні стани в практиці лікаря.- 2010.- 2 (21).- С. 4-6.
4. Наказ МОЗ України № 128 від 19.03.2007 «Про затвердження клінічних протоколів надання медичної допомоги за спеціальністю «Пульмонологія».
5. *Практикум з внутрішньої медицини: навч. пос.* / К.М. Амосова, Л.Ф. Конопльова, Л.Л. Сидорова, Г.В. Мостбауер та ін. – К.: Український медичний вісник, 2012 р. – 416 с.
6. Уніфікований клінічний протокол екстреної медичної допомоги" Гостра дихальна недостатність." 2014.- <http://www.webcardio.org/>.
7. Griffiths M.J.D., McAuley D.F., Perkins G.D. et al. Guidelines on the management of acute respiratory distress syndrome. *BMJ Open Respir. Res.* - 2019.- May 24, 6(1): e000420.

Тема. ІНТЕРСТИЦІЙНІ ХВОРОБИ ЛЕГЕНЬ

Мета і завдання

Удосконалити знання лікарів-інтернів з диференційної діагностики інтерстеційних хвороб легень.

Місце заняття

Навчальна кімната, базові відділення.

Час – 2 години

Матеріальне забезпечення

Мультимедійна презентація, історії хвороби, набір результатів лабораторних та інструментальних методів дослідження пацієнтів, набір тестових завдань та ситуаційних задач на відповідну тему.

Форма проведення заняття: дискусія, розгорнута бесіда, "круглий стіл".

Навчальні питання:

1. Визначення інтерстеційних хвороб легень.
2. Ідіопатична інтерстиціальна пневмонія: клініка, діагностичні критерії.
3. Саркоїдоз: клініка, діагностичні критерії.
4. Екзогенний алергічний альвеоліт: клініка, діагностичні критерії.
5. Дифузна альвеолярна кровотеча: клініка, діагностичні критерії.
6. Легеневі еозинофілії: клініка, діагностичні критерії.
7. Інші рідкісні інтерстиціальні захворювання легень.
8. Гостре ураження легень при вживанні електронних сигарет.

9. Легенева гіпертензія при інтерстиціальних захворюваннях легень.

Практичні навички

Знати особливості перебігу, критерії діагностики інтерстеційних хвороб легень.

Вміти провести диференційну діагностику інтерстеційних хвороб легень.

Самостійна робота

1. Вивчення рекомендованої літератури.
2. Курація тематичних хворих.

ЛІТЕРАТУРА

1. *Актуальні питання фтизіатрії у практиці сімейного лікаря: Навч. посібник для лікарів-інтернів і лікарів-слухачів закладів (факультетів) післядипломної освіти / Вороненка Ю.В., Шекера О.Г., Феценко Ю.І. та ін.; За ред. Ю.В. Вороненка, О.Г. Шекера, Ю.І. Феценка. – К.: Видавець Заславський А.Ю., 2016. – 168 с.*
2. *Денисюк В.І., Денисюк О.В. Внутрішня медицина. Підручник для студентів закладів вищої освіти III-IV рівня акредитації та лікарів післядипломної освіти на основі рекомендацій доказової медицини / За ред. В.М.Коваленка. – К.: МОРІОН, 2019. – 960 с.*
3. *Захворювання дихальної системи. Вибрані питання діагностики та лікування для сімейного лікаря : навч.метод. посіб. / В. Є. Сабадаш, О. М. Барна, І. І. Вишнівецький, О. О. Погребняк, Я. В. Корост, А. М. Новицька, Н. М. Горобець, Є. М. Швець. – К., 2016. – 119.*
4. *Протоколи надання медичної допомоги хворим з пульмонологічною патологією/ Наказ МОЗ України № 128 від 19.03.2007 р.*
5. *Пульмонологія та фтизіатрія: (у 2 т.): нац. підруч. для лікарів-інтернів вищ. навч. мед. закл. IV рівня акредитації / Ю.І. Феценко, І.Г. Ільницький, В.М. Мельник, В.П. Мельник, О.В. Панасюк; за ред. Ю.І. Феценка, В.П. Мельника, І.Г. Ільницького; Львів. нац. мед. ун-т ім. Л. Галицького [та ін.]. - К.; Л. : Атлас, 2011. - 1362 с.*
6. *Свінціцький А. С. Методи діагностики в клініці внутрішньої медицини : [навч. посіб. для лікарів-інтернів і студентів мед. закл. вищ. освіти] / А. С. Свінціцький. – Київ : Медицина, 2019. – 1008 с.*
7. *Сучасні класифікації та стандарти лікування захворювань внутрішніх органів. Невідкладні стани в терапії. Аналізи. Нормативні показники. Трактуювання змін. /За редакцією проф. Ю.М. Мостового. – 27-те вид., доп. і перероб. – Київ: Центр ДЗК, 2020. -792 с.*

Тема. ІДІОПАТИЧНА ІНТЕРСТИЦІЙНА ПНЕВМОНІЯ

Мета і завдання

Удосконалити знання лікарів-інтернів з етіології, патогенезу, діагностику та лікування ідіопатичної інтерстеційної пневмонії.

Місце заняття

Навчальна кімната, базові відділення.

Час – 2 години

Матеріальне забезпечення

Мультимедійна презентація, історії хвороби, набір результатів лабораторних та інструментальних методів дослідження пацієнтів, набір тестових завдань та ситуаційних задач на відповідну тему.

Форма проведення заняття: дискусія, розгорнута бесіда, "круглий стіл".

Навчальні питання:

1. Визначення і класифікація ідіопатичної інтерстеційної пневмонії.
2. Ідіопатичний фіброзуючий альвеоліт: особливості клінічної картини та діагностики.
3. Неспецифічна інтерстиціальна пневмонія: клініка, діагностика.
4. Криптогенна організуюча пневмонія: клінічна картина та діагностичні критерії.

5. Гостра інтерстиціальна пневмонія: особливості клінічної картини та діагностики.
6. Респіраторний бронхіоліт, асоційований з інтерстиціальним захворюванням легень.
7. Десквамативна інтерстиціальна пневмонія.
8. Лімфоїдна інтерстиціальна пневмонія.
9. Роль хірургічної біопсії легень і патоморфологічна діагностика ідіопатичної інтерстиціальної пневмонії.
10. Лікування ідіопатичної інтерстиціальної пневмонії.

Практичні навички

Знати особливості перебігу, критерії діагностики та принципи лікування ідіопатичної інтерстиціальної пневмонії.

Вміти провести диференційну діагностику, встановити діагноз та призначити відповідне лікування ідіопатичної інтерстиціальної пневмонії.

Самостійна робота

1. Вивчення рекомендованої літератури.
2. Курація тематичних хворих.

ЛІТЕРАТУРА

1. *Актуальні питання фтизіатрії у практиці сімейного лікаря: Навч. посібник для лікарів-інтернів і лікарів-слухачів закладів (факультетів) післядипломної освіти / Вороненка Ю.В., Шекера О.Г., Феценко Ю.І. та ін.; За ред. Ю.В. Вороненка, О.Г. Шекера, Ю.І. Феценка. – К.: Видавець Заславський А.Ю., 2016. – 168 с.*
2. *Денисюк В.І., Денисюк О.В. Внутрішня медицина. Підручник для студентів закладів вищої освіти III-IV рівня акредитації та лікарів післядипломної освіти на основі рекомендацій доказової медицини / За ред. В.М.Коваленка. – К.: МОРІОН, 2019. – 960 с.*
3. *Захворювання дихальної системи. Вибрані питання діагностики та лікування для сімейного лікаря : навч.метод. посіб. / В. Є. Сабадаш, О. М. Барна, І. І. Вишинецький, О. О. Погребняк, Я. В. Корост, А. М. Новицька, Н. М. Горобець, Є. М. Швець. – К., 2016. – 119.*
4. *Протоколи надання медичної допомоги хворим з пульмонологічною патологією/ Наказ МОЗ України № 128 від 19.03.2007 р.*
5. *Пульмонологія та фтизіатрія: (у 2 т.): нац. підруч. для лікарів-інтернів вищ. навч. мед. закл. IV рівня акредитації / Ю.І. Феценко, І.Г. Ільницький, В.М. Мельник, В.П. Мельник, О.В. Панасюк; за ред. Ю.І. Феценка, В.П. Мельника, І.Г. Ільницького; Львів. нац. мед. ун-т ім. Л. Галицького [та ін.]. - К.; Л. : Атлас, 2011. - 1362 с.*
6. *Свінціцький А. С. Методи діагностики в клініці внутрішньої медицини : [навч. посіб. для лікарів-інтернів і студентів мед. закл. вищ. освіти] / А. С. Свінціцький. – Київ : Медицина, 2019. – 1008 с.*
7. *Сучасні класифікації та стандарти лікування захворювань внутрішніх органів. Невідкладні стани в терапії. Аналізи. Нормативні показники. Тракткування змін. /За редакцією проф. Ю.М. Мостового. – 27-те вид., доп. і перероб. – Київ: Центр ДЗК, 2020. -792 с.*

Тема. САРКОЇДОЗ

Мета і завдання

Удосконалити знання лікарів-інтернів з етіології, патогенезу, діагностику та лікування саркоїдозу.

Місце заняття

Навчальна кімната, базові відділення.

Час – 2 години

Матеріальне забезпечення

Мультимедійна презентація, історії хвороби, набір результатів лабораторних та інструментальних методів дослідження пацієнтів, набір тестових завдань та ситуаційних задач на відповідну тему.

Форма проведення заняття: дискусія, розгорнута бесіда, "круглий стіл".

Навчальні питання:

1. Патогенез і патоморфологія саркоїдозу.
2. Особливості перебігу клінічних форм саркоїдозу.
3. Встановлення діагнозу саркоїдозу. Діагностичні маркери захворювання.
4. Характер позалегенових уражень при саркоїдозі.
5. Рентгенологічна діагностика саркоїдозу, клініко-рентгенологічні форми захворювання.
6. Екстраторакальні ураження при саркоїдозі.
7. Диференційна діагностика саркоїдозу.
8. Принципи лікування саркоїдозу.
9. Провести диференційну діагностику між саркоїдозом і туберкульозом.

Практичні навички

Знати особливості перебігу, критерії діагностики та принципи лікування саркоїдозу.
Вміти встановити діагноз саркоїдозу, призначити відповідне лікування.

Самостійна робота

1. Вивчення рекомендованої літератури.
2. Курація тематичних хворих.

ЛІТЕРАТУРА

1. *Актуальні питання фтизіатрії у практиці сімейного лікаря: Навч. посібник для лікарів-інтернів і лікарів-слухачів закладів (факультетів) післядипломної освіти / Вороненка Ю.В., Шекера О.Г., Феценко Ю.І. та ін.; За ред. Ю.В. Вороненка, О.Г. Шекера, Ю.І. Феценка. – К.: Видавець Заславський А.Ю., 2016. – 168 с.*
2. *Денисюк В.І., Денисюк О.В. Внутрішня медицина. Підручник для студентів закладів вищої освіти III-IV рівня акредитації та лікарів післядипломної освіти на основі рекомендацій доказової медицини / За ред. В.М.Коваленка. – К.: МОРІОН, 2019. – 960 с.*
3. *Захворювання дихальної системи. Вибрані питання діагностики та лікування для сімейного лікаря : навч.метод. посіб. / В. Є. Сабадаш, О. М. Барна, І. І. Вишнівецький, О. О. Погребняк, Я. В. Корост, А. М. Новицька, Н. М. Горобець, Є. М. Швець. – К., 2016. – 119 .*
4. *Протоколи надання медичної допомоги хворим з пульмонологічною патологією/ Наказ МОЗ України № 128 від 19.03.2007 р.*
5. *Пульмонологія та фтизіатрія: (у 2 т.): нац. підруч. для лікарів-інтернів вищ. навч. мед. закл. IV рівня акредитації / Ю.І. Феценко, І.Г. Ільницький, В.М. Мельник, В.П. Мельник, О.В. Панасюк; за ред. Ю.І. Феценка, В.П. Мельника, І.Г. Ільницького; Львів. нац. мед. ун-т ім. Л. Галицького [та ін.]. - К.; Л. : Атлас, 2011. - 1362 с.*
6. *Свінціцький А. С. Методи діагностики в клініці внутрішньої медицини : [навч. посіб. для лікарів-інтернів і студентів мед. закл. вищ. освіти] / А. С. Свінціцький. – Київ : Медицина, 2019. – 1008 с.*
7. *Сучасні класифікації та стандарти лікування захворювань внутрішніх органів. Невідкладні стани в терапії. Аналізи. Нормативні показники. Тракткування змін. /За редакцією проф. Ю.М. Мостового. – 27-те вид., доп. і перероб. – Київ: Центр ДЗК, 2020. -792 с.*

Тема. ЕКЗОГЕННИЙ АЛЕРГІЧНИЙ АЛЬВЕОЛІТ

Мета і завдання

Поглибити теоретичні знання лікарів-інтернів про етіологію та патогенез екзогенного алергічного альвеоліту.

Місце заняття

Навчальна кімната, базові відділення.

Час – 2 години

Матеріальне забезпечення

Мультимедійна презентація, історії хвороби, набір результатів лабораторних та інструментальних методів дослідження пацієнтів, набір тестових завдань та ситуаційних задач на відповідну тему.

Форма проведення заняття: дискусія, розгорнута бесіда, "круглий стіл".

Навчальні питання:

1. Етіологія та патогенез екзогенного алергічного альвеоліту.
2. Клінічні прояви екзогенного алергічного альвеоліту.
3. Лабораторні методи діагностики при екзогенного алергічного альвеоліту.
4. Рентгенологічна діагностика екзогенного алергічного альвеоліту.
5. Діагностичні критерії постановки діагнозу.
6. Диференційна діагностика екзогенного алергічного альвеоліту.
7. Принципи лікування екзогенного алергічного альвеоліту.

Практичні навички

Знати особливості перебігу, критерії діагностики та принципи лікування екзогенного алергічного альвеоліту.

Вміти своєчасно діагностувати фіброзуючий альвеоліт, скласти схему лікування.

Самостійна робота

1. Вивчення рекомендованої літератури.
2. Курація тематичних хворих.

ЛІТЕРАТУРА

1. *Внутрішня медицина. Підручник для студентів закладів вищої медичної освіти III-IV рівня акредитації та лікарів післядипломної освіти на основі рекомендацій доказової медицини / За ред. В.М. Коваленка. Укл.: Н.М. Шуба, О.Г. Несукай, О.П. Борткевич. – 3-тє вид., переробл. і доповн. – К.: Моріон, 2019. – 960с.*
2. *Захворювання дихальної системи. Вибрані питання діагностики та лікування для сімейного лікаря : навч.метод. посіб. / В. Є. Сабадаш, О. М. Барна, І. І. Вишнівецький, О. О. Погребняк, Я. В. Корост, А. М. Новицька, Н. М. Горобець, Є. М. Швець. – К., 2016. – 119 .*
3. *Клінічна пульмонологія : навч. посіб. / І.М.Скрипник, Н.Л. Соколюк, О.Ф. Гопко; ВДНЗУ «УМСА». – Полтава: ТОВ « Фірма «Техсервіс», 2016. – 260 с.*
4. *Пасечко Н. Ярема Н., Мартинюк Л. Практичний посібник з внутрішньої медицини або кишенькова книжка сімейного лікаря. У двох частинах (Ч.1: ендокринологія, пульмонологія, гастроентерологія, гематологія; Ч. 2: кардіологія, ревматологія, нефрологія). Для студентів та лікарів. - Підручники і посібники. – 2019.*
5. *Протоколи надання медичної допомоги хворим з пульмонологічною патологією/ Наказ МОЗ України № 128 від 19.03.2007 р.*
6. *Пульмонологія та фтизіатрія: (у 2 т.): нац. підруч. для лікарів-інтернів вищ. навч. мед. закл. IV рівня акредитації / Ю.І. Феценко, І.Г. Ільницький, В.М. Мельник, В.П. Мельник, О.В. Панасюк; за ред. Ю.І. Феценка, В.П. Мельника, І.Г. Ільницького; Львів. нац. мед. ун-т ім. Л. Галицького [та ін.]. - К.; Л. : Атлас, 2011. - 1362 с.*

7. Свінціцький А. С. *Методи діагностики в клініці внутрішньої медицини: [навч. посіб. для лікарів-інтернів і студентів мед. закл. вищ. освіти] / А. С. Свінціцький. – Київ: Медицина, 2019. – 1008 с.*
8. *Стандарти ведення пацієнтів із захворюваннями органів дихання у загальнолікарській практиці. – Полтава : Дивосвіт, 2018. – 252 с.*
9. *Сучасні класифікації та стандарти лікування захворювань внутрішніх органів. Невідкладні стани в терапії. Аналізи. Нормативні показники. Тракткування змін. / За редакцією проф. Ю.М. Мостового. – 27-те вид., доп. і перероб. – Київ: Центр ДЗК, 2020. -792 с.*

Тема. ПНЕВМОКОНІОЗИ

Мета і завдання

Поглибити теоретичні знання лікарів-інтернів про етіологію, клінічну картину, діагностичні критерії та принципи лікування пневмокониозів.

Місце заняття

Навчальна кімната, базові відділення.

Час – 4 години

Матеріальне забезпечення

Мультимедійна презентація, історії хвороби, тематичні спірограми, набір результатів лабораторних та інструментальних методів дослідження пацієнтів, набір тестових завдань та ситуаційних задач на відповідну тему.

Форма проведення заняття: дискусія, розгорнута бесіда, "круглий стіл".

Навчальні питання:

1. Визначення пневмокониозів.
2. Класифікація пневмокониозів залежно від етіологічного фактору, клінічної картини та рентгенологічних змін.
3. Силікоз: патогенез, клініка, діагностика, диференційна діагностика, лікування та експертиза непрацездатності.
4. Класифікація силікатозів.
5. Особливості перебігу азбестозу, талькозу, цементного пневмокониозу.
6. Лікування, експертиза непрацездатності та профілактика силікатозів.
7. Карбокониози: класифікація, особливості клінічного перебігу, лікування, експертиза непрацездатності.
8. Металокониози: особливості клінічного перебігу, лікування, експертиза непрацездатності.
9. Пневмокониози внаслідок дії змішаного пилу.
10. Пневмокониози внаслідок дії органічного пилу.

Практичні навички

Знати особливості перебігу, критерії діагностики та принципи лікування пневмокониозів.

Вміти своєчасно діагностувати, провести диференційну діагностику та скласти схему лікування пневмокониозів.

Самостійна робота

1. Вивчення рекомендованої літератури.
2. Курація тематичних хворих.

ЛІТЕРАТУРА

1. *Внутрішня медицина. Підручник для студентів закладів вищої медичної освіти III-IV рівня акредитації та лікарів післядипломної освіти на основі рекомендацій доказової медицини / За ред. В.М. Коваленка. Укл.: Н.М. Шуба, О.Г. Несукай, О.П. Борткевич. – 3-тє вид., переробл. і доповн. – К.: Моріон, 2019. – 960с.*

2. *Захворювання дихальної системи. Вибрані питання діагностики та лікування для сімейного лікаря : навч.метод. посіб. / В. Є. Сабадаш, О. М. Барна, І. І. Вишнівецький, О. О. Погребняк, Я. В. Корост, А. М. Новицька, Н. М. Горобець, Є. М. Швець. – К., 2016. – 119 .*
3. *Клінічна пульмонологія : навч. посіб. / І.М.Скрипник, Н.Л. Соколюк, О.Ф. Гопко; ВДНЗУ «УМСА». – Полтава: ТОВ « Фірма «Техсервіс», 2016. – 260 с.*
4. *Пасечко Н. Ярема Н., Мартинюк Л. Практичний посібник з внутрішньої медицини або кишенькова книжка сімейного лікаря. У двох частинах (Ч.1: ендокринологія, пульмонологія, гастроентерологія, гематологія; Ч. 2: кардіологія, ревматологія, нефрологія). Для студентів та лікарів. - Підручники і посібники. – 2019.*
5. *Протоколи надання медичної допомоги хворим з пульмонологічною патологією/ Наказ МОЗ України № 128 від 19.03.2007 р.*
6. *Пульмонологія та фтизіатрія: (у 2 т.): нац. підруч. для лікарів-інтернів вищ. навч. мед. закл. IV рівня акредитації / Ю.І. Феценко, І.Г. Ільницький, В.М. Мельник, В.П. Мельник, О.В. Панасюк; за ред. Ю.І. Феценка, В.П. Мельника, І.Г. Ільницького; Львів. нац. мед. ун-т ім. Л. Галицького [та ін.]. - К.; Л. : Атлас, 2011. - 1362 с.*
7. *Свінціцький А. С. Методи діагностики в клініці внутрішньої медицини: [навч. посіб. для лікарів-інтернів і студентів мед. закл. вищ. освіти] / А. С. Свінціцький. – Київ: Медицина, 2019. – 1008 с.*
8. *Стандарти ведення пацієнтів із захворюваннями органів дихання у загальнолікарській практиці. – Полтава : Дивосвіт, 2018. – 252 с.*
9. *Сучасні класифікації та стандарти лікування захворювань внутрішніх органів. Невідкладні стани в терапії. Аналізи. Нормативні показники. Тракткування змін. /За редакцією проф. Ю.М. Мостового. – 27-те вид., доп. і перероб. – Київ: Центр ДЗК, 2020. -792 с.*

Тема. ПУХЛИНИ ЛЕГЕНЬ

Мета і завдання

Поглибити знання лікарів-інтернів про диференційну діагностику та принципи лікування пухлин легень.

Місце заняття

Навчальна кімната, базові відділення.

Час – 2 години

Матеріальне забезпечення

Мультимедійна презентація, історії хвороби, набір результатів лабораторних та інструментальних методів дослідження пацієнтів, набір тестових завдань та ситуаційних задач на відповідну тему.

Форма проведення заняття: дискусія, розгорнута бесіда, "круглий стіл".

Навчальні питання:

1. Епідеміологія раку легень.
2. Клініко-анатомічна класифікація раку легень.
3. Гістологічна класифікація раку легень.
4. Міжнародна класифікація раку легень по системі TNM.
5. Міжнародна класифікація стадій раку легені.
6. Облігатні і факультативні передраки легень.
7. Клініка раку легені.
8. Закономірності метастазування раку легені.
9. Методи діагностики раку легені.
10. Методи лікування раку легені.
11. Прогноз. Профілактика раку легені.

Практичні навички

Знати особливості перебігу, критерії діагностики та принципи лікування раку легені.
Вміти своєчасно діагностувати, провести диференційну діагностику та скласти схему лікування раку легені.

Самостійна робота

1. Вивчення рекомендованої літератури.
2. Курація тематичних хворих.

ЛІТЕРАТУРА

1. Денисюк В.І., Денисюк О.В. *Внутрішня медицина. Підручник для студентів закладів вищої освіти III-IV рівня акредитації та лікарів післядипломної освіти на основі рекомендацій доказової медицини* / За ред. В.М.Коваленка. – К.: МОРІОН, 2019. – 960 с.
2. *Захворювання дихальної системи. Вибрані питання діагностики та лікування для сімейного лікаря : навч.метод. посіб. / В. Є. Сабадаш, О. М. Барна, І. І. Вишнівецький, О. О. Погребняк, Я. В. Корост, А. М. Новицька, Н. М. Горобець, Є. М. Швець. – К., 2016. – 119 .*
3. *Клінічна пульмонологія : навч. посіб. / І.М.Скрипник, Н.Л. Соколюк, О.Ф. Гопко; ВДНЗУ «УМСА». – Полтава: ТОВ « Фірма «Техсервіс», 2016. – 260 с.*
4. *Пасечко Н. Ярема Н., Мартинюк Л. Практичний посібник з внутрішньої медицини або кишенькова книжка сімейного лікаря. У двох частинах (Ч.1: ендокринологія, пульмонологія, гастроентерологія, гематологія; Ч. 2: кардіологія, ревматологія, нефрологія). Для студентів та лікарів. - Підручники і посібники. – 2019.*
5. *Протоколи надання медичної допомоги хворим з пульмонологічною патологією/ Наказ МОЗ України № 128 від 19.03.2007 р.*
6. *Пульмонологія та фтизіатрія: (у 2 т.): нац. підруч. для лікарів-інтернів вищ. навч. мед. закл. IV рівня акредитації / Ю.І. Феценко, І.Г. Ільницький, В.М. Мельник, В.П. Мельник, О.В. Панасюк; за ред. Ю.І. Феценка, В.П. Мельника, І.Г. Ільницького; Львів. нац. мед. ун-т ім. Л. Галицького [та ін.]. - К.; Л. : Атлас, 2011. - 1362 с.*
7. *Свінціцький А. С. Методи діагностики в клініці внутрішньої медицини: [навч. посіб. для лікарів-інтернів і студентів мед. закл. вищ. освіти] / А. С. Свінціцький. – Київ: Медицина, 2019. – 1008 с.*
8. *Стандарти ведення пацієнтів із захворюваннями органів дихання у загальнолікарській практиці. – Полтава : Дивосвіт, 2018. – 252 с.*
9. *Сучасні класифікації та стандарти лікування захворювань внутрішніх органів. Невідкладні стани в терапії. Аналізи. Нормативні показники. Тракткування змін. /За редакцією проф. Ю.М. Мостового. – 27-те вид., доп. і перероб. – Київ: Центр ДЗК, 2020. -792 с.*

Тема. ГІДРОТОРАКС

Мета і завдання

Удосконалити знання клініки, діагностики, диференціальної діагностики та лікування гідротораксу.

Місце заняття

Навчальна кімната, базові відділення.

Час – 2 години

Матеріальне забезпечення

Мультимедійна презентація, історії хвороби тематичних хворих, набір тестових завдань на відповідну тему.

Форма проведення заняття: дискусія, розгорнута бесіда, "круглий стіл".

Навчальні питання:

1. Поняття ексудату та трансудату.

2. Основні етіологічні фактори гідротораксу.
3. Класифікація гідротораксу.
4. Клінічні симптоми гідротораксу.
5. Методи діагностики гідротораксу.
6. Гідроторакс як ознака захворювання.
7. Принципи лікування гідротораксу.
8. Ускладнення гідротораксу.
9. Прогноз, профілактика і моніторинг пацієнтів після гідротораксу.

Практичні навички

Знати види, діагностичні критерії і алгоритм надання допомоги при гідротораксі.

Вміти діагностувати, провести диференційну діагностику, призначити відповідне лікування при гідротораксі.

Самостійна робота

1. Вивчення рекомендованої літератури.
2. Обстеження тематичних хворих.

ЛІТЕРАТУРА

1. *Внутрішні хвороби. Підручник заснований на принципах доказової медицини 2018/19 / ред. А. Ярмчук-Качмарчик. - Крак : Практ. медицина, 2018. - 1632с.*
2. *Внутрішня медицина. У 3 т. Т. 2 /А.С.Свінцицький, Л.Ф.Конопльова, Ю.І.Фещенко та ін.; За ред. проф. К.М. Амосової. – К.: Медицина, 2009. – 1088 с.*
3. *Клінічні настанови та рекомендації в пульмонології: довід. лікаря / Дзюблик О. Я., Дзюблик Я. О., Зволь І. В. та ін. ; під ред. Ю. І. Фещенка, Л. О. Яшиної. — Київ: Б-ка «Здоров'я України», 2014. — 294 с.*
4. *Невідкладні стани в клініці внутрішніх хвороб : навч. посіб. : у 2 ч. Ч. 2. Пульмонологія, нефрологія, алергологія, гематологія та гастроентерологія / Л.Н. Приступа, В. Г. Псарьова, В. В. Лаба та ін. ; за заг. ред. д-ра мед. наук, проф. Л. Н. Приступи. – Суми : Сумський державний університет, 2017. – 219 с.*
5. *Тактика сімейного лікаря при невідкладних станах в ендокринології, ревматології, пульмонології : навч.-метод. посіб. для студентів VI курсу медичного факультету спеціальності «Лікувальна справа», «Педіатрія» за програмою навчальної дисципліни «Загальна практика - сімейна медицина» / Н. С. Михайловська, Грицай Г.В. –Запоріжжя: ЗДМУ, 2019. – 181 с.*
6. *Bulajich B., Subotich D., Mandarich D. et al. (2005) Influence of atmospheric pressure, outdoor temperature, and weather phases on the onset of spontaneous pneumothorax. Ann. Epidemiol., 15(3): 185–190.*

Тема. ПНЕВМОТОРАКС

Мета і завдання

Удосконалити знання клініки, діагностики, диференціальної діагностики та невідкладного лікування пневмотораксу.

Місце заняття

Навчальна кімната, базові відділення.

Час – 2 години

Матеріальне забезпечення

Мультимедійна презентація, історії хвороби тематичних хворих, набір тестових завдань на відповідну тему.

Форма проведення заняття: дискусія, розгорнута бесіда, "круглий стіл".

Навчальні питання:

1. Пневмоторакс: визначення, класифікація.

2. Пневмоторакс: етіологія та патогенез.
3. Клінічні симптоми пневмотораксу.
4. Методи діагностики пневмотораксу.
5. Принципи лікування пневмотораксу.
6. Невідкладна допомога при пневмотораксі.
7. Прогноз, профілактика і моніторинг пацієнтів після перенесеного пневмотораксу.

Практичні навички

Знати види, діагностичні критерії і алгоритм надання невідкладної допомоги при пневмотораксі. Вміти сформулювати діагноз, діагностувати, призначити відповідне лікування при пневмотораксі.

Самостійна робота

1. Вивчення рекомендованої літератури.
2. Обстеження тематичних хворих.

ЛІТЕРАТУРА

1. *Внутрішні хвороби. Підручник заснований на принципах доказової медицини 2018/19 / ред. А. Яремчук-Качмарчик. - Крак : Практ. медицина, 2018. - 1632с.*
2. *Внутрішня медицина. У 3 т. Т. 2 /А.С.Свінцицький, Л.Ф.Конопльова, Ю.І.Фещенко та ін.; За ред. проф. К.М. Амосової. – К.: Медицина, 2009. – 1088 с.*
3. *Клінічні настанови та рекомендації в пульмонології: довід. лікаря / Дзюблик О. Я., Дзюблик Я. О., Зволь І. В. та ін. ; під ред. Ю. І. Фещенка, Л. О. Яшиної. — Київ: Б-ка «Здоров'я України», 2014. — 294 с.*
4. *Невідкладні стани в клініці внутрішніх хвороб : навч. посіб. : у 2 ч. Ч. 2. Пульмонологія, нефрологія, алергологія, гематологія та гастроентерологія / Л.Н. Приступа, В. Г. Псарьова, В. В. Лаба та ін. ; за заг. ред. д-ра мед. наук, проф. Л. Н. Приступи. – Суми : Сумський державний університет, 2017. – 219 с.*
5. *Тактика сімейного лікаря при невідкладних станах в ендокринології, ревматології, пульмонології : навч.-метод. посіб. для студентів VI курсу медичного факультету спеціальності «Лікувальна справа», «Педіатрія» за програмою навчальної дисципліни «Загальна практика - сімейна медицина» / Н. С. Михайловська, Грицай Г.В. –Запоріжжя: ЗДМУ, 2019. – 181 с.*
6. *Vulajich B., Subotich D., Mandarich D. et al. (2005) Influence of atmospheric pressure, outdoor temperature, and weather phases on the onset of spontaneous pneumothorax. Ann. Epidemiol., 15(3): 185–190.*

Тема. ЕМФІЗЕМА ЛЕГЕНЬ

Мета і завдання

Удосконалити знання і вміння лікарів-інтернів з питань етіології, діагностики та лікування емфіземи легень.

Місце заняття

Навчальна кімната, базові відділення.

Час – 2 години

Матеріальне забезпечення

Мультимедійна презентація, історії хвороби, тематичні спірограми, рентгенограми, пневмотахограми, набір результатів лабораторних та інструментальних методів дослідження, набір тестових завдань та ситуаційних задач на відповідну тему.

Форма проведення заняття: дискусія, розгорнута бесіда, "круглий стіл".

Навчальні питання:

1. Визначення та етіопатогенез емфіземи легень.

2. Клінічна картина та перебіг емфіземи легень.
3. Діагностика та диференційна діагностика емфіземи легень.
4. Основні принципи лікування емфіземи легень..
5. Експертиза працездатності та реабілітація пацієнтів з емфіземою легень.

Практичні навички

Знати критерії діагностики та лікування емфіземи легень.

Вміти провести діагностику емфіземи легень, обґрунтовувати лікувальні та профілактичні заходи.

Самостійна робота

1. Вивчення рекомендованої літератури.
2. Курація тематичних хворих.

ЛІТЕРАТУРА

1. *Внутрішня медицина. Підручник для студентів закладів вищої медичної освіти III-IV рівня акредитації та лікарів післядипломної освіти на основі рекомендацій доказової медицини / За ред. В.М. Коваленка. Укл.: Н.М. Шуба, О.Г. Несукай, О.П. Борткевич. – 3-тє вид., переробл. і доповн. – К.: Моріон, 2019. – 960с.*
2. *Громадське здоров'я у практиці сімейного лікаря: підруч. для студентів, лікарів-інтернів, магістрів мед. закл. вищ. освіти, резидентів, лікарів заг. практики – сімейн. лікарів / за ред. : Є.Я. Склярова, М.А. Бичкова. – Київ : Медицина, 2020. – 287 с.*
3. *Протоколи надання медичної допомоги хворим з пульмонологічною патологією/ Наказ МОЗ України № 128 від 19.03.2007 р.*
4. *Свінціцький А. С. Методи діагностики в клініці внутрішньої медицини : [навч.посіб. для лікарів-інтернів і студентів мед. закл. вищ. освіти] / А. С. Свінціцький. – Київ : Медицина, 2019. – 1008 с.*
5. *Сучасні класифікації та стандарти лікування захворювань внутрішніх органів. Невідкладні стани в терапії. Аналізи. Нормативні показники. Тракткування змін. /За редакцією проф. Ю.М. Мостового. – 27-те вид., доп. і перероб. – Київ: Центр ДЗК, 2020. -792 с.*

Тема. ПУХЛИНИ І КИСТИ СЕРЕДОСТІННЯ

Мета і завдання

Поглибити знання лікарів-інтернів про диференційну діагностику та принципи лікування пухлин і кист середостіння.

Місце заняття

Навчальна кімната, базові відділення.

Час – 2 години

Матеріальне забезпечення

Мультимедійна презентація, історії хвороби, набір результатів лабораторних та інструментальних методів дослідження пацієнтів, набір тестових завдань та ситуаційних задач на відповідну тему.

Форма проведення заняття: дискусія, розгорнута бесіда, "круглий стіл".

Навчальні питання:

1. Середостіння, принципи поділу. Переважні локалізації більшої частини новоутворень середостіння.
2. Класифікація пухлин і кист середостіння.
3. Клініка пухлин і кист середостіння.
4. Діагностика пухлин і кист середостіння.
5. Лікування пухлин і кист середостіння.

Практичні навички

Знати особливості перебігу, критерії діагностики та принципи лікування пухлин і кист середостіння.

Вміти своєчасно діагностувати, провести диференційну діагностику та скласти схему лікування пухлин і кист середостіння.

Самостійна робота

1. Вивчення рекомендованої літератури.
2. Курація тематичних хворих.

ЛІТЕРАТУРА

1. *Внутрішня медицина. Підручник для студентів закладів вищої медичної освіти III-IV рівня акредитації та лікарів післядипломної освіти на основі рекомендацій доказової медицини / За ред. В.М. Коваленка. Укл.: Н.М. Шуба, О.Г. Несукай, О.П. Борткевич. – 3-тє вид., переробл. і доповн. – К.: Моріон, 2019. – 960с.*
2. *Денисюк В.І., Денисюк О.В. Внутрішня медицина. Підручник для студентів закладів вищої освіти III-IV рівня акредитації та лікарів післядипломної освіти на основі рекомендацій доказової медицини / За ред. В.М.Коваленка. – К.: МОРІОН, 2019. – 960 с.*
3. *Захворювання дихальної системи. Вибрані питання діагностики та лікування для сімейного лікаря : навч.метод. посіб. / В. Є. Сабадаш, О. М. Барна, І. І. Вишинецький, О. О. Погребняк, Я. В. Корост, А. М. Новицька, Н. М. Горобець, Є. М. Швець. – К., 2016. – 119 .*
4. *Клінічна пульмонологія : навч. посіб. / І.М.Скрипник, Н.Л. Соколюк, О.Ф. Гопко; ВДНЗУ «УМСА». – Полтава: ТОВ « Фірма «Техсервіс», 2016. – 260 с.*
5. *Пасечко Н. Ярема Н., Мартинюк Л. Практичний посібник з внутрішньої медицини або кишенькова книжка сімейного лікаря. У двох частинах (Ч.1: ендокринологія, пульмонологія, гастроентерологія, гематологія; Ч. 2: кардіологія, ревматологія, нефрологія). Для студентів та лікарів. - Підручники і посібники. – 2019.*
6. *Протоколи надання медичної допомоги хворим з пульмонологічною патологією/ Наказ МОЗ України № 128 від 19.03.2007 р.*
7. *Пульмонологія та фтизіатрія: (у 2 т.): нац. підруч. для лікарів-інтернів вищ. навч. мед. закл. IV рівня акредитації / Ю.І. Феценко, І.Г. Ільницький, В.М. Мельник, В.П. Мельник, О.В. Панасюк; за ред. Ю.І. Феценка, В.П. Мельника, І.Г. Ільницького; Львів. нац. мед. ун-т ім. Л. Галицького [та ін.]. - К.; Л. : Атлас, 2011. - 1362 с.*
8. *Свінціцький А. С. Методи діагностики в клініці внутрішньої медицини: [навч. посіб. для лікарів-інтернів і студентів мед. закл. вищ. освіти] / А. С. Свінціцький. – Київ: Медицина, 2019. – 1008 с.*
9. *Сучасні класифікації та стандарти лікування захворювань внутрішніх органів. Невідкладні стани в терапії. Аналізи. Нормативні показники. Тракткування змін. /За редакцією проф. Ю.М. Мостового. – 27-те вид., доп. і перероб. – Київ: Центр ДЗК, 2020. -792 с.*

Тема. КЛІНІЧНА ФАРМАКОЛОГІЯ КОРТИКОСТЕРОЇДІВ

Мета і завдання

Поглибити знання з питань класифікації, клінічної фармакології кортикостероїдів. Засвоїти методики та особливості їх призначення.

Місце заняття

Навчальна кімната, базові відділення.

Час – 2 години

Матеріальне забезпечення

Мультимедійна презентація, історії хвороби, фармакологічні довідники, інструкції препаратів, набір тестових завдань та ситуаційних задач на відповідну тему.

Форма проведення заняття: дискусія, розгорнута бесіда, "круглий стіл".

Навчальні питання:

1. Класифікація кортикостероїдів (АТС, за походженням, тривалістю дії).
2. Механізм дії кортикостероїдів.
3. Основні клінічні ефекти кортикостероїдів (вплив на водно-електролітний, вуглеводний, білковий, жировий обміни, на серцево-судинну, ендокринну систему та систему крові, імуномодельююча, протиалергічна, протизапальна дія та ін.).
4. Покази для застосування кортикостероїдів в терапевтичній практиці.
5. Представники кортикостероїдів, дозування, шляхи введення:
  - Інгаляційні форми стероїдів (бекламетазону діпропіонат, фліксотид та інші).
  - Локальні форми кортикостероїдних препаратів, їх місце в лікуванні соматичної патології.
6. Побічні реакції при застосуванні кортикостероїдів, синдром відміни. Засоби контролю за побічними реакціями кортикостероїдів.
7. Протипокази до призначення кортикостероїдів.

Практичні навички

Знати клінічну фармакологію кортикостероїдів.

Вміти підбирати адекватну лікувальну тактику та оцінити ризик виникнення ускладнень при застосуванні кортикостероїдів.

Самостійна робота

1. Вивчення рекомендованої літератури.
2. Курація тематичних хворих.

ЛІТЕРАТУРА

1. Кишенькове керівництво Глобальної стратегії діагностики, лікування та профілактики ХОЗЛ Global Initiative for Chronic Obstructive Lung Disease, GOLD, перегляд 2019 р. / Клінічна імунологія. Алергологія. Інфектологія. 2019. №7(120). С.52-68.
2. Клінічна пульмонологія : навч. посіб. / І.М.Скрипник, Н.Л. Соколюк, О.Ф. Гопко; ВДНЗУ «УМСА». – Полтава: ТОВ «Фірма «Техсервіс», 2016. – 260 с.
3. Клінічна фармакологія : навч. посіб. / Є. І. Шоріков [та ін.] ; Буковин. ДМУ. –Вінниця : Нова Книга, 2019. – 512 с.
4. Пасечко Н. Ярема Н., Мартинюк Л. Практичний посібник з внутрішньої медицини або кишенькова книжка сімейного лікаря. У двох частинах (Ч.1: ендокринологія, пульмонологія, гастроентерологія, гематологія; Ч. 2: кардіологія, ревматологія, нефрологія). Для студентів та лікарів. - Підручники і посібники. – 2019.
5. Сучасні класифікації та стандарти лікування захворювань внутрішніх органів. Невідкладні стани в терапії. Аналізи. Нормативні показники. Тракткування змін. /За редакцією проф. Ю.М. Мостового. – 27-те вид., доп. і перероб. – Київ: Центр ДЗК, 2020. -792 с.
6. Фармакологія : підручник для студ. мед. ф-тів вищих навч. закл. / І. С. Чекман, Н. О. Горчакова, Л. І. Казак, І. Ф. Беленічев, В. М. Бобирьов; За ред. І. С. Чекман. – Вид. 3-тє, випр. та доопрац.– Вінниця : Нова книга, 2016.– 783 с. : табл.

**Тема. КЛІНІЧНА ФАРМАКОЛОГІЯ НЕСТЕРОЇДНИХ
ПРОТИЗАПАЛЬНИХ ЗАСОБІВ**

Мета і завдання

Поглибити знання з питань класифікації, клінічної фармакології нестероїдних протизапальних препаратів (НПЗП). Засвоїти методики та особливості їх призначення.

Місце заняття

Навчальна кімната, базові відділення.

Час – 2 години

Матеріальне забезпечення

Мультимедійна презентація, історії хвороби, фармакологічні довідники, інструкції препаратів, набір тестових завдань та ситуаційних задач на відповідну тему.

Форма проведення заняття: дискусія, розгорнута бесіда, "круглий стіл".

Навчальні питання:

1. Класифікація НПЗП (за хімічною структурою; за вираженістю протизапального ефекту; за особливостями фармакодинаміки; залежно від здатності блокувати активність фермента циклооксигенази).
2. Механізм протизапальної дії НПЗП.
3. Основні ефекти НПЗП (протизапальний, анальгезуючий, жарознижуючий, антиагрегантний, імуносупресивний, десенсибілізуючий та ін.).
4. Покази для застосування НПЗП.
5. Представники групи НПЗП, дозування, шляхи введення.
6. Небажані реакції при застосуванні НПЗП зі сторони шлунково-кишкового тракту, нирок, печінки, центральної нервової системи, кісткового мозку, алергічні реакції.
7. Застереження при застосуванні НПЗП (діти, вагітні, годуючі матері). Протипокази до призначення НПЗП.

Практичні навички

Знати клінічну фармакологію НПЗП.

Вміти підбирати адекватну лікувальну тактику та оцінити ризик виникнення ускладнень при застосуванні НПЗП.

Самостійна робота

1. Вивчення рекомендованої літератури.
2. Курація тематичних хворих.

ЛІТЕРАТУРА

1. Кишенькове керівництво Глобальної стратегії діагностики, лікування та профілактики ХОЗЛ *Global Initiative for Chronic Obstructive Lung Disease, GOLD*, перегляд 2019 р. / Клінічна імунологія. Алергологія. Інфектологія. 2019. №7(120). С.52-68.
2. Клінічна пульмонологія : навч. посіб. / І.М.Скрипник, Н.Л. Соколюк, О.Ф. Гопко; ВДНЗУ «УМСА». – Полтава: ТОВ «Фірма «Техсервіс», 2016. – 260 с.
3. Клінічна фармакологія : навч. посіб. / Є. І. Шоріков [та ін.] ; Буковин. ДМУ. –Вінниця : Нова Книга, 2019. – 512 с.
4. Пасечко Н. Ярема Н., Мартинюк Л. Практичний посібник з внутрішньої медицини або кишенькова книжка сімейного лікаря. У двох частинах (Ч.1: ендокринологія, пульмонологія, гастроентерологія, гематологія; Ч. 2: кардіологія, ревматологія, нефрологія). Для студентів та лікарів. - Підручники і посібники. – 2019.
5. Сучасні класифікації та стандарти лікування захворювань внутрішніх органів. Невідкладні стани в терапії. Аналізи. Нормативні показники. Тракткування змін. /За редакцією проф. Ю.М. Мостового. – 27-те вид., доп. і перероб. – Київ: Центр ДЗК, 2020. -792 с.
6. Фармакологія : підручник для студ. мед. ф-тів вищих навч. закл. / І. С. Чекман, Н. О. Горчакова, Л. І. Казак, І. Ф. Беленічев, В. М. Бобирьов; За ред. І. С. Чекман. – Вид. 3-тє, випр. та доопрац.– Вінниця : Нова книга, 2016.– 783 с. : табл.

Тема. КЛІНІЧНА ФАРМАКОЛОГІЯ БРОНХОЛІТИКІВ ТА ВІДХАРКУВАЛЬНИХ ПРЕПАРАТІВ

Мета і завдання

Удосконалити знання з клінічної фармакології бронхолітиків та відхаркувальних препаратів. Засвоїти методики застосування цих препаратів.

Місце заняття

Навчальна кімната, базові відділення.

Час – 2 години

Матеріальне забезпечення

Мультимедійна презентація, історії хвороби, фармакологічні довідники, інструкції препаратів, набір тестових завдань та ситуаційних задач на відповідну тему .

Форма проведення заняття: дискусія, розгорнута бесіда, "круглий стіл".

Навчальні питання:

1. Класифікація бронхолітиків .
2. Покази для призначення бронхолітиків .
3. Протипокази до призначення бронхолітиків.
4. Класифікація відхаркувальних засобів.
5. Покази для призначення відхаркувальних засобів.
6. Протипокази до призначення відхаркувальних засобів.
7. Муколітики.
8. Побічна дія відхаркуючих засобів.

Практичні навички

Знати клінічну фармакологію бронхолітиків та відхаркувальних засобів.

Вміти підбирати адекватну лікувальну тактику, використовуючи бронхолітики та відхаркуючі засоби.

Самостійна робота

1. Вивчення рекомендованої літератури.
2. Курація тематичних хворих.

ЛІТЕРАТУРА

1. *Клінічна пульмонологія : навч. посіб. / І.М.Скрипник, Н.Л. Соколюк, О.Ф. Гопко; ВДНЗУ «УМСА». – Полтава: ТОВ «Фірма «Техсервіс», 2016. – 260 с. Кишенькове керівництво Глобальної стратегії діагностики, лікування та профілактики ХОЗЛ Global Initiative for Chronic Obstructive Lung Disease, GOLD, перегляд 2019 р. / Клінічна імунологія. Алергологія. Інфектологія. 2019. №7(120). С.52-68.*
2. *Клінічна фармакологія: навч. посіб. / Є. І. Шоріков [та ін.]; Буковин. ДМУ. – Вінниця : Нова Книга, 2019. – 512 с.*
3. *Пасечко Н. Ярема Н., Мартинюк Л. Практичний посібник з внутрішньої медицини або кишенькова книжка сімейного лікаря. У двох частинах (Ч.1: ендокринологія, пульмонологія, гастроентерологія, гематологія; Ч. 2: кардіологія, ревматологія, нефрологія). Для студентів та лікарів. - Підручники і посібники. – 2019.*
4. *Сучасні класифікації та стандарти лікування захворювань внутрішніх органів. Невідкладні стани в терапії. Аналізи. Нормативні показники. Тракткування змін. /За редакцією проф. Ю.М. Мостового. – 27-те вид., доп. і перероб. – Київ: Центр ДЗК, 2020. -792 с. Фармакологія: підручник для студ. мед. ф-тів вищих навч. закл. / І. С. Чекман, Н. О. Горчакова, Л. І. Казак, І. Ф. Бєленічев, В. М. Бобирьов; За ред. І. С. Чекман. – Вид. 3-тє, випр. та доопрац. – Вінниця : Нова книга, 2016.– 783 с. : табл.*

Тема. КЛІНІЧНА ФАРМАКОЛОГІЯ АНТИБАКТЕРІАЛЬНИХ ПРЕПАРАТІВ

Мета і завдання

Удосконалити знання з клінічної фармакології антибактеріальних засобів. Засвоїти методики застосування цих препаратів.

Місце заняття

Навчальна кімната, клінічна база кафедри.

Час – 2 години

Матеріальне забезпечення

Мультимедійна презентація, історії хвороби, інструкції до лікарських засобів, набір тестових завдань та ситуаційних задач на відповідну тему.

Форма проведення заняття: дискусія, розгорнута бесіда, "круглий стіл".

Навчальні питання:

1. Класифікація антибіотиків.
2. Фармакокінетика антибактеріальних препаратів.
3. Клінічна фармакологія антибіотиків.
4. Покази до призначення антибактеріальних препаратів.
5. Класифікація побічних дій антибактеріальних препаратів.
6. Протипокази до призначення антибіотиків.
7. Клініка побічних дій антибактеріальних препаратів.
8. Антибіотики пеніцилінового ряду.
9. Особливості застосування цефалоспоринів.
10. Застосування аміноглікозидів.
11. Тетрацикліни.
12. Інші групи антибіотиків.

Практичні навички

Знати клінічну фармакологію антибактеріальних засобів.

Вміти підібрати антибактеріальну терапію, враховуючи покази, протипокази, супутню патологію.

Самостійна робота

1. Вивчення рекомендованої літератури.
2. Курація тематичних хворих.

ЛІТЕРАТУРА

1. *Внутрішні хвороби. Підручник заснований на принципах доказової медицини 2018/19 / ред. А. Яремчук-Качмарчик. - Краків : Практ. медицина, 2018. - 1632с.*
2. *Внутрішня медицина. Підручник для студентів закладів вищої медичної освіти III-IV рівня акредитації та лікарів післядипломної освіти на основі рекомендацій доказової медицини / За ред. В.М. Коваленка. Укл.: Н.М. Шуба, О.Г. Несукай, О.П. Борткевич. – 3-тє вид., переробл. і доповн. – К.: Моріон, 2019. – 960с.*
3. *Клінічна фармакологія : підручник / за ред. О. М. Біловола. –Вінниця : Нова Книга, 2021. – 544 с.*
4. *Клінічна фармакологія: навчальний посібник / [Є. І. Шоріков, Г. І. Шумко, О. С. Хухліна та ін.]. – Вінниця : Нова книга, 2019. – 512 с.*
5. *Фармакологія : підручник для студ. мед. ф-тів вищих навч. закл. / І. С. Чекман, Н. О. Горчакова, Л. І. Казак, І. Ф. Беленічев, В. М. Бобирьов; За ред. І. С. Чекман. – Вид. 3-тє, випр. та доопрац.– Вінниця : Нова книга, 2016.– 783 с. : табл. 37.*
6. *Essentials of Medical Pharmacology by K.D. Tripathi 8th Editions – 2018. – 880p.*

Тема. ПРОМЕНЕВА ДІАГНОСТИКА В КАРДІОЛОГІЇ

Мета і завдання

Удосконалити і поглибити знання методик ультразвукового дослідження серця та судин, коронарографії, мультиспіральної комп'ютерної томографії, магнітно-резонансної томографії.

Місце заняття

Навчальна кімната, клінічна база кафедри.

Час – 2 години

Матеріальне забезпечення

Мультимедійна презентація, історії хвороб, діагностична апаратура, набір тестових завдань та ситуаційних задач на відповідну тему.

Навчальні питання:

1. Фізичні основи ультразвуку і принципи ультразвукової діагностики.
2. Дослідження внутрішньосудинного кровоплину.
3. Ультразвукова діагностика захворювань серця та судин.
4. Дуплексне сканування.
5. Основні аспекти та клінічна інтерпретація коронарографії.
6. Мультиспіральна компютерна томографія - показання та діагностичні можливості.
7. Магнітно-резонансна томографія у діагностиці кардіальної патології.

Практичні навички

Знати можливості променевої діагностики в кардіології.

Вміти розпізнати та діагностувати різні захворювання серця та судин за допомогою променевих методів дослідження.

Самостійна робота

1. Вивчення рекомендованої літератури.
2. Курація тематичних хворих.

ЛІТЕРАТУРА

1. Жарінов О.Й., Іванів Ю.А., Куць В.О. Функціональна діагностика. – К.: Четверта хвиля, 2018. – 736 с.
2. Кількісна ехокардіографічна оцінка порожнин серця. Рекомендації робочої групи з функціональної діагностики Асоціації кардіологів України та Всеукраїнської асоціації фахівців з ехокардіографії (2016) / В. М. Коваленко, О. С. Сичов, М. М. Долженко та ін.
3. Клінічна доплерівська ультрасонографія / Друге видання за редакцією П.Л. Аллана, П.А. Даббінса, М.А. Позняка, В.Н. Макдікена// Л.: Медицина світу. – 2007.- 376с.
4. Федьків С.В. Магнітно-резонансна томографія як сучасний метод візуалізації в кардіології. Серцева недостатність. 2013. № 2. С. 5-13.
5. Функціональна діагностика: Підручник для лікарів-інтернів та лікарів-слухачів закладів (факультетів) післядипломної освіти МОЗ України/ За ред. О.Й. Жарінова, Ю.А. Іваніва, В.О. Куця. – Київ.: Четверта хвиля, 2018. – 736 с.
6. Guidelines for Performing a Comprehensive Transthoracic Echocardiographic Examination in Adults: Recommendations from the American Society of Echocardiography / C. Mitchell, P. S. Rahko, L. A. Blauwet, et al. Journal of the American Society of Echocardiography. 2019. Vol. 32(1). P. 1-64.

Тема. ЕСЕНЦІАЛЬНА АРТЕРІАЛЬНА ГІПЕРТЕНЗІЯ

Мета і завдання

Удосконалити знання з діагностики і лікування артеріальної гіпертензії.

Місце заняття

Навчальна кімната, клінічна база кафедри.

Час – 2 години

Матеріальне забезпечення

Мультимедійна презентація, історії хвороби, ЕКГ, набір результатів лабораторних та інструментальних методів дослідження пацієнтів, інструкції до препаратів, тестові завдання та ситуаційні задачі на відповідну тему.

Форма проведення заняття: дискусія, розгорнута бесіда, "круглий стіл".

Навчальні питання:

1. Визначення поняття "Артеріальна гіпертензія".

2. Класифікація АГ.
3. Діагностика АГ, уражень органів-мішеней, супутньої патології.
4. Формулювання діагнозу у хворого з АГ.
5. Загальні засади лікування хворих на АГ.
6. Корекція способу життя.
7. Немедикаментозні методи лікування артеріальної гіпертензії.
8. Групи антигіпертензивних препаратів. Класифікація і основні механізми дії.
9. Принципи сучасної антигіпертензивної фармакотерапії.
10. Властивості ідеального антигіпертензивного препарату.
11. Комбінована антигіпертензивна терапія.
12. Лікування АГ у хворих з коморбідною патологією.

Практичні навички

Знати критерії діагностики і лікування артеріальної гіпертензії

Вміти діагностувати АГ, підібрати антигіпертензивну терапію, враховуючи покази, протипокази, коморбідну патологію.

Самостійна робота

1. Вивчення рекомендованої літератури.
2. Курація тематичних хворих.

ЛІТЕРАТУРА

1. *Внутрішні хвороби. Підручник заснований на принципах доказової медицини 2018/19 / ред. А. Ярмчук-Качмарчик. - Крак : Практ. медицина, 2018. - 1632 с.*
2. *Внутрішня медицина. Підручник для студентів закладів вищої медичної освіти III-IV рівня акредитації та лікарів післядипломної освіти на основі рекомендацій доказової медицини / За ред. В.М. Коваленка. Укл.: Н.М. Шуба, О.Г. Несукай, О.П. Борткевич. – 3-тє вид., переробл. і доповн. – К.: МОРІОН, 2019. – 960 с.*
3. *Клінічна електрокардіографія для професіоналів. - Скибчик В.А., Скибчик Я.В. Львів, 2021 - 568 с.*
4. *Клінічна фармакологія: підручник / ред. О. Я. Бабак, О. М. Біловол, І. С. Чекман. - 2-е вид., перероб. та доп. - К.: Медицина, 2010. - 776 с*
5. *Практичні аспекти сучасної кардіології. – Скибчик В.А., Соломенчук Т.М. Львів: Мс, 2022. – 539 с.*
6. *Рекомендації Європейського товариства кардіологів (European Society of Cardiology, ESC) і Європейського товариства гіпертензії (European Society of Hypertension, ESH) з лікування артеріальної гіпертензії 2018 р. / Переклад О. Сіренко // Артеріальна гіпертензія, 2018; 5 (61): 58-156.2018*
7. *Сімейна медицина : в 3-х т.: підруч. для студ. вищих мед. навч. закл. IV рівня акредитації / О. М. Гуріна, Л. М. Пасієшвілі, Г. С. Попік [та ін.] ; за ред.: О. М. Гуріної, Л. М. Пасієшвілі, Г. С. Попік. – Київ : Медицина, 2013. – Кн. 1: Загальні питання сімейної медицини. – 671 с.*
8. *Скибчик В.А, Скибчик Я.В. Електрокардіографічна діагностика і лікування в невідкладній кардіології. – Львів, 2023. – 154с.*
9. *Фармакологія: підручник для студ. мед. ф-тів вищих навч. закл. / І. С. Чекман, Н. О. Горчакова, Л. І. Казак, І. Ф. Беленічев, В. М. Бобирьов; За ред. І. С. Чекман. – Вид. 3-тє, випр. та доопрац. – Вінниця: Нова книга, 2016. – 783 с. :табл.*
10. *ESC/ESH Guidelines for the management of arterial hypertension. European Heart Journal, 2023.*
11. <http://mtd.dec.gov.ua/index.php/uk/reiestr-mtd/itemlist/category/17-kardiolohiia>.

Тема. ВТОРИННІ АРТЕРІАЛЬНІ ГІПЕРТЕНЗІЇ

Мета і завдання

Поглибити знання щодо критеріїв діагностики вторинних артеріальних гіпертензій. Удосконалити вміння та навички аналізу даних лабораторних та інструментальних обстежень для диференційної діагностики у пацієнтів із вторинними артеріальними гіпертензіями.

Місце заняття

Навчальна кімната, клінічна база кафедри.

Час – 2 години

Матеріальне забезпечення

Мультимедійна презентація, амбулаторні карти, історії хвороби, набір результатів лабораторних та інструментальних методів дослідження, набір тестових завдань та ситуаційних задач на відповідну тему.

Форма проведення заняття: дискусія, розгорнута бесіда, "круглий стіл".

Навчальні питання:

1. Основні групи вторинних артеріальних гіпертензій, динаміка виявлення.
2. Ураження нирок та ниркових артерій, що супроводжуються розвитком АГ:
3. Гломерулонефрит: клініка та діагностика.
4. Хронічний пієлонефрит: механізм розвитку АГ, особливості діагностики.
5. Синдром Конна: поширеність і характер АГ, діагностика.
6. Феохромоцитома: клінічна картина, критерії хворих для скринінгу, лабораторні тести, топічна діагностика.
7. Синдром Кушинга і акромегалія: особливості діагностики.
8. АГ, зумовлені порушенням функції щитоподібної залози.
9. Гемодинамічні АГ: коарктація аорти, недостатність аортального клапана.
10. АГ, зумовлені системними васкулітами.
11. АГ, зумовлені неврологічними захворюваннями.
12. АГ, що виникають на фоні прийому медикаментів, наркотичних речовин та харчових компонентів.

Практичні навички

Знати критерії діагностики вторинних артеріальних гіпертензій.

Вміти своєчасно проводити діагностику, диференціальну діагностику, скласти план обстеження хворого, визначити тактику ведення пацієнтів із вторинними артеріальними гіпертензіями в амбулаторних умовах.

Самостійна робота

1. Вивчення рекомендованої літератури.
2. Курація тематичних хворих.

ЛІТЕРАТУРА

1. *Внутрішня медицина. Підручник для студентів закладів вищої медичної освіти III-IV рівня акредитації та лікарів післядипломної освіти на основі рекомендацій доказової медицини / За ред. В.М. Коваленка. Укл.: Н.М. Шуба, О.Г. Несукай, О.П. Борткевич. – 3-тє вид., переробл. і доповн. – К.: МОРІОН, 2019 І. – 960с.*
2. *Клінічна електрокардіографія для професіоналів. - Скибчик В.А., Скибчик Я.В. Львів, 2021 - 568 с.*
3. *Наказ МОЗ України від 24.05.2012 р. №384 «Про затвердження та впровадження медико-технологічних документів зі стандартизації медичної допомоги при артеріальній гіпертензії». Уніфікований клінічний протокол первинної, екстреної та вторинної (спеціалізованої) медичної допомоги "Артеріальна гіпертензія".*
4. *Практичні аспекти сучасної кардіології. – Скибчик В.А., Соломенчук Т.М. Львів: Мс, 2022. – 539 с.*

5. *Рекомендації з диференційної діагностики артеріальних гіпертензій, Київ, 2014.* - 64 с.
6. *2023 ESH Guidelines for the management of arterial hypertension The Task Force for the management of arterial hypertension of the European Society of Hypertension: Endorsed by the International Society of Hypertension (ISH) and the European Renal Association (ERA). J Hypertens. 2023 Dec 1;41(12):1874-2071. doi: 10.1097/HJH.0000000000003480.*
7. *Unger T., Borghi C., Charchar F. et al. (2020) 2020 International Society of Hypertension Global Hypertension Practice Guidelines. Hypertension, 75(6): 1334–1357. doi: 10.1161/HYPERTENSIONAHA.120.15026.*

Тема. КЛІНІЧНА ФАРМАКОЛОГІЯ АНТИГІПЕРТЕНЗИВНИХ ПРЕПАРАТІВ

Мета і завдання

Удосконалити знання з клінічної фармакології антигіпертензивних засобів. Засвоїти методики застосування цих препаратів.

Місце заняття

Навчальна кімната, клінічна база кафедри.

Час – 2 години

Матеріальне забезпечення

Мультимедійна презентація, історії хвороби, інструкції до лікарських засобів, набір тестових завдань та ситуаційних задач на відповідну тему.

Форма проведення заняття: дискусія, розгорнута бесіда, "круглий стіл".

Навчальні питання:

1. Групи антигіпертензивних препаратів. Класифікація і основні механізми дії.
2. Фармакодинаміка, принципи клінічного застосування, покази, протипокази, дози, критерії ефективності дії і побічні ефекти антигіпертензивних препаратів.
3. Застосування діуретиків для лікування артеріальної гіпертензії.
4. β -адреноблокатори. Класифікація.
5. Блокатори кальцієвих каналів.
6. Інгібітори АПФ при артеріальній гіпертензії.
7. Антагоністи рецепторів ангіотензину-II.
8. Антигіпертензивні препарати другого ряду.

Практичні навички

Знати клінічну фармакологію антигіпертензивних засобів.

Вміти підібрати антигіпертензивну терапію, враховуючи покази, протипокази, супутню патологію.

Самостійна робота

1. Вивчення рекомендованої літератури.
2. Курація тематичних хворих.

ЛІТЕРАТУРА

1. *Внутрішні хвороби. Підручник заснований на принципах доказової медицини 2018/19 / ред. А. Ярмчук-Качмарчик. - Краків : Практ. медицина, 2018. - 1632с.*
2. *Внутрішня медицина. Підручник для студентів закладів вищої медичної освіти III-IV рівня акредитації та лікарів післядипломної освіти на основі рекомендацій доказової медицини / За ред. В.М. Коваленка. Укл.: Н.М. Шуба, О.Г. Несукай, О.П. Борткевич. – 3-тє вид., переробл. і доповн. – К.: Моріон, 2019. – 960с*
3. *Клінічна фармакологія : підручник / за ред. О. М. Біловола. –Вінниця : Нова Книга, 2021. – 544 с.*
4. *Клінічна фармакологія: навчальний посібник / [Є. І. Шоріков, Г. І. Шумко, О. С. Хухліна та ін.]. – Вінниця : Нова книга, 2019. – 512 с.*

5. Наказ Міністерства охорони здоров'я від 24 травня 2012 року № 384 Уніфікований клінічний протокол первинної, екстреної та вторинної (спеціалізованої) медичної допомоги «Артеріальна гіпертензія».
6. *Практичні аспекти сучасної кардіології.* – Скибчик В.А., Соломенчук Т.М. Львів: Мс, 2022. – 539 с.
7. *Фармакологія : підручник для студ. мед. ф-тів вищих навч. закл. / І. С. Чекман, Н. О. Горчакова, Л. І. Казак, І. Ф. Беленічев, В. М. Бобирьов; За ред. І. С. Чекман.* – Вид. 3-тє, випр. та доопрац.– Вінниця : Нова книга, 2016.– 783 с. : табл. 37.
8. 2023 ESH Guidelines for the management of arterial hypertension The Task Force for the management of arterial hypertension of the European Society of Hypertension: Endorsed by the International Society of Hypertension (ISH) and the European Renal Association (ERA). *J Hypertens.* 2023 Dec 1;41(12):1874-2071. doi: 10.1097/HJH.0000000000003480.
9. *Essentials of Medical Pharmacology* by K.D. Tripathi 8th Editions – 2018. – 880p.

Тема. АТЕРОСКЛЕРОЗ ТА ДИСЛІПІДЕМІЇ

Мета і завдання

Поглибити знання лікарів-інтернів про атеросклероз та дисліпідемії.

Місце заняття

Навчальна кімната, клінічна база кафедри.

Час – 2 години

Матеріальне забезпечення

Мультимедійна презентація, амбулаторні карти, історії хвороби, набір результатів лабораторних та інструментальних методів дослідження, набір тестових завдань та ситуаційних задач на відповідну тему.

Форма проведення заняття: дискусія, розгорнута бесіда, "круглий стіл".

Навчальні питання:

1. Визначення поняття “Дисліпідемії”.
2. Дисліпідемії та ризик атеросклерозу.
3. Характеристика ліпідів плазми крові.
4. Класифікація дисліпідемій.
5. Основні вторинні причини гіперхолестеринемії.
6. Діагностика дисліпідемій (ліпідограма, внутрішньосудинне ультразвукове дослідження, УЗД сонних артерій)
7. Сімейна гіперхолестеринемія
8. Основні принципи лікування дисліпідемій.

Практичні навички

Знати особливості перебігу, критерії діагностики та принципи лікування дисліпідемій.

Вміти діагностувати та скласти схему лікування дисліпідемій.

Самостійна робота

1. Вивчення рекомендованої літератури.
2. Курація тематичних хворих.

ЛІТЕРАТУРА

1. *Внутрішні хвороби. Підручник заснований на принципах доказової медицини 2018/19/ ред. А. Яремчук-Качмарчик.* - Краків : Практ. медицина, 2018. - 1632 с.
2. *Практичні аспекти сучасної кардіології.* – Скибчик В.А., Соломенчук Т.М. Львів: Мс, 2022. – 539 с.
3. *Свінціцький АС, Гаєвські П. Внутрішні хвороби. Підручник, заснований на принципах доказової медицини. Практична Медицина. Краків, Польща. 2018/19:1632.*

4. *Фармакологія: підручник для студ. мед. ф-тів вищих навч. закл. / І.В. Коваль, Т. В. Казанюк. – Вид. 8-ме, випр. та доопрац. – Медицина, 2018. – 552 с.*
5. *2021 ESC Guidelines on cardiovascular disease prevention in clinical practice. Developed by the Task Force for cardiovascular disease prevention in clinical practice with representatives of the European Society of Cardiology and 12 medical societies With the special contribution of the European Association of Preventive Cardiology (EAPC) // European Heart Journal (2021) 42, 3227-3337.*
6. *Juhani Knuuti, William Wijns, Antti Saraste et al. ESC Scientific Document Group, 2019 ESC Guidelines for the diagnosis and management of chronic coronary syndromes: The Task Force 1. for the diagnosis and management of chronic coronary syndromes of the European Society of Cardiology (ESC), European Heart Journal, Volume 41, Issue 3, 14 January 2020, Pages 407–477.*

Тема. КЛАСИФІКАЦІЯ ТА ЧИННИКИ РИЗИКУ АТЕРОСКЛЕРОЗУ

Мета і завдання

Поглибити знання лікарів-інтернів з класифікації та факторів ризику атеросклерозу.

Місце заняття

Навчальна кімната, клінічна база кафедри.

Час – 2 години

Матеріальне забезпечення

Мультимедійна презентація, амбулаторні карти, історії хвороби, набір результатів лабораторних та інструментальних методів дослідження, набір тестових завдань та ситуаційних задач на відповідну тему.

Форма проведення заняття: дискусія, розгорнута бесіда, "круглий стіл".

Навчальні питання:

1. Етіологічні фактори ризику атеросклерозу.
2. Фактори ризику вторинних дисліпідемій.
3. Основні фактори, патогенетичні ланки розвитку атеросклерозу.
4. Класифікація гіперліпопротеїнемій за D. Fredrickson.
5. Клінічна класифікація гіперліпопротеїнемій.
6. Клінічна класифікація дисліпідемій.
7. Класифікація рівнів загального ХС, ТГ, ХС ЛПНЩ і ХС ЛПВЩ.
8. Класифікація та діагностика атеросклерозу.
9. Норми ліпідного обміну у здорової людини.
10. Стратегія втручання залежно від загального серцево-судинного ризику і рівня ЛПНЩ.
11. Основні цілі серцево-судинної профілактики.

Практичні навички

Знати класифікації та факторів ризику атеросклерозу.

Вміти діагностувати та скласти схему лікування атеросклерозу.

Самостійна робота

1. Вивчення рекомендованої літератури.
2. Курація тематичних хворих.

ЛІТЕРАТУРА

1. *Внутрішні хвороби. Підручник заснований на принципах доказової медицини 2018/19/ ред. А. Яремчук-Качмарчик. - Краків : Практ. медицина, 2018. - 1632 с.*
2. *Практичні аспекти сучасної кардіології. – Скибчик В.А., Соломенчук Т.М. Львів: Мс, 2022. – 539 с.*
3. *Свінціцький АС, Гаєвські П. Внутрішні хвороби. Підручник, заснований на принципах доказової медицини. Практична Медицина. Краків, Польща. 2018/19:1632.*

4. *Фармакологія: підручник для студ. мед. ф-тів вищих навч. закл. / І.В. Коваль, Т. В. Казанюк.– Вид. 8-ме, випр. та доопрац.– Медицина, 2018.– 552 с.*

5. *2021 ESC Guidelines on cardiovascular disease prevention in clinical practice. Developed by the Task Force for cardiovascular disease prevention in clinical practice with representatives of the European Society of Cardiology and 12 medical societies With the special contribution of the European Association of Preventive Cardiology (EAPC)// European Heart Journal (2021) 42, 3227-3337.*

6. *Juhani Knuuti, William Wijns, Antti Saraste et al. ESC Scientific Document Group, 2019 ESC Guidelines for the diagnosis and management of chronic coronary syndromes: The Task Force1. for the diagnosis and management of chronic coronary syndromes of the European Society of Cardiology (ESC), European Heart Journal, Volume 41, Issue 3, 14 January 2020, Pages 407–477.*

Тема. КЛІНІЧНА ФАРМАКОЛОГІЯ ГІПОЛІПІДЕМІЧНИХ ПРЕПАРАТІВ

Мета і завдання

Поглибити знання про механізм дії, покази, протипокази до застосування гіполіпідемічних лікарських засобів.

Місце заняття

Навчальна кімната, клінічна база кафедри.

Час – 2 години

Матеріальне забезпечення

Мультимедійна презентація, схеми, інструкції препаратів, набір тестових завдань та ситуаційних задач на відповідну тему.

Форма проведення заняття: дискусія, розгорнута бесіда, "круглий стіл".

Навчальні питання:

1. Холестерин, як фактор ризику атеросклеротичних серцево-судинних захворювань.
2. Історія відкриття гіполіпідемічних препаратів.
3. Основні групи сучасних гіполіпідемічних препаратів:
  - a. Статини.
  - b. Фібрати.
  - c. ЕРА (синтетичне похідне омега-3 жирної ейкозапентаєнової кислоти).
  - d. Секвестранти жовчних кислот.
  - e. Селективні інгібітори всмоктування холестерину.
  - f. Інгібітори субтилізин/кексину типу 9 пропротеїнової конвертази (інгібітори PCSK9) (моноклональні антитіла до PCSK9) – кумаби.
  - g. Бемпедоева кислота - пероральний інгібітор синтезу холестерину (пероральний інгібітор АТФ-цитратлиази).
  - h. Інклізіран - нова невелика інтерферуюча рибонуклеїнова кислота.
4. Механізм дії гіполіпідемічних препаратів.
5. Фармакокінетичні властивості гіполіпідемічних препаратів.
6. Терапевтичне застосування гіполіпідемічних препаратів.
7. Інтенсивність гіполіпідемічного лікування.
8. Особливості застосування ліпідознижуючих препаратів у пацієнтів з і без серцево-судинних захворювань (первинна та вторинна профілактика).
9. Застосування ліпідознижуючих препаратів у пацієнтів з цукровим діабетом, хронічній хворобі нирок, церебральних захворюваннях, сімейній гіперхолестеринемії, гіпертригліцеридемії.
10. Особливості застосування ліпідознижуючих препаратів у пацієнтів осіб похилого віку
11. Побічні ефекти гіполіпідемічних препаратів.

12. Взаємодія гіполіпідемічних препаратів з іншими ліками.

Практичні навички

Знати групи сучасних гіполіпідемічних препаратів їх механізм дії, клінічне використання. Вміти обрати лікарську тактику, призначити у різних категоріях пацієнтів.

Самостійна робота

1. Вивчення рекомендованої літератури.
2. Курація тематичних хворих.

ЛІТЕРАТУРА

1. *Внутрішні хвороби. Підручник заснований на принципах доказової медицини 2018/19/ ред. А. Яремчук-Качмарчик. - Краків : Практ. медицина, 2018. - 1632 с.*
2. *Практичні аспекти сучасної кардіології. – Скибчик В.А., Соломенчук Т.М. Львів: Мс, 2022. – 539 с.*
3. *Свінціцький АС, Гаєвські П. Внутрішні хвороби. Підручник, заснований на принципах доказової медицини. Практична Медицина. Краків, Польща. 2018/19:1632.*
4. *Фармакологія: підручник для студ. мед. ф-тів вищих навч. закл. / І.В. Коваль, Т. В. Казанюк.– Вид. 8-те, випр. та доопрац.– Медицина, 2018.– 552 с.*
5. *Juhani Knuuti, William Wijns, Antti Saraste et al. ESC Scientific Document Group, 2019 ESC Guidelines for the diagnosis and management of chronic coronary syndromes: The Task Force for the diagnosis and management of chronic coronary syndromes of the European Society of Cardiology (ESC), European Heart Journal, Volume 41, Issue 3, 14 January 2020, Pages 407–477.*
6. *2021 ESC Guidelines on cardiovascular disease prevention in clinical practice. Developed by the Task Force for cardiovascular disease prevention in clinical practice with representatives of the European Society of Cardiology and 12 medical societies With the special contribution of the European Association of Preventive Cardiology (EAPC)// European Heart Journal (2021) 42, 3227-3337.*

Тема. КЛІНІЧНА ФАРМАКОЛОГІЯ АНТИШЕМІЧНИХ ПРЕПАРАТІВ

Мета і завдання

Вдосконалити знання класифікації, фармакодинаміки, принципів клінічного застосування антиангінальних препаратів.

Місце заняття

Навчальна кімната, клінічна база кафедри.

Час – 2 години

Матеріальне забезпечення

Навчальні таблиці, схеми, інструкції препаратів, набір тестових завдань та ситуаційних задач на відповідну тему.

Форма проведення заняття: дискусія, розгорнута бесіда, "круглий стіл".

Навчальні питання:

1. Класифікація антиангінальних препаратів.
2. Нітрати, принцип антиангінального ефекту, класифікація, особливості призначення.
3. Підгрупа нітрогліцерину та особливості її застосування.
4. Покази до призначення короткодіючих і пролонгованих нітратів.
5. Бета-адреноблокатори, їх класифікація. Антиангінальний механізм дії, покази і протипокази до призначення.
6. Особливості антиангінального ефекту бета-блокаторів та їх використання.
7. Антагоністи кальцію класифікація. Антиангінальний механізм дії, особливості призначення.
8. Особливості антиангінального застосування антагоністів кальцію: групи верапамілу, ділтіазему, ніфедіпіну.

9. Препарати інших фармакологічних груп та їх застосування з антиангінальною метою при ІХС.

Практичні навички

З клінічну фармакологію антиангінальних препаратів.

Вміти застосувати антиангінальні засоби різних груп у хворих з серцево-судинними захворюваннями.

Самостійна робота

1. Вивчення рекомендованої літератури.
2. Курація тематичних хворих.

ЛІТЕРАТУРА

1. Клінічна фармакологія: Підручник / О. М. Біловол, О. Ф. Возіанов, І. К. Латогуз, В. Ф. Москаленко, А. Я. Циганенко; За ред. О. М. Біловола, І. К. Латогуза і А. Я. Циганенка: У 2 т. – К.: Здоров'я, 2005. – Т.1.- 608 с.; Т.2 – 684 с.
2. Клінічна фармакологія: підручник / ред. О. Я. Бабак, О. М. Біловол, І. С. Чекман. - 2-е вид., перероб. та доп. - К.: Медицина, 2010. - 776 с.
3. Практичні аспекти сучасної кардіології. – Скибчик В.А., Соломенчук Т.М. Львів: Мс, 2022. – 540 с.
4. Сімейна медицина : в 3-х т.: підруч. для студ. вищих мед. навч. закл. IV рівня акредитації / О. М. Гиріна, Л. М. Пасієшвілі, Г. С. Попік [та ін.] ; за ред.: О. М. Гиріної, Л. М. Пасієшвілі, Г. С. Попік. – Київ : Медицина, 2013. – Кн. 1: Загальні питання сімейної медицини. – 671 с.
5. Сімейна медицина: У 5 т. Т. 1. Внутрішні хвороби: у 2 кн. Кн. 2. Хвороби органів травлення. Хвороби нирок і сечовивідних шляхів. Хвороби органів кровотворення. Експертиза працездатності при патології внутрішніх органів / під ред. В. Г. Передерія, Є. Х. Заремби.- К. : Здоров'я, 2006.- 568 с.
6. Фармакологія: підручник для студ. мед. ф-тів вищих навч. закл. / І. С. Чекман, Н. О. Горчакова, Л. І. Казак, І. Ф. Беленічев, В. М. Бобирьов; За ред. І. С. Чекман.– Вид. 3-тє, випр. та доопрац.– Вінниця : Нова книга, 2016.– 783 с. : табл.

Тема. СТРАТЕГІЯ ЛІКУВАННЯ ГКС З ПІДЙОМОМ СЕГМЕНТУ ST

Мета і завдання

Поглибити знання діагностики та лікування гострого коронарного синдрому з елевацією сегменту ST.

Місце заняття

Навчальна кімната, клінічна база кафедри.

Час – 2 години

Матеріальне забезпечення

Мультимедійна презентація, історії хвороби, протоколи черезшкірних коронарних втручань, демонстраційне обладнання, набір тестових завдань та ситуаційних задач на відповідну тему.

Форма проведення заняття: дискусія, розгорнута бесіда, "мозковий штурм".

Навчальні питання:

1. Діагностика гострого коронарного синдрому з елевацією сегменту ST.
2. Зв'язок ЕКГ та інфарктзалежної коронарної артерії.
3. Необхідні лабораторні дослідження для вибору лікувальної стратегії при гострому коронарному синдромі з елевацією сегменту ST.
4. Логістика госпіталізації пацієнтів.
5. Цільові часові інтервали.
6. Покази до первинних черезшкірних коронарних втручань.
7. Медикаментозне лікування перед черезшкірним коронарним втручанням.

8. Використання тромбоаспірації.
9. Використання засобів підтримки кровообігу.
10. Покази до хірургічного лікування.
11. Тривале медикаментозне лікування.
12. Фізична реабілітація пацієнтів.
13. Лікування окремих груп пацієнтів (з супутніми ФП, старшого віку, хронічним захворюванням нирок, серцевою недостатністю).

Практичні навички

Знати методи лікування гострого коронарного синдрому з елевацією сегменту ST.

Вміти вибирати оптимальну лікувальну стратегію та підхід до реабілітації гострого коронарного синдрому з елевацією сегменту ST.

Самостійна робота

1. Вивчення рекомендованої літератури.
2. Курація тематичних хворих.

ЛІТЕРАТУРА

1. *Практичні аспекти сучасної кардіології.* – Скибчик В.А., Соломенчук Т.М. Львів: Мс, 2022. – 540 с.
2. 2023 ESC Guidelines for the management of acute coronary syndromes. *Eur Heart J.* 2023 Oct 12;44(38):3720-3826. doi: 10.1093/eurheartj/ehad191.
3. *Braunwald's Heart Disease: a Textbook of Cardiovascular Medicine, 2-Volume Set* by Douglas P. Zipes; Peter Libby; Robert O. Bonow; Douglas L. Mann; Gordon F. Tomaselli. 2018. 2128 p.
4. Ibanez B., James S. Agewall S. et al. 2017 ESC Guidelines for the management of acute myocardial infarction in patients presenting with ST-segment elevation // *Eur. Heart J.* – 2017. – 00 – P. 1-66 / doi:10.1093/eurheartj/ehx393/.
5. Jean-Philippe Collet, Holger Thiele, Emanuele Barbato et al. 2020 ESC Guidelines for the management of acute coronary syndromes in patients presenting without persistent ST-segment elevation: The Task Force for the management of acute coronary syndromes in patients presenting without persistent ST-segment elevation of the European Society of Cardiology (ESC) // *European Heart Journal, Volume 42, Issue 14, 7 April 2021, Pages 1289–1367.*
6. Neumann F-J., Sousa-Uva M., Ahlsson A. et al. 2018 ESC/EACTS Guidelines on myocardial Revascularization: the Task Force on myocardial revascularization of the European Society of Cardiology (ESC) and European Association for Cardio-Thoracic Surgery (EACTS) // *Eur. Heart J.* – 2018. – Vol. 00 – P. 1–96.

Тема. СТРАТЕГІЯ ЛІКУВАННЯ ГКС БЕЗ ПІДЙОМУ СЕГМЕНТУ ST

Мета і завдання

Поглибити знання діагностики та лікування гострого коронарного синдрому без елевації сегменту ST.

Місце заняття

Навчальна кімната, клінічна база кафедри.

Час – 2 години

Матеріальне забезпечення

Мультимедійна презентація, історії хвороби, протоколи черезшкірних коронарних втручань, демонстраційне обладнання, набір тестових завдань та ситуаційних задач на відповідну тему.

Форма проведення заняття: дискусія, розгорнута бесіда, "мозковий штурм".

Навчальні питання:

1. Діагностика гострого коронарного синдрому без елевації сегменту ST.
2. Зв'язок ЕКГ та інфарктзалежної коронарної артерії.

3. Необхідні лабораторні дослідження для вибору лікувальної стратегії при гострому коронарному синдромі без елевації сегменту ST.
4. Логістика госпіталізації пацієнтів.
5. Стратифікація ризику.
6. Покази до первинних черезшкірних коронарних втручань.
7. Медикаментозне лікування перед черезшкірним коронарним втручанням.
8. Використання засобів підтримки кровообігу.
9. Покази до хірургічного лікування.
10. Тривале медикаментозне лікування.
11. Фізична реабілітація пацієнтів.
12. Лікування окремих груп пацієнтів (з супутніми ФП, старшого віку, хронічним захворюванням нирок, серцевою недостатністю).

Практичні навички

Знати методи лікування гострого коронарного синдрому без елевації сегменту ST.

Вміти вибирати оптимальну лікувальну стратегію та підхід до реабілітації гострого коронарного синдрому без елевації сегменту ST.

Самостійна робота

1. Вивчення рекомендованої літератури.
2. Курація тематичних хворих.

ЛІТЕРАТУРА

1. *Практичні аспекти сучасної кардіології.* – Скибчик В.А., Соломенчук Т.М. Львів: Мс, 2022. – 540 с.
2. 2023 ESC Guidelines for the management of acute coronary syndromes. *Eur Heart J.* 2023 Oct 12;44(38):3720-3826. doi: 10.1093/eurheartj/ehad191.
3. *Braunwald's Heart Disease: a Textbook of Cardiovascular Medicine, 2-Volume Set* by Douglas P. Zipes; Peter Libby; Robert O. Bonow; Douglas L. Mann; Gordon F. Tomaselli. 2018. 2128 p.
4. Jean-Philippe Collet, Holger Thiele, Emanuele Barbato et al. 2020 ESC Guidelines for the management of acute coronary syndromes in patients presenting without persistent ST-segment elevation: The Task Force for the management of acute coronary syndromes in patients presenting without persistent ST-segment elevation of the European Society of Cardiology (ESC) // *European Heart Journal*, Volume 42, Issue 14, 7 April 2021, Pages 1289–1367.
5. Jean-Philippe Collet, Holger Thiele, Emanuele Barbato et al. 2020 ESC Guidelines for the management of acute coronary syndromes in patients presenting without persistent ST-segment elevation: The Task Force for the management of acute coronary syndromes in patients presenting without persistent ST-segment elevation of the European Society of Cardiology (ESC) // *European Heart Journal*, Volume 42, Issue 14, 7 April 2021, Pages 1289–1367.
6. Marco Valgimigli, Héctor Bueno, Robert A Byrne et al. 2017 ESC focused update on dual antiplatelet therapy in coronary artery disease developed in collaboration with EACTS: The Task Force for dual antiplatelet therapy in coronary artery disease of the European Society of Cardiology (ESC) and of the European Association for Cardio-Thoracic Surgery (EACTS) // *European Heart Journal*, Volume 39, Issue 3, 14 January 2018, Pages 213–260.
7. Neumann F-J., Sousa-Uva M., Ahlsson A. et al. 2018 ESC/EACTS Guidelines on myocardial Revascularization: the Task Force on myocardial revascularization of the European Society of Cardiology (ESC) and European Association for Cardio-Thoracic Surgery (EACTS) // *Eur. Heart J.* – 2018. – Vol. 00 – P. 1–96.

Тема. КЛІНІЧНА ФАРМАКОЛОГІЯ АНТИКОАГУЛЯНТІВ ТА ФІБРИНОЛІТИЧНИХ ПРЕПАРАТІВ

Мета і завдання

Поглибити знання про механізм дії, покази, протипокази до застосування антикоагулянтів.

Місце заняття

Навчальна кімната, базові відділення.

Час – 2 години

Матеріальне забезпечення

Мультимедійна презентація, схеми, інструкції препаратів, набір тестових завдань та ситуаційних задач на відповідну тему.

Форма проведення заняття: дискусія, розгорнута бесіда, "круглий стіл".

Навчальні питання:

1. Механізм дії антикоагулянтів.
2. Фармакокінетичні властивості антикоагулянтів.
3. Антикоагулянти прямої та непрямой дії
4. Терапевтичне застосування антикоагулянтів.
5. Побічні ефекти антикоагулянтів.
6. Абсолютні протипоказання до пероральних антикоагулянтів.
7. Взаємодія антикоагулянтів з іншими ліками.
8. Оптимальний режим антикоагулянтної терапії при різних захворюваннях серцево-судинної системи.
9. Комбінована терапія пероральними антикоагулянтами та антиагрегантами.
10. Механізм дії фібринолітичних препаратів.
11. Фармакокінетичні властивості фібринолітичних препаратів.
12. Терапевтичне застосування фібринолітичних препаратів.
13. Побічні ефекти фібринолітичних препаратів.
14. Абсолютні протипоказання до пероральних фібринолітичних препаратів.

Практичні навички

Знати клінічну фармакологію антикоагулянтів та фібринолітичних препаратів.

Вміти підібрати адекватну терапію, враховуючи покази, протипокази, супутню патологію.

Самостійна робота

1. Вивчення рекомендованої літератури.
2. Курація тематичних хворих.

ЛІТЕРАТУРА

1. *Клінічна фармакологія: підручник / ред. О. Я. Бабак, О. М. Біловол, І. С. Чекман. - 2-е вид., перероб. та доп. - К.: Медицина, 2010. - 776 с.*
2. *Практичні аспекти сучасної кардіології. – Скибчик В.А., Соломенчук Т.М. Львів: Мс, 2022. – 540 с.*
3. *Сімейна медицина : в 3-х т.: підруч. для студ. вищих мед. навч. закл. IV рівня акредитації / О. М. Гиріна, Л. М. Пасієшвілі, Г. С. Попік [та ін.] ; за ред.: О. М. Гиріної, Л. М. Пасієшвілі, Г. С. Попік. – Київ : Медицина, 2013. – Кн. 1: Загальні питання сімейної медицини. – 671 с.*
4. *Сімейна медицина: У 5 т. Т. 1. Внутрішні хвороби: у 2 кн. Кн. 2. Хвороби органів травлення. Хвороби нирок і сечовивідних шляхів. Хвороби органів кровотворення. Експертиза працездатності при патології внутрішніх органів / під ред. В. Г. Передерія, Є. Х. Заремби.- К. : Здоров'я, 2006.- 568 с.*
5. *Фармакологія: підручник для студ. мед. ф-тів вищих навч. закл. / І. С. Чекман, Н. О. Горчакова, Л. І. Казак, І. Ф. Беленічев, В. М. Бобирьов; За ред. І. С. Чекман.– Вид. 3-тє, випр. та доопрац.– Вінниця : Нова книга, 2016.– 783 с.*

6. 2023 ESC Guidelines for the management of acute coronary syndromes. *Eur Heart J.* 2023 Oct 12;44(38):3720-3826. doi: 10.1093/eurheartj/ehad191.
7. *Essentials of Medical Pharmacology* by K.D. Tripathi 8th Editions – 2018. – 880p.

Тема. КЛІНІЧНА ФАРМАКОЛОГІЯ АНТИТРОМБОЦИТАРНИХ

Мета і завдання

Поглибити знання про механізм дії, покази, протипокази до застосування антитромбоцитарних засобів.

Місце заняття

Навчальна кімната, базові відділення.

Час – 2 години

Матеріальне забезпечення

Мультимедійна презентація, схеми, інструкції препаратів, набір тестових завдань та ситуаційних задач на відповідну тему.

Форма проведення заняття: дискусія, розгорнута бесіда, "круглий стіл".

Навчальні питання:

1. Механізм дії антитромбоцитарних засобів.
2. Фармакокінетичні властивості антитромбоцитарних засобів.
3. Терапевтичне застосування антитромбоцитарних засобів.
4. Побічні ефекти антитромбоцитарних засобів.
5. Взаємодія антитромбоцитарних засобів з іншими ліками.
6. Антитромбоцитарні препарати, які призначаються при ішемічній хворобі серця.
7. Алгоритм призначення подвійної антитромбоцитарної терапії (ПАТТ) пацієнтам з гострим коронарним синдромом (ГКС)

Практичні навички

Знати клінічну фармакологію антитромботичних засобів.

Вміти підібрати адекватну терапію, враховуючи покази, протипокази, супутню патологію.

Самостійна робота

1. Вивчення рекомендованої літератури.
2. Курація тематичних хворих.

ЛІТЕРАТУРА

1. *Клінічна фармакологія: підручник / ред. О. Я. Бабак, О. М. Біловол, І. С. Чекман. - 2-е вид., перероб. та доп. - К.: Медицина, 2010. - 776 с.*
2. *Практичні аспекти сучасної кардіології. – Скибчик В.А., Соломенчук Т.М. Львів: Мс, 2022. – 540 с.*
3. *Сімейна медицина : в 3-х т.: підруч. для студ. вищих мед. навч. закл. IV рівня акредитації / О. М. Гуріна, Л. М. Пасієшвілі, Г. С. Попік [та ін.] ; за ред.: О. М. Гуріної, Л. М. Пасієшвілі, Г. С. Попік. – Київ : Медицина, 2013. – Кн. 1: Загальні питання сімейної медицини. – 671 с.*
4. *Сімейна медицина: У 5 т. Т. 1. Внутрішні хвороби: у 2 кн. Кн. 2. Хвороби органів травлення. Хвороби нирок і сечовивідних шляхів. Хвороби органів кровотворення. Експертиза працездатності при патології внутрішніх органів / під ред. В. Г. Передерія, Є. Х. Заремби.- К. : Здоров'я, 2006.- 568 с.*
5. *Фармакологія: підручник для студ. мед. ф-тів вищих навч. закл. / І. С. Чекман, Н. О. Горчакова, Л. І. Казак, І. Ф. Беленічев, В. М. Бобирьов; За ред. І. С. Чекман.– Вид. 3-тє, випр. та доопрац.– Вінниця : Нова книга, 2016.– 783 с.*
6. 2023 ESC Guidelines for the management of acute coronary syndromes. *Eur Heart J.* 2023 Oct 12;44(38):3720-3826. doi: 10.1093/eurheartj/ehad191.
7. *Essentials of Medical Pharmacology* by K.D. Tripathi 8th Editions – 2018. – 880p.

Тема. ГОСТРА СУДИННА НЕДОСТАТНІСТЬ

Мета і завдання

Поглибити знання діагностики та лікування гострої судинної недостатності.

Місце заняття

Навчальна кімната, клінічна база кафедри.

Час – 2 години

Матеріальне забезпечення

Мультимедійна презентація, історії хвороби, протоколи черезшкірних коронарних втручань, демонстраційне обладнання, набір тестових завдань та ситуаційних задач на відповідну тему.

Форма проведення заняття: дискусія, розгорнута бесіда, "мозковий штурм".

Навчальні питання:

1. Визначення поняття гострої судинної недостатності.
2. Види гострої судинної недостатності.
3. Непритомність, особливості перебігу, клініки.
4. Невідкладна допомога при непритомності.
5. Колапс: клініка в залежності від варіанту перебігу (симпатонічний, ваготонічний, паралітичний), диференційна діагностика, невідкладна допомога.
6. Класифікація шоку, особливості перебігу, невідкладна допомога.
7. Принципи лікування хворих з гострою судинною недостатністю.

Практичні навички

Знати особливості клінічних проявів, діагностики і лікування гострої судинної недостатності.

Вміти проводити фізикальне обстеження хворих, оцінювати загальний стан, результати дослідження, ставити попередній діагноз, надавати невідкладну допомогу і проводити інтенсивну терапію при гострій судинній недостатності.

Самостійна робота

1. Вивчення рекомендованої літератури.
2. Курація тематичних хворих.

ЛІТЕРАТУРА

1. 30 невідкладних станів у терапії: Навчальний посібник/ За ред. проф. Ю.М. Мостового. — Київ: Центр ДЗК, 2017. — 128 с.
2. Внутрішні хвороби. Підручник заснований на принципах доказової медицини 2018/19 / ред. А. Яремчук-Качмарчик. - Краків : Практ. медицина, 2018. - 1632с.
3. Курс лекцій з клінічної кардіології / за ред. проф. В. Й. Целуйко. – К., 2020. – 592 с.
4. Практичні аспекти сучасної кардіології. – Скибчик В.А., Соломенчук Т.М. Львів: Мс, 2022. – 540 с.
5. 2021 ESC Guidelines for the diagnosis and treatment of acute and chronic heart failure: Developed by the Task Force for the diagnosis and treatment of acute and chronic heart failure of the European Society of Cardiology (ESC) With the special contribution of the Heart Failure Association (HFA) of the ESC. /McDonalh T., Metra M., Adamo M. et al.// European Heart Journal. – V. 42. – № 36. – 2021. – P. 3599-3726
6. Follath F., Yilmaz M.B., Delgado J.F. et al. Clinical presentation, management and outcomes in the Acute Heart Failure Global Survey of Standard Treatment (ALARM-HF) // Intensive Care Med. – 2011. – Vol. 37 (4). – P. 619–626.

Тема. ДИФЕРЕНЦІАЛЬНА ДІАГНОСТИКА КАРДІАЛГІЙ

Мета і завдання

Вдосконалити знання з диференціальної діагностики кардіалгій.

Місце заняття

Навчальна кімната, базові відділення.

Час – 2 години

Матеріальне забезпечення

Мультимедійна презентація, історії хвороби, тематичні електрокардіограми, набір тестових завдань та ситуаційних задач на відповідну тему.

Форма проведення заняття: дискусія, розгорнута бесіда, "круглий стіл".

Навчальні питання:

1. Визначення понять “Кардіалгії”, “Пекталгії”.
2. Основні групи захворювань, одним з симптомів яких є біль в грудній клітині.
3. Біль в грудній клітині кардіального генезу, причини, особливості больового синдрому при коронарогенних та некоронарогенних захворюваннях, додаткові обстеження.
4. Біль в грудній клітині езофагального генезу, причини, особливості больового синдрому, додаткові обстеження.
5. Біль в грудній клітині при хворобах легень, причини, особливості больового синдрому, додаткові обстеження.
6. Біль в грудній клітині неврологічного генезу, причини, особливості больового синдрому при невритах і міозитах, периферійний і відбитий (віддзеркалений) біль, додаткові обстеження.
7. Кардіалгії психогенного характеру, провокуючі фактори, основні причини, особливості больового синдрому, тактика лікаря.
8. Програма діагностичного пошуку при підозрі на загрозливі життю причини кардіалгій.
9. Диференціальна діагностика при кардіалгіях.

Практичні навички

Знати алгоритм диференціальної діагностики кардіалгій.

Вміти самостійно проводити диференціальну діагностику при кардіалгіях.

Самостійна робота

1. Вивчення рекомендованої літератури.
2. Курація тематичних хворих.

ЛІТЕРАТУРА

1. *Внутрішні хвороби. Підручник заснований на принципах доказової медицини, 2018/19 / ред. А. Ярмчук-Качмарчик. - Краків : Практ. медицина, 2018. – 1632 с.*
2. *Дужий І.Д. Гострий грудний біль (диференціальна діагностика) : монографія / І.Д.Дужий. – Суми : Сумський державний університет, 2019. – 304 с.*
3. *Практичні аспекти сучасної кардіології. – Скибчик В.А., Соломенчук Т.М. Львів: Мс, 2022. – 540 с.*
4. *Серцево-судинні захворювання. Класифікація, стандарти діагностики та лікування/За ред. В.М. Коваленка, М.І. Лутая, Ю.М. Сіренка, О.С. Сичова, 5-те вид., переробл. і доповн. — К.: МОРІОН, 2021. — 320 с.*
5. *Чистик Т. Скелетно-м'язовий біль у грудній клітці: диференціальна діагностика й лікування / Т. Чистик // Міжнародний неврологічний журнал. 2020. Ярошевський А.А. Скелетно-мышечные боли в области грудной клетки как междисциплинарная проблема /А.А. Ярошевский, О.Г. Морозова // Новости медицины и фармации. 2012. (405). Неврология (тематичний номер).*
6. *Gulati M, Levy PD, Mukherjee D, et al. 2021 AHA/ACC/ASE/CHEST/SAEM/SCCT/SCMR guideline for the evaluation and diagnosis of chest pain: a report of the American College of Cardiology/American Heart Association Joint Committee on Clinical Practice Guidelines. Circulation. 2021;144:e368–e454. doi: 10.1161/CIR.0000000000001029.*

Тема. РАПТОВА СЕРЦЕВА СМЕРТЬ: ПРИЧИНИ, ДІАГНОСТИКА, РЕАНІМАЦІЙНІ ЗАХОДИ, МЕТОДИ ПРОФІЛАКТИКИ

Мета і завдання

Удосконалити знання із загальних принципів надання невідкладної допомоги за наявності раптової серцевої смерті.

Місце заняття

Навчальна кімната, базові відділення.

Час – 2 години

Матеріальне забезпечення

Мультимедійна презентація, історії хвороби, тематичні електрокардіограми, набір тестових завдань та ситуаційних задач на відповідну тему.

Форма проведення заняття: дискусія, розгорнута бесіда, "круглий стіл".

Навчальні питання:

1. Сучасна клінічна термінологія раптової смерті.
2. Поширення раптової коронарної смерті у популяції.
3. Етіологія та патогенез раптової коронарної смерті.
4. Механізми, що призводять до раптової смерті.
5. Фактори ризику раптової коронарної смерті в популяції.
6. Оцінка ризику раптової смерті.
7. Клінічні ознаки раптової коронарної смерті.
8. Основні принципи надання невідкладної медичної допомоги хворим з раптовою коронарною смертю.
9. Профілактика раптової коронарної смерті.

Практичні навички

Знати критерії діагностики раптової смерті.

Вміти надавати невідкладну медичну допомогу хворим на раптову смерть.

Самостійна робота

1. Вивчення рекомендованої літератури.
2. Курація тематичних хворих.

ЛІТЕРАТУРА

1. Скибчик В.А, Скибчик Я.В. Електрокардіографічна діагностика і лікування в невідкладній кардіології. – Львів, 2023. – 154с.
2. Уніфікований клінічний протокол - раптова серцева смерть. 15.01.2014 № 34.
3. 2021 ESC Guidelines for the diagnosis and treatment of acute and chronic heart failure: Developed by the Task Force for the diagnosis and treatment of acute and chronic heart failure of the European Society of Cardiology (ESC) With the special contribution of the Heart Failure Association (HFA) of the ESC // *European Heart Journal*, Volume 42, Issue 36, 2021, Pages 3599–3726.
4. Brugada P, Wellens HJ. The role of triggered activity in clinical ventricular arrhythmias. *Pacing Clin Electrophysiol.* 1984 Mar;7(2):260-71.
5. Chauhan VS, Krahn AD, Klein GJ, Skanes AC, Yee R. Supraventricular tachycardia. *Med Clin North Am.* 2001 Mar;85(2):193-223.
6. Ganz LI, Friedman PL. Supraventricular tachycardia. *N Engl J Med.* 1995 Jan 19;332(3):162-73.
7. Kashou AH, Goyal A, Nguyen T, Chhabra L. StatPearls [Internet] StatPearls Publishing; Treasure Island (FL): 2020. Jul 8, Atrioventricular Block.
8. Krahn AD, Yee R, Klein GJ, Morillo C. Inappropriate sinus tachycardia: evaluation and therapy. *J Cardiovasc Electrophysiol.* 1995 Dec;6(12):1124-8.
9. Spodick DH. Normal sinus heart rate: sinus tachycardia and sinus bradycardia redefined. *Am Heart J.* 1992 Oct;124(4):1119-21.

10. Xie B, Thakur RK, Shah CP, Hoon VK. Clinical differentiation of narrow QRS complex tachycardias. *Emerg Med Clin North Am.* 1998 May;16(2):295-330.

Тема. ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕБІГУ ТА ЛІКУВАННЯ ЗАХВОРЮВАНЬ СЕРЦЕВО-СУДИННОЇ СИСТЕМИ У ВАГІТНИХ

Мета і завдання

Вдосконалити знання особливостей клінічних проявів перебігу, діагностики, прогнозу і лікування захворювань серцево-судинної системи у вагітних.

Місце заняття.

Навчальна кімната, базові відділення.

Час - 2 години.

Матеріальне забезпечення

Мультимедійна презентація, історії хвороби, тематичні електрокардіограми, набір результатів лабораторних та інструментальних методів дослідження, набір тестових завдань та ситуаційних задач на відповідну тему.

Форма проведення заняття: дискусія, розгорнута бесіда, "круглий стіл".

Навчальні питання:

1. Епідеміологія серцево-судинних захворювань (ССЗ) при вагітності.
2. Фізіологічні зміни під час вагітності. Механізми адаптації при вагітності.
3. Методи діагностики ССЗ у вагітних.
4. Класифікація ВООЗ (mWHO) ризику розвитку ССЗ у вагітних.
5. Тактика спостереження за вагітними відповідно до ризику розвитку материнської смертності або ускладнень.
6. Рекомендації допомоги вагітним з кардіологічною патологією.
7. Набуті вади серця і вагітність.
8. Вроджені вади серця і вагітність.
9. Артеріальна гіпертензія і вагітність:
  - класифікація артеріальної гіпертензії при вагітності;
  - медикаментозне лікування АГ при вагітності.
10. Артеріальна гіпотонія і вагітність.
11. Хвороби міокарду, ендокардити, і перикардити у вагітних.
12. Перипартальна кардіоміопатія.
13. ІХС та гострий коронарний синдром і вагітність.
14. Ведення вагітних при ТЕЛА
15. Профілактика венозної тромбоемболії.
16. Аритмії і вагітність:
  - екстрасистолія;
  - суправентрикулярні тахікардії;
  - фібриляція перелсердь;
  - шлуночкова тахікардія;
  - порушення провідності серця;
17. Вагітність у хворих, які перенесли оперативне втручання на серці.
18. Використання лікарських препаратів у вагітних із ССЗ
19. Пологи і штучне переривання вагітності при захворювання серця.

Практичні навички

Знати причини, клінічні прояви, класифікацію, діагностику, диференційну діагностику, методи лікування ССЗ у вагітних.

Вміти діагностувати різноманітні серцево-судинні захворювання у вагітних, вміти консультувати та проводити відповідне лікування.

Самостійна робота

1. Вивчення рекомендованої літератури.
2. Курація тематичних хворих.

ЛІТЕРАТУРА

1. *Внутрішні хвороби. Підручник заснований на принципах доказової медицини 2018/19 [Текст] / ред. А. Яремчук-Качмарчик. - Краків : Практ. медицина, 2018. - 1632 с. - ISBN 978-83-7430-567-9.*
2. *Денисюк В.І., Мороз В.М., Денисюк О.В. Аритмії та блокади серця: 30-річний науково-практичний досвід вивчення порушень ритму серця з урахуванням рекомендацій доказової медицини; Практичне керівництво / Київ: Центр ДЗК, 2017 – 560 с.*
3. *Практичні аспекти сучасної кардіології. – Скибчик В.А., Соломенчук Т.М. Львів: Мс, 2022. – 540 с.*
4. *Скибчик В.А, Скибчик Я.В. Електрокардіографічна діагностика і лікування в невідкладній кардіології. – Львів, 2023. – 154с.*
5. *Скибчик В.А., Скибчик Я.В. Клінічна електрокардіографія для професіоналів. – Львів : Видавець Марченко Т. В., 2021. – 568 с.*
6. *Vera Regitz-Zagrosek, Jolien W Roos-Hesselink, Johann Bauersachs et al. ESC Scientific Document Group, 2018 ESC Guidelines for the management of cardiovascular diseases during pregnancy: The Task Force for the Management of Cardiovascular Diseases during Pregnancy of the European Society of Cardiology (ESC), European Heart Journal, Volume 39, Issue 34, 07 September 2018, Pages 3165–3241, <https://doi.org/10.1093/eurheartj/ehy340>.*

Тема. ГІПЕРТРОФІЧНА КАРДІОМІОПАТІЯ

Мета і завдання

Поглибити знання з особливостей клінічних проявів, діагностики та лікування гіпертрофічної кардіоміопатії.

Місце заняття

Навчальна кімната, базові відділення.

Час – 2 години

Матеріальне забезпечення

Мультимедійна презентація, історії хвороби, набір тестових завдань та ситуаційних задач на відповідну тему.

Форма проведення заняття: дискусія, розгорнута бесіда, "круглий стіл".

Навчальні питання:

1. Етіологія та патогенез гіпертрофічної кардіоміопатії.
2. Клінічна картина гіпертрофічної кардіоміопатії.
3. Сучасні методи діагностики гіпертрофічної кардіоміопатії.
4. Медикаментозне лікування гіпертрофічної кардіоміопатії.
5. Немедикаментозне лікування гіпертрофічної кардіоміопатії.
6. Спостереження хворих на гіпертрофічну кардіоміопатію.

Практичні навички

Знати особливості клінічних проявів, діагностики та лікування гіпертрофічної кардіоміопатії. Вміти правильно поставити діагноз на основі клінічних, лабораторних та інструментальних даних.

Самостійна робота

1. Вивчення рекомендованої літератури.

2. Курація тематичних хворих.

ЛІТЕРАТУРА

1. *Внутрішні хвороби. Підручник заснований на принципах доказової медицини 2018/19 / ред. А. Ярмчук-Качмарчик. - Краків : Практ. медицина, 2018. - 1632с.*
2. *Денисюк В.І., Денисюк О.В. Внутрішня медицина. Підручник для студентів закладів вищої освіти III-IV рівня акредитації та лікарів післядипломної освіти на основі рекомендацій доказової медицини / За ред. В.М. Коваленка. – К.: МОРІОН, 2019. – 960 с.*
3. *Коваленко В.Н., Несукай Е.Г. Некоронарогенні хвороби серця. Практичний посібник / За ред. В.М.Коваленка. – К.:МОРІОН, 2001. – 480с.*
4. *Практичні аспекти сучасної кардіології. – Скибчик В.А., Соломенчук Т.М. Львів: Мс, 2022. – 540 с.*
5. *Серцево-судинні захворювання. Класифікація, стандарти діагностики та лікування /Всеукр. асоц. кардіологів ; За ред. В. М. Коваленка [та ін.]. - 3-тє вид., переробл. і допов. - Київ: Моріон, 2018. - 223 с.*
6. *Elliott P. M., Anastasakis A., Borger M. A. et al. The task force for the diagnosis and management of hypertrophic cardiomyopathy of the European society of cardiology (ESC): 2014 ESC guidelines on diagnosis and management of hypertrophic cardiomyopathy // Eur. Heart J. — 2014. — Vol. 35. — P. 2733 — 2779.*

Тема. ДИЛЯТАЦІЙНА КАРДІОМІОПАТІЯ

Мета і завдання

Вдосконалити знання з етіології, патогенезу, клініки, діагностики, лікування та профілактики дилатаційних кардіоміопатій.

Місце заняття

Навчальна кімната, базові відділення.

Час – 2 години

Матеріальне забезпечення

Мультимедійна презентація, історії хвороби, архівні ЕКГ, ехокардіограми, результати коронарографій та сканувань серця, набір тестових завдань та ситуаційних задач на відповідну тему.

Форма проведення заняття: дискусія, розгорнута бесіда, "круглий стіл".

Навчальні питання:

1. Особливості і проблеми класифікацій кардіоміопатій.
2. Поняття дилатаційної кардіоміопатії.
3. Поширеність та смертність від дилатаційних кардіоміопатій.
4. Етіологія дилатаційних кардіоміопатій:
  - генетичні мутації
  - інфекції
  - автоімунні чинники
  - токсичні впливи
  - метаболічна або ендокринна дисфункція
  - нейром'язова дисфункція
  - вагітність (перипартальна кардіоміопатія)
5. Фактори ризику розвитку дилатаційних кардіоміопатій.
6. Патолофізіологічні особливості розвитку дилатаційних кардіоміопатій
7. Клініка дилатаційних кардіоміопатій
8. Діагностика дилатаційних кардіоміопатій
  - ЕКГ-особливості дилатаційних кардіоміопатій

- визначення ступеня систолічної дисфункції
  - методи диференційної діагностики
  - визначення вогнищ ураження міокарда
9. Додаткові фактори ризику, що впливають на прогноз дилатаційних кардіоміопатій
10. Алгоритм лікування дилатаційної кардіоміопатії:
- фармакологічна терапія
  - фізичні навантаження
  - серцева ресинхронізуюча терапія
  - терапія на основі етіології
  - регенеративна медицина
11. Прогностична стратифікація.

Практичні навички

Знати сучасні методи лікування дилатаційних кардіоміопатій.

Вміти діагностувати дилатаційну кардіоміопатію на основі скарг, даних анамнезу, клініко-діагностичних обстежень.

Самостійна робота

1. Вивчення рекомендованої літератури.
2. Курація тематичних хворих.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гістологія, цитологія та ембріологія. Атлас: навчальний посібник / О.Ю. Степаненко, О.В. Мірошніченко, Л.О. Зайченко та ін. — 2-е видання // К.: «Медицина» - 2020. — 152 с.
2. Денисюк В.І., Денисюк О.В. Внутрішня медицина. Підручник для студентів закладів вищої освіти III-IV рівня акредитації та лікарів післядипломної освіти на основі рекомендацій доказової медицини / За ред. В.М. Коваленка. — К.: МОРІОН, 2019. — 960 с.
3. Жарінов О.Й., Іванів Ю.А., Куць В.О. Функціональна діагностика. — К.: Четверта хвиля, 2018. — 736 с.
4. Клінічна фізіологія: підручник / В.І. Філімонов, Д.І. Маракушин, К.В. Тарасова та ін. — 2-е видання. — К.: Всеукраїнське спеціалізоване видавництво «Медицина». — 2022. — 766 с.
5. Матешук-Вацеба Л. Р. Нормальна анатомія: навчально-методичний посібник / Леся Матешук-Вацеба; Львівський національний медичний ун-т ім. Д. Галицького. — 2-ге вид. — Львів: Наукове товариство ім. Т. Г. Шевченка; Вінниця: Нова Книга, 2019. — 432 с.
6. Практичні аспекти сучасної кардіології. — Скибчик В.А., Соломенчук Т.М. Львів: Мс, 2022. — 540 с.
7. Скибчик В.А, Скибчик Я.В. Клінічна електрокардіографія для професіоналів. — Львів: Видавець Марченко Т.В., 2021. — 568 с.
8. Abbate A. The heart on fire: inflammasome and cardiomyopathy / A. Abbate // *Experimental physiology*. — 2013. — Vol. 98. — P. 385-385.
9. Association of fibrosis with mortality and sudden cardiac death in patients with nonischemic dilated cardiomyopathy / Gulati A., Jabbour A., Ismail T. F. [et al.] // *Jama*. — 2013. — V. 309(9). — P.896-908.

Тема. ІНФЕКЦІЙНИЙ ЕНДОКАРДИТ: КЛІНІКА, ДІАГНОСТИКА, ЛІКУВАННЯ

Мета і завдання

Удосконалити знання з етіології, патогенезу, діагностики, клініки та лікування інфекційного ендокардиту.

Місце заняття

Навчальна кімната, клінічна база кафедри.

Час — 2 години

Матеріальне забезпечення

Мультимедійна презентація, історії хвороби, тематичні електрокардіограми, набір результатів лабораторних та інструментальних методів дослідження, набір тестових завдань та ситуаційних задач на відповідну тему.

Форма проведення заняття: дискусія, розгорнута бесіда, "круглий стіл".

Навчальні питання:

1. Визначення інфекційного ендокардиту.
2. Епідеміологія та фактори ризику інфекційного ендокардиту.
3. Етіологія інфекційного ендокардиту.
4. Патогенетичні фази інфекційного ендокардиту.
5. Класифікація інфекційного ендокардиту:
  - за активністю процесу;
  - за локалізацією та наявністю чи відсутністю інтракардіальних пристроїв;
  - залежно від способу виникнення.
6. Клінічні прояви інфекційного ендокардиту.
7. Позакардіальні ураження при інфекційному ендокардиті.
8. Критерії діагностики інфекційного ендокардиту (Критерії Duke).
9. Основні лабораторні та інструментальні методи діагностики інфекційного ендокардиту.
10. Диференціальна діагностика інфекційного ендокардиту.
11. Предиктори несприятливого прогнозу у пацієнтів з інфекційним ендокардитом.
12. Принципи лікування інфекційного ендокардиту.
13. Покази та оптимальний час проведення хірургічного лікування.
14. Ускладнення інфекційного ендокардиту.
15. Профілактика інфекційного ендокардиту.

Практичні навички

Знати критерії діагностики, клініки та лікування інфекційного ендокардиту.

Вміти розпізнати інфекційний ендокардит на основі скарг, даних анамнезу, результатів лабораторно-інструментальних досліджень. Вміти застосовувати сучасні методи лікування інфекційного ендокардиту.

Самостійна робота

1. Вивчення рекомендованої літератури.
2. Курація тематичних хворих.

ЛІТЕРАТУРА

1. *Срцево-судинні захворювання. Класифікація, стандарти діагностики та лікування/За ред. В.М. Коваленка, М.І. Лутая, Ю.М. Сіренка, О.С. Сичова, 5-те вид., переробл. і доповн. — К.: МОПІОН, 2021. — 320 с.*
2. *2023 ESC Guidelines for the management of endocarditis. Eur Heart J. 2023 Oct 14;44(39):3948-4042. doi: 10.1093/eurheartj/ehad193.*
3. *Delgado V, Ajmone Marsan N, de Waha S, Bonaros N, Brida M, Burri H, Caselli S, Doenst T, Ederhy S, Erba PA, Foldager D, Fosbøl EL, Kovac J, Mestres CA, Miller OI, Miro JM, Pazdernik M, Pizzi MN, Quintana E, Rasmussen TB, Ristić AD, Rodés-Cabau J, Sionis A, Zühlke LJ, Borger MA; ESC Scientific Document Group. 2023 ESC Guidelines for the management of endocarditis. Eur Heart J. 2023 Oct 14;44(39):3948-4042. doi: 10.1093/eurheartj/ehad193. Erratum in: Eur Heart J. 2023 Sep 20;: Erratum in: Eur Heart J. 2023 Dec 13;: PMID: 37622656.*

Тема. ЗАХВОРЮВАННЯ ПЕРИКАРДА: КЛІНІКА, ДІАГНОСТИКА, ЛІКУВАННЯ

Мета і завдання

Вдосконалити знання з етіології, патогенезу, клініки, діагностики та лікування перикардитів.

Місце заняття

Навчальна кімната, клінічна база кафедри.

Час – 2 години

Матеріальне забезпечення

Мультимедійна презентація, історії хвороби, архівні електрокардіограми, ехокардіограми, результати коронарографій та сканувань серця, набір тестових завдань та ситуаційних задач на відповідну тему.

Форма проведення заняття: дискусія, розгорнута бесіда, "круглий стіл".

Навчальні питання:

1. Будова перикарда.
2. Етіологія і патогенез перикардитів.
3. Класифікація перикардитів.
4. Діагностичні критерії перикардитів.
5. Клінічні синдроми перикардиту.
6. Особливості больового синдрому при перикардитах.
7. Методи діагностики перикардитів.
8. ЕКГ при перикардитах: загальна характеристика, стадії, ознака Сподіка.
9. Фактори несприятливого перебігу перикардитів.
10. Лікування перикардитів.
11. Міоперикардит і периміокардит.
12. Диференціальна діагностика перикардитів.
13. Особливості клініки та діагностики окремих форм перикардитів.

Практичні навички

Знати критерії діагностики перикардитів.

Вміти діагностувати перикардити на основі скарг, даних анамнезу, клініко-діагностичних обстежень.

Самостійна робота

1. Вивчення рекомендованої літератури.
2. Курація тематичних хворих.

ЛІТЕРАТУРА

1. Денисюк В.І., Денисюк О.В. *Внутрішня медицина. Підручник для студентів закладів вищої освіти III-IV рівня акредитації та лікарів післядипломної освіти на основі рекомендацій доказової медицини / За ред. В.М. Коваленка.* – К.: МОРІОН, 2019. – 960 с.
2. Жарінов О.Й., Куць В.О. *Основи електрокардіографії.* – К.: Четверта хвиля. – 2020. – 248с.
3. *Практичні аспекти сучасної кардіології.* – Скибчик В.А., Соломенчук Т.М. Львів: Мс, 2022. – 540 с.
4. Скибчик В.А., Скибчик Я.В. *Електрокардіографічна діагностика і лікування в невідкладній кардіології.* – Львів, 2023. – 154с.
5. Imazio, Massimo, et al. "What's new in 2015 ESC guidelines on pericardial diseases ?" *Journal of Cardiovascular Medicine* 17.5 (2016): 315-322.
6. Yehuda Adler, Philippe Charron, Massimo Imazio, Luigi Badano, Gonzalo Barón-Esquivias, Jan Bogaert, Antonio Brucato, Pascal Gueret, Karin Klingel, Christos Lionis, Bernhard Maisch, Bongani Mayosi, Alain Pavie, Arsen D Ristić, Manel Sabaté Tenas, Petar Seferovic, Karl Swedberg, Witold Tomkowski, *ESC Scientific Document Group, 2015 ESC Guidelines for the diagnosis and management of pericardial diseases: The Task Force for the Diagnosis and Management of Pericardial Diseases of*

the European Society of Cardiology (ESC) Endorsed by: The European Association for Cardio-Thoracic Surgery (EACTS), European Heart Journal, Volume 36, Issue 42, 7 November 2015, Pages 2921–2964.

Тема. ВРОДЖЕНІ ВАДИ СЕРЦЯ

Мета і завдання

Поглибити знання діагностики та лікування вроджених вад серця (ВВС).

Місце заняття

Навчальна кімната, клінічна база кафедри.

Час – 2 години

Матеріальне забезпечення

Мультимедійна презентація, історії хвороби, протоколи операцій, демонстраційне обладнання, набір тестових завдань та ситуаційних задач на відповідну тему.

Форма проведення заняття: дискусія, розгорнута бесіда, "круглий стіл".

Навчальні питання:

1. Діагностика ВВС у дорослих.
2. ЕХО-КГ при ВВС.
3. МРТ при ВВС.
4. КТ серця при ВВС.
5. Катетеризація серця при ВСС
6. Вправи з фізичним навантаженням при ВВС
7. Дефекти міжпередсердної перегородки та методи його корекції.
8. Аномальний дренаж легеневих вен та методи його корекції.
9. Дефект міжшлуночкової перегородки та методи його корекції.
10. Повна АВ комунікація.
11. Прохідна артеріальна протока.
12. Обструкція вихідного тракту лівого шлуночка та методи його корекції.
13. Коарктація аорти.
14. Аортопатії.
15. Обструкція вихідного тракту правого шлуночка.
16. Тетрада Фалло.
17. Легенава атрезія з дефектом МШП.
18. Транспозиція великих судин.
19. Пацієнти після корекції ВВС в дитячому віці.

Практичні навички:

Знати причини, клінічні прояви, класифікацію, діагностику, диференційну діагностику, методи лікування ВВС в дорослих.

Вміти вибирати оптимальну лікувальну стратегію та підхід до реабілітації ВВС в дорослих.

Самостійна робота

1. Вивчення рекомендованої літератури.
2. Курація тематичних хворих.

ЛІТЕРАТУРА

1. *Практичні аспекти сучасної кардіології.* – Скибчик В.А., Соломенчук Т.М. Львів: Мс, 2022. – 540 с.
2. *Alec Vahanian, Friedhelm Beyersdorf, Fabien Praz et al. 2021 ESC/EACTS Guidelines for the management of valvular heart disease: Developed by the Task Force for the management of valvular heart disease of the European Society of Cardiology (ESC) and the European Association for Cardio-*

Thoracic Surgery (EACTS) //European Heart Journal, Volume 43, Issue 7, 14 February 2022, Pages 561–632, <https://doi.org/10.1093/eurheartj/ehab395>.

3. *Braunwald's Heart Disease: a Textbook of Cardiovascular Medicine, 2-Volume Set by Douglas P. Zipes; Peter Libby; Robert O. Bonow; Douglas L. Mann; Gordon F. Tomaselli. 2018. 2128 p.*

4. *Helmut Baumgartner, Julie De Backer, Sonya V Babu-Narayan et al. 2020 ESC Guidelines for the management of adult congenital heart disease: The Task Force for the management of adult congenital heart disease of the European Society of Cardiology (ESC). Endorsed by: Association for European Paediatric and Congenital Cardiology (AEPC), International Society for Adult Congenital Heart Disease (ISACHD) //European Heart Journal, Volume 42, Issue 6, 7 February 2021, Pages 563–645, <https://doi.org/10.1093/eurheartj/ehaa554>.*

5. *Raimund Erbel, Victor Aboyans, Catherine Boileau et al. 2014 ESC Guidelines on the diagnosis and treatment of aortic diseases // European Heart Journal (2014) 35, 2873–2926.*

Тема. НАБУТІ ВАДИ СЕРЦЯ

Мета і завдання

Удосконалити знання про етіологію, клініку, діагностику і лікування набутих вад серця.

Місце заняття

Навчальна кімната, клінічна база кафедри.

Час – 2 години

Матеріальне забезпечення

Мультимедійна презентація, історії хвороби, тематичні електрокардіограми, набір результатів лабораторних та інструментальних методів дослідження при вадах серця, набір тестових завдань та ситуаційних задач на відповідну тему.

Форма проведення заняття: дискусія, розгорнута бесіда, "круглий стіл".

Навчальні питання:

1. Клінічні прояви недостатності та стенозу мітрального клапана.
2. Консервативне лікування хворих з мітральним стенозом та недостатністю мітрального клапана.
3. Хірургічне лікування хворих з мітральним стенозом та недостатністю мітрального клапана.
4. Особливості діагностики і лікування хворих з комбінованою мітральною вадю серця.
5. Проплапс мітрального клапана.
6. Клінічні прояви недостатності та стенозу аортального клапана.
7. Методи діагностики патології аортального клапану.
8. Покази до проведення корекції патології аортального клапану.
9. Медикаментозне лікування пацієнтів з помірним порушенням функції аортального клапану.
10. Покази до проведення та медикаментозне ведення після транскатетерної імплантації, балонної пластики, хірургічної корекції патології аортального клапану.
11. Клінічна картина недостатності ТК: суб'єктивні та об'єктивні симптоми.
12. ЕХО-КГ та МРТ методи діагностики ступеня трикуспідальної регургітації, TAPSE, розмірів та об'ємів ПШ та скоротливої здатності ПШ.
13. Медикаментозне лікування НТК.
14. Покази та вибір оптимального часу для інтервенційного втручання.
15. Клінічна картина стенозу ТК: суб'єктивні та об'єктивні симптоми. Покази до хірургічного лікування
16. Спостереження та реабілітація хворих, які перенесли хірургічне втручання на клапанах серця.
17. Медико-санітарна експертиза хворих з вадами ТК.

Практичні навички

Знати критерії діагностики і лікування набутих вад серця.

Вміти діагностувати і призначити лікування хворому з набутою вадою серця.

Самостійна робота

1. Вивчення рекомендованої літератури.

2. Курація тематичних хворих.

ЛІТЕРАТУРА

1. Ехокардіографічна оцінка клапанних стенозів Рекомендації робочої групи з функціональної діагностики Асоціації кардіологів України та Всеукраїнської асоціації фахівців з ехокардіографії / Члени робочої групи з підготовки рекомендацій: акад. НАМН України, проф. В.М. Коваленко, проф. Сичов О.С., проф. М.М. Долженко, проф. Ю.А. Іванів, проф. Несукай О.Г., доц. С.В. Поташев <http://amosovinstitute.org.ua/wp-content/uploads/2018/11/Rekomendatsiyi-EhoKG-klapanni-stenozu.pdf>.

2. Практичні аспекти сучасної кардіології. – Скибчик В.А., Соломенчук Т.М. Львів: Мс, 2022. – 540 с.

3. Рекомендації з ехокардіографічної оцінки регургітації на нативних клапанах. Частина II. Регургітація на клапанах магістральних артерій. Рекомендації робочої групи з функціональної діагностики Асоціації кардіологів України та Всеукраїнської асоціації фахівців з ехокардіографії / Члени робочої групи з підготовки рекомендацій: акад. НАМН України, проф. В.М. Коваленко, проф. Сичов О.С., проф. М.М. Долженко, проф. Ю.А. Іванів, к.м.н. С.І. Деяк, к.м.н. С.В. Поташев <http://amosovinstitute.org.ua/wp-content/uploads/2018/11/Rekomendatsiyi-EhoKG-MN-TN-2.pdf>.

4. Серцево-судинні захворювання. Класифікація, стандарти діагностики та лікування/За ред. В.М. Коваленка, М.І. Лутая, Ю.М. Сіренка, О.С. Сичова, 5-те вид., переробл. і доповн. — К.: МОРІОН, 2021. — 320 с.

5. Функціональна діагностика» Підручник для лікарів –інтернів та лікарів – слухачів закладів (факультетів) післядипломної освіти МОЗ України / За ред. О. Жарінова, Ю. Іваніва, В. Куця. – К., «Четверта хвиля», 2021. – 784 с.

6. 2021 ESC/EACTS Guidelines for the management of valvular heart disease: Developed by the Task Force for the management of valvular heart disease of the European Society of Cardiology (ESC) and the European Association for Cardio-Thoracic Surgery (EACTS) / A.Vahanian, F.Beyersdorf, F.Praz, M.Milojevic et al. / European Heart Journal, Volume 43, Issue 7, 14 February 2022, Pages 561–632, <https://doi.org/10.1093/eurheartj/ehab395>.

Тема. АВС СТРАТЕГІЯ ВЕДЕННЯ ПАЦІЄНТІВ З ФІБРИЛЯЦІЄЮ /ТРИПОТІННЯМ ПЕРЕДСЕРДЬ

Мета і завдання

Удосконалити знання з стратегії АВС ведення пацієнтів з фібриляцією/тріпотінням передсердь.

Місце заняття

Навчальна кімната, базові відділення.

Час – 2 години

Матеріальне забезпечення

Мультимедійна презентація, історії хвороби, тематичні електрокардіограми.

Форма проведення заняття: дискусія, розгорнута бесіда, "круглий стіл".

Навчальні питання:

1. Інтегрована схема АВС

2. А - профілактика інсульту.

3. Особливості застосування антагоністи вітаміну К, нових оральних антикоагулянтів, антитромботичних препаратів, стратегії мінімізації ризику кровотеч.
4. В - кращий контроль симптомів.
5. Контроль частоти серцевих скорочень, ритму. Довготривале застосування антиаритмічних препаратів для контролю ритму.
6. С - контроль серцево-судинних та інших коморбідних станів.

Практичні навички

Знати критерії діагностики аритмій.

Вміти діагностувати порушення ритму серця.

Самостійна робота

1. Вивчення рекомендованої літератури.
2. Курація тематичних хворих.

ЛІТЕРАТУРА

1. Денисюк В.І., Мороз В.М., Денисюк О.В. *Аритмії та блокади серця: 30-річний науково практичний досвід вивчення порушень ритму серця з урахуванням рекомендацій доказової медицини; Практичне керівництво / Київ: Центр ДЗК, 2017 – 560 с.*
2. Жарінов О.Й., Куць В.О., Версєжніков Г.П., Сєрова О.Д. *Практикум з електрокардіографії. – Львів: Видавництво МС, 2014. – 268с.*
3. *Практичні аспекти сучасної кардіології. – Скибчик В.А., Соломенчук Т.М. Львів: Мс, 2022. – 540 с.*
4. Скибчик В.А, Скибчик Я.В. *Електрокардіографічна діагностика і лікування в невідкладній кардіології. – Видання 3-є, виправлене. – Львів : Видавець Марченко Т. В., 2021. – 164с.*
5. *Функціональна діагностика» Підручник для лікарів –інтернів та лікарів – слухачів закладів (факультетів) післядипломної освіти МОЗ України / За ред. О. Жарінова, Ю. Іваніва, В. Куця. – К., «Четверта хвиля», 2021. – 784 с.*
6. Шумаков В.О., Тащук В.К. *Електрокардіографія. Основи діагностики : монографія. – К. : Четверта хвиля, 2014. – 248 с.*

Тема. ЗАСТОСУВАННЯ СУЧАСНИХ ДИСТАНЦІЙНИХ ПРИСТРОЇВ ДЛЯ ДІАГНОСТИКИ ПОРУШЕНЬ РИТМУ ТА ПРОВІДНОСТІ

Мета і завдання

Удосконалити знання з сучасних дистанційних пристроїв для діагностики порушень ритму та провідності.

Місце заняття

Навчальна кімната, базові відділення.

Час – 2 години

Матеріальне забезпечення

Мультимедійна презентація, історії хвороби, тематичні електрокардіограми.

Форма проведення заняття: дискусія, розгорнута бесіда, "круглий стіл".

Навчальні питання:

1. Еволюція холтерівського моніторингу ЕКГ.
2. Методика холтерівського моніторингу ЕКГ.
3. Основні показники серцевого ритму в нормі.
4. Дослідження варіабельності серцевого ритму.
5. Показання для холтерівського моніторингу ЕКГ.
6. Оцінка функціонального стану синусового вузла.
7. Оцінка ефективності лікування аритмій.
8. Оцінка роботи імплантованих пристроїв.

9. Можливості та обмеження холтерівського моніторування екг у діагностиці ІХС.

10. Артефакти при холтерівському монітуванні ЕКГ.

Практичні навички

Знати критерії діагностики аритмій.

Вміти діагностувати порушення ритму серця.

Самостійна робота

1. Вивчення рекомендованої літератури.

2. Курація тематичних хворих.

ЛІТЕРАТУРА

1. Денисюк В.І., Мороз В.М., Денисюк О.В. *Аритмії та блокади серця: 30-річний науково-практичний досвід вивчення порушень ритму серця з урахуванням рекомендацій доказової медицини; Практичне керівництво / Київ: Центр ДЗК, 2017 – 560 с.*

2. Жарінов О.Й., Куць В.О., Верещніков Г.П., Серова О.Д. *Практикум з електрокардіографії. – Львів: Видавництво МС, 2014. – 268с.*

3. *Практичні аспекти сучасної кардіології. – Скибчик В.А., Соломенчук Т.М. Львів: Мс, 2022. – 540 с.*

4. Скибчик В.А, Скибчик Я.В. *Електрокардіографічна діагностика і лікування в невідкладній кардіології. – Видання 3-є, виправлене. – Львів : Видавець Марченко Т. В., 2021. – 164с.*

5. *Функціональна діагностика» Підручник для лікарів –інтернів та лікарів – слухачів закладів (факультетів) післядипломної освіти МОЗ України / За ред. О. Жарінова, Ю. Іваніва, В. Куця. – К., «Четверта хвиля», 2021. – 784 с.*

6. Шумаков В.О., Тащук В.К. *Електрокардіографія. Основи діагностики : монографія. – К. : Четверта хвиля, 2014. – 248 с.*

Тема. СИНДРОМ СЛАБОСТІ СИНУСОВОГО ВУЗЛА

Мета і завдання

Удосконалити знання з діагностика та надання допомоги пацієнтам за наявності брадиаритмій і блокад, синдромі слабкості синусового вузла (СССВ).

Місце заняття

Навчальна кімната, базові відділення.

Час – 2 години

Матеріальне забезпечення

Мультимедійна презентація, історії хвороби, тематичні електрокардіограми, набір результатів лабораторних та інструментальних методів дослідження, тестові завдання та ситуаційні задачі на відповідну тему.

Форма проведення заняття: дискусія, розгорнута бесіда, "круглий стіл".

Навчальні питання:

1. Синусова брадикардія (причини, ЕКГ-ознаки, клінічне значення, лікування).

2. Синоатріальні блокади I, II та III ступеня (диференційна діагностика, клінічне значення, лікування).

3. Атріовентрикулярна блокада I ступеня.

4. Атріовентрикулярна блокада II ступеня (Мобітц I, Мобітц II, високоступенева АВ-блокада II ступеня).

5. Атріовентрикулярна блокада III ступеня (повна).

6. Основні ускладнення повної АВ-блокади та принципи лікування.

7. Синдром Фредеріка (причини, ЕКГ-ознаки, клінічне значення, лікування).

8. Синоатріальна блокада 2 ступеня 1 типу.

9. Синоатріальна блокада 2 ступеня 2 типу

10. Синдром слабкості синусового вузла (клінічні та ЕКГ прояви).

11. Брадикардитична форма фібриляції передсердь.

Практичні навички

Знати причини, клінічні прояви, класифікацію, діагностику, диференційну діагностику, методи лікування пацієнтів брадиаритміями та блокадами. Знати покази до встановлення штучного водія ритму.

Вміти діагностувати брадиаритмії і блокади, СССВ, консультувати та проводити відповідне лікування.

Самостійна робота

1. Вивчення рекомендованої літератури.

2. Курація тематичних хворих.

ЛІТЕРАТУРА

1. Денисюк В.І., Мороз В.М., Денисюк О.В. Аритмії та блокади серця: 30-річний науково-практичний досвід вивчення порушень ритму серця з урахуванням рекомендацій доказової медицини; Практичне керівництво / Київ: Центр ДЗК, 2017 – 560 с.

2. Жарінов О.Й., Куць В.О., Верезніков Г.П., Серова О.Д. Практикум з електрокардіографії. – Львів: Видавництво МС, 2014. – 268с.

3. Практичні аспекти сучасної кардіології. – Скибчик В.А., Соломенчук Т.М. Львів: МС, 2022. – 540 с.

4. Скибчик В.А, Скибчик Я.В. Електрокардіографічна діагностика і лікування в невідкладній кардіології. – Видання 3-є, виправлене. – Львів : Видавець Марченко Т. В., 2021. – 164с.

5. Функціональна діагностика» Підручник для лікарів –інтернів та лікарів – слухачів закладів (факультетів) післядипломної освіти МОЗ України / За ред. О. Жарінова, Ю. Іваніва, В. Куця. – К., «Четверта хвиля», 2021. – 784 с.

6. Шумаков В.О., Тащук В.К. Електрокардіографія. Основи діагностики : монографія. – К. : Четверта хвиля, 2014. – 248 с.

7. 2021 ESC Guidelines cardiac pacing and cardiac resynchronization therapy // European Heart Journal. – 2021. – V. 42 – P. 3427-3520.

Тема. СИНДРОМИ ПЕРЕДЧАСНОГО ЗБУДЖЕННЯ ШЛУНОЧКІВ

Мета і завдання

Удосконалити знання з ЕКГ-діагностики у пацієнтів при синдромі передчасного збудження шлуночків (синдром Вольф-Паркінсон-Уайта).

Місце заняття

Навчальна кімната, базові відділення.

Час – 2 години

Матеріальне забезпечення

Мультимедійна презентація, історії хвороби, тематичні електрокардіограми, набір тестових завдань та ситуаційних задач на відповідну тему.

Форма проведення заняття: дискусія, розгорнута бесіда, "круглий стіл".

Навчальні питання:

1. Поняття синдрому передчасного збудження шлуночків.
2. Причини та патогенез синдрому передчасного збудження шлуночків.
3. ЕКГ- ознаки синдрому передчасного збудження шлуночків
4. Диференціальна ЕКГ-діагностика синдрому передчасного збудження шлуночків.

Практичні навички

Знати критерії ЕКГ-діагностики у пацієнтів при синдромі передчасного збудження шлуночків (синдром Вольф-Паркінсон-Уайта).

Вміти проводити ЕКГ-діагностику у пацієнтів при синдромі передчасного збудження шлуночків.

Самостійна робота

1. Вивчення рекомендованої літератури.
2. Курація тематичних хворих.

ЛІТЕРАТУРА

1. Денисюк В.І., Мороз В.М., Денисюк О.В. *Аритмії та блокади серця: 30-річний науково-практичний досвід вивчення порушень ритму серця з урахуванням рекомендацій доказової медицини; Практичне керівництво* / Київ: Центр ДЗК, 2017 – 560 с.
2. *Практичні аспекти сучасної кардіології.* – Скибчик В.А., Соломенчук Т.М. Львів: Мс, 2022. – 540 с.
3. Скибчик В.А., Скибчик Я.В. *Електрокардіографічна діагностика і лікування в невідкладній кардіології.* – Львів, 2023. – 154с.
4. *Функціональна діагностика» Підручник для лікарів –інтернів та лікарів – слухачів закладів (факультетів) післядипломної освіти МОЗ України / За ред. О. Жарінова, Ю. Іваніва, В. Куця. – К., «Четверта хвиля», 2021. – 784 с.*

Тема. ПОРУШЕННЯ ПРОВІДНОСТІ

Мета і завдання

Удосконалити знання з діагностики та дифдіагностики за наявності порушень провідності серця.

Місце заняття

Навчальна кімната, базові відділення.

Час – 2 години

Матеріальне забезпечення

Мультимедійна презентація, історії хвороби, тематичні електрокардіограми, тестові завдання та ситуаційні задачі на відповідну тему.

Форма проведення заняття: дискусія, розгорнута бесіда, "круглий стіл".

Навчальні питання:

1. Синоатріальні блокади I, II та III ступеня (диференційна діагностика, клінічне значення, лікування).
2. Атріовентрикулярна блокада I ступеня.
3. Атріовентрикулярна блокада II ступеня (Мобітц I, Мобітц II, високоступенева АВ-блокада II ступеня).
4. Атріовентрикулярна блокада III ступеня (повна).
5. Блокади ніжок пучка Гіса.
6. Провести диференційну діагностику при порушеннях провідності.

Практичні навички

Знати критерії діагностики та диференційної діагностики за наявності порушень провідності серця.

Вміти діагностувати порушення провідності серця.

Самостійна робота

1. Вивчення рекомендованої літератури.
2. Курація тематичних хворих.

ЛІТЕРАТУРА

1. Денисюк В.І., Мороз В.М., Денисюк О.В. *Аритмії та блокади серця: 30-річний науково-практичний досвід вивчення порушень ритму серця з урахуванням рекомендацій доказової медицини; Практичне керівництво* / Київ: Центр ДЗК, 2017 – 560 с.

2. *Практичні аспекти сучасної кардіології.* – Скибчик В.А., Соломенчук Т.М. Львів: Мс, 2022. – 540 с.
3. Скибчик В.А, Скибчик Я.В. *Електрокардіографічна діагностика і лікування в невідкладній кардіології.* – Львів, 2023. – 154с.
4. *Функціональна діагностика» Підручник для лікарів –інтернів та лікарів – слухачів закладів (факультетів) післядипломної освіти МОЗ України / За ред. О. Жарінова, Ю. Іваніва, В. Куця.* – К., «Четверта хвиля», 2021. – 784 с.

Тема. КЛІНІЧНА ФАРМАКОЛОГІЯ АНТИАРИТМІЧНИХ ПРЕПАРАТІВ

Мета і завдання

Поглибити знання про механізм дії, покази, протипоказання до застосування антиаритмічних препаратів.

Місце заняття

Навчальна кімната, базові відділення.

Час – 2 години

Матеріальне забезпечення

Мультимедійна презентація, інструкції препаратів, набір тестових завдань та ситуаційних задач на відповідну тему.

Форма проведення заняття: дискусія, розгорнута бесіда, "круглий стіл".

Навчальні питання:

1. Класифікація антиаритмічних препаратів.
2. Механізм дії антиаритмічних препаратів.
3. Фармакокінетичні властивості антиаритмічних препаратів.
4. Терапевтичне застосування антиаритмічних препаратів.
5. Побічні ефекти антиаритмічних препаратів.
6. Взаємодія антиаритмічних препаратів.
7. Ускладнення при застосуванні антиаритмічних препаратів.
8. Застосування антиаритмічних препаратів при суправентрикулярних аритміях.
9. Застосування антиаритмічних препаратів при вентрикулярних аритміях.
10. Особливості лікування аритмій з рідким шлуночковим ритмом.
11. Особливості антиаритмічної терапії при синдромі тахі- , брадикардії.
12. Застосування антиаритмічних препаратів при додаткових шляхах проведення імпульсу.
13. Застосування антиаритмічних препаратів у хворих з продовженою фазою реполяризації.
14. Застосування серцевих глікозидів у хворих з порушеннями серцевого ритму.
15. Аритмогенний ефект антиаритмічних препаратів.
16. Ранні ознаки появи шлуночкової пароксизмальної тахікардії, тремтіння і фібриляції шлуночків при застосуванні антиаритмічних засобів.
17. Застосування поєднаних комбінацій антиаритміків при різних формах аритмій.

Практичні навички

Знати про механізм дії, покази, протипоказання до застосування антиаритмічних препаратів. Вміти ефективно призначити антиаритмічні препарати при різних формах аритмій.

Самостійна робота

1. Вивчення рекомендованої літератури.
2. Курація тематичних хворих.

ЛІТЕРАТУРА

1. *Клінічна фармакологія: підручник / ред. О. Я. Бабак, О. М. Біловол, І. С. Чекман.* - 2-е вид., перероб. та доп. - К.: Медицина, 2010. - 776 с.

2. *Практичні аспекти сучасної кардіології.* – Скибчик В.А., Соломенчук Т.М. Львів: Мс, 2022. – 540 с.
3. *Сімейна медицина : в 3-х т.: підруч. для студ. вищих мед. навч. закл. IV рівня акредитації / О. М. Гиріна, Л. М. Пасієшвілі, Г. С. Попік [та ін.] ; за ред.: О. М. Гиріної, Л. М. Пасієшвілі, Г. С. Попік.* – Київ : Медицина, 2013. – Кн. 1: Загальні питання сімейної медицини. – 671 с.
4. *Сімейна медицина: У 5 т. Т. 1. Внутрішні хвороби: у 2 кн. Кн. 2. Хвороби органів травлення. Хвороби нирок і сечовивідних шляхів. Хвороби органів кровотворення. Експертиза працездатності при патології внутрішніх органів / під ред. В. Г. Передерія, Є. Х. Заремби.- К. : Здоров'я, 2006.- 568 с.*
5. *Фармакологія: підручник для студ. мед. ф-тів вищих навч. закл. / І. С. Чекман, Н. О. Горчакова, Л. І. Казак, І. Ф. Беленічев, В. М. Бобирьов; За ред. І. С. Чекман.– Вид. 3-тє, випр. та доопрац.– Вінниця : Нова книга, 2016.– 783 с.*
6. *2021 ESC Guidelines for the diagnosis and treatment of acute and chronic heart failure: Developed by the Task Force for the diagnosis and treatment of acute and chronic heart failure of the European Society of Cardiology (ESC) With the special contribution of the Heart Failure Association (HFA) of the ESC // European Heart Journal, Volume 42, Issue 36, 2021, Pages 3599–3726, <https://doi.org/10.1093/eurheartj/ehab368>.*
7. *Essentials of Medical Pharmacology by K.D. Tripathi 8th Editions – 2018. – 880p.*

Тема. РОЗШАРОВУЮЧА АНЕВРИЗМА АОРТИ

Мета і завдання

Удосконалити методику надання невідкладної допомоги при розшаруванні аорти.

Місце заняття

Навчальна кімната, базові відділення.

Час – 2 години

Матеріальне забезпечення

Мультимедійна презентація, історії хвороби, ЕКГ, набір тестових завдань та ситуаційних задач на відповідну тему.

Форма проведення заняття: дискусія, розгорнута бесіда, "круглий стіл".

Навчальні питання:

1. Причини виникнення розшарування аорти.
2. Клінічні прояви розшарування аорти.
3. Діагностика розшарування аорти.
4. Принципи лікування розшарування аорти.
5. Інтенсивна терапія при розшаруванні аорти.
6. Інвазивне лікування розшарування аорти.

Практичні навички

Знати алгоритм надання невідкладної допомоги при розшаруванні аорти.

Вміти своєчасно розпізнати розшарування аорти. Вміти надати невідкладну допомогу при розшаруванні аорти.

Самостійна робота

1. Вивчення рекомендованої літератури.
2. Курація тематичних хворих.

ЛІТЕРАТУРА

1. *Курс лекцій з клінічної кардіології / за ред. проф. В. Й. Целуйко. – К., 2020. – 592 с.*
2. *Практичні аспекти сучасної кардіології.* – Скибчик В.А., Соломенчук Т.М. Львів: Мс, 2022. – 540 с.

3. 2021 ESC Guidelines for the diagnosis and treatment of acute and chronic heart failure: Developed by the Task Force for the diagnosis and treatment of acute and chronic heart failure of the European Society of Cardiology (ESC) With the special contribution of the Heart Failure Association (HFA) of the ESC // *European Heart Journal*, Volume 42, Issue 36, 2021, Pages 3599–3726, <https://doi.org/10.1093/eurheartj/ehab368>.

4. Follath F., Yilmaz M.B., Delgado J.F. et al. Clinical presentation, management and outcomes in the Acute Heart Failure Global Survey of Standard Treatment (ALARM-HF) // *Intensive Care Med.* – 2011. – Vol. 37 (4). – P. 619–626.

Тема. ВИЗНАЧЕННЯ, КЛАСИФІКАЦІЯ ТА ДІАГНОСТИКА ХРОНІЧНОЇ СЕРЦЕВОЇ НЕДОСТАТНОСТІ

Мета і завдання

Поглибити знання про клінічні прояви, діагностику і диференціальну діагностику хронічної серцевої недостатності.

Місце заняття

Навчальна кімната, клінічна база кафедри.

Час – 2 години

Матеріальне забезпечення

Мультимедійна презентація, історії хвороби, тематичні електрокардіограми, набір результатів лабораторних та інструментальних методів дослідження, набір тестових завдань і ситуаційних задач.

Форма проведення заняття: дискусія, розгорнута бесіда, "круглий стіл".

Навчальні питання:

1. Етіологія та епідеміологія хронічної серцевої недостатності.
2. Патогенетичні механізми розвитку хронічної серцевої недостатності.
3. Класифікація хронічної серцевої недостатності: за NYHA, за ФАКК/ААС, за скоротливою здатністю лівого шлуночка .
4. Клінічні прояви кожної з стадій хронічної серцевої недостатності.
5. Діагностика ХСН: ЕХО-кардіографія, лабораторні показники, ЕКГ, рентген ОГК, тест 6-хвилинної ходи, ендоміокардіальна біопсія, комп'ютерна томографія.
6. Серцева недостатність зі зниженою фракцією викиду ЛШ (HF_rEF), серцева недостатність зі збереженою фракцією викиду ЛШ (HF_pEF), серцева недостатність з помірно зниженою фракцією викиду ЛШ (HF_{mr}EF).
7. Діагностичні критерії форм хронічної серцевої недостатності.
8. Диференціальна діагностика ХСН з іншими серцевими хворобами, захворюваннями органів дихання, нирковими хворобами тощо.

Практичні навички

Знати критерії діагностики і диференціальної діагностики хронічної серцевої недостатності.

Вміти оцінити дані клініко-інструментальних (ехокардіографічних, інвазивних, лабораторних та ін.) методів дослідження хронічної серцевої недостатності, провести диференційну діагностику.

Самостійна робота

1. Вивчення рекомендованої літератури.
2. Курація тематичних хворих.

ЛІТЕРАТУРА

1. *Практичні аспекти сучасної кардіології.* – Скибчик В.А., Соломенчук Т.М. Львів: Мс, 2022. – 540 с.
2. 2023 Focused Update of the 2021 ESC Guidelines for the diagnosis and treatment of acute and chronic heart failure. *Eur Heart J.* 2023 Oct 1;44(37):3627-3639. doi: 10.1093/eurheartj/ehad195.

3. Braunwald's Heart Disease: a Textbook of Cardiovascular Medicine, 2-Volume Set by Douglas P. Zipes; Peter Libby; Robert O. Bonow; Douglas L. Mann; Gordon F. Tomaselli. 2018. 2128 p.
4. Michael Glikson, Jens Cosedis Nielsen, Mads Brix Kronborg et al. 2021 ESC Guidelines on cardiac pacing and cardiac resynchronization therapy: Developed by the Task Force on cardiac pacing and cardiac resynchronization therapy of the European Society of Cardiology (ESC) With the special contribution of the European Heart Rhythm Association (EHRA) //European Heart Journal, Volume 42, Issue 35, 14 September 2021, Pages 3427–3520, <https://doi.org/10.1093/eurheartj/ehab364>.
5. Neumann F-J., Sousa-Uva M., Ahlsson A. et al. 2018 ESC/EACTS Guidelines on myocardial Revascularization: the Task Force on myocardial revascularization of the European Society of Cardiology (ESC) and European Association for Cardio-Thoracic Surgery (EACTS) // Eur. Heart J. – 2018. – Vol. 00 – P. 1–96.

Тема. СТРАТЕГІЯ ЛІКУВАННЯ ХРОНІЧНОЇ СЕРЦЕВОЇ НЕДОСТАТНОСТІ ЗІ ЗНИЖЕНОЮ ФРАКЦІЄЮ ВИКИДУ ЛІВОГО ШЛУНОЧКА

Мета і завдання

Вдосконалити знання з питань лікування хронічної серцевої недостатності із зниженою фракцією викиду лівого шлуночка.

Місце заняття

Навчальна кімната, клінічна база кафедри.

Час – 2 години

Матеріальне забезпечення

Мультимедійна презентація, історії хвороби, архівні дані ехокардіографії серця, тематичні електрокардіограми, набір результатів лабораторних та інструментальних методів дослідження, набір тестових завдань та ситуаційних задач на відповідну тему.

Форма проведення заняття: дискусія, розгорнута бесіда, "круглий стіл".

Навчальні питання:

1. Мета і загальні принципи лікування ХСН: лікування основного захворювання, профілактика і лікування загострень, тривале лікування.
2. Нефармакологічне лікування ХСН: контроль маси тіла, обмеження вживання солі і води, відмова від алкоголю, припинення тютюнопаління, щоденна фізична активність, вакцинування від грипу.
3. Фармакологічне лікування серцевої недостатності зі зниженою фракцією викиду ЛШ фракцією викиду ЛШ.
4. Алгоритм дій при ХСН на основі рекомендацій ESC 2021 року.
5. Профілактика розвитку хронічної серцевої недостатності зі зниженою фракцією викиду ЛШ.
6. Прогноз в залежності від причини виникнення хронічної серцевої недостатності та стадії захворювання.
7. Реабілітація та експертиза працездатності хворих з хронічною серцевою недостатністю зі зниженою фракцією викиду ЛШ.

Практичні навички

Знати принципи лікування хронічної серцевої недостатності зі зниженою фракцією викиду ЛШ. Вміти призначити лікування у хворих з серцевою недостатністю зі зниженою фракцією викиду ЛШ.

Самостійна робота

1. Вивчення рекомендованої літератури.
2. Курація тематичних хворих.

ЛІТЕРАТУРА

1. *Практичні аспекти сучасної кардіології.* – Скибчик В.А., Соломенчук Т.М. Львів: Мс, 2022. – 540 с.
2. 2023 Focused Update of the 2021 ESC Guidelines for the diagnosis and treatment of acute and chronic heart failure. *Eur Heart J.* 2023 Oct 1;44(37):3627-3639. doi: 10.1093/eurheartj/ehad195.
3. *Braunwald's Heart Disease: a Textbook of Cardiovascular Medicine, 2-Volume Set* by Douglas P. Zipes; Peter Libby; Robert O. Bonow; Douglas L. Mann; Gordon F. Tomaselli. 2018. 2128 p.
4. Michael Glikson, Jens Cosedis Nielsen, Mads Brix Kronborg et al. 2021 ESC Guidelines on cardiac pacing and cardiac resynchronization therapy: Developed by the Task Force on cardiac pacing and cardiac resynchronization therapy of the European Society of Cardiology (ESC) With the special contribution of the European Heart Rhythm Association (EHRA) // *European Heart Journal*, Volume 42, Issue 35, 14 September 2021, Pages 3427–3520, <https://doi.org/10.1093/eurheartj/ehab364>.
5. Neumann F-J., Sousa-Uva M., Ahlsson A. et al. 2018 ESC/EACTS Guidelines on myocardial Revascularization: the Task Force on myocardial revascularization of the European Society of Cardiology (ESC) and European Association for Cardio-Thoracic Surgery (EACTS) // *Eur. Heart J.* – 2018. – Vol. 00 – P. 1–96.
6. Theresa A McDonagh, Marco Metra, Marianna Adamo et al. 2021 ESC Guidelines for the diagnosis and treatment of acute and chronic heart failure: Developed by the Task Force for the diagnosis and treatment of acute and chronic heart failure of the European Society of Cardiology (ESC) With the special contribution of the Heart Failure Association (HFA) of the ESC // *European Heart Journal*, Volume 42, Issue 36, 21 September 2021, Pages 3599–3726, <https://doi.org/10.1093/eurheartj/ehab368> Raimund Erbel, Victor Aboyans, Catherine Boileau et al. 2014 ESC Guidelines on the diagnosis and treatment of aortic diseases // *European Heart Journal* (2014) 35, 2873–2926. doi:10.1093/eurheartj/ehu281.

Тема. СТРАТЕГІЯ ЛІКУВАННЯ ХРОНІЧНОЇ СЕРЦЕВОЇ НЕДОСТАТНОСТІ ЗІ ПОМІРНО ЗНИЖЕНОЮ ТА ЗБЕРЕЖЕНОЮ ФРАКЦІЄЮ ВИКИДУ ЛІВОГО ШЛУНОЧКА

Мета і завдання

Вдосконалити знання з питань лікування хронічної серцевої недостатності зі помірно зниженою та збереженою фракцією викиду ЛШ.

Місце заняття

Навчальна кімната, клінічна база кафедри.

Час – 2 години

Матеріальне забезпечення

Мультимедійна презентація, історії хвороби, архівні дані ехокардіографії серця, тематичні електрокардіограми, набір результатів лабораторних та інструментальних методів дослідження, набір тестових завдань та ситуаційних задач на відповідну тему.

Форма проведення заняття: дискусія, розгорнута бесіда, "круглий стіл".

Навчальні питання:

1. Фармакологічне лікування серцевої недостатності зі помірно зниженою фракцією викиду ЛШ.
2. Фармакологічне лікування серцевої недостатності зі збереженою фракцією викиду ЛШ.
3. Алгоритм дій при ХСН на основі рекомендацій ESC 2021 року.
4. Профілактика розвитку хронічної серцевої недостатності зі помірно зниженою та збереженою фракцією викиду ЛШ.
5. Прогноз у хворих з хронічною серцевою недостатністю зі помірно зниженою та збереженою фракцією викиду ЛШ.

6. Реабілітація та експертиза працездатності хворих з хронічною серцевою недостатністю зі помірно зниженою та збереженою фракцією викиду ЛШ.

Практичні навички

Знати принципи лікування хронічної серцевої недостатності зі помірно зниженою та збереженою фракцією викиду ЛШ.

Вміти призначити лікування в залежності від форми серцевої недостатності.

Самостійна робота

1. Вивчення рекомендованої літератури.

2. Курація тематичних хворих.

ЛІТЕРАТУРА

1. *Практичні аспекти сучасної кардіології.* – Скибчик В.А., Соломенчук Т.М. Львів: Мс, 2022. – 540 с.
2. 2023 Focused Update of the 2021 ESC Guidelines for the diagnosis and treatment of acute and chronic heart failure. *Eur Heart J.* 2023 Oct 1;44(37):3627-3639. doi: 10.1093/eurheartj/ehad195.
3. *Braunwald's Heart Disease: a Textbook of Cardiovascular Medicine, 2-Volume Set* by Douglas P. Zipes; Peter Libby; Robert O. Bonow; Douglas L. Mann; Gordon F. Tomaselli. 2018. 2128 p.
4. Michael Glikson, Jens Cosedis Nielsen, Mads Brix Kronborg et al. 2021 ESC Guidelines on cardiac pacing and cardiac resynchronization therapy: Developed by the Task Force on cardiac pacing and cardiac resynchronization therapy of the European Society of Cardiology (ESC) With the special contribution of the European Heart Rhythm Association (EHRA) // *European Heart Journal*, Volume 42, Issue 35, 14 September 2021, Pages 3427–3520, <https://doi.org/10.1093/eurheartj/ehab364>.
5. Neumann F-J., Sousa-Uva M., Ahlsson A. et al. 2018 ESC/EACTS Guidelines on myocardial Revascularization: the Task Force on myocardial revascularization of the European Society of Cardiology (ESC) and European Association for Cardio-Thoracic Surgery (EACTS) // *Eur. Heart J.* – 2018. – Vol. 00 – P. 1–96.
6. Theresa A McDonagh, Marco Metra, Marianna Adamo et al. 2021 ESC Guidelines for the diagnosis and treatment of acute and chronic heart failure: Developed by the Task Force for the diagnosis and treatment of acute and chronic heart failure of the European Society of Cardiology (ESC) With the special contribution of the Heart Failure Association (HFA) of the ESC // *European Heart Journal*, Volume 42, Issue 36, 21 September 2021, Pages 3599–3726, <https://doi.org/10.1093/eurheartj/ehab368> Raimund Erbel, Victor Aboyans, Catherine Boileau et al. 2014 ESC Guidelines on the diagnosis and treatment of aortic diseases // *European Heart Journal* (2014) 35, 2873–2926. doi:10.1093/eurheartj/ehu281.

Тема. БЕТА-АДРЕНОБЛОКАТОРИ У ЛІКУВАННЯ ХРОНІЧНОЇ СЕРЦЕВОЇ НЕДОСТАТНОСТІ

Мета і завдання

Поглибити знання з питань застосування бета-адреноблокаторів у лікуванні хронічної серцевої недостатності.

Місце заняття

Навчальна кімната, клінічна база кафедри.

Час – 2 години

Матеріальне забезпечення

Мультимедійна презентація, історії хвороби, набір тестових завдань та ситуаційних задач на відповідну тему.

Форма проведення заняття: дискусія, розгорнута бесіда, "круглий стіл".

Навчальні питання:

1. Патогенетичне обґрунтування застосування β -адреноблокаторів у лікуванні ХСН.

2. Дані доказової медицини щодо застосування β -адреноблокаторів для лікування ХСН.
3. Які β -адреноблокатори показані для лікування ХСН?
4. Яким хворим із ХСН показані β -адреноблокатори?
5. Методика призначення β -адреноблокаторів.

Практичні навички

Знати принципи застосування β -адреноблокаторів при хронічній серцевій недостатності.
Вміти призначити β -адреноблокатори для лікування хронічної серцевої недостатності.

Самостійна робота

1. Вивчення рекомендованої літератури.
2. Курація тематичних хворих.

ЛІТЕРАТУРА

1. *Практичні аспекти сучасної кардіології.* – Скибчик В.А., Соломенчук Т.М. Львів: Мс, 2022. – 540 с.
2. 2023 Focused Update of the 2021 ESC Guidelines for the diagnosis and treatment of acute and chronic heart failure. *Eur Heart J.* 2023 Oct 1;44(37):3627-3639. doi: 10.1093/eurheartj/ehad195.
3. *Braunwald's Heart Disease: a Textbook of Cardiovascular Medicine, 2-Volume Set* by Douglas P. Zipes; Peter Libby; Robert O. Bonow; Douglas L. Mann; Gordon F. Tomaselli. 2018. 2128 p.
4. Michael Glikson, Jens Cosedis Nielsen, Mads Brix Kronborg et al. 2021 ESC Guidelines on cardiac pacing and cardiac resynchronization therapy: Developed by the Task Force on cardiac pacing and cardiac resynchronization therapy of the European Society of Cardiology (ESC) With the special contribution of the European Heart Rhythm Association (EHRA) // *European Heart Journal*, Volume 42, Issue 35, 14 September 2021, Pages 3427–3520, <https://doi.org/10.1093/eurheartj/ehab364>.
5. Neumann F-J., Sousa-Uva M., Ahlsson A. et al. 2018 ESC/EACTS Guidelines on myocardial Revascularization: the Task Force on myocardial revascularization of the European Society of Cardiology (ESC) and European Association for Cardio-Thoracic Surgery (EACTS) // *Eur. Heart J.* – 2018. – Vol. 00 – P. 1–96.
6. Theresa A McDonagh, Marco Metra, Marianna Adamo et al. 2021 ESC Guidelines for the diagnosis and treatment of acute and chronic heart failure: Developed by the Task Force for the diagnosis and treatment of acute and chronic heart failure of the European Society of Cardiology (ESC) With the special contribution of the Heart Failure Association (HFA) of the ESC // *European Heart Journal*, Volume 42, Issue 36, 21 September 2021, Pages 3599–3726, <https://doi.org/10.1093/eurheartj/ehab368> Raimund Erbel, Victor Aboyans, Catherine Boileau et al. 2014 ESC Guidelines on the diagnosis and treatment of aortic diseases // *European Heart Journal* (2014) 35, 2873–2926. doi:10.1093/eurheartj/ehu281.

Тема. БЛОКАТОРИ РЕНІН-АНГІОТЕНЗИН-АЛЬДОСТЕРОНОВОЇ СИСТЕМИ У ЛІКУВАННЯ ХРОНІЧНОЇ СЕРЦЕВОЇ НЕДОСТАТНОСТІ

Мета і завдання

Поглибити знання з питань застосування блокаторів ренін-ангіотензин-альдостеронової системи у лікуванні хронічної серцевої недостатності.

Місце заняття

Навчальна кімната, клінічна база кафедри.

Час – 2 години

Матеріальне забезпечення

Мультимедійна презентація, історії хвороби, набір тестових завдань та ситуаційних задач на відповідну тему.

Форма проведення заняття: дискусія, розгорнута бесіда, "круглий стіл".

Навчальні питання:

1. Патогенетичне обґрунтування застосування блокаторів ренін-ангіотензин-альдостеронової системи (РААС) у лікуванні ХСН.
2. Механізм дії блокаторів РААС.
3. Порівняльна характеристика блокаторів РААС.
4. Феномен реактивації ангіотензину II та вислизання альдостерону.
5. Дані доказової медицини щодо застосування і-АПФ для лікування ХСН.
6. Застосування БРА у лікуванні хворих з ХСН.
7. Доказовість щодо переваг і недоліків поєднаної блокади РААС

Практичні навички

Знати принципи застосування блокаторів РААС при хронічній серцевій недостатності.
Вміти призначити блокатори РААС для лікування хронічної серцевої недостатності.

Самостійна робота

1. Вивчення рекомендованої літератури.
2. Курація тематичних хворих.

ЛІТЕРАТУРА

1. *Практичні аспекти сучасної кардіології.* – Скибчик В.А., Соломенчук Т.М. Львів: Мс, 2022. – 540 с.
2. *2023 Focused Update of the 2021 ESC Guidelines for the diagnosis and treatment of acute and chronic heart failure.* *Eur Heart J.* 2023 Oct 1;44(37):3627-3639. doi: 10.1093/eurheartj/ehad195.
3. *Braunwald's Heart Disease: a Textbook of Cardiovascular Medicine, 2-Volume Set* by Douglas P. Zipes; Peter Libby; Robert O. Bonow; Douglas L. Mann; Gordon F. Tomaselli. 2018. 2128 p.
4. *Michael Glikson, Jens Cosedis Nielsen, Mads Brix Kronborg et al. 2021 ESC Guidelines on cardiac pacing and cardiac resynchronization therapy: Developed by the Task Force on cardiac pacing and cardiac resynchronization therapy of the European Society of Cardiology (ESC) With the special contribution of the European Heart Rhythm Association (EHRA) //European Heart Journal, Volume 42, Issue 35, 14 September 2021, Pages 3427–3520, <https://doi.org/10.1093/eurheartj/ehab364>.*
5. *Neumann F-J., Sousa-Uva M., Ahlsson A. et al. 2018 ESC/EACTS Guidelines on myocardial Revascularization: the Task Force on myocardial revascularization of the European Society of Cardiology (ESC) and European Association for Cardio-Thoracic Surgery (EACTS) // Eur. Heart J. – 2018. – Vol. 00 – P. 1–96.*
6. *Theresa A McDonagh, Marco Metra, Marianna Adamo et al. 2021 ESC Guidelines for the diagnosis and treatment of acute and chronic heart failure: Developed by the Task Force for the diagnosis and treatment of acute and chronic heart failure of the European Society of Cardiology (ESC) With the special contribution of the Heart Failure Association (HFA) of the ESC // European Heart Journal, Volume 42, Issue 36, 21 September 2021, Pages 3599–3726, <https://doi.org/10.1093/eurheartj/ehab368>Raimund Erbel, Victor Aboyans, Catherine Boileau et al. 2014 ESC Guidelines on the diagnosis and treatment of aortic diseases // European Heart Journal (2014) 35, 2873–2926. doi:10.1093/eurheartj/ehu281.*

Тема. БЛОКАТОРИ МІНЕРАЛОКОРТИКОЇДНИХ РЕЦЕПТОРІВ У ЛІКУВАННЯ ХРОНІЧНОЇ СЕРЦЕВОЇ НЕДОСТАТНОСТІ

Мета і завдання

Поглибити знання з питань застосування блокаторів мінералокортикоїдних рецепторів у лікуванні хронічної серцевої недостатності.

Місце заняття

Навчальна кімната, клінічна база кафедри.

Час – 2 години

Матеріальне забезпечення

Мультимедійна презентація, історії хвороби, набір тестових завдань та ситуаційних задач на відповідну тему.

Форма проведення заняття: дискусія, розгорнута бесіда, "круглий стіл".

Навчальні питання:

1. Механізм дії антагоністів мінералокортикоїдних (АМК) рецепторів.
2. Застосування еплеренону при серцевій недостатності.
3. Застосування спіронолактону при ХСН.
4. Побічна дія АМК рецепторів.
5. Протипокази до застосування АМК рецепторів.

Практичні навички

Знати принципи застосування АМК рецепторів при хронічній серцевій недостатності.

Вміти призначити АМК для лікування хронічної серцевої недостатності.

Самостійна робота

1. Вивчення рекомендованої літератури.
2. Курація тематичних хворих.

ЛІТЕРАТУРА

1. *Практичні аспекти сучасної кардіології.* – Скибчик В.А., Соломенчук Т.М. Львів: Мс, 2022. – 540 с.
2. *2023 Focused Update of the 2021 ESC Guidelines for the diagnosis and treatment of acute and chronic heart failure.* *Eur Heart J.* 2023 Oct 1;44(37):3627-3639. doi: 10.1093/eurheartj/ehad195.
3. *Braunwald's Heart Disease: a Textbook of Cardiovascular Medicine, 2-Volume Set* by Douglas P. Zipes; Peter Libby; Robert O. Bonow; Douglas L. Mann; Gordon F. Tomaselli. 2018. 2128 p.
4. *Michael Glikson, Jens Cosedis Nielsen, Mads Brix Kronborg et al. 2021 ESC Guidelines on cardiac pacing and cardiac resynchronization therapy: Developed by the Task Force on cardiac pacing and cardiac resynchronization therapy of the European Society of Cardiology (ESC) With the special contribution of the European Heart Rhythm Association (EHRA) //European Heart Journal, Volume 42, Issue 35, 14 September 2021, Pages 3427–3520, <https://doi.org/10.1093/eurheartj/ehab364>.*
5. *Neumann F-J., Sousa-Uva M., Ahlsson A. et al. 2018 ESC/EACTS Guidelines on myocardial Revascularization: the Task Force on myocardial revascularization of the European Society of Cardiology (ESC) and European Association for Cardio-Thoracic Surgery (EACTS) // Eur. Heart J. – 2018. – Vol. 00 – P. 1–96.*
6. *Theresa A McDonagh, Marco Metra, Marianna Adamo et al. 2021 ESC Guidelines for the diagnosis and treatment of acute and chronic heart failure: Developed by the Task Force for the diagnosis and treatment of acute and chronic heart failure of the European Society of Cardiology (ESC) With the special contribution of the Heart Failure Association (HFA) of the ESC // European Heart Journal, Volume 42, Issue 36, 21 September 2021, Pages 3599–3726, <https://doi.org/10.1093/eurheartj/ehab368>Raimund Erbel, Victor Aboyans, Catherine Boileau et al. 2014 ESC Guidelines on the diagnosis and treatment of aortic diseases // European Heart Journal (2014) 35, 2873–2926. doi:10.1093/eurheartj/ehu281.*

Тема. РОЛЬ ЕМПАГЛІФЛОЗИНУ ТА ДАПАГЛІФЛОЗИНУ У ЛІКУВАННЯ ХРОНІЧНОЇ СЕРЦЕВОЇ НЕДОСТАТНОСТІ

Мета і завдання

Поглибити знання з питань застосування інгібіторів натрійзалежного котранспортера глюкози 2-го типу (ІНЗКТГ-2) у лікуванні хронічної серцевої недостатності.

Місце заняття

Навчальна кімната, клінічна база кафедри.

Час – 2 години

Матеріальне забезпечення

Мультимедійна презентація, історії хвороби, набір тестових завдань та ситуаційних задач на відповідну тему.

Форма проведення заняття: дискусія, розгорнута бесіда, "круглий стіл".

Навчальні питання:

1. Патогенетичне обґрунтування застосування ІНЗКТГ-2 у лікуванні ХСН.
2. Механізм дії ІНЗКТГ-2
3. Призначення емплагліфозину при серцевій недостатності.
4. Призначення дапагліфозину при серцевій недостатності.
5. Побічна дія ІНЗКТГ-2.
6. Протипокази до застосування ІНЗКТГ-2.

Практичні навички

Знати принципи застосування ІНЗКТГ-2 при хронічній серцевій недостатності.

Вміти призначити ІНЗКТГ-2 для лікування хронічної серцевої недостатності.

Самостійна робота

1. Вивчення рекомендованої літератури.
2. Курація тематичних хворих.

ЛІТЕРАТУРА

1. *Практичні аспекти сучасної кардіології.* – Скибчик В.А., Соломенчук Т.М. Львів: Мс, 2022. – 540 с.
2. *2023 Focused Update of the 2021 ESC Guidelines for the diagnosis and treatment of acute and chronic heart failure.* *Eur Heart J.* 2023 Oct 1;44(37):3627-3639. doi: 10.1093/eurheartj/ehad195.
3. *Braunwald's Heart Disease: a Textbook of Cardiovascular Medicine, 2-Volume Set* by Douglas P. Zipes; Peter Libby; Robert O. Bonow; Douglas L. Mann; Gordon F. Tomaselli. 2018. 2128 p.
4. *Michael Glikson, Jens Cosedis Nielsen, Mads Brix Kronborg et al. 2021 ESC Guidelines on cardiac pacing and cardiac resynchronization therapy: Developed by the Task Force on cardiac pacing and cardiac resynchronization therapy of the European Society of Cardiology (ESC) With the special contribution of the European Heart Rhythm Association (EHRA) //European Heart Journal, Volume 42, Issue 35, 14 September 2021, Pages 3427–3520, <https://doi.org/10.1093/eurheartj/ehab364>.*
5. *Neumann F-J., Sousa-Uva M., Ahlsson A. et al. 2018 ESC/EACTS Guidelines on myocardial Revascularization: the Task Force on myocardial revascularization of the European Society of Cardiology (ESC) and European Association for Cardio-Thoracic Surgery (EACTS) // Eur. Heart J. – 2018. – Vol. 00 – P. 1–96.*
6. *Theresa A McDonagh, Marco Metra, Marianna Adamo et al. 2021 ESC Guidelines for the diagnosis and treatment of acute and chronic heart failure: Developed by the Task Force for the diagnosis and treatment of acute and chronic heart failure of the European Society of Cardiology (ESC) With the special contribution of the Heart Failure Association (HFA) of the ESC // European Heart Journal, Volume 42, Issue 36, 21 September 2021, Pages 3599–3726, <https://doi.org/10.1093/eurheartj/ehab368>Raimund Erbel, Victor Aboyans, Catherine Boileau et al. 2014 ESC Guidelines on the diagnosis and treatment of aortic diseases // European Heart Journal (2014) 35, 2873–2926. doi:10.1093/eurheartj/ehu281.*

Тема. РОЛЬ ДІУРЕТИНІВ У ЛІКУВАННЯ ХРОНІЧНОЇ СЕРЦЕВОЇ НЕДОСТАТНОСТІ

Мета і завдання

Поглибити знання з питань застосування діуретиків у лікуванні хронічної серцевої недостатності.

Місце заняття

Навчальна кімната, клінічна база кафедри.

Час – 2 години

Матеріальне забезпечення

Мультимедійна презентація, історії хвороби, набір тестових завдань та ситуаційних задач на відповідну тему.

Форма проведення заняття: дискусія, розгорнута бесіда, "круглий стіл".

Навчальні питання:

1. Визначення та механізми розвитку застою при серцевій недостатності.
2. Фармакологічні властивості діуретиків.
3. Інтерпретація діуретичної відповіді. Діуретична резистентність.
4. Особливості призначення та корекція дози діуретиків.
5. Рекомендації щодо припинення діуретичної терапії.
6. Практичні рекомендації з діуретичної терапії: етап стаціонарної допомоги.
7. Принципи застосування діуретиків при ХСН на амбулаторному етапі лікування.
8. Принципи застосування петлевих діуретиків.
9. Використання тiazидних /тiazидоподібних діуретиків.
10. Застосування антагоністів мінералокортикоїдних рецепторів.
11. Ацетазоламід: покази та побічна дія.
12. Використання діуретиків та електролітні порушення.

Практичні навички

Знати принципи застосування діуретиків при хронічній серцевій недостатності.

Вміти призначити діуретики для лікування хронічної серцевої недостатності на амбулаторному та стаціонарному етапі лікування.

Самостійна робота

1. Вивчення рекомендованої літератури.
2. Курація тематичних хворих.

ЛІТЕРАТУРА

1. *Практичні аспекти сучасної кардіології.* – Скибчик В.А., Соломенчук Т.М. Львів: Мс, 2022. – 540 с.
2. *2023 Focused Update of the 2021 ESC Guidelines for the diagnosis and treatment of acute and chronic heart failure.* *Eur Heart J.* 2023 Oct 1;44(37):3627-3639. doi: 10.1093/eurheartj/ehad195.
3. *Braunwald's Heart Disease: a Textbook of Cardiovascular Medicine, 2-Volume Set* by Douglas P. Zipes; Peter Libby; Robert O. Bonow; Douglas L. Mann; Gordon F. Tomaselli. 2018. 2128 p.
4. *Michael Glikson, Jens Cosedis Nielsen, Mads Brix Kronborg et al. 2021 ESC Guidelines on cardiac pacing and cardiac resynchronization therapy: Developed by the Task Force on cardiac pacing and cardiac resynchronization therapy of the European Society of Cardiology (ESC) With the special contribution of the European Heart Rhythm Association (EHRA) //European Heart Journal, Volume 42, Issue 35, 14 September 2021, Pages 3427–3520, <https://doi.org/10.1093/eurheartj/ehab364>.*
5. *Neumann F-J., Sousa-Uva M., Ahlsson A. et al. 2018 ESC/EACTS Guidelines on myocardial Revascularization: the Task Force on myocardial revascularization of the European Society of Cardiology (ESC) and European Association for Cardio-Thoracic Surgery (EACTS) // Eur. Heart J. – 2018. – Vol. 00 – P. 1–96.*
6. *Theresa A McDonagh, Marco Metra, Marianna Adamo et al. 2021 ESC Guidelines for the diagnosis and treatment of acute and chronic heart failure: Developed by the Task Force for the diagnosis and treatment of acute and chronic heart failure of the European Society of Cardiology (ESC) With the special contribution of the Heart Failure Association (HFA) of the ESC // European Heart Journal, Volume 42, Issue 36, 21 September 2021, Pages 3599–3726, <https://doi.org/10.1093/eurheartj/ehab368>Raimund Erbel, Victor Aboyans, Catherine Boileau et al. 2014 ESC Guidelines on the diagnosis and treatment of aortic diseases // *European Heart Journal* (2014) 35, 2873–2926. doi:10.1093/eurheartj/ehu281.*

Тема. ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕБІГУ СЕРЦЕВО-СУДИННИХ ЗАХВОРЮВАНЬ У ХВОРИХ ПОХИЛОГО ТА СТАРЕЧОГО ВІКУ

Мета і завдання

Поглибити знання про особливості перебігу серцево-судинних захворювань у хворих похилого та старечого віку.

Місце заняття

Навчальна кімната, клінічна база кафедри.

Час – 2 години

Матеріальне забезпечення

Мультимедійна презентація, історії хвороби, набір тестових завдань та ситуаційних задач на відповідну тему.

Форма проведення заняття: дискусія, розгорнута бесіда, "круглий стіл".

Навчальні питання:

1. Вікові зміни серцево-судинної системи.
2. Гіпертонічна хвороба у похилому та старечому віці.
3. Особливості перебігу ішемічної хвороби серця у осіб літнього віку.
4. Особливості лікування хворих похилого та старечого віку з інфарктом міокарду.
5. Аритмії і блокади серця.
6. Особливості ведення хворих з хронічною серцевою недостатністю в похилому та старечому віці.
7. Основні принципи геріатричної фармакотерапії
8. Вторинна профілактика серцево-судинних хвороб в похилому віці.

Практичні навички

Знати особливості перебігу серцево-судинних захворювань в похилому та старечому віці.

Вміти діагностувати і лікувати серцево-судинні захворювання в похилому та старечому віці.

Самостійна робота

1. Вивчення рекомендованої літератури.
2. Курація тематичних хворих.

ЛІТЕРАТУРА

1. *Внутрішні хвороби. Підручник заснований на принципах доказової медицини 2018/19/ ред. А. Яремчук-Качмарчик. - Краків : Практ. медицина, 2018. - 1632 с.*
2. *Практичні аспекти сучасної кардіології. – Скибчик В.А., Соломенчук Т.М. Львів: Мс, 2022. – 539 с.*
3. *Рекомендації ESC 2023 року щодо лікування хронічної серцевої недостатності.*
4. *Свінціцький АС, Гаєвські П. Внутрішні хвороби. Підручник, заснований на принципах доказової медицини. Практична Медицина. Краків, Польща. 2018/19:1632.*
5. *2021 ESC Guidelines on cardiovascular disease prevention in clinical practice. Developed by the Task Force for cardiovascular disease prevention in clinical practice with representatives of the European Society of Cardiology and 12 medical societies With the special contribution of the European Association of Preventive Cardiology (EAPC)// European Heart Journal (2021) 42, 3227-3337.*
6. *Juhani Knuuti, William Wijns, Antti Saraste et al. ESC Scientific Document Group, 2019 ESC Guidelines for the diagnosis and management of chronic coronary syndromes: The Task Force1. for the diagnosis and management of chronic coronary syndromes of the European Society of Cardiology (ESC), European Heart Journal, Volume 41, Issue 3, 14 January 2020, Pages 407–477.*

Тема. УРАЖЕННЯ СЕРЦЯ ПРИ ЕНДОКРИННІЙ ПАТОЛОГІЇ

Мета і завдання

Поглибити знання про ураження серця при ендокринній патології.

Місце заняття

Навчальна кімната, клінічна база кафедри.

Час – 2 години

Матеріальне забезпечення

Мультимедійна презентація, історії хвороби, набір тестових завдань та ситуаційних задач на відповідну тему.

Форма проведення заняття: дискусія, розгорнута бесіда, "круглий стіл".

Навчальні питання:

1. Патолофізіологічні особливості розвитку серцевої недостатності при гіпертиреозі.
2. Патолофізіологічні особливості розвитку серцевої недостатності при гіпотиреозі.
3. Діагностика серцевої недостатності при дисфункції щитоподібної залози.
4. Принципи лікування серцевої недостатності при дисфункції щитоподібної залози.
5. Кардіальні ускладнення дисфункції щитоподібної залози.
6. Ураження серця при цукровому діабеті, особливості діагностики та лікування.

Практичні навички

Знати особливості впливу ендокринної патології на перебіг серцево-судинних захворювань. Вміти діагностувати і лікувати серцеву недостатність при ендокринній патології.

Самостійна робота

1. Вивчення рекомендованої літератури.
2. Курація тематичних хворих.

ЛІТЕРАТУРА

1. *Внутрішні хвороби. Підручник заснований на принципах доказової медицини 2018/19/ ред. А. Яремчук-Качмарчик. - Краків : Практ. медицина, 2018. - 1632 с.*
2. *Кіхтяк О.П., Москва Х.А. Дисфункція щитоподібної залози й кардіоваскулярна патологія: проблема та шляхи розв'язання. – Здоров'я України 21 сторіччя. -2021. - № 4(497).*
3. *Нетяженко В.З., Ляхоцька А.В. Дисфункція щитоподібної залози й серцево-судинні захворювання: стан проблеми й шляхи вирішення. – Міжнародний ендокринологічний журнал. – 2020. – Т.16, №4.*
4. *Практичні аспекти сучасної кардіології. – Скибчик В.А., Соломенчук Т.М. Львів: Мс, 2022. – 539 с.*
5. *Свінціцький АС, Гаєвські П. Внутрішні хвороби. Підручник, заснований на принципах доказової медицини. Практична Медицина. Краків, Польща. 2018/19:1632.*
6. *2021 ESC Guidelines on cardiovascular disease prevention in clinical practice. Developed by the Task Force for cardiovascular disease prevention in clinical practice with representatives of the European Society of Cardiology and 12 medical societies With the special contribution of the European Association of Preventive Cardiology (EAPC)// European Heart Journal (2021) 42, 3227-3337.*
7. *Biondi B., Bartalena L., Cooper D.S. et al. The 2015 European Thyroid Association Guidelines on diagnosis and treatment of endogenous subclinical hyperthyroidism. Eur. Thyroid J. 2015. 4. 149-163.*
8. *Juhani Knuuti, William Wijns, Antti Saraste et al. ESC Scientific Document Group, 2019 ESC Guidelines for the diagnosis and management of chronic coronary syndromes: The Task Force I. for the diagnosis and management of chronic coronary syndromes of the European Society of Cardiology (ESC), European Heart Journal, Volume 41, Issue 3, 14 January 2020, Pages 407–477.*

Тема. УРАЖЕННЯ СЕРЦЯ ПРИ ЛЕГЕНЕВІЙ ПАТОЛОГІЇ

Мета і завдання

Поглибити знання про ураження серця при легеневої патології.

Місце заняття

Навчальна кімната, клінічна база кафедри.

Час – 2 години

Матеріальне забезпечення

Мультимедійна презентація, історії хвороби, набір тестових завдань та ситуаційних задач на відповідну тему.

Форма проведення заняття: дискусія, розгорнута бесіда, "круглий стіл".

Навчальні питання:

1. Принципи диференційної діагностики при задишці.
2. Патолофізіологічні особливості розвитку, діагностика та принципи лікування легеневої гіпертензії.
3. Особливості ураження серця при ХОЗЛ.
4. Ураження серця при ТЕЛА.

Практичні навички

Знати особливості впливу легеневої патології на перебіг серцево-судинних захворювань.

Вміти діагностувати і лікувати ураження серця при легеневої патології.

Самостійна робота

1. Вивчення рекомендованої літератури.
2. Курація тематичних хворих.

ЛІТЕРАТУРА

1. *Внутрішні хвороби. Підручник заснований на принципах доказової медицини 2018/19/ ред. А. Яремчук-Качмарчик. - Краків : Практ. медицина, 2018. - 1632 с.*
2. *Практичні аспекти сучасної кардіології. – Скибчик В.А., Соломенчук Т.М. Львів: Мс, 2022. – 539 с.*
3. *Свінціцький АС, Гаєвські П. Внутрішні хвороби. Підручник, заснований на принципах доказової медицини. Практична Медицина. Краків, Польща. 2018/19:1632.*
4. *2021 ESC Guidelines on cardiovascular disease prevention in clinical practice. Developed by the Task Force for cardiovascular disease prevention in clinical practice with representatives of the European Society of Cardiology and 12 medical societies With the special contribution of the European Association of Preventive Cardiology (EAPC)// European Heart Journal (2021) 42, 3227-3337.*

Тема. УРАЖЕННЯ СЕРЦЯ ПРИ НИРКОВІЙ ПАТОЛОГІЇ. КАРДІОРЕНАЛЬНИЙ КОНТИНІУМ

Мета і завдання

Поглибити знання про ураження серця при нирковій патології.

Місце заняття

Навчальна кімната, клінічна база кафедри.

Час – 2 години

Матеріальне забезпечення

Мультимедійна презентація, історії хвороби, набір тестових завдань та ситуаційних задач на відповідну тему.

Форма проведення заняття: дискусія, розгорнута бесіда, "круглий стіл".

Навчальні питання:

1. Типи кардіоренальних синдромів.
2. Гострий кардіоренальний синдром.
3. Хронічний кардіоренальний синдром.
4. Гострий рено-кардіальний синдром.
5. Хронічний рено-кардіальний синдром.
6. Вторинний кардіоренальний синдром.

Практичні навички

Знати особливості впливу ураження нирок на перебіг серцево-судинних захворювань.
Вміти діагностувати і лікувати ураження серця при нирковій патології.

Самостійна робота

1. Вивчення рекомендованої літератури.
2. Курація тематичних хворих.

ЛІТЕРАТУРА

1. *Внутрішні хвороби. Підручник заснований на принципах доказової медицини 2018/19/ ред. А. Яремчук-Качмарчик. - Краків : Практ. медицина, 2018. - 1632 с.*
2. *Практичні аспекти сучасної кардіології. – Скибчик В.А., Соломенчук Т.М. Львів: Мс, 2022. – 539 с.*
3. *Свінціцький АС, Гаєвські П. Внутрішні хвороби. Підручник, заснований на принципах доказової медицини. Практична Медицина. Краків, Польща. 2018/19:1632.*
4. *2021 ESC Guidelines on cardiovascular disease prevention in clinical practice. Developed by the Task Force for cardiovascular disease prevention in clinical practice with representatives of the European Society of Cardiology and 12 medical societies With the special contribution of the European Association of Preventive Cardiology (EAPC)// European Heart Journal (2021) 42, 3227-3337.*

Тема. ОСОБЛИВОСТІ ВЕДЕННЯ КАРДІОЛОГІЧНИХ ПАЦІЄНТІВ ПРИ ПАТОЛОГІЇ ТРАВНОГО ТРАКТУ

Мета і завдання

Вдосконалити знання із захворювань травного тракту і пов'язаної з ними серцево-судинною патологією.

Місце заняття

Навчальна кімната, клінічна база кафедри.

Час – 2 години

Матеріальне забезпечення

Мультимедійна презентація, історії хвороби, архівні ЕКГ, ехокардіограми, результати коронарографій та сканувань серця, ЕФГДС, набір тестових завдань та ситуаційних задач на відповідну тему.

Форма проведення заняття: дискусія, розгорнута бесіда, "круглий стіл".

Навчальні питання

1. Поняття гастрити та виразкової хвороби шлунку.
2. Диференційна діагностика між ІХС та виразковою хворобою.
3. Вплив антикоагулянтної та антиагрегантної терапії на слизову оболонку шлунку.
4. Особливості антиагрегантної терапії у пацієнтів із ВХШ в анамнезі.
5. Особливості поєднання антиагрегантів та інгібіторів протонної помпи.

Практичні навички

Знати особливості перебігу пептичної виразки при серцево-судинних захворюваннях.

Вміти діагностувати і лікувати гастрити та виразкову хворобу і пов'язаної з ними серцево-судинною патологією.

Самостійна робота

1. Вивчення рекомендованої літератури.
2. Курація тематичних хворих.

ЛІТЕРАТУРА

1. *Громадське здоров'я у практиці сімейного лікаря : підруч. для студентів, лікарів-інтернів, магістрів мед. закл. вищ. освіти, резидентів, лікарів заг. практики – сімейн. лікарів / за ред. : Є.Я. Склярова, М.А. Бичкова. – Київ : Медицина, 2020. – 287 с.*
2. *Денисюк В.І., Денисюк О.В. Внутрішня медицина. Підручник для студентів закладів вищої освіти III-IV рівня акредитації та лікарів післядипломної освіти на основі рекомендацій доказової медицини / За ред. В.М. Коваленка. – К.: МОРІОН, 2019. – 960 с.*
3. *Наказ МОЗ України від 03.09.2014 № 613 «Про затвердження та впровадження медикотехнологічних документів зі стандартизації медичної допомоги при пептичній виразці шлунка та дванадцятипалої кишки». Уніфікований клінічний протокол первинної, вторинної (спеціалізованої) медичної допомоги «Пептична виразка шлунка та 20 дванадцятипалої кишки у дорослих». Адаптована клінічна настанова «Пептична виразка шлунка та дванадцятипалої кишки».*
4. *Скибчик В.А, Скибчик Я.В. Електрокардіографічна діагностика і лікування в невідкладній кардіології. – Львів, 2023. – 154с.*

Тема. ОСОБЛИВОСТІ ВЕДЕННЯ ХВОРИХ ПІСЛЯ КАРДІОХІРУРГІЧНИХ ВТРУЧАНЬ

Мета і завдання

Поглибити знання щодо особливостей перебігу кардіореабілітаційного процесу у пацієнтів після кардіохірургічних втручань та пересадки серця.

Місце заняття

Навчальна кімната, кардіологічне та інфарктне відділення.

Час – 2 год.

Матеріальне забезпечення

Мультимедійна презентація, історії хвороби, набір тестових завдань та ситуаційних задач на відповідну тему.

Форма проведення заняття: дискусія, розгорнута бесіда, "круглий стіл".

Навчальні питання

1. Особливості перебігу етапів реабілітації у пацієнтів після кардіохірургічних втручань.
2. Протипокази до проведення ЛФК у кардіохірургічних пацієнтів.
3. Програми медичної реабілітації у пацієнтів після кардіохірургічних втручань.
4. Особливості методики ЛФК при операціях з приводу вроджених вад серця.
5. Особливості застосування ЛФК при операціях на магістральних судинах.
6. Фізична реабілітація при хірургічному лікуванні ішемічної хвороби серця.
7. Клініко-фізіологічні обґрунтування застосування ЛФК при операціях на серці.
8. Особливості застосування фізіотерапії у кардіохірургічних пацієнтів.
9. Особливості проведення кардіореабілітації у пацієнтів після пересадки серця.

Практичні навички

Знати особливості перебігу кардіореабілітаційного процесу у пацієнтів після кардіохірургічних втручань та пересадки серця

Вміти застосовувати засоби медичної реабілітації в комплексному відновному лікуванні хворих після кардіохірургічних втручань, в тому числі після пересадки серця, на стаціонарному, поліклінічному та санаторному етапах.

Самостійна робота

1. Вивчення рекомендованої літератури.
2. Курація тематичних хворих.

ЛІТЕРАТУРА

1. *Медична та соціальна реабілітація: [навч. Посібник]/ В.Б. Самойленко – Київ: ВСВ «Медицина», 2018 –383-425с., 447-462с.*
2. *Наказ від 03.03.2016 № 164 "Уніфікований клінічний протокол екстреної, первинної, вторинної (спеціалізованої) та третинної (високоспеціалізованої) медичної допомоги та медичної реабілітації "Гострий коронарний синдром без елевації сегмента ST".*
3. *Рекомендації Європейського товариства кардіологів 2023 р. щодо лікування пацієнтів з гострим коронарним синдромом без стійкої елевації сегмента ST (<https://doi.org/10.1093/eurheartj/ehaa895>).*
4. *Фізична реабілітація в кардіології: [навчальний посібник (курс лекцій)] / С.Ф. Абрамова — Суми : СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2009. – 20-37 с.*
5. *Фізична реабілітація в кардіології: [навчальний посібник] / І.М. Григус, Л.Б. Брега — Рівне : НУВГП, 2018. – 90 - 94 с.*
6. *Фізіотерапія: [підручник для студентів] / В.Д. Сиволап, В.Х. Каленський – Запоріжжя: ЗДМУ, 2014. – 165 с.*
7. *Швед М.І., Левицька Л.В. Сучасні стратегії лікування та реабілітації хворих на інфаркт міокарда. – Київ: Медкнига, 2015. – 152 с.*
8. *Abraham LN, Sibilitz KL, Berg SK, et al. Exercise-based cardiac rehabilitation for adults after heart valve surgery. Cochrane Database of Systematic Reviews 2021. 5(1): CD010876.*
9. *Anayo L, Rogers P, Long L, et al. Exercise-based cardiac rehabilitation for patients following open surgical aortic valve replacement and transcatheter aortic valve implant: a systematic review and meta-analysis. Open Heart. 2019;6:e000922.*
10. *Cardiac rehabilitation delivery model for low-resource settings: an international council of cardiovascular prevention and rehabilitation consensus statement // S. L. Grace, K. I. Turk-Adawi, A. Contractor [et al.] // Progress in Cardiovascular Diseases. – 2016. – Vol. 59, No. 3. – P. 303–322.*

Тема. РЕАБІЛІТАЦІЯ ПРИ СЕРЦЕВО-СУДИННИХ ЗАХВОРЮВАННЯХ

Мета і завдання

Поглибити знання з питань реабілітації при серцево-судинних захворюваннях.

Місце заняття

Навчальна кімната, клінічна база кафедри.

Час – 2 години

Матеріальне забезпечення

Мультимедійна презентація, історії хвороби, набір тестових завдань та ситуаційних задач на відповідну тему.

Форма проведення заняття: дискусія, розгорнута бесіда, "круглий стіл".

Навчальні питання:

1. Основні фактори та особливості перебігу артеріальної гіпертензії, що визначають ступені працездатності хворих.
2. Трудовий прогноз, показані та протипоказані умови і види праці.
3. Реабілітація хворих на артеріальні гіпертензії.
4. Експертиза працездатності хворих при захворюваннях порушеннях ритму і провідності серця.
5. Покази до проведення реабілітації у пацієнтів з різними видами аритмій.
6. Протипокази до проведення реабілітації у пацієнтів з різними видами аритмій.

7. Класифікація аритмій за ступенем важкості на етапі проведення відновної кардіореабілітаційної програми.
8. Основні етапи кардіореабілітації у пацієнтів з аритміями.
9. Особливості застосування лікувальної фізичної культури при аритмії.
10. Покази та протипокази до проведення кардіореабілітації у післяінфарктних хворих.
11. Основні етапи кардіореабілітації у пацієнтів з гострим інфарктом міокарда.
12. Основні завдання кардіореабілітації після перенесеного гострого інфаркту міокарда.
13. Поетапна кардіореабілітація пацієнтів з гострим інфарктом міокарда.
14. Програми фізичної активності післяінфарктних хворих в залежності від етапу кардіореабілітації.
15. Фізіотерапія як складова фізичної реабілітації у післяінфарктних хворих.
16. Критерії призначення ЛФК при захворюваннях периферичних артерій.
17. Протипокази до проходження програми реабілітації у пацієнтів з захворюваннями периферичних артерій.

Практичні навички

Знати алгоритм проведення реабілітації та лікарсько-трудової експертизи хворих з серцево-судинними захворюваннями.

Вміти скласти план реабілітації при серцево-судинних захворюваннях.

Самостійна робота

1. Вивчення рекомендованої літератури.
2. Курація тематичних хворих.

ЛІТЕРАТУРА

1. Денисюк В.І., Мороз В.М., Денисюк О.В. *Аритмії та блокади серця: 30-річний науково-практичний досвід вивчення порушень ритму серця з урахуванням рекомендацій доказової медицини; Практичне керівництво / Київ: Центр ДЗК, 2017 – 560 с.*
2. *Наказ Міністерства охорони здоров'я від 24 травня 2012 року № 384 Уніфікований клінічний протокол первинної, екстреної та вторинної (спеціалізованої) медичної допомоги «Артеріальна гіпертензія».*
3. Скибчик В.А., Скибчик Я.В. *Електрокардіографічна діагностика і лікування в невідкладній кардіології. – Львів, 2023. – 154с.*
4. Скибчик В.А., Скибчик Я.В. *Клінічна електрокардіографія для професіоналів. – Львів : Видавець Марченко Т. В., 2021.– 568 с.*
5. *Фізична реабілітація в кардіології: [навчальний посібник] / І.М. Григус, Л.Б. Брега — Рівне : НУВГП, 2018. – 173 - 186 с.*
6. *Функціональна діагностика» Підручник для лікарів –інтернів та лікарів – слухачів закладів (факультетів) післядипломної освіти МОЗ України / За ред. О. Жарінова, Ю. Іваніва, В. Куця. – К., «Четверта хвиля», 2021. – 784 с..*
7. *2017 AHA/ACC/HRS Guideline for Management of Patients With Ventricular Arrhythmias and the Prevention of Sudden Cardiac Death: A Report of the American College of Cardiology/American Heart Association Task Force on Clinical Practice Guidelines and the Heart Rhythm Society//J Am Coll Cardiol. – 2018. – Vol. 72 (14).– doi: 10.1016/j.jacc.2017.10.054.*
8. *Keteyian S. J., Ehrman J. K. et al. Exercise Testing and Exercise Rehabilitation for Patients With Atrial Fibrillation // Journal of Cardiopulmonary Rehabilitation and Prevention. - 2019. – Vol. 39 (2).– P. 65-72.*
9. *Signe S Risom, Ann-Dorthe Zwisler et al. Exercise-based cardiac rehabilitation for adults with atrial fibrillation // Cochrane Database Syst Rev. – 2017. – Vol. 2 (2).– doi: 10.1002/14651858.CD011197.pub2.*

Тема. МЕТОДИ ОБСТЕЖЕННЯ ПРИ РЕВМАТИЧНИХ ЗАХВОРЮВАННЯХ

Мета і завдання

Поглибити знання з методів обстеженням хворих ревматологічного профілю.

Місце заняття

Навчальна кімната, базові відділення клініки.

Час – 4 години

Матеріальне забезпечення

Мультимедійна презентація, історії хвороби, архівні рентгенограми, набір тестових завдань та ситуаційних задач на відповідну тему.

Форма проведення заняття: дискусія, розгорнута бесіда.

Навчальні питання

1. План обстеження ревматологічних хворих.
2. Фізичні методи обстеження хворих ревматологічного профілю:
  - огляд,
  - пальпація,
  - перкусія,
  - аускультация,
  - дослідження кістково-суглобової та м'язової систем.
3. Інструментальні методи діагностики ревматичних захворювань, їх клінічне значення.
4. Роль імунодіагностики при системних аутоімунних захворюваннях.
5. Місце біомаркерів у ревматологічній практиці.
6. Особливості морфологічного дослідження основних ревматичних захворювань.

Практичні навички

Знати особливості обстеження ревматологічних хворих.

Вміти правильно зібрати анамнестичні дані та інтерпретувати дані інструментальних методів обстеження в хворих ревматологічного профілю. Оволодіти фізичними методами обстеженнями хворих ревматологічного профілю.

Самостійна робота

1. Вивчення рекомендованої літератури.
2. Курація тематичних хворих.

ЛІТЕРАТУРА

1. Журавльова Л.В., Олійник М.О., Сікало Ю.К. та ін. *Основи діагностики та лікування захворювань суглобів.* – Медкнига, 2020. – 272 с.
2. Коваленко В.М. *Ревматичні хвороби. Класифікація, стандарти діагностики та лікування.* – Київ. – 2021. – 399 с.
3. Приступа Л.Н., Фадєєва Г.А. *Ревматологія. Навчальний посібник.* – Суми: Сумський державний університет, 2019. – 235 с.
4. Свінціцький А.С. *Діагностика та лікування ревматичних захворювань: навчальний посібник.* – Медкнига, 2017. – 372 с.
5. Anthony F., Carol L. *Harrison's Rheumatology, Fourth Edition (Harrison's Specialty).* – 2016. – 368 p.
6. Brian F.M. *Rheumatology, an issue of medical clinics of North America (The Clinics: Internal Medicine) Kindle Editio.* – 2021. – 400 p.
7. John H.K., John H.S., Leslie J.C., Patience H.W. *Primer on the Rheumatic Diseases.* – 2007. – 740 p.
8. Maria G. *Washington Manual Rheumatology Subspecialty Consult.* – 2020. – 408 p.
9. Richard A.W., Philip C., Chris D., Helen F., John I., Ulf M. *Oxford Textbook of Rheumatology.* – 2013. – 1552 p.

Тема. ГОСТРИЙ РЕВМАТИЗМ

Мета і завдання

Удосконалити знання про гостру ревматичну гарячку.

Місце заняття

Навчальна кімната, базові відділення клініки.

Час – 2 години

Матеріальне забезпечення

Мультимедійна презентація, історії хвороби, набір тестових завдань та ситуаційних задач на відповідну тему.

Форма проведення заняття: дискусія, розгорнута бесіда, "круглий стіл".

Навчальні питання:

1. Поняття про гостру ревматичну гарячку.
2. Клінічна класифікація ревматизму.
2. Критерії ревматизму великі та малі.
3. Фізикальні методи дослідження: огляд, пальпація, перкусія, аускультация.
4. Лабораторні та інструментальні методи діагностики та їх інтерпретація.
5. Диференціальна діагностика ревматизму.
6. Медикаментозне лікування та профілактика гострої ревматичної гарячки.

Практичні навички

Знати критерії діагностики гострого ревматизму.

Вміти встановити діагноз гострої ревматичної гарячки та призначити медикаментозне лікування гострої ревматичної гарячки.

Самостійна робота

1. Вивчення рекомендованої літератури.
2. Курація тематичних хворих.

ЛІТЕРАТУРА

1. Коваленко В.М. Ревматичні хвороби. Класифікація, стандарти діагностики та лікування. Київ. 2021:399.
2. Приступа Л.Н., Фадєєва Г.А. Ревматологія. Навчальний посібник. Суми: Сумський державний університет. 2019:235.
3. Свінціцький А.С. Діагностика та лікування ревматичних захворювань: навчальний посібник. Медкнига. 2017:372.
4. Фармакологія: підручник для студ. мед. ф-тів вищих навч. закл. / І.С. Чекман, Н.О. Горчакова, Л.І. Казак, І.Ф. Беленічев, В.М. Бобирьов; За ред. І.С. Чекман. - Вид. 3-тє, випр. та доопрац. – Вінниця: Нова книга, 2016. – 783 с.
5. Karen L, Aliza L. Rheumatology Board Review. 2014:224.

Тема. ПОДАГРА

Мета і завдання

Удосконалити знання лікарів-інтернів щодо алгоритму діагностики та диференційної діагностики подагри. Сучасні стандарти лікування та ведення пацієнта

Місце заняття

Навчальна кімната, базові відділення клініки.

Час – 2 год.

Матеріальне забезпечення

Мультимедійна презентація, історії хвороб, набір тестових завдань та ситуаційних задач на відповідну тему.

Форма проведення заняття: дискусія, розгорнута бесіда, "круглий стіл".

Навчальні питання:

1. Фактори ризику подагри та мікрокристалічних артритів.
2. Клінічні прояви подагри.
3. Сучасні методи лабораторних та інструментальних обстежень при подагрі.
4. Форми та варіанти перебігу подагри.
5. Диференційна діагностика з іншими ураженнями суглобів.
6. Лікування подагри.
7. Експертиза працездатності у пацієнтів з подагрою.
8. Реабілітація та особливості харчування у пацієнтів з подагрою.

Практичні навички

Знати етіопатогенез і критерії діагностики подагри.

Вміти діагностувати та призначити відповідне лікування подагри.

Самостійна робота

1. Вивчення рекомендованої літератури.
2. Курація тематичних хворих.

ЛІТЕРАТУРА

1. Журавльова Л, Олійник М, Сікало Ю, Федоров В. Основи діагностики та лікування захворювань суглобів. Медкнига. 2020:272.
2. Коваленко ВМ. Ревматичні хвороби. Класифікація, стандарти діагностики та лікування. Київ. 2021:399.
3. Приступа Л.Н., Фадєєва Г.А. Ревматологія. Навчальний посібник. Суми: Сумський державний університет. 2019:235.
4. Свінціцький АС. Діагностика та лікування ревматичних захворювань: навчальний посібник. Медкнига. 2017:372.

Тема. ОСТЕОПОРОЗ

Мета і завдання

Удосконалити знання лікарів-інтернів щодо проблеми остеопорозу в ревматології, сучасних принципів його діагностики і лікування.

Місце заняття

Навчальна кімната, базові відділення клініки.

Час – 2 год.

Матеріальне забезпечення

Мультимедійна презентація, історії хвороб, набір тестових завдань та ситуаційних задач на відповідну тему.

Форма проведення заняття: дискусія, розгорнута бесіда, "круглий стіл".

Навчальні питання:

1. Актуальність остеопорозу.
2. Етіологія остеопорозу.
3. Патогенез та патоморфологія остеопорозу.
4. Класифікація остеопорозу.
5. Клінічні прояви остеопорозу.
6. Ускладнення остеопорозу
7. Сучасні методи діагностики остеопорозу.
8. Принципи лікування остеопорозу
9. Профілактика остеопорозу.

Практичні навички

Знати етіопатогенез і критерії діагностики остеопорозу.
Вміти діагностувати остеопороз.

Самостійна робота

1. Вивчення рекомендованої літератури.
2. Курація тематичних хворих.

ЛІТЕРАТУРА

1. Головач І.Ю. Глюкокортикоїд-індукований остеопороз. 2019. – 240с.
2. Журавльова Л, Олійник М, Сікало Ю, Федоров В. Основи діагностики та лікування захворювань суглобів. Медкнига. 2020:272.
3. Приступа Л.Н., Фадєєва Г.А. Ревматологія. Навчальний посібник. Суми: Сумський державний університет. 2019:235.
4. Свінціцький АС. Діагностика та лікування ревматичних захворювань: навчальний посібник. Медкнига. 2017:372.
5. Buckley L., Guyatt G., Fink H.A. et al. 2017 American College of Rheumatology Guideline for the Prevention and Treatment of Glucocorticoid-Induced Osteoporosis. Arthritis Rheumatol. – 2017. – V. 69(8). – P. 1521–1537. doi: 10.1002/art.40137.
6. Di Munno O., Mazzantini M., Delle Sedie A. et al. Risk factors for osteoporosis in female patients with systemic lupus erythematosus. Lupus. – 2004. – V. 13(9). – P. 724–30. doi: 10.1191/0961203303lu1097oa.
7. Gayko G.V., Kalashnikov O.V. Form aggravation of osteoarthritis of culpar loam. News of orthopedics, traumatology and prosthetic. – 2012. – V. 4. – P. 10–14 (in Ukrainian).
8. NOGG 2017: Clinical guideline for the prevention and treatment of osteoporosis. – 2017. Available from: <https://www.guidelines.co.uk/musculoskeletal-and-joints/nogg-osteoporosis-guideline/453250.article>.

Тема. РЕАКТИВНИЙ АРТРИТ

Мета і завдання

Удосконалити знання з клініки, діагностики, диференційної діагностики та лікування реактивних артритів.

Місце заняття

Навчальна кімната, базові відділення клініки.

Час - 2 години.

Матеріальне забезпечення

Мультимедійна презентація, історії хвороби, архівні протоколи лабораторних, рентгенологічних, МРТ досліджень, набір тестових завдань та ситуаційних задач на відповідну тему.

Форма проведення заняття: дискусія, розгорнута бесіда, "круглий стіл".

Навчальні питання:

1. Етіологічні чинники та класифікація реактивних артритів.
2. Основні клінічні симптоми та тривалість клінічних проявів реактивних артритів.
3. Ураження іншим систем та їхні клінічні прояви при реактивних артритах.
4. Кардіальні симптоми реактивних артритів.
5. «Класична тріада» симптомів при ураженні опорно – рухового апарату при інфекційних хворобах.
6. Діагностичні критерії та стандарти діагностики реактивних артритів.
7. Шкірно – слизові прояви реактивних артритів та диференціальна діагностика з псоріазом.
8. Диференціальна діагностика реактивних артритів з артритами іншого походження.

9. Сучасні підходи до лікування уражень опорно – рухового апарату після інфекційних хвороб (ASAS-EULAR 2016; ACR/SAA/SPARTAN 2015).

Практичні навички

Знати після яких етіологічних збудників найчастіше спостерігається реактивний артрит та алгоритм лікування і профілактики.

Вміти правильно діагностувати реактивні артрити. Освоїти навички диференціальної діагностики артритів.

Самостійна робота

1. Вивчення рекомендованої літератури.
2. Курація тематичних хворих.

ЛІТЕРАТУРА

1. Електронна сторінка Американського коледжу ревматології - <https://rheumatology.org/>.
2. Електронна сторінка європейської антиревматичної ліги - <https://esor.eular.org/>.
3. Коваленко ВМ. Ревматичні хвороби. Класифікація, стандарти діагностики та лікування. Київ. 2021:399.
4. Остеоартрит, анкілозуючий спондилоартрит та псоріаз: нове в лікуванні. За матеріалами конгресу EULAR 2019 — враження від почутого провідних ревматологів України / Укр. Мед. Часопис / 2019. - 19 липня [електронна публікація]. [www. Umj.com.ua](http://www.Umj.com.ua).
5. B. Combi et al 2016 update of the EULAR recommendations for the managements of early arthritis / *Ann Rheum Dis* 2017;76:948 – 959.
6. <https://compendium.com.ua/uk/tutorials-uk/natsionalnij-pidruchnik-z-revmatologiyi/rozdil-i-klasifikatsiyi-ta-diagnostichni-kriteriyi-v-revmatologiyi/>.
7. Ward M.M., Deodhar A., Gensler L.S. et al. Update of the American College of Rheumatology/Spondylitis Association of America/Spondyloarthritis Research and Treatment Network Recommendations for the Treatment of Ankylosing Spondylitis and Nonradiographic Axial Spondyloarthritis. *Arthritis Rheumatol* / 2019. - 71(10): 1599–1613. doi: 10.1002/art.41042.

Тема. АНКІЛОЗУЮЧИЙ СПОНДИЛОАРТРИТ

Мета і завдання

Поглибити знання етіології, патогенезу, клініки, діагностики, лікування анкілозуючого спондиліту. Вміти провести диференційну діагностику.

Місце заняття

Навчальна кімната, базові відділення клініки.

Час – 2 години

Матеріальне забезпечення

Мультимедійна презентація, презентація майстер класів за допомогою сучасних інтернет-каналів, історії хвороби, набір результатів лабораторних та інструментальних методів дослідження при анкілозуючому спондиліту, набір тестових завдань та ситуаційних задач на відповідну тему.

Форма проведення заняття: дискусія, розгорнута бесіда, "круглий стіл".

Навчальні питання:

1. Епідеміологія, етіологія, патогенез анкілозуючого спондиліту.
2. Класифікація анкілозуючого спондиліту (АРУ, 2004).
3. Діагностичні критерії анкілозуючого спондиліту (модифіковані Нью-Йоркські критерії).
4. Рентгенологічні зміни, характерні для анкілозуючого спондиліту.
5. Визначення активності та ступеня важкості анкілозуючого спондиліту:
  - індекс BASDAI (Bath Ankylosing Spondylitis Disease Activity Index);

- індекс BASFI (Bath Ankylosing Spondylitis Functional Index).

6. Немедикаментозні та медикаментозні методи лікування.

7. Місце глюкокортикостероїдів та блокаторів фактора некрозу пухлини- α в лікуванні анкілозуючого спондиліту.

Практичні навички

Знати причини, клінічні прояви, класифікацію, діагностику, диференційну діагностику, методи лікування, маршрут пацієнтів із анкілозуючим спондилітом.

Вміти діагностувати та призначити лікування пацієнтам на анкілозуючий спондиліт.

Самостійна робота

1. Вивчення рекомендованої літератури.
2. Курація тематичних хворих.

ЛІТЕРАТУРА

1. Коваленко ВМ. Ревматичні хвороби. Класифікація, стандарти діагностики та лікування. Київ. 2021:399.
2. Приступа Л.Н. Ревматологія / Л.Н. Приступа, Г.А. Фадєєвої. – Навчальний посібник. – Суми: Сумський державний університет, 2019. – 235 с.
3. Anthony F. Harrison's Rheumatology, Fourth Edition (Harrison's Specialty) / F. Anthony, L. Carol. – 2016. – 368 p.
4. Brian F.M. Rheumatology, an issue of medical clinics of North America (The Clinics: Internal Medicine) Kindle Editio / F.M. Brian. – 2021. – 400 p.
5. John H.K. Primer on the Rheumatic Diseases / H.K. John, H.S. John, J.C. Leslie, H.W. Patience. – 2007. – 740 p.
6. Karen L. Rheumatology Board Review / L. Karen, L. Aliza. – 2014. – 224 p.
7. Maripat C. Pain in Rheumatic Diseases, an issue of rheumatic disease clinics of North America / C. Maripat. – Volume 47-2. – 2021. – 240 p.
8. Richard A.W. Oxford Textbook of Rheumatology / A.W. Richard, C. Philip, D. Chris, F. Helen, I. John, M. Ulf. – 2013. – 1552 p.
9. Наказ Міністерства охорони здоров'я України від 12.10.2006 № 676 із змінами та доповненнями, внесеними наказом Міністерства охорони здоров'я України від 11 квітня 2014 року № 263 Клінічний протокол надання медичної допомоги хворим із анкілозивним спондилоартритом (хворобою Бехтєрєва) (АС).

Тема. СИСТЕМНІ ЗАХВОРЮВАННЯ СПЛУЧНОЇ ТКАНИНИ

Мета і завдання

Удосконалити знання про диференціальну діагностику системних захворювань.

Місце заняття

Навчальна кімната, базові відділення.

Час – 2 години

Матеріальне забезпечення

Мультимедійна презентація, презентація майстер класів за допомогою сучасних інтернет-каналів, історії хвороби, архівні рентгенограми, набір результатів лабораторних та інструментальних методів дослідження при подагрі та хондрокальцинозі, набір тестових завдань та ситуаційних задач на відповідну тему.

Форма проведення заняття: дискусія, розгорнута бесіда, "круглий стіл".

Навчальні питання:

1. Поняття про системні захворювання.
2. Клінічна картина системних захворювань.

4. Фізикальні методи дослідження: огляд, пальпація, перкусія, аускультация при системних захворюваннях.
5. Лабораторні та інструментальні методи діагностики при системних захворюваннях.
6. Порівняльна характеристика на основі клінічних ознак, лабораторних та інструментальних досліджень системних захворювань.

Практичні навички

Знати критерії діагностики системних захворювань.

Вміти проводити диференціальну діагностику системних захворювань.

Самостійна робота

1. Вивчення рекомендованої літератури.
2. Курація тематичних хворих

ЛІТЕРАТУРА

1. Коваленко В.М. Ревматичні хвороби. Класифікація, стандарти діагностики та лікування. Київ. 2021:399.
2. Приступа Л.Н., Фадєєва Г.А. Ревматологія. Навчальний посібник. Суми: Сумський державний університет. 2019:235.
3. Свінціцький А.С. Діагностика та лікування ревматичних захворювань: навчальний посібник. Медкнига. 2017:372.
4. Яременко О.Б. Практическая ревматология, современные акценты. Справочник врача «Практическая ревматология, современные аспекты». К:ООО Библиотека «Здоровье Украины». 2015:536.
5. Karen L, Aliza L. Rheumatology Board Review. 2014:224.

Тема. РЕВМАТОЇДНИЙ АРТРИТ

Мета і завдання

Удосконалити знання лікарів-інтернів з питань сучасних поглядів на особливості клінічних проявів ревматоїдного артриту та діагностично-лікувальну тактику ведення пацієнтів.

Місце заняття

Навчальна кімната, базові відділення клініки.

Час – 2 години.

Матеріальне забезпечення

Мультимедійна презентація, історії хвороби, результати лабораторних досліджень, тематичні рентгенограми, набір результатів лабораторних та інструментальних методів дослідження, набір тестових завдань та ситуаційних задач на відповідну тему.

Форма проведення заняття: дискусія, розгорнута бесіда, "круглий стіл".

Навчальні питання:

1. Класифікація ревматоїдного артриту (РА).
2. Ревматоїдний фактор.
3. Автоантитіла до циклічних цитрулінованих пептидів.
4. Критерії активності РА.
5. Рентгенологічні стадії РА (за Штейнброкером).
6. Діагностичні критерії РА.
7. Сучасна стратегія медикаментозної терапії РА.
8. Хворобомодифікуючі антиревматичні препарати (ХМАРП):
  - синтетичні ХМАРП;
  - біологічні ХМАРП.
9. Метотрексат – «золотий» стандарт в лікуванні пацієнтів з РА.
10. Основні схеми комбінованого лікування РА.

11. Особливості застосування синтетичних ХМАРП.
12. Сучасні біологічні засоби. Біосиміляри.
13. Інгібітори янус-кіназ.
14. Покази до системного призначення глюкокортикостероїдів.
15. Нестероїдні протизапальні препарати.

Практичні навички

Знати критерії діагностики та сучасні принципи лікування ревматоїдного артриту.
Вміти діагностувати ревматоїдний артрит і визначати алгоритм лікування пацієнтів.

Самостійна робота

1. Вивчення рекомендованої літератури.
2. Курація тематичних хворих.

ЛІТЕРАТУРА

1. Журавльова Л, Олійник М, Сікало Ю, Федоров В. *Основи діагностики та лікування захворювань суглобів. Медкнига. 2020:272.*
2. Коваленко ВМ, Гармій ОО. *Глюкокортикоїди при ревматичних захворюваннях. Київ. 2020:63*
3. Коваленко ВМ, Шуба НМ. *Клініко-діагностичне значення імунологічних тестів при ревматичних хворобах. ТОВ «Прометей». 2017:105.*
4. Коваленко ВМ. *Ревматичні хвороби. Класифікація, стандарти діагностики та лікування. Київ. 2021:399.*
5. *Національний конгрес ревматологів України. Інтернет-Джерело: <https://rheumacongress.org.ua/>.*
6. Приступа Л.Н., Фадєєва Г.А. *Ревматологія. Навчальний посібник. Суми: Сумський державний університет. 2019:235.*
7. Свінціцький АС. *Діагностика та лікування ревматичних захворювань: навчальний посібник. Медкнига. 2017:372.*
8. Brian FM. *Rheumatology, an issue of medical clinics of North America (The Clinics: Internal Medicine) Kindle Editio. 2021:400.*
9. EULAR – <https://www.congress.eular.org/>.
10. <https://rheumahub.org.ua/>

Тема. ВАСКУЛІТИ

Мета і завдання

Поглибити знання з клініки, діагностики та диференційної діагностики системних васкулітів.

Місце заняття

Навчальна кімната, базові відділення.

Час – 2 години

Матеріальне забезпечення

Мультимедійна презентація, історії хвороби, набір результатів лабораторних та інструментальних методів дослідження тематичних пацієнтів, набір тестових завдань та ситуаційних задач на відповідну тему.

Форма проведення заняття: дискусія, розгорнута бесіда, "круглий стіл".

Навчальні питання:

1. Класифікація системних васкулітів.
2. Причини і патогенетичні механізми розвитку системних васкулітів.
3. Клінічні прояви системних васкулітів.
4. Діагностичні критерії системних васкулітів.
5. Диференційна діагностика системних васкулітів.
6. Основні принципи лікування системних васкулітів.

7. Диспансеризація, експертиза працездатності та реабілітація хворих із системними васкулітами.

Практичні навички

Знати критерії діагностики системних васкулітів.

Вміти провести проводити диференціальну діагностику різних системних васкулітів.

Самостійна робота

1. Вивчення рекомендованої літератури.

2. Курація тематичних хворих

ЛІТЕРАТУРА

1. Коваленко В.М. Ревматичні хвороби. Класифікація, стандарти діагностики та лікування. Київ. 2021:399.

2. Приступа Л.Н, Фадєєва Г.А. Ревматологія. Навчальний посібник. Суми: Сумський державний університет. 2019:235.

3. Свінціцький А.С. Діагностика та лікування ревматичних захворювань: навчальний посібник. Медкнига. 2017:372.

4. Karen L, Aliza L. Rheumatology Board Review. 2014:224.

Тема. ФІБРОМІАЛГІЯ

Мета і завдання

Поглибити знання з етіології, патогенезу, клінічних проявів, діагностичних критеріїв і принципів лікування фіброміалгій.

Місце заняття

Навчальна кімната, базові відділення клініки.

Час – 2 години

Матеріальне забезпечення

Мультимедійна презентація, історії хвороби, набір тестових завдань та ситуаційних задач на відповідну тему.

Форма проведення заняття: дискусія, розгорнута бесіда, "круглий стіл".

Навчальні питання:

1. Етіологія фіброміалгій.
2. Патогенез фіброміалгій.
3. Клінічні прояви фіброміалгій.
4. Чинники, які провокують фіброміалгію.
5. Діагностичні критерії фіброміалгії згідно ACR.
6. Індекс вираженості симптомів при фіброміалгії.
7. Принципи лікування фіброміалгій.
8. Профілактика фіброміалгій.

Практичні навички

Знати особливості клінічних проявів, діагностичних критеріїв і принципів лікування фіброміалгій.

Вміти проводити діагностику фіброміалгії та призначати своєчасне сучасне лікування.

Самостійна робота

1. Вивчення рекомендованої літератури.

2. Курація тематичних хворих.

ЛІТЕРАТУРА

1. Доказова внутрішня медицина: Підручник для студентів вищих медичних навчальних закладів III-IV рівнів акредитації / В.І. Денисюк, О.В. Денисюк – Вінниця: ДП «Державна картографічна фабрика», 2011. – 928 с.

2. Коваленко В.М. Ревматичні хвороби. Класифікація, стандарти діагностики та лікування. Київ. 2021:399.
3. МОЗ України (2006) Наказ від 12.10.2006 р № 676 «Про затвердження протоколів надання медичної допомоги за спеціальністю «Ревматологія».
4. Основи ревматології для лікарів загальної практики-сімейних лікарів. Методичні рекомендації / Хімїон Л.В., Яценко О.Б., Данилюк С.В. – К., 2014. – 192 с.
5. Приступа ЛН, Фадєєвої ГА. Ревматологія. Навчальний посібник. Суми: Сумський державний університет. 2019:235.
6. Свінціцький АС. Діагностика та лікування ревматичних захворювань: навчальний посібник. Медкнига. 2017:372.

Тема. АНТИФОСФОЛІПІДНИЙ СИНДРОМ

Мета і завдання

Удосконалити знання про антифосфоліпідний синдром.

Місце заняття

Навчальна кімната, базові відділення клініки.

Час – 2 години

Матеріальне забезпечення

Мультимедійна презентація, історії хвороби, набір результатів лабораторних та інструментальних методів дослідження, набір тестових завдань та ситуаційних задач на відповідну тему.

Форма проведення заняття: дискусія, розгорнута бесіда, "круглий стіл".

Навчальні питання:

1. Поняття про антифосфоліпідний синдром.
2. Етіологія та патогенез антифосфоліпідного синдрому.
3. Генетична схильність антифосфоліпідного синдрому.
4. Клінічна класифікація антифосфоліпідного синдрому.
5. Основні клінічні прояви антифосфоліпідного синдрому.
6. Діагностичні критерії антифосфоліпідного синдрому.
7. Фізикальні методи дослідження: огляд, пальпація, перкусія, аускультация.
8. Лабораторні та інструментальні методи діагностики та їх інтерпретація.
9. Основні принципи лікування антифосфоліпідного синдрому.
10. Медикаментозне лікування антифосфоліпідного синдрому.
11. Покази до проведення плазмаферезу, застосування глюкокортикоїдів та цитостатиків.
12. Профілактика тромбозів при антифосфоліпідному синдромі.
13. Диспансерне спостереження та прогноз пацієнтів із антифосфоліпідним синдромом.

Практичні навички

Знати етіопатогенез, класифікацію і принципи сучасної діагностики антифосфоліпідного синдрому.

Вміти встановити діагноз антифосфоліпідного синдрому на основі діагностичних критеріїв та призначити ефективне лікування. Освоїти навички фізикального дослідження внутрішніх органів пацієнтів із антифосфоліпідним синдромом.

Самостійна робота

1. Вивчення рекомендованої літератури.
2. Курація тематичних хворих.

ЛІТЕРАТУРА

1. Коваленко В.М. Ревматичні хвороби. Класифікація, стандарти діагностики та лікування. Київ. 2021:399.

2. Приступа Л.Н., Фадєєва Г.А. Ревматологія. Навчальний посібник. Суми: Сумський державний університет. 2019:235.
3. Ревматологія/під редакцією О.М.Біловола. Харків: Изд-во ХНМУ, 2018.- 251 с.
4. Свінціцький А.С. Діагностика та лікування ревматичних захворювань: навчальний посібник. Медкнига. 2017:372.
5. Karen L, Aliza L. Rheumatology Board Review. 2014:224.

Тема. СЕПТИЧНИЙ АРТРИТ

Мета і завдання

Удосконалити знання з етіології, патогенезу, діагностики та лікування септичного артриту.

Місце заняття

Навчальна кімната, базові відділення клініки.

Час – 2 год

Матеріальне забезпечення

Мультимедійна презентація, історії хвороби, набір результатів лабораторних та інструментальних методів дослідження, набір тестових завдань та ситуаційних задач на відповідну тему.

Форма проведення заняття: дискусія, розгорнута бесіда, "круглий стіл".

Навчальні питання:

1. Етіопатогенез септичного артриту.
2. Класифікація септичного артриту.
3. Особливості клінічного перебігу септичного артриту.
4. Алгоритм діагностики пацієнта з підозрою на септичний артрит.
5. Диференційна діагностика септичного артриту.
6. Критерії діагнозу септичного артриту.
7. Емпіричне й етіологічне лікування пацієнтів із септичним артритом.
8. Прогноз захворювання.

Практичні навички

Знати етіологію, патогенез, клініку та сучасні методи лікування септичного артриту.

Вміти своєчасно діагностувати та призначити лікування септичного артриту.

Самостійна робота

1. Вивчення рекомендованої літератури.
2. Курація тематичних хворих.

ЛІТЕРАТУРА

1. Доказова внутрішня медицина: Підручник для студентів вищих медичних навчальних закладів III-IV рівнів акредитації / В.І. Денисюк, О.В. Денисюк – Вінниця: ДП «Державна картографічна фабрика», 2011. – 928 с.
2. Коваленко В.М. Ревматичні хвороби. Класифікація, стандарти діагностики та лікування. Київ. 2021:399.
3. Основи ревматології для лікарів загальної практики-сімейних лікарів. Методичні рекомендації / Хімїон Л.В., Яценко О.Б., Данилюк С.В. – К., 2014. – 192 с.
4. Приступа Л.Н., Фадєєва Г.А.. Ревматологія. Навчальний посібник. Суми: Сумський державний університет. 2019:235.
5. Свінціцький А.С. Діагностика та лікування ревматичних захворювань: навчальний посібник. Медкнига. 2017:372.
6. Baillet A., Trocmé C., Romand X. et al. (2019) Calprotectin discriminates septic arthritis from pseudogout and rheumatoid arthritis. Rheumatology (Oxford), 58(9): 1644–1648.

7. Bell J., Rasmussen L., Kumar A. et al. (2020) Septic Arthritis in Immunosuppressed Patients: Do Laboratory Values Help? *J. Am. Acad. Orthop. Surg. Glob. Res. Rev.*, 4(3): e20.00007. doi: 10.5435/JAAOSGlobal-D-20-00007.
8. Chenoweth B. (2020) Septic Joints: Finger and Wrist. *Hand Clin.*, 36(3): 331–338.

Тема. АСЕПТИЧНИЙ ОСТЕОНЕКРОЗ

Мета і завдання

Удосконалити знання з етіології, патогенезу, діагностики та лікування асептичного остеонекрозу.

Місце заняття

Навчальна кімната, базові відділення клініки.

Час – 2 год

Матеріальне забезпечення

Мультимедійна презентація, історії хвороби, набір результатів лабораторних та інструментальних методів дослідження, набір тестових завдань та ситуаційних задач на відповідну тему.

Форма проведення заняття: дискусія, розгорнута бесіда, "круглий стіл".

Навчальні питання:

1. Етіологічні фактори розвитку асептичного остеонекрозу.
2. Класифікація асептичного остеонекрозу.
3. Механізми розвитку асептичного остеонекрозу
4. Особливості клінічного перебігу асептичного остеонекрозу.
5. Алгоритм діагностики асептичного остеонекрозу.
6. Диференційна діагностика асептичного остеонекрозу.
7. Консервативне лікування асептичного остеонекрозу.
8. Хірургічні методи лікування асептичного остеонекрозу.
9. Прогноз захворювання.

Практичні навички

Знати етіологію, патогенез, клініку та сучасні методи лікування асептичного остеонекрозу. Вміти своєчасно діагностувати та призначити лікування асептичного остеонекрозу.

Самостійна робота

1. Вивчення рекомендованої літератури.
2. Курація тематичних хворих.

ЛІТЕРАТУРА

1. Доказова внутрішня медицина: Підручник для студентів вищих медичних навчальних закладів III-IV рівнів акредитації / В.І. Денисюк, О.В. Денисюк – Вінниця: ДП «Державна картографічна фабрика», 2011. – 928 с.
2. Коваленко В.М. Ревматичні хвороби. Класифікація, стандарти діагностики та лікування. Київ. 2021:399.
3. Основи ревматології для лікарів загальної практики-сімейних лікарів. Методичні рекомендації / Хімійон Л.В., Яценко О.Б., Данилюк С.В. – К., 2014. – 192 с.
4. Приступа Л.Н., Фадєєва Г.А.. Ревматологія. Навчальний посібник. Суми: Сумський державний університет. 2019:235.
5. Свінціцький АС. Діагностика та лікування ревматичних захворювань: навчальний посібник. Медкнига. 2017:372.

Тема. САРКОЇДОЗ

Мета і завдання

Удосконалити знання з етіології, патогенезу, діагностики та лікування саркоїдозу.

Місце заняття

Навчальна кімната, базові відділення клініки.

Час – 2 год

Матеріальне забезпечення

Мультимедійна презентація, історії хвороби, набір результатів лабораторних та інструментальних методів дослідження при саркоїдозі, набір тестових завдань та ситуаційних задач на відповідну тему.

Форма проведення заняття: дискусія, розгорнута бесіда, "круглий стіл".

Навчальні питання:

1. Патогенез і патоморфологія саркоїдозу органів дихання.
2. Особливості перебігу клінічних форм саркоїдозу.
3. Алгоритм діагностики пацієнта з підозрою на саркоїдоз органів дихання.
4. Рентгенологічна діагностика саркоїдозу органів дихання, клініко-рентгенологічні форми захворювання.
5. Маркери активності саркоїдозу органів дихання.
6. Диференційна діагностика саркоїдозу органів дихання.
  - з туберкульозом;
  - з іншими захворюваннями легень.
7. Принципи лікування саркоїдозу органів дихання.
8. Покази і особливості призначення кортикостероїдів.
9. Прогноз захворювання.

Практичні навички

Знати етіологію, патогенез, клініку та сучасні методи лікування саркоїдозу.

Вміти своєчасно діагностувати саркоїдоз органів дихання.

Самостійна робота

1. Вивчення рекомендованої літератури.
2. Курація тематичних хворих.

ЛІТЕРАТУРА

1. Доказова внутрішня медицина: Підручник для студентів вищих медичних навчальних закладів III-IV рівнів акредитації / Денисюк В.І., Денисюк О.В. – Вінниця: ДП «Державна картографічна фабрика», 2011. – 928 с.
2. Коваленко В.М. Ревматичні хвороби. Класифікація, стандарти діагностики та лікування. Київ, 2021:399.
3. Наказ МОЗ України від 08.09.2014 № 634 "Про затвердження та впровадження медико-технологічних документів зі стандартизації медичної допомоги при саркоїдозі".
4. Основи ревматології для лікарів загальної практики-сімейних лікарів. Методичні рекомендації / Хімїон Л.В., Яценко О.Б., Данилюк С.В. – К., 2014. – 192 с.
5. Приступа Л.Н., Фадєєва Г.А.. Ревматологія. Навчальний посібник. Суми: Сумський державний університет. 2019:235.
6. Свінціцький АС. Діагностика та лікування ревматичних захворювань: навчальний посібник. Медкнига. 2017:372.
7. ERS clinical practice guidelines on treatment of sarcoidosis / Baughman R. P., Valeyre D., Korsten P. et al. ERS clinical practice guidelines on treatment of sarcoidosis. Eur Respir J 2021; in press (<https://doi.org/10.1183/13993003.04079-2020>).

Тема. СИНДРОМ ШЕГРЕНА

Мета і завдання

Поглибити знання клінічної картини, ступенів активності хвороби Шегрена. Удосконалити навички з лікування хвороби Шегрена.

Місце заняття

Навчальна кімната, базові відділення клініки.

Час – 2 години

Матеріальне забезпечення

Мультимедійна презентація, історії хвороби, набір результатів лабораторних та інструментальних методів дослідження при хворобі Шегрена, набір тестових завдань та ситуаційних задач на відповідну тему.

Форма проведення заняття: дискусія, розгорнута бесіда, "круглий стіл".

Навчальні питання:

1. Клінічні ознаки ураження залоз при хворобі Шегрена.
2. Клінічні маніфестації хвороби Шегрена з боку різних органів та систем.
3. Лабораторна діагностика та специфічні дослідження хвороби Шегрена:
  - тест Ширмера;
  - фарбування бенгальським рожевим рогівки та кон'юнктиви;
  - сіалографія;
  - сіалометрія;
  - сканування слинних залоз;
  - біопсія слинних та слізних залоз.
4. Діагностичні критерії запропоновані Європейською групою з вивчення хвороби Шегрена.
5. Диференційна діагностика хвороби Шегрена.
6. Особливості лікування хвороби Шегрена:
  - покази до пульс-терапії глюкокортикостероїдами;
  - місце мускаринових агоністів та біологічних агентів в фармакотерапії хвороби Шегрена;
  - еферентні методи лікування хвороби Шегрена, абсолютні та відносні показання до їх застосування;
  - замісна терапія.

Практичні навички

Знати етіопатогенез та класифікацію хвороби Шегрена.

Вміти діагностувати хворобу Шегрена та призначити відповідне лікування.

Самостійна робота

1. Вивчення рекомендованої літератури.
2. Курація тематичних хворих.

ЛІТЕРАТУРА

1. Коваленко В.М. Ревматичні хвороби. Класифікація, стандарти діагностики та лікування / В.М. Коваленко. – Київ. – 2021. – 399 с.
2. Приступа Л.Н. Ревматологія / Л.Н. Приступа, Г.А. Фадєєвої. – Навчальний посібник. – Суми: Сумський державний університет, 2019. – 235 с.
3. Свінціцький А.С. Діагностика та лікування ревматичних захворювань: навчальний посібник / А.С. Свінціцький. – Медкнига, 2017. – 372 с.
4. Anthony F. Harrison's Rheumatology, Fourth Edition (Harrison's Specialty) / F. Anthony, L. Carol. – 2016. – 368 p.
5. Brian F.M. Rheumatology, an issue of medical clinics of North America (The Clinics: Internal Medicine) Kindle Editio / F.M. Brian. – 2021. – 400 p.
6. John H.K. Primer on the Rheumatic Diseases / H.K. John, H.S. John, J.C. Leslie, H.W. Patience. – 2007. – 740 p.

7. Jon A.J. *Fundamentals of Musculoskeletal Ultrasound (Fundamentals of Radiology)* / A.J. Jon. – 2017. – 472 p.
8. Karen L. *Rheumatology Board Review* / L. Karen, L. Aliza. – 2014. – 224 p.
9. Maria G. *Washington Manual Rheumatology Subspecialty Consult* / G. Maria. – 2020. – 408 p.
10. Richard A.W. *Oxford Textbook of Rheumatology* / A.W. Richard, C. Philip, D. Chris, F. Helen, I. John, M. Ulf. – 2013. – 1552 p.

Тема. ДИФДІАГНОСТИКА СУГЛОБОВОГО СИНДРОМУ

Мета і завдання

Удосконалити знання з диференційної діагностики при суглобовому синдромі.

Місце заняття

Навчальна кімната, базові відділення.

Час – 2 години

Матеріальне забезпечення

Мультимедійна презентація, історії хвороби, набір результатів лабораторних та інструментальних методів дослідження тематичних пацієнтів, набір тестових завдань та ситуаційних задач на відповідну тему.

Форма проведення заняття: дискусія, розгорнута бесіда, "круглий стіл".

Навчальні питання:

1. Визначення терміну «суглобовий синдром».
2. Місцеві ознаки запалення.
3. Складові суглобового статусу.
4. Об'єктивне обстеження хворих із суглобовим синдромом.
5. Дослідження пацієнта під час ходи.
6. Дослідження пацієнта, що стоїть.
7. Функціональне дослідження хребта.
8. Дослідження позаду.
9. Дослідження збоку.
10. Дослідження спереду.
11. Дослідження пацієнта в положенні лежачи.
12. Визначення рухомості суглобів.
13. Індекс Mander.
14. Індекс Mases.
15. Інструментальні методи обстеження.
16. Основні принципи лікування суглобового синдрому.

Практичні навички

Знати критерії діагностики та принципи лікування суглобового синдрому.

Вміти діагностувати суглобовий синдром. Вміти призначити відповідне лікування.

Самостійна робота

1. Вивчення рекомендованої літератури.
2. Курація тематичних хворих.

ЛІТЕРАТУРА

1. Коваленко В.М. *Ревматичні хвороби. Класифікація, стандарти діагностики та лікування.* Ки-їв. 2021:399.
2. Приступи ЛН, Фадєєвої ГА. *Ревматологія. Навчальний посібник.* Суми: Сумський державний університет. 2019:235.
3. Свінціцький АС. *Діагностика та лікування ревматичних захворювань: навчальний посібник.* Медкнига. 2017:372.

4. Сучасні класифікації та стандарти лікування захворювань внутрішніх органів. Невідкладні стани в терапії. Аналізи. Нормативні показники. Трактуються змін. /За редакцією проф. Ю.М. Мостового. – 27-те вид., доп. і перероб. – Київ: Центр ДЗК, 2020. - 792 с.

Тема. ОСОБЛИВОСТІ КУРАЦІЇ ВАГІТНИХ ІЗ РЕВМАТИЧНИМИ ЗАХВОРЮВАННЯМИ

Мета і завдання

Удосконалити знання з особливостей перебігу ревматичних захворювань в вагітних.

Місце заняття

Навчальна кімната, базові відділення клініки.

Час – 2 години

Матеріальне забезпечення

Мультимедійна презентація, презентація майстер класів за допомогою сучасних інтернет-каналів, історії хвороби, тематичні електрокардіограми, архівні дані ехокардіографії серця, набір результатів лабораторних та інструментальних методів дослідження вагітних жінок із ревматичними захворюваннями, набір тестових завдань та ситуаційних задач на відповідну тему.

Форма проведення заняття: дискусія, розгорнута бесіда, "круглий стіл".

Навчальні питання:

1. Особливості перебігу ревматичних захворювань у вагітних жінок.
2. Вагітність: короткострокові ефекти та довгострокові наслідки при ревматичних захворюваннях — загальні питання.
3. Критерії за яких вагітність при ревматичних захворюваннях вважається високого ризику.
4. Фізіологічні зміни опорно-рухового апарату в вагітних.
5. Особливості фармакотерапії при ревматичних захворюваннях у вагітних.
6. Оцінка стану хворих і основні принципи лікування ревматичних захворювань в вагітних жінок.
7. Нестероїдні протизапальні препарати та вагітність.
8. Побічні ефекти та безпека терапії нестероїдних протизапальних препаратів у вагітних.
9. Застосування гормональних препаратів.

Практичні навички

Знати особливості перебігу ревматичних захворювань в вагітних.

Вміти діагностувати ревматичні захворювання в вагітних жінок. Вміти призначити відповідне лікування.

Самостійна робота

1. Вивчення рекомендованої літератури.
2. Курація тематичних хворих.

ЛІТЕРАТУРА

1. Коваленко В.М. Ревматичні хвороби. Класифікація, стандарти діагностики та лікування / В.М. Коваленко. – Київ. – 2021. – 399 с.
2. Приступа Л.Н. Ревматологія / Л.Н. Приступа, Г.А. Фадєєвої. – Навчальний посібник. – Суми: Сумський державний університет, 2019. – 235 с.
3. Свінціцький А.С. Діагностика та лікування ревматичних захворювань: навчальний посібник / А.С. Свінціцький. – Медкнига, 2017. – 372 с.
4. Скибчик В.А, Скибчик Я.В. Електрокардіографічна діагностика і лікування в невідкладній кардіології. – Львів, 2023. – 154с.
5. Brian F.M. Rheumatology, an issue of medical clinics of North America (The Clinics: Internal Medicine) Kindle Editio / F.M. Brian. – 2021. – 400 p.

6. John H.K. *Primer on the Rheumatic Diseases* / H.K. John, H.S. John, J.C. Leslie, H.W. Patience. – 2007. – 740 p.
7. Maria G. *Washington Manual Rheumatology Subspecialty Consult* / G. Maria. – 2020. – 408 p.

Тема. ОСОБЛИВОСТІ КУРАЦІЇ ПАЦІЄНТІВ З РЕВМАТИЧНИМИ ЗАХВОРЮВАННЯМИ ПІД ЧАС ЛАКТАЦІЇ

Мета і завдання

Удосконалити знання з особливостей лікування ревматичних захворювань під час лактації.

Місце заняття

Навчальна кімната, базові відділення клініки.

Час – 2 години

Матеріальне забезпечення

Мультимедійна презентація, презентація майстер класів за допомогою сучасних інтернет-каналів, історії хвороби, тематичні електрокардіограми, архівні дані ехокардіографії серця, набір результатів лабораторних та інструментальних методів дослідження вагітних жінок із ревматичними захворюваннями, набір тестових завдань та ситуаційних задач на відповідну тему.

Форма проведення заняття: дискусія, розгорнута бесіда, "круглий стіл".

Навчальні питання:

1. Особливості фармакотерапії при ревматичних захворюваннях у жінок під час лактації.
2. Оцінка стану хворих і основні принципи лікування ревматичних захворювань в жінок під час лактації.
3. Застосування нестероїдних протизапальних препаратів під час лактації.
4. Побічні ефекти та безпека терапії нестероїдних протизапальних препаратів під час лактації.
5. Застосування гормональних препаратів.

Практичні навички

Знати особливості перебігу ревматичних захворювань в жінок під час лактації.

Вміти призначити відповідне лікування ревматичних захворювань у жінок під час лактації.

Самостійна робота

1. Вивчення рекомендованої літератури.
2. Курація тематичних хворих.

ЛІТЕРАТУРА

1. Коваленко В.М. *Ревматичні хвороби. Класифікація, стандарти діагностики та лікування* / В.М. Коваленко. – Київ. – 2021. – 399 с.
2. Приступа Л.Н. *Ревматологія* / Л.Н. Приступа, Г.А. Фадєєвої. – Навчальний посібник. – Суми: Сумський державний університет, 2019. – 235 с.
3. Свінціцький А.С. *Діагностика та лікування ревматичних захворювань: навчальний посібник* / А.С. Свінціцький. – Медкнига, 2017. – 372 с.
4. Скибчик В.А. *Практичні аспекти сучасної кардіології*. / В.А. Скибчик, Т.М. Соломенчук. – Видання 3, доповнене. – Львів: Мс, 2022. – 424 с.
5. Brian F.M. *Rheumatology, an issue of medical clinics of North America (The Clinics: Internal Medicine) Kindle Editio* / F.M. Brian. – 2021. – 400 p.
6. John H.K. *Primer on the Rheumatic Diseases* / H.K. John, H.S. John, J.C. Leslie, H.W. Patience. – 2007. – 740 p.
7. Maria G. *Washington Manual Rheumatology Subspecialty Consult* / G. Maria. – 2020. – 408 p.

Тема. ОСОБЛИВОСТІ КУРАЦІЇ ПАЦІЄНТІВ ПОХИЛОГО ВІКУ З РЕВМАТИЧНИМИ ЗАХВОРЮВАННЯМИ

Мета і завдання

Удосконалити знання з особливостей перебігу ревматичних захворювань в хворих похилого віку.

Місце заняття

Навчальна кімната, базові відділення клініки.

Час – 2 години

Матеріальне забезпечення

Мультимедійна презентація, історії хвороби, набір результатів лабораторних та інструментальних методів дослідження, набір тестових завдань та ситуаційних задач на відповідну тему.

Форма проведення заняття: дискусія, розгорнута бесіда, "круглий стіл".

Навчальні питання:

1. Нормальні показники функціонування серцево-судинної системи та органів опорно-рухового апарату у осіб похилого віку.
2. Фізіологічні механізми регуляції змін функціонування органів серцево-судинної системи та опорно-рухового апарату при старінні.
3. Епідеміологія. Фактори ризику розвитку ревматологічної патології у осіб похилого віку.
4. Загальні клінічні ознаки і перебіг ревматологічної патології у осіб похилого віку.
5. Критерії та методи діагностики ревматологічної патології у осіб похилого віку.
6. Диференціальна діагностика ревматологічної патології у осіб похилого і старечого віку.
7. Ускладнення ревматологічної патології у осіб похилого і старечого віку.
8. Принципи лікування ревматологічної патології у осіб похилого і старечого віку: дієта, препарати вибору (класифікація, назви, дози, побічні ефекти).

Практичні навички

Знати особливості перебігу ревматичних захворювань у хворих похилого віку.

Вміти діагностувати певну нозологічну одиницю із ревматологічних захворювань у осіб похилого віку; оцінити результати лабораторно-інструментальних досліджень і важкість перебігу; підібрати схему лікувально-профілактичних заходів та диспансерного спостереження.

Самостійна робота

1. Вивчення рекомендованої літератури.
2. Курація тематичних хворих.

ЛІТЕРАТУРА

1. Коваленко В.М. Ревматичні хвороби. Класифікація, стандарти діагностики та лікування / В.М. Коваленко. – Київ. – 2021. – 399 с.
2. Приступа Л.Н. Ревматологія / Л.Н. Приступа, Г.А. Фадєєвої. – Навчальний посібник. – Суми: Сумський державний університет, 2019. – 235 с.
3. Свінціцький А.С. Діагностика та лікування ревматичних захворювань: навчальний посібник / А.С. Свінціцький. – Медкнига, 2017. – 372 с.
4. Brian F.M. Rheumatology, an issue of medical clinics of North America (The Clinics: Internal Medicine) Kindle Editio / F.M. Brian. – 2021. – 400 p.
5. John H.K. Primer on the Rheumatic Diseases / H.K. John, H.S. John, J.C. Leslie, H.W. Patience. – 2007. – 740 p.
6. Maria G. Washington Manual Rheumatology Subspecialty Consult / G. Maria. – 2020. – 408 p.

Тема. КЛАСИФІКАЦІЯ. ФАРМАКОЛОГІЧНІ ВЛАСТИВОСТІ НПЗП

Мета і завдання

Поглибити знання з питань класифікації, клінічної фармакології нестероїдних протизапальних препаратів (НПЗП). Засвоїти методики та особливості їх призначення.

Місце заняття

Навчальна кімната, базові відділення.

Час – 2 години

Матеріальне забезпечення

Мультимедійна презентація, історії хвороби, фармакологічні довідники, інструкції препаратів, набір тестових завдань та ситуаційних задач на відповідну тему.

Форма проведення заняття: дискусія, розгорнута бесіда, "круглий стіл".

Навчальні питання:

1. Класифікація НПЗП (за хімічною структурою; за вираженістю протизапального ефекту; за особливостями фармакодинаміки; залежно від здатності блокувати активність фермента циклооксигенази).
2. Механізм протизапальної дії НПЗП.
3. Основні ефекти НПЗП (протизапальний, анальгезуючий, жарознижуючий, антиагрегантний, імуносупресивний, десенсибілізуючий та ін.).
4. Покази для застосування НПЗП.
5. Представники групи НПЗП, дозування, шляхи введення.
6. Небажані реакції при застосуванні НПЗП зі сторони шлунково-кишкового тракту, нирок, печінки, центральної нервової системи, кісткового мозку, алергічні реакції.
7. Застереження при застосуванні НПЗП (діти, вагітні, годуючі матері). Протипокази до призначення НПЗП.

Практичні навички

Знати клінічну фармакологію НПЗП.

Вміти підбирати адекватну лікувальну тактику та оцінити ризик виникнення ускладнень при застосуванні НПЗП.

Самостійна робота

1. Вивчення рекомендованої літератури.
2. Курація тематичних хворих.

ЛІТЕРАТУРА

1. Клінічна фармакологія : навч. посіб. / Є. І. Шоріков [та ін.] ; Буковин. ДМУ. –Вінниця : Нова Книга, 2019. – 512 с.
2. Сучасні класифікації та стандарти лікування захворювань внутрішніх органів. Невідкладні стани в терапії. Аналізи. Нормативні показники. Тракткування змін. /За редакцією проф. Ю.М. Мостового. – 27-те вид., доп. і перероб. – Київ: Центр ДЗК, 2020. -792 с.
3. Фармакологія : підручник для студ. мед. ф-тів вищих навч. закл. / І. С. Чекман, Н. О. Горчакова, Л. І. Казак, І. Ф. Беленічев, В. М. Бобирьов; За ред. І. С. Чекман. – Вид. 3-тє, випр. та доопрац.– Вінниця : Нова книга, 2016.– 783 с. : табл.

Тема. БІОЛОГІЧНІ АНТИРЕВМАТИЧНІ ПРЕПАРАТИ

Мета і завдання

Удосконалити знання з сучасних методів лікування ревматологічних захворювань.

Місце заняття.

Навчальна кімната, базові відділення клініки.

Час - 2 години.

Матеріальне забезпечення

Мультимедійна презентація, історії хвороби, набір тестових завдань та ситуаційних задач на відповідну тему.

Форма проведення заняття: дискусія, розгорнута бесіда, "круглий стіл".

Навчальні питання:

1. Основні групи лікарських засобів які застосовується для сучасної терапії в ревматології.
2. Препарати уповільненої дії з хондропротективним ефектом (SYSADOA).
3. Клінічна класифікація імунобіологічних лікарських засобів.
4. Покази до застосування імунобіологічних лікарських засобів.
5. Застосування імунобіологічної терапії в ревматологічних хворих.
6. Адаліумаб (ACR), блокатор інтерлейкіну-1 α і -1 β (EULAR) та блокатор фактора некрозу пухлини (tumor necrosis factor — TNF-блокатор) адаліумаб (ACR).
7. Хворобо-модифікуючі препарати та апреміласту.
8. Призначення устекінумабу.
9. Комбінації хворобо-модифікуючих препаратів (устекінумаб + метотрексат) доцільним є вибір TNF-блокаторів.

Практичні навички

Знати принципи сучасного лікування в ревматології.

Освоїти навички сучасної медикаментозної терапії у ревматологічних хворих, навички імунобіологічної терапії.

Самостійна робота

1. Вивчення рекомендованої літератури.
2. Курація тематичних хворих.

ЛІТЕРАТУРА

1. Електронна сторінка Американського коледжу ревматології - <https://rheumatology.org/>.
2. Електронна сторінка європейської антиревматичної ліги - <https://esor.eular.org/>.
3. Коваленко В.М., Гармій О.О. Глюкокортикоїди при ревматичних захворюваннях. – Київ. – 2020. – 63 с.
4. Наказ Міністерства охорони здоров'я України від 12.10.2006 № 676 із змінами та доповненнями, внесеними наказом Міністерства охорони здоров'я України від 11 квітня 2014 року № 263 та від 20 листопада 2015 року № 762 Про затвердження протоколів надання медичної допомоги за спеціальністю "Ревматологія". <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0676282-06#Text>.
5. Фармакологія : підручник для студ. мед. ф-тів вищих навч. закл. / І. С. Чекман, Н. О. Горчакова, Л. І. Казак, І. Ф. Беленічев, В. М. Бобирьов; За ред. І. С. Чекман. – Вид. 3-тє, випр. та доопрац. – Вінниця : Нова книга, 2016. – 783 с. : табл. 37.

Тема. ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ ГЛЮКОКОРТИКОСТЕРОЇДІВ: СИСТЕМНО, ВНУТРІШНЬОСУГЛОБОВО

Мета і завдання

Поглибити знання з питань класифікації, клінічної фармакології кортикостероїдів (ГК); засвоїти методики та особливості їх призначення; вміти оцінити ризик виникнення ускладнень при застосуванні ГК.

Місце заняття

Навчальна кімната, базові відділення.

Час – 2 год.

Матеріальне забезпечення

Мультимедійна презентація, історії хвороби, інструкції до лікарських засобів, набір тестових завдань та ситуаційних задач на відповідну тему.

Форма проведення заняття: дискусія, розгорнута бесіда.

Навчальні питання:

1. Регуляція функції гіпоталамо-гіпофізарно-надниркової системи.
2. Класифікація глюкокортикостероїдів (ГК).
3. Фармакодинаміка ГК:
  - механізм дії ГК;
  - основні ефекти ГК (водно-електролітний обмін, вуглеводний обмін, білковий обмін, жировий обмін, обмін кальцію, вплив на серцево-судинну систему, протизапальна дія, імуномодуюча і протиалергічна дія, вплив на кров, ендокринну систему).
4. Фармакокінетика ГКС: механізм всмоктування, розподіл, метаболізм, екскреція.
5. Побічні дії ГК, методи контролю.
6. Інфекційні ускладнення терапії ГК.
7. Синдром «відміни» ГК. Вторинна надниркова недостатність.
8. Модифікація дії ГК: лікарські та нелікарські фактори.
9. Покази до призначення ГК:
  - замісна терапія;
  - супресивна терапія;
  - фармакодинамічна терапія.
10. Протипокази до призначення ГК. Тривалість призначення ГК.
11. Покази до проведення «пульс-терапії» ГК.
12. Небажані реакції пульс-терапії метилпреднізолоном.
13. Особливості використання ГК при деяких захворюваннях і синдромах:
  - ревматологічні захворювання;
  - бронхіальна астма;
  - набряк мозку;
  - інфекції;
  - бактеріальний менінгіт;
  - запальні захворювання товстого кишківника.
14. Особливості застосування ГК при вагітності.
15. Місцеве застосування ГК.
16. Інгаляційні ГКС: порівняльна характеристика, фармакокінетика, побічні дії.
17. Інтра- і периартикулярне введення ГКС.

Практичні навички

Знати клінічну фармакологію кортикостероїдів.

Вміти підібрати терапію ГК, враховуючи покази, протипокази, супутню патологію.

Самостійна робота

Вивчення рекомендованої літератури.

ЛІТЕРАТУРА

1. Клінічна фармакологія: навч. пос. / Є.І. Шоріков, Г.І. Шумко, О.С. Хухліна та ін.; ред. Є.І. Шоріков. – Вінниця: Нова Книга, 2019. – 512 с. + Гриф МОЗ.
2. Фармакологія: підручник для студ. мед. ф-тів вищих навч. закл. / І.С. Чекман, Н.О. Горчакова, Л.І. Казак, І.Ф. Беленічев, В.М. Бобирьов; За ред. І.С. Чекман. - Вид. 3-тє, випр. та доопрац. – Вінниця: Нова книга, 2016. – 783 с.: табл.
3. Фармакотерапія: підручник : у 2 кн. / Б. А. Самура, А. С. Свінціцький, В. Ф. Москаленко [та ін.]; за ред.: Б.А. Самури, А.С. Свінціцького. – Вид. 3-є, переробл. й допов. – К.: Медицина, 2012. – Кн. 1. – 951 с. : іл., табл.

4. *Фармакологія: підручник / І.С. Чекман, Н.О. Горчакова, І.Ю. Висоцький та ін.; за ред. І.С. Чекмана. – 4-те вид. – Вінниця: Нова Книга, 2017. – 784 с. + Гриф. МОН.*
5. *Pharmacology: textbook: in 2 parts. Part 1 / I.Yu. Vysotsky, R.A. Khramova, A.A. Kachanova. – Sumy: Sumy State University, 2019. – 311 p.*
6. *Pharmacology: textbook: in 2 parts. Part 2 / I.Yu. Vysotsky, R.A. Khramova, A.A. Kachanova. – Sumy: Sumy State University, 2020. – 569 p.*

Тема. РЕАБІЛІТАЦІЯ ПАЦІЄНТІВ З РЕВМАТИЧНИМИ ЗАХВОРЮВАННЯМИ

Мета і завдання

Удосконалити знання з питань реабілітації у хворих з ревматичними захворюваннями.

Місце заняття

Навчальна кімната, базові відділення клініки.

Час – 4 години

Матеріальне забезпечення

Мультимедійна презентація, історії хвороби, набір тестових завдань та ситуаційних задач на відповідну тему.

Форма проведення заняття: дискусія, розгорнута бесіда, "круглий стіл".

Навчальні питання:

1. Шляхи реабілітації.
2. Санаторно-курортне лікування як один з методів реабілітації хворих з ревматичними захворюваннями.
3. Сучасні методи комплексного відновного лікування хворих з ревматичними захворюваннями на санаторно-курортному етапі.
4. Основні курорти України для хворих на ревматологічні захворювання.
5. Комплекс реабілітаційних заходів на санаторно-курортному етапі:
  - Лікувальна фізкультура.
  - Дозована ходьба, теренкур.
  - Масаж.
6. Індивідуальні програми реабілітації хворих з ревматологічними захворюваннями на санаторно-курортному етапі.
7. Дієтичне харчування.
8. Диспансерне спостереження.

Практичні навички

Знати принципи проведення реабілітації пацієнтів з ревматичними захворюваннями.

Вміти обрати індивідуальні програми реабілітації ревматологічних хворих.

Самостійна робота

1. Вивчення рекомендованої літератури.
2. Курація тематичних хворих.

ЛІТЕРАТУРА

1. *Електронна сторінка Американського коледжу ревматології - <https://rheumatology.org/>.*
2. *Електронна сторінка європейської антиревматичної ліги - <https://esor.eular.org/>.*
3. *М. Джусь, Є. Єгудіна Ревматоїдний артрит: менеджмент пацієнтів у світлі найсучасніших гайдлайнів 2020–2021 р. // Укр. Мед. Часопис / 2021. - 27 вересень. – С. 1 – 4.*
4. *Остеоартрит, анкілозуючий спондилоартрит та псоріаз: нове в лікуванні. За матеріалами конгресу EULAR 2019 — враження від почутого провідних ревматологів України / Укр. Мед. Часопис / 2019. - 19 липня [електронна публікація]. [www. Umj.com.ua](http://www.umj.com.ua).*

5. Сімейна медицина : в 3-х т.: підруч. для студ. вищих мед. навч. закл. IV рівня акредитації / О. М. Гуріна, Л. М. Пасієшвілі, Г. С. Попік [та ін.] ; за ред.: О. М. Гуріної, Л. М. Пасієшвілі, Г. С. Попік. – Київ : Медицина, 2013. – Кн. 1: Загальні питання сімейної медицини. – 671 с.
6. B. Combi et al 2016 update of the EULAR recommendations for the managements of early arthritis / *Ann Rheum Dis* 2017;76:948 – 959.
7. Lee J.S., Won J., Kwon O.C. et al. Hepatic Safety of Febuxostat Compared with Allopurinol in Gout Patients with Fatty Liver Disease / *J. Rheumatol.*, 2019. - 46(5)/ - P. 527–531.
8. Smolen J.S., Landewé R.B.M., Bijlsma J.W.J. et al. (2020) EULAR recommendations for the management of rheumatoid arthritis with synthetic and biological disease-modifying antirheumatic drugs: 2019 update. *Ann. Rheum. Dis.*, 79(6): 685–699. doi: 10.1136/annrheumdis-2019-216655.

Тема. МЕТОДИ ОБСТЕЖЕННЯ ПРИ ЗАХВОРЮВАННЯХ ОРГАНІВ ТРАВЛЕННЯ

Мета і завдання

Удосконалити знання з методів обстеження при захворюваннях органів травлення.

Місце заняття

Навчальна кімната, базові відділення.

Час – 2 години

Матеріальне забезпечення

Мультимедійна презентація, історії хвороби, фармакологічні довідники, набір тестових завдань та ситуаційних задач на відповідну тему.

Форма проведення заняття: дискусія, розгорнута бесіда, "круглий стіл".

Навчальні питання:

1. Методи діагностики Н.рулогі.
2. Серологічні методи діагностики.
3. Діагностичні можливості дихальних тестів.
4. рН-метрія.
5. Ендоскопія в гастроентерології.
6. Ультразвукова діагностика.
7. Рентгендіагностика.
8. Доплерографія.
9. ЕРХПГ.
10. Комп'ютерна діагностика.
11. Магнітно-резонансна томографія.

Практичні навички

Знати покази та особливості підготовки пацієнтів для проведення обстежень при захворюваннях органів травлення.

Вміти призначати відповідні обстеження при захворюваннях органів травлення.

Самостійна робота

1. Вивчення рекомендованої літератури.
2. Курація тематичних хворих.

ЛІТЕРАТУРА

1. *Гастроентерологія: підручник у 2-х томах / За редакцією Харченко Н.В., Бабака О.Я. 2-е вид., переробл., доповн. Кіровоград.: Поліум, 2016. Т. 1. 488 с., іл., табл.; 8.*
2. *Гастроентерологія: підручник у 2-х томах / За редакцією Харченко Н.В., Бабака О.Я. 2-е вид., переробл., доповн. Кіровоград.: Поліум, 2017. Т. 2. 432 с., іл., табл.; 4.*
3. *Наказ МОЗ України від 12.2009 N 1051 (із змінами, внесеними згідно з Наказами МОЗ) «Про надання медичної допомоги хворим гастроентерологічного профілю.*
4. *Основи гастроентерології: Навчальний посібник / Склярів О.Я., Косий Є.Р., Склярів Є.Я. –*

Львів: "Кварт", 2011. – 289 с.

5. Посібник «Внутрішні хвороби. Підручник, заснований на принципах доказової медицини 2018/19» www.empendium.com/ua.

6. <http://ukrgastro.com.ua/>.

Тема. ДІАГНОСТИКА ТА ЛІКУВАННЯ ГАСТРОЕЗОФАГЕАЛЬНОЇ РЕФЛЮКСНОЇ ХВОРОБИ, АХАЛАЗІЇ КАРДІЇ

Мета і завдання

Удосконалити знання з етіопатогенезу, клініки, діагностики та лікування ГЕРХ і ахалазії кардії.

Місце заняття

Навчальна кімната, базові відділення.

Час – 2 години

Матеріальне забезпечення

Мультимедійна презентація, історії хвороби, фармакологічні довідники, набір тестових завдань та ситуаційних задач на відповідну тему.

Форма проведення заняття: дискусія, розгорнута бесіда, "круглий стіл".

Навчальні питання:

1. Етіопатогенез ГЕРХ.
2. Чинники ризику ГЕРХ.
3. Класифікація ГЕРХ.
4. Діагностичні критерії ГЕРХ.
5. Сучасні принципи лікування ГЕРХ.
6. Ускладнення ГЕРХ.
7. Профілактика ГЕРХ.
8. Етіопатогенез ахалазії кардії.
9. Критерії діагностики ахалазії кардії.
10. Сучасні підходи до лікування ахалазії кардії.

Практичні навички

Знати етіопатогенез, принципи діагностики та лікування ГЕРХ і ахалазії кардії.

Вміти діагностувати та лікувати пацієнтів з ГЕРХ і ахалазією кардії.

Самостійна робота

1. Вивчення рекомендованої літератури.
2. Курація тематичних хворих.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гастроентерологія: підручник у 2-х томах / За редакцією Харченко Н.В., Бабака О.Я. 2-е вид., переробл., доповн. Кіровоград.: Поліум, 2016. Т. 1. 488 с., іл., табл.; 8.
2. Гастроентерологія: підручник у 2-х томах / За редакцією Харченко Н.В., Бабака О.Я. 2-е вид., переробл., доповн. Кіровоград.: Поліум, 2017. Т. 2. 432 с., іл., табл.; 4.
3. Громадське здоров'я у практиці сімейного лікаря : підруч. для студентів, лікарів-інтернів, магістрів мед. закл. вищ. освіти, резидентів, лікарів заг. практики – сімейн. лікарів / за ред. : Є. Я. Склярова, М. А. Бичкова. – Київ : Медицина, 2020. – 287 с.
4. Наказ МОЗ України від 12.2009 N 1051 (із змінами, внесеними згідно з Наказами МОЗ) «Про надання медичної допомоги хворим гастроентерологічного профілю.
5. Наказ МОЗ України від 31.10.2013 № 943 «Про затвердження та впровадження медико-технологічних документів зі стандартизації медичної допомоги при ГЕРХ».
6. Основи гастроентерології: Навчальний посібник / Скляров О.Я., Косий Є.Р., Скляров Є.Я. – Львів: "Кварт", 2011. – 289 с.
7. Пасечко Н. Ярема Н., Мартинюк Л. Практичний посібник з внутрішньої медицини або

кишенькова книжка сімейного лікаря. - Підручники і посібники. – 2019.

8. Посібник «Внутрішні хвороби. Підручник, заснований на принципах доказової медицини 2018/19» www.empendium.com/ua.

9. <http://ukrgastro.com.ua/>.

Тема. РАК СТРАВОХОДУ

Мета і завдання

Удосконалити знання з етіопатогенезу, клініки, діагностики та лікування раку стравоходу.

Місце заняття

Навчальна кімната, базові відділення.

Час – 2 години

Матеріальне забезпечення

Мультимедійна презентація, історії хвороби, фармакологічні довідники, набір тестових завдань та ситуаційних задач на відповідну тему.

Форма проведення заняття: дискусія, розгорнута бесіда.

Навчальні питання:

1. Чинники ризику раку стравоходу.
2. Передракові зміни в стравоході.
3. Класифікація раку стравоходу.
4. Діагностичні критерії раку стравоходу.
5. Сучасні принципи лікування раку стравоходу.
6. Профілактика раку стравоходу.

Практичні навички

Знати етіопатогенез, принципи діагностики та лікування раку стравоходу.

Вміти своєчасно виявляти та лікувати пацієнтів з раком стравоходу.

Самостійна робота

1. Вивчення рекомендованої літератури.
2. Курація тематичних хворих.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гастроентерологія: підручник у 2-х томах / За редакцією Харченко Н.В., Бабака О.Я. 2-е вид., переробл., доповн. Кіровоград.: Поліум, 2016. Т. 1. 488 с., іл., табл.; 8.
2. Гастроентерологія: підручник у 2-х томах / За редакцією Харченко Н.В., Бабака О.Я. 2-е вид., переробл., доповн. Кіровоград.: Поліум, 2017. Т. 2. 432 с., іл., табл.; 4.
3. Громадське здоров'я у практиці сімейного лікаря : підруч. для студентів, лікарів-інтернів, магістрів мед. закл. вищ. освіти, резидентів, лікарів заг. практики – сімейн. лікарів / за ред. : Є. Я. Склярова, М. А. Бичкова. – Київ : Медицина, 2020. – 287 с.
4. Наказ МОЗ України від 12.2009 N 1051 (із змінами, внесеними згідно з Наказами МОЗ) «Про надання медичної допомоги хворим гастроентерологічного профілю.
5. Основи гастроентерології: Навчальний посібник / Скляров О.Я., Косий Є.Р., Скляров Є.Я. – Львів: "Кварт", 2011. – 289 с.
6. Пасечко Н. Ярема Н., Мартинюк Л. Практичний посібник з внутрішньої медицини або кишенькова книжка сімейного лікаря. - Підручники і посібники. – 2019.
7. Посібник «Внутрішні хвороби. Підручник, заснований на принципах доказової медицини 2018/19» www.empendium.com/ua.
8. <http://ukrgastro.com.ua/>.

Тема. ФУНКЦІОНАЛЬНА ДИСПЕПСІЯ. ПОНЯТТЯ НЕДОСЛІДЖЕНОЇ ДИСПЕПСІЇ

Мета і завдання

Удосконалити знання з питань клініки, діагностики та лікування функціональної диспепсії (ФД), поняття про недосліджену диспепсію.

Місце заняття

Навчальна кімната, базові відділення.

Час – 2 години

Матеріальне забезпечення

Мультимедійна презентація, історії хвороби, набір результатів лабораторних та інструментальних методів дослідження тематичних пацієнтів, набір тестових завдань та ситуаційних задач на відповідну тему.

Форма проведення заняття: дискусія, розгорнута бесіда, "круглий стіл".

Навчальні питання:

1. Етіопатогенез ФД згідно з Римськими критеріями IV перегляду.
2. Класифікація ФД згідно з Римськими критеріями IV перегляду.
3. Діагностичні критерії ФД.
4. Принципи лікування ФД згідно Римських критеріїв.
5. Діагностичні критерії та принципи лікування розладів недослідженої диспепсії.
6. Профілактика диспепсії.

Практичні навички

Знати критерії діагностики та принципи лікування диспепсії.

Вміти встановити діагноз диспепсії і призначити відповідне лікування.

Самостійна робота

1. Вивчення рекомендованої літератури.
2. Обстеження тематичних хворих.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гастроентерологія. За редакцією Харченко Н.В., Бабака О.Я. Київ, 2007, 720 с.
2. Громадське здоров'я у практиці сімейного лікаря : підруч. для студентів, лікарів-інтернів, магістрів мед. закл. вищ. освіти, резидентів, лікарів заг. практики – сімейн. лікарів / за ред. : Є.Я. Склярєва, М.А. Бичкова. – Київ : Медицина, 2020. – 287 с.
3. Майданник В.Г. Римські критерії IV (2016): що нового? Міжнар. Журн.педіатр., акуш., та гінек. 2016;Том 10.
4. Основи гастроентерології: Навчальний посібник / Склярєв О.Я., Косий Є.Р., Склярєв Є.Я. – Львів: "Кварт", 2011. – 289 с.
5. <http://ukrgastro.com.ua/>.

Тема. СУЧАСНІ АСПЕКТИ ДІАГНОСТИКИ ХРОНІЧНОГО ГАСТРИТУ ТА ДУОДЕНІТУ

Мета і завдання

Удосконалити знання з питань етіопатогенезу, клініки, діагностики та лікування хронічного гастриту і дуоденіту.

Місце заняття

Навчальна кімната, базові відділення.

Час – 2 години

Матеріальне забезпечення

Мультимедійна презентація, історії хвороби, набір результатів лабораторних та інструментальних методів дослідження, набір тестових завдань та ситуаційних задач на відповідну тему.

Форма проведення заняття: дискусія, розгорнута бесіда, "круглий стіл".

Навчальні питання:

1. Етіологія гастриту і дуоденіту.
2. Чинники ризику запальних уражень шлунка і цибулини ДПК.
3. Класифікація запальних уражень шлунка і ДПК.
4. Клінічні прояви гастриту.
5. Клінічні прояви дуоденіту.
6. Критерії діагностики гастриту і дуоденіту.
7. Місце лабораторних та інструментальних методів діагностики гастриту і дуоденіту.
8. Сучасні принципи лікування гастриту і дуоденіту.
9. Профілактика гастриту і дуоденіту.

Практичні навички

Знати етіологію, патогенез, особливості клінічного перебігу та лікування гастриту і дуоденіту. Вміти встановити своєчасно діагноз та призначати відповідне лікування.

Самостійна робота

1. Вивчення рекомендованої літератури.
2. Обстеження тематичних хворих.

ЛІТЕРАТУРА

1. *Внутрішня медицина: підруч. для студентів закладів вищ. мед. освіти III-IV рівня акредитації та лікарів післядипл. освіти на основі рекомендацій доказової медицини* / В.І. Денисюк, О.В. Денисюк; за ред. В.М. Коваленко. – 3-тє вид, перероб. і допов. – Київ: Моріон, 2019. – 959 с.
2. *Гастроентерологія: підручник у 2-х томах* / За редакцією Харченко Н.В., Бабака О.Я. 2-е вид., переробл., доповн. Кіровоград.: Поліум, 2017. Т. 2. 432 с., іл., табл.; 4.
3. *Громадське здоров'я у практиці сімейного лікаря : підруч. для студентів, лікарів-інтернів, магістрів мед. закл. вищ. освіти, резидентів, лікарів заг. практики – сімейн. лікарів* / за ред. : Є. Я. Склярова, М. А. Бичкова. – Київ : Медицина, 2020. – 287 с.
4. *Наказ МОЗ України від 12.2009 N 1051 (із змінами, внесеними згідно з Наказами МОЗ) «Про надання медичної допомоги хворим гастроентерологічного профілю.*
5. *Основи гастроентерології: Навчальний посібник* / Скляров О.Я., Косий Є.Р., Скляров Є.Я. – Львів: "Кварт", 2011. – 289 с.
6. <http://ukrgastro.com.ua/>.

Тема. ПЕПТИЧНА ВИРАЗКА ШЛУНКА ТА ДВАНАДЦЯТИПАЛОЇ КИШКИ

Мета і завдання

Удосконалити знання з питань етіопатогенезу, клініки, діагностики та лікування пептичної виразки (ПВ).

Місце заняття

Навчальна кімната, базові відділення.

Час – 2 години

Матеріальне забезпечення

Мультимедійна презентація, історії хвороби, набір результатів лабораторних та інструментальних методів дослідження, набір тестових завдань та ситуаційних задач на відповідну тему.

Форма проведення заняття: дискусія, розгорнута бесіда, "круглий стіл".

Навчальні питання:

1. Етіологія ПВ.
2. Чинники ризику ПВ.
3. Клінічні прояви ПВ.
4. Критерії діагностики ПВ.
5. Місце лабораторних та інструментальних методів діагностики ПВ.
6. Сучасні принципи лікування ПВ згідно Маастрихт-6.
7. Профілактика ПВ.

Практичні навички

Знати етіологію, патогенез, особливості клінічного перебігу та лікування ПВ.

Вміти встановити своєчасно діагноз та призначати відповідне лікування.

Самостійна робота

1. Вивчення рекомендованої літератури.
2. Обстеження тематичних хворих.

ЛІТЕРАТУРА

1. *Внутрішня медицина: підруч. для студентів закладів вищ. мед. освіти III-IV рівня акредитації та лікарів післядипл. освіти на основі рекомендацій доказової медицини / Денисюк В.І., Денисюк О.В.; за ред. В.М. Коваленко. – 3-тє вид, перероб. і допов. – Київ: Моріон, 2019. – 959 с.*
2. *Гастроентерологія: підручник у 2-х томах / За редакцією Харченко Н.В., Бабака О.Я. 2-е вид., переробл., доповн. Кіровоград.: Поліум, 2017. Т. 2. 432 с., іл., табл.; 4.*
3. *Громадське здоров'я у практиці сімейного лікаря : підруч. для студентів, лікарів-інтернів, магістрів мед. закл. вищ. освіти, резидентів, лікарів заг. практики – сімейн. лікарів / за ред. : Є. Я. Склярова, М. А. Бичкова. – Київ : Медицина, 2020. – 287 с.*
4. *Наказ МОЗ України від 25.08.2023 N 1514 "Уніфікований клінічний протокол первинної та спеціалізованої медичної допомоги "Пептична виразка шлунка та дванадцятипалої кишки у дорослих і дітей".*
5. *Основи гастроентерології: Навчальний посібник / Скляров О.Я., Косий Є.Р., Скляров Є.Я. – Львів: "Кварт", 2011. – 289 с.*
6. <http://ukrgastro.com.ua/>.

Тема. НР-НЕГАТИВНА ПЕПТИЧНА ВИРАЗКА ШЛУНКА ТА 12-ТИПАЛОЇ КИШКИ

Мета і завдання

Удосконалити знання з питань етіопатогенезу, клініки, діагностики та лікування Нр-негативної пептичної виразки (ПВ).

Місце заняття

Навчальна кімната, базові відділення.

Час – 2 години

Матеріальне забезпечення

Мультимедійна презентація, історії хвороби, набір результатів лабораторних та інструментальних методів дослідження, набір тестових завдань та ситуаційних задач на відповідну тему.

Форма проведення заняття: дискусія, розгорнута бесіда, "круглий стіл".

Навчальні питання:

1. Етіологія Нр-негативної ПВ.
2. Чинники ризику Нр-негативної ПВ.
3. Особливості клінічних проявів Нр-негативної ПВ.

4. Критерії діагностики Нр-негативної ПВ.
5. Сучасні принципи лікування Нр-негативної ПВ згідно сучасних рекомендацій.
6. Профілактика Нр-негативної ПВ.

Практичні навички

Знати етіологію, патогенез, особливості клінічного перебігу та лікування Нр-негативної ПВ.
Вміти встановити своєчасно діагноз та призначати відповідне лікування.

Самостійна робота

1. Вивчення рекомендованої літератури.
2. Обстеження тематичних хворих.

ЛІТЕРАТУРА

1. *Внутрішня медицина: підруч. для студентів закладів вищ. мед. освіти III-IV рівня акредитації та лікарів післядипл. освіти на основі рекомендацій доказової медицини* / Денисюк В.І., Денисюк О.В.; за ред. В.М. Коваленко. – 3-тє вид, перероб. і допов. – Київ: Моріон, 2019. – 959 с.
2. *Гастроентерологія: підручник у 2-х томах* / За редакцією Харченко Н.В., Бабака О.Я. 2-е вид., переробл., доповн. Кіровоград.: Поліум, 2017. Т. 2. 432 с., іл., табл.; 4.
3. *Громадське здоров'я у практиці сімейного лікаря* : підруч. для студентів, лікарів-інтернів, магістрів мед. закл. вищ. освіти, резидентів, лікарів заг. практики – сімейн. лікарів / за ред. : Є. Я. Склярова, М. А. Бичкова. – Київ : Медицина, 2020. – 287 с.
4. *Наказ МОЗ України від 25.08.2023 N 1514 "Уніфікований клінічний протокол первинної та спеціалізованої медичної допомоги "Пептична виразка шлунка та дванадцятипалої кишки у дорослих і дітей"*.
5. *Основи гастроентерології: Навчальний посібник* / Скляров О.Я., Косий Є.Р., Скляров Є.Я. – Львів: "Кварт", 2011. – 289 с.
6. <http://ukrgastro.com.ua/>.

Тема. УСКЛАДНЕННЯ ПЕПТИЧНОЇ ВИРАЗКИ ШЛУНКА ТА 12-ТИПАЛОЇ КИШКИ

Мета і завдання

Удосконалити знання з питань критеріїв діагностики та лікування ускладнень ПВ.

Місце заняття

Навчальна кімната, базові відділення.

Час – 2 години

Матеріальне забезпечення

Мультимедійна презентація, історії хвороби, набір результатів лабораторних та інструментальних методів дослідження, набір тестових завдань та ситуаційних задач на відповідну тему.

Форма проведення заняття: дискусія, розгорнута бесіда, "круглий стіл".

Навчальні питання:

1. Чинники ризику ускладнення ПВ.
2. Класифікація ускладнень ПВ.
3. Критерії діагностики ускладнень ПВ.
4. Алгоритм дій лікаря при виникненні ускладнення ПВ.
5. Профілактика ускладнень ПВ.

Практичні навички

Знати критерії діагностики та алгоритм дій при виникненні ускладнення пептичної виразки (ПВ).

Вміти встановити своєчасно діагноз та призначати відповідне лікування.

Самостійна робота

1. Вивчення рекомендованої літератури.
2. Обстеження тематичних хворих.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гастроентерологія: підручник у 2-х томах / За редакцією Харченко Н.В., Бабака О.Я. 2-е вид., переробл., доповн. Кіровоград.: Поліум, 2016. Т. 1. 488 с., іл., табл.; 8.
2. Гастроентерологія: підручник у 2-х томах / За редакцією Харченко Н.В., Бабака О.Я. 2-е вид., переробл., доповн. Кіровоград.: Поліум, 2017. Т. 2. 432 с., іл., табл.; 4.
3. Громадське здоров'я у практиці сімейного лікаря : підруч. для студентів, лікарів-інтернів, магістрів мед. закл. вищ. освіти, резидентів, лікарів заг. практики – сімейн. лікарів / за ред. : Є. Я. Склярова, М. А. Бичкова. – Київ : Медицина, 2020. – 287 с.
4. Наказ МОЗ України від 12.2009 N 1051 (із змінами, внесеними згідно з Наказами МОЗ) «Про надання медичної допомоги хворим гастроентерологічного профілю.
5. Основи гастроентерології: Навчальний посібник / Скляров О.Я., Косий Є.Р., Скляров Є.Я. – Львів: "Кварт", 2011. – 289 с.
6. Пасєчко Н. Ярема Н., Мартинюк Л. Практичний посібник з внутрішньої медицини або кишенькова книжка сімейного лікаря. У двох частинах (Ч.1: ендокринологія, пульмонологія, гастроентерологія, гематологія; Ч. 2: кардіологія, ревматологія, нефрологія Підручники і посібники. – 2019.
7. Посібник «Внутрішні хвороби. Підручник, заснований на принципах доказової медицини 2018/19» www.empendium.com/ua.
8. <http://ukrgastro.com.ua/>.

Тема. ОСОБЛИВОСТІ СКРИНІНГОВОЇ ДІАГНОСТИКИ ТА МЕТОДИ ЛІКУВАННЯ ЗЛОЯКІСНИХ ПУХЛИН ОРГАНІВ ТРАВЛЕННЯ

Мета і завдання

Удосконалити знання з питань особливостей скринінгової діагностики та методів лікування злоякісних пухлин органів травлення

Місце заняття

Навчальна кімната, базові відділення.

Час – 2 години

Матеріальне забезпечення

Мультимедійна презентація, історії хвороби, набір результатів лабораторних та інструментальних методів дослідження, набір тестових завдань та ситуаційних задач на відповідну тему.

Форма проведення заняття: дискусія, розгорнута бесіда, "круглий стіл".

Навчальні питання:

1. Рак стравоходу: етіологія, чинники ризику, клінічні прояви.
2. Скринінг раку стравоходу.
3. Сучасні принципи лікування раку стравоходу.
4. Стравохід Барретта: етіопатогенез, клінічні прояви.
5. Діагностичний алгоритм при стравоході Барретта.
6. Схема лікування пацієнтів із стравоходом Барретта.
7. Рак шлунка: етіологія, чинники ризику, клінічні прояви.
8. Скринінг передракових змін і раннього раку шлунка.
9. Скринінгові тести раку шлунка.
10. Сучасні принципи лікування раку шлунка.

11. Рак жовчного міхура: етіологія, чинники ризику, клінічні прояви.
12. Скринінг передракових станів жовчного міхура.
13. Лікування раку жовчного міхура.
14. Рак печінки: етіологія, чинники ризику, клінічні прояви.
15. Скринінг раку печінки.
16. Рак підшлункової залози (ПШЗ): етіологія, чинники ризику, клінічні прояви.
17. Скринінг раку ПШЗ.
18. Принципи лікування раку ПШЗ.
19. Скринінг передракових захворювань тонкої кишки.
20. Алгоритм скринінгу раку прямої кишки.
21. Принципи лікування раку кишківника.

Практичні навички

Знати алгоритм скринінгової діагностики та методів лікування злоякісних пухлин органів травлення

Вміти встановити своєчасно діагноз та призначати відповідне лікування.

Самостійна робота

1. Вивчення рекомендованої літератури.
2. Обстеження тематичних хворих.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гастроентерологія: підручник у 2-х томах / За редакцією Харченко Н.В., Бабака О.Я. 2-е вид., переробл., доповн. Кіровоград.: Поліум, 2016. Т. 1. 488 с., іл., табл.; 8.
2. Гастроентерологія: підручник у 2-х томах / За редакцією Харченко Н.В., Бабака О.Я. 2-е вид., переробл., доповн. Кіровоград.: Поліум, 2017. Т. 2. 432 с., іл., табл.; 4.
3. Захараши М.П. Скринінг передракових змін і раку шлунку / М.П. Захараши, В.Д. Парій, В.О.Яковенко та інші // Київ, 2009. - 33 стор.
4. Наказ МОЗ України від 12.2009 N 1051 (із змінами, внесеними згідно з Наказами МОЗ) «Про надання медичної допомоги хворим гастроентерологічного профілю.
5. Посібник «Внутрішні хвороби. Підручник, заснований на принципах доказової медицини 2018/19» www.empendium.com/ua.
6. Сучасні принципи діагностики передракових станів та раку шлунково-кишкового тракту. Шніцер Р.І., Брич В.Д., Коваль В.Ю., Архій Е.Й., Сірчак Є.С., Рішко Я.Ф., Брич Н.І., Чемет О.А. 2012. 46 с.
7. <http://ukrgastro.com.ua/>.

Тема. ГОСТРИЙ ПАНКРЕАТИТ, КЛІНІКА ТА ДІАГНОСТИКА

Мета і завдання

Удосконалити знання з питань клінічних проявів і критеріїв діагностики гострого панкреатиту (ГП).

Місце заняття

Навчальна кімната, базові відділення.

Час – 2 години

Матеріальне забезпечення

Мультимедійна презентація, історії хвороби, набір результатів лабораторних та інструментальних методів дослідження, набір тестових завдань та ситуаційних задач на відповідну тему.

Форма проведення заняття: дискусія, розгорнута бесіда, "круглий стіл".

Навчальні питання:

1. Чинники ризику ГП.

2. Етіопатогенез ГП.
3. Клінічні прояви ГП.
4. Критерії діагностики ГП.
5. Диференціальна діагностика ГП.
6. Профілактика ГП.

Практичні навички

Знати критерії діагностики та алгоритм дій при виникненні ГП.

Вміти встановити своєчасно діагноз та призначити відповідне лікування.

Самостійна робота

1. Вивчення рекомендованої літератури.
2. Обстеження тематичних хворих.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гастроентерологія: підручник у 2-х томах / За редакцією Харченко Н.В., Бабака О.Я. 2-е вид., переробл., доповн. Кіровоград.: Поліум, 2016. Т. 1. 488 с., іл., табл.; 8.
2. Гастроентерологія: підручник у 2-х томах / За редакцією Харченко Н.В., Бабака О.Я. 2-е вид., переробл., доповн. Кіровоград.: Поліум, 2017. Т. 2. 432 с., іл., табл.; 4.
3. Наказ МОЗ України від 12.2009 N 1051 (із змінами, внесеними згідно з Наказами МОЗ) «Про надання медичної допомоги хворим гастроентерологічного профілю.
4. Пасечко Н. Ярема Н., Мартинюк Л. Практичний посібник з внутрішньої медицини або кишенькова книжка сімейного лікаря. У двох частинах (Ч.1: ендокринологія, пульмонологія, гастроентерологія, гематологія; Ч. 2: кардіологія, ревматологія, нефрологія Підручники і посібники. – 2019.
5. Посібник «Внутрішні хвороби. Підручник, заснований на принципах доказової медицини 2018/19» www.empendium.com/ua.
6. <http://ukrgastro.com.ua/>.

Тема. ХРОНІЧНИЙ ПАНКРЕАТИТ

Мета і завдання

Удосконалити знання з етіопатогенезу, клінічних проявів, критеріїв діагностики та лікування хронічного панкреатиту (ХП).

Місце заняття

Навчальна кімната, базові відділення.

Час – 2 години

Матеріальне забезпечення

Мультимедійна презентація, історії хвороби, набір результатів лабораторних та інструментальних методів дослідження, набір тестових завдань та ситуаційних задач на відповідну тему.

Форма проведення заняття: дискусія, розгорнута бесіда, "круглий стіл".

Навчальні питання:

1. Етіологія ХП.
2. Патогенез ХП.
3. Класифікація ХП.
4. Особливості клінічного перебігу ХП.
5. Критерії діагностики ХП.
6. Сучасні підходи до лікування ХП.
7. Профілактика ХП.

Практичні навички

Знати сучасні підходи до діагностики та лікування хронічного панкреатиту.

Вміти встановити своєчасно діагноз та призначати відповідне лікування.

Самостійна робота

1. Вивчення рекомендованої літератури.
2. Обстеження тематичних хворих.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гастроентерологія: підручник у 2-х томах / За редакцією Харченко Н.В., Бабака О.Я. 2-е вид., переробл., доповн. Кіровоград.: Поліум, 2016. Т. 1. 488 с., іл., табл.; 8.
2. Гастроентерологія: підручник у 2-х томах / За редакцією Харченко Н.В., Бабака О.Я. 2-е вид., переробл., доповн. Кіровоград.: Поліум, 2017. Т. 2. 432 с., іл., табл.; 4.
3. Наказ МОЗ України від 12.2009 N 1051 (із змінами, внесеними згідно з Наказами МОЗ) «Про надання медичної допомоги хворим гастроентерологічного профілю.
4. Пасєчко Н. Ярема Н., Мартинюк Л. Практичний посібник з внутрішньої медицини або кишенькова книжка сімейного лікаря. У двох частинах (Ч.1: ендокринологія, пульмонологія, гастроентерологія, гематологія; Ч. 2: кардіологія, ревматологія, нефрологія Підручники і посібники. – 2019.
5. Посібник «Внутрішні хвороби. Підручник, заснований на принципах доказової медицини 2018/19» www.empendium.com/ua.
6. <http://ukrgastro.com.ua/>.

Тема. ДИСКІНЕЗІЇ ЖОВЧНОГО МІХУРА ТА ЖОВЧЕВИВІДНИХ ШЛЯХІВ

Мета і завдання

Удосконалити знання з етіопатогенезу, клінічних проявів, критеріїв діагностики та лікування дискінезії жовчного міхура (ДЖМ) та жовчевивідних шляхів (ЖШ).

Місце заняття

Навчальна кімната, базові відділення.

Час – 2 години

Матеріальне забезпечення

Мультимедійна презентація, історії хвороби, набір результатів лабораторних та інструментальних методів дослідження, набір тестових завдань та ситуаційних задач на відповідну тему.

Форма проведення заняття: дискусія, розгорнута бесіда, "круглий стіл".

Навчальні питання:

1. Етіологія ДЖМ і ЖШ.
2. Патогенез ДЖМ і ЖШ.
3. Класифікація ДЖМ і ЖШ.
4. Особливості клінічного перебігу ДЖМ і ЖШ.
5. Критерії діагностики ДЖМ і ЖШ.
6. Сучасні підходи до лікування ДЖМ і ЖШ.
7. Профілактика ДЖМ і ЖШ.

Практичні навички

Знати сучасні підходи до діагностики та лікування ДЖМ і ЖШ.

Вміти встановити своєчасно діагноз та призначати відповідне лікування.

Самостійна робота

1. Вивчення рекомендованої літератури.
2. Обстеження тематичних хворих.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гастроентерологія: підручник у 2-х томах / За редакцією Харченко Н.В., Бабака О.Я. 2-е вид., переробл., доповн. Кіровоград.: Поліум, 2016. Т. 1. 488 с., іл., табл.; 8.

2. Гастроентерологія: підручник у 2-х томах / За редакцією Харченко Н.В., Бабака О.Я. 2-е вид., переробл., доповн. Кіровоград.: Поліум, 2017. Т. 2. 432 с., іл., табл.; 4.
3. Наказ МОЗ України від 12.2009 N 1051 (із змінами, внесеними згідно з Наказами МОЗ) «Про надання медичної допомоги хворим гастроентерологічного профілю.
4. Пасечко Н. Ярема Н., Мартинюк Л. Практичний посібник з внутрішньої медицини або кишенькова книжка сімейного лікаря. У двох частинах (Ч.1: ендокринологія, пульмонологія, гастроентерологія, гематологія; Ч. 2: кардіологія, ревматологія, нефрологія Підручники і посібники. – 2019.
5. Посібник «Внутрішні хвороби. Підручник, заснований на принципах доказової медицини 2018/19» www.empendium.com/ua.
6. <http://ukrgastro.com.ua/>.

Тема. ХРОНІЧНИЙ ХОЛЕЦИСТИТ

Мета і завдання

Удосконалити знання з етіопатогенезу, клінічних проявів, критеріїв діагностики та лікування хронічного холециститу (ХХ).

Місце заняття

Навчальна кімната, базові відділення.

Час – 2 години

Матеріальне забезпечення

Мультимедійна презентація, історії хвороби, набір результатів лабораторних та інструментальних методів дослідження, набір тестових завдань та ситуаційних задач на відповідну тему.

Форма проведення заняття: дискусія, розгорнута бесіда, "круглий стіл".

Навчальні питання:

1. Етіологія ХХ.
2. Патогенез ХХ.
3. Класифікація ХХ.
4. Особливості клінічного перебігу ХХ.
5. Критерії діагностики ХХ.
6. Сучасні підходи до лікування ХХ.
7. Ускладнення ХХ.
8. Профілактика ХХ.

Практичні навички

Знати сучасні підходи до діагностики та лікування хронічного холециститу.

Вміти встановити своєчасно діагноз та призначати відповідне лікування.

Самостійна робота

1. Вивчення рекомендованої літератури.
2. Обстеження тематичних хворих.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гастроентерологія: підручник у 2-х томах / За редакцією Харченко Н.В., Бабака О.Я. 2-е вид., переробл., доповн. Кіровоград.: Поліум, 2016. Т. 1. 488 с., іл., табл.; 8.
2. Гастроентерологія: підручник у 2-х томах / За редакцією Харченко Н.В., Бабака О.Я. 2-е вид., переробл., доповн. Кіровоград.: Поліум, 2017. Т. 2. 432 с., іл., табл.; 4.
3. Наказ МОЗ України від 12.2009 N 1051 (із змінами, внесеними згідно з Наказами МОЗ) «Про надання медичної допомоги хворим гастроентерологічного профілю.
4. Пасечко Н. Ярема Н., Мартинюк Л. Практичний посібник з внутрішньої медицини або кишенькова книжка сімейного лікаря. У двох частинах (Ч.1: ендокринологія, пульмонологія,

гастроентерологія, гематологія; Ч. 2: кардіологія, ревматологія, нефрологія Підручники і посібники. – 2019.

5. Посібник «Внутрішні хвороби. Підручник, заснований на принципах доказової медицини 2018/19» www.empendium.com/ua.

6. <http://ukrgastro.com.ua/>.

Тема. ДИФЕРЕНЦІЙНА ДІАГНОСТИКА ЖОВТЯНИЦЬ

Мета і завдання

Удосконалити знання з диференційної діагностики жовтяниць.

Місце заняття

Навчальна кімната, базові відділення.

Час – 2 години

Матеріальне забезпечення

Мультимедійна презентація, історії хвороби, набір результатів лабораторних та інструментальних методів дослідження, набір тестових завдань та ситуаційних задач на відповідну тему.

Форма проведення заняття: дискусія, розгорнута бесіда, "круглий стіл".

Навчальні питання:

1. Етіопатогенез жовтяниць.
2. Класифікація жовтяниць.
3. Особливості клінічного перебігу жовтяниць.
4. Критерії діагностики жовтяниць.
5. Диференційна діагностика жовтяниць.
6. Сучасні підходи до лікування жовтяниць різного генезу.

Практичні навички

Знати сучасні підходи до діагностики жовтяниць.

Вміти встановити своєчасно діагноз та призначати відповідне лікування.

Самостійна робота

1. Вивчення рекомендованої літератури.
2. Обстеження тематичних хворих.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гастроентерологія: підручник у 2-х томах / За редакцією Харченко Н.В., Бабака О.Я. 2-е вид., переробл., доповн. Кіровоград.: Поліум, 2016. Т. 1. 488 с., іл., табл.; 8.

2. Гастроентерологія: підручник у 2-х томах / За редакцією Харченко Н.В., Бабака О.Я. 2-е вид., переробл., доповн. Кіровоград.: Поліум, 2017. Т. 2. 432 с., іл., табл.; 4.

3. Наказ МОЗ України від 12.2009 N 1051 (із змінами, внесеними згідно з Наказами МОЗ) «Про надання медичної допомоги хворим гастроентерологічного профілю.

4. Пасєчко Н. Ярема Н., Мартинюк Л. Практичний посібник з внутрішньої медицини або кишенькова книжка сімейного лікаря. У двох частинах (Ч.1: ендокринологія, пульмонологія, гастроентерологія, гематологія; Ч. 2: кардіологія, ревматологія, нефрологія Підручники і посібники. – 2019.

5. Посібник «Внутрішні хвороби. Підручник, заснований на принципах доказової медицини 2018/19» www.empendium.com/ua.

6. <http://ukrgastro.com.ua/>.

Тема. АЛКОГОЛЬНА ХВОРОБА ПЕЧІНКИ

Мета і завдання

Вдосконалити знання з питань діагностики та лікування алкогольної хвороби печінки (АХП).

Місце заняття

Навчальна кімната, базові відділення.

Час – 2 години

Матеріальне забезпечення

Мультимедійна презентація, історії хвороби, набір результатів лабораторних та інструментальних методів дослідження тематичних пацієнтів, набір тестових завдань та ситуаційних задач на відповідну тему.

Форма проведення заняття: дискусія, розгорнута бесіда, "круглий стіл".

Навчальні питання:

1. Етіопатогенез АХП.
2. Основні критерії діагностики АХП.
3. Діагностичне значення лабораторних та інструментальних методів в діагностиці АХП.
4. Маркери несприятливого прогнозу при АХП.
5. Алгоритм лікування пацієнтів з АХП.

Практичні навички

Знати принципи діагностики та лікування АХП.

Вміти встановити своєчасно діагноз та призначати відповідне лікування.

Самостійна робота

1. Вивчення рекомендованої літератури.
2. Курація тематичних хворих.

ЛІТЕРАТУРА

1. *Внутрішні хвороби / За ред. проф. Глушка: у 2 т. – Івано-Франківськ, 2004.*
2. *Гастроентерологія. За редакцією Харченко Н.В., Бабака О.Я. Київ, 2007, 720 с.*
3. *Громадське здоров'я у практиці сімейного лікаря : підруч. для студентів, лікарів-інтернів, магістрів мед. закл. вищ. освіти, резидентів, лікарів заг. практики – сімейн. лікарів / за ред. : Є. Я. Склярова, М. А. Бичкова. – Київ : Медицина, 2020. – 287 с.*
4. *Денисюк В.І. Денисюк О.В. Доказова внутрішня медицина: таємниці, стандарти діагностики та лікування. – Вінниця: ДП ДКФ, 2006. – 704 с.*
5. *Е.М. Нейко, В.Д. Боцюрко. Внутрішні хвороби. – Київ: Здоров'я, 2000. – 528 с.*
6. *Передерий В.Г., Ткач С.М. Основи внутрішньої медицини. – Вінниця: Нова книга, 2010. – Т. 3 - 1006 с.*
7. *Сімейна медицина/За ред. проф. Є.М. Стародуба. – Тернопіль: ТДМУ, 2005. – 810с.*
8. <http://ukrgastro.com.ua/>.

Тема. НЕАЛКОГОЛЬНА ЖИРОВА ХВОРОБА ПЕЧІНКИ

Мета і завдання

Удосконалити знання про чинники ризику, класифікацію, алгоритм діагностики, лікування та профілактики неалкогольної жирової хвороби печінки (НАЖХП).

Місце заняття

Навчальна кімната, базові відділення.

Час – 2 години

Матеріальне забезпечення

Мультимедійна презентація, історії хвороби, набір тестових завдань та ситуаційних задач на відповідну тему.

Навчальні питання:

1. Сучасні уявлення про етіологію і патогенез НАЖХП.
2. Чинники ризику виникнення НАЖХП.
3. Роль адипокінів в патогенезі НАЖХП.
4. Критерії діагностики НАХП.
5. Діагностичні можливості інструментальних методів в діагностиці НАХП.
6. Сучасні принципи лікування НАЖХП.
7. Рекомендації EASL/EASD/EASO (2016).
8. Особливості оцінки кардіоваскулярного ризику у пацієнтів з НАЖХП.
9. Проблеми профілактики НАЖХП.

Практичні навички

Знати критерії діагностики та лікування НАЖХП.

Вміти діагностувати та призначати відповідне лікування НАЖХП.

Самостійна робота

1. Вивчення рекомендованої літератури.
2. Курація тематичних хворих.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бенца Т. М. (2020). Неалкогольна жирова хвороба печінки та серцево-судинні захворювання: особливості коморбідного перебігу. *Ліки України*, (1(237), 44–47. [https://doi.org/10.37987/1997-9894.2020.1\(237\).214176](https://doi.org/10.37987/1997-9894.2020.1(237).214176).
2. Неалкогольна жирова хвороба печінки. *Клінічна настанова, заснована на доказах*. 2014. Державний експертний центр МОЗ. Українська гастроентерологічна асоціація. 55 с.
3. Association Between Diastolic Cardiac Dysfunction and Nonalcoholic Fatty Liver Disease: A Systematic Review and Meta-Analysis / K. Wijarnpreecha, S. Lou, P. Panjawanatanan [et al.] // *Dig. Liver Dis.* – 2018. – Vol. 50 (11). – P. 1166–1175.
4. EASL-EASD-EASO Clinical Practice Guidelines for the Management of Non-Alcoholic Fatty Liver Disease. European Association for the Study of the Liver (EASL) & European Association for the Study of Diabetes (EASD) & European Association for the Study of Obesity (EASO) // *Journal of Hepatology*. – 2016. – Vol. 64 (6). – P. 1388–1402.
5. <http://sgastro.com.ua/article/view/MG-2020-3-51>.
6. <https://www.worldgastroenterology.org/guidelines/nafl-d-nash>.
7. NAFLD and Extra-Hepatic Comorbidities: Current Evidence on a Multi-Organ Metabolic Syndrome / V. Rosato, M. Masarone, M. Dallio [et al.] // *Int. J. Environ Res. Public Health*. – 2019. – Vol. 16 (18). – P. 3415.
8. Nonalcoholic fatty liver disease: a new and important cardiovascular risk factor? /L. S. Bhatia, N. P. Curzen, P. C. Calder [et al.] // *Eur. Heart J.* – 2012. – Vol. 33. – P. 1190–1200.

Тема. ДІАГНОСТИКА ТА ЛІКУВАННЯ ХРОНІЧНИХ ГЕПАТИТІВ

Мета і завдання

Удосконалити знання діагностики та лікування хронічних гепатитів.

Місце заняття

Навчальна кімната, базові відділення.

Час – 2 години

Матеріальне забезпечення

Мультимедійна презентація, історії хвороби, набір тестових завдань та ситуаційних задач на відповідну тему.

Навчальні питання:

1. Класифікація гепатитів.

2. Етіопатогенез гепатитів.
3. Клінічні прояви гепатитів.
4. Діагностичні критерії гепатитів.
5. Принципи лікування гепатитів.
6. Профілактика гепатитів.

Практичні навички

Знати критерії діагностики та лікування гепатитів.

Вміти діагностувати та призначати відповідне лікування.

Самостійна робота

1. Вивчення рекомендованої літератури.
2. Курація тематичних хворих.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гастроентерологія: підручник у 2-х томах / За редакцією Харченко Н.В., Бабака О.Я. 2-е вид., переробл., доповн. Кіровоград.: Поліум, 2016. Т. 1. 488 с., іл., табл.; 8.
2. Гастроентерологія: підручник у 2-х томах / За редакцією Харченко Н.В., Бабака О.Я. 2-е вид., переробл., доповн. Кіровоград.: Поліум, 2017. Т. 2. 432 с., іл., табл.; 4.
3. Основи гастроентерології: Навчальний посібник / Склярів О.Я., Косий Є.Р., Склярів Є.Я. – Львів: "Кварт", 2011. – 289 с.
4. Посібник «Внутрішні хвороби. Підручник, заснований на принципах доказової медицини 2018/19» www.empendium.com/ua.
5. Хронічні гепатити та цирози печінки: навч. посібник / Н.Б. Губергріц, Н.В. Харченко – 4-е вид., виправл. і доп. – К.: "ПОЛІУМ", 2015. – 288 с., іл.
6. <http://ukrgastro.com.ua/>.

Тема. ДІАГНОСТИКА ТА ЛІКУВАННЯ ЦИРОЗІВ ПЕЧІНКИ

Мета і завдання

Удосконалити знання діагностики та лікування хронічних гепатитів.

Місце заняття

Навчальна кімната, базові відділення.

Час – 2 години

Матеріальне забезпечення

Мультимедійна презентація, історії хвороби, набір тестових завдань та ситуаційних задач на відповідну тему.

Навчальні питання:

1. Епідеміологія цирозу печінки.
2. Етіологія цирозу печінки.
3. Патогенез цирозу печінки.
4. Класифікація печінкової недостатності за Чайлдом-П'ю.
5. Клінічний перебіг цирозу печінки.
6. Сучасна діагностика цирозу печінки.
7. Диференційна діагностика цирозу печінки.
8. Принципи лікування цирозу печінки.

Практичні навички

Знати критерії діагностики та лікування цирозів печінки.

Вміти діагностувати та призначати відповідне лікування.

Самостійна робота

1. Вивчення рекомендованої літератури.
2. Курація тематичних хворих.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гастроентерологія: підручник у 2-х томах / За редакцією Харченко Н.В., Бабака О.Я. 2-е вид., переробл., доповн. Кіровоград.: Поліум, 2016. Т. 1. 488 с., іл., табл.; 8.
2. Гастроентерологія: підручник у 2-х томах / За редакцією Харченко Н.В., Бабака О.Я. 2-е вид., переробл., доповн. Кіровоград.: Поліум, 2017. Т. 2. 432 с., іл., табл.; 4.
3. Основи гастроентерології: Навчальний посібник / Склярів О.Я., Косий Є.Р., Склярів Є.Я. – Львів: "Кварт", 2011. – 289 с.
4. Посібник «Внутрішні хвороби. Підручник, заснований на принципах доказової медицини 2018/19» www.empendium.com/ua.
5. Хронічні гепатити та цирози печінки: навч. посібник / Н.Б. Губергріц, Н.В. Харченко – 4-е вид., виправл. I доп. – К.: 'ПОЛІУМ', 2015. – 288 с., іл.
6. <http://ukrgastro.com.ua/>.

Тема. УСКЛАДНЕННЯ ЦИРОЗІВ ПЕЧІНКИ

Мета і завдання

Удосконалити знання діагностики та лікування ускладнень цирозів печінки (ЦП).

Місце заняття

Навчальна кімната, базові відділення.

Час – 2 години

Матеріальне забезпечення

Мультимедійна презентація, історії хвороби, набір тестових завдань та ситуаційних задач на відповідну тему.

Навчальні питання:

1. Критерії діагностики, лікування та профілактики асцити.
2. Критерії діагностики, лікування та профілактики спонтанного бактеріального перитоніту.
3. Критерії діагностики, лікування та профілактики кровотечи з ШКТ.
4. Критерії діагностики, лікування та профілактики печінкової енцефалопатії.
5. Критерії діагностики, лікування та профілактики гепато-ренального синдрому.
6. Критерії діагностики, лікування та профілактики печінково-легеневого синдрому.
7. Критерії діагностики, лікування та профілактики гіперспленізму.

Практичні навички

Знати критерії діагностики, лікування та профілактики ускладнень цирозів печінки.

Вміти діагностувати та призначати відповідне лікування.

Самостійна робота

1. Вивчення рекомендованої літератури.
2. Курація тематичних хворих.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гастроентерологія: підручник у 2-х томах / За редакцією Харченко Н.В., Бабака О.Я. 2-е вид., переробл., доповн. Кіровоград.: Поліум, 2016. Т. 1. 488 с., іл., табл.; 8.
2. Гастроентерологія: підручник у 2-х томах / За редакцією Харченко Н.В., Бабака О.Я. 2-е вид., переробл., доповн. Кіровоград.: Поліум, 2017. Т. 2. 432 с., іл., табл.; 4.
3. Основи гастроентерології: Навчальний посібник / Склярів О.Я., Косий Є.Р., Склярів Є.Я. – Львів: "Кварт", 2011. – 289 с.
4. Посібник «Внутрішні хвороби. Підручник, заснований на принципах доказової медицини 2018/19» www.empendium.com/ua.
5. Хронічні гепатити та цирози печінки: навч. посібник / Н.Б. Губергріц, Н.В. Харченко – 4-е вид., виправл. I доп. – К.: 'ПОЛІУМ', 2015. – 288 с., іл.
6. <http://ukrgastro.com.ua/>.

Тема. ДІАГНОСТИКА ТА ЛІКУВАННЯ СИНДРОМУ НАДЛИШКОВОГО БАКТЕРІАЛЬНОГО РОСТУ

Мета і завдання

Удосконалити знання з діагностики та лікування синдрому надмірного бактеріального росту (СНБР).

Місце заняття

Навчальна кімната, базові відділення.

Час – 2 години

Матеріальне забезпечення

Мультимедійна презентація, історії хвороби, набір результатів лабораторних та інструментальних методів дослідження, набір тестових завдань та ситуаційних задач на відповідну тему.

Форма проведення заняття: дискусія, розгорнута бесіда, "круглий стіл".

Навчальні питання:

1. Етіопатогенез СНБР.
2. Чинники ризику СНБР.
3. Особливості клінічного перебігу СНБР.
4. Критерії діагностики СНБР.
5. Диференційна діагностика СНБР.
6. Сучасні підходи до лікування СНБР.
7. Принципи профілактики СНБР.

Практичні навички

Знати сучасні підходи до діагностики та лікування СНБР.

Вміти встановити своєчасно діагноз та призначати відповідне лікування.

Самостійна робота

1. Вивчення рекомендованої літератури.
2. Обстеження тематичних хворих.

ЛІТЕРАТУРА

1. *Гастроентерологія: підручник у 2-х томах / За редакцією Харченко Н.В., Бабака О.Я. 2-е вид., переробл., доповн. Кіровоград.: Поліум, 2016. Т. 1. 488 с., іл., табл.; 8.*
2. *Гастроентерологія: підручник у 2-х томах / За редакцією Харченко Н.В., Бабака О.Я. 2-е вид., переробл., доповн. Кіровоград.: Поліум, 2017. Т. 2. 432 с., іл., табл.; 4.*
3. *Наказ МОЗ України від 12.2009 N 1051 (із змінами, внесеними згідно з Наказами МОЗ) «Про надання медичної допомоги хворим гастроентерологічного профілю.*
4. *Пасєчко Н. Ярема Н., Мартинюк Л. Практичний посібник з внутрішньої медицини або кишенькова книжка сімейного лікаря. У двох частинах (Ч.1: ендокринологія, пульмонологія, гастроентерологія, гематологія; Ч. 2: кардіологія, ревматологія, нефрологія Підручники і посібники. – 2019.*
5. *Посібник «Внутрішні хвороби. Підручник, заснований на принципах доказової медицини 2018/19» www.empendium.com/ua.*
6. *<http://ukrgastro.com.ua/>.*

Тема. ДІАГНОСТИКА ТА ТАКТИКА ЛІКАРЯ У РАЗІ СИНДРОМУ «ГОСТРОГО ЖИВОТА»

Мета і завдання

Удосконалити знання з діагностики та лікування синдрому "гострого живота".

Місце заняття

Навчальна кімната, базові відділення.

Час – 2 години

Матеріальне забезпечення

Мультимедійна презентація, історії хвороби, набір результатів лабораторних та інструментальних методів дослідження, набір тестових завдань та ситуаційних задач на відповідну тему.

Форма проведення заняття: дискусія, розгорнута бесіда, "круглий стіл".

Навчальні питання:

1. Причини "гострого живота":

- перитоніт;
- гострий апендицит;
- перфорація (прорив) виразки шлунка і кишківника;
- гострий холецистит і панкреатит;
- перфорація жовчного міхура;
- кишкова непрохідність;
- токсичний мегаколон;
- защемлення грижі;
- гострі запальні процеси в придатках матки;
- позаматкова вагітність;
- травми живота, з розривом печінки, селезінки, які часто ускладнюються внутрішньочеревною кровотечею

2. Симптоми "гострого живота".

3. Сучасні підходи до лікування синдрому "гострого живота".

Практичні навички

Знати сучасні підходи до діагностики та лікування синдрому "гострого живота".

Вміти встановити своєчасно діагноз та призначати відповідне лікування.

Самостійна робота

1. Вивчення рекомендованої літератури.

2. Обстеження тематичних хворих.

ЛІТЕРАТУРА

1. «Гострий живіт» та абдомінальний біль у практиці лікаря загальної практики — сімейної медицини. В. Б. Гоцинський, Л. С. Бабінець, Б. О. Мігенько, І. О. Боровик, В. М. Творко, С. С. Рябоконт / Сімейна Медицина. №2 (76)/2018.- С.22-27.

2. Посібник «Внутрішні хвороби. Підручник, заснований на принципах доказової медицини 2018/19» www.empendium.com/ua.

3. Хірургія : підручник у двох томах / Р. О. Сабадишин [та ін.]. - Вінниця : Нова книга, 2018 - Т.2. Спеціальна хірургія. - 2018. - 592 с. : табл., іл.

4. Хірургія: підручник / Я. С. Березницький О. В. Білов, Л. С. Білянський та ін.; за ред. Я. С. Березницького. — Вінниця: Нова Книга, 2020. — 528 с.

5. <http://ukrgastro.com.ua/>.

Тема. ДІАГНОСТИКА ТА ТАКТИКА ЛІКАРЯ У РАЗІ ГАСТРОІНТЕСТИНАЛЬНОЇ КРОВОТЕЧІ ТА ЗА НАЯВНОСТІ КРОВІ У ВИПОРОЖНЕННІ

Мета і завдання

Удосконалити знання з діагностики і тактики лікування у разі гастроінтестинальної кровотечі та за наявності крові у випорожненнях.

Місце заняття

Навчальна кімната, базові відділення.

Час – 2 години

Матеріальне забезпечення

Мультимедійна презентація, історії хвороби, набір результатів лабораторних та інструментальних методів дослідження, набір тестових завдань та ситуаційних задач на відповідну тему.

Форма проведення заняття: дискусія, розгорнута бесіда, "круглий стіл".

Навчальні питання:

1. Причини гастроінтестинальної кровотечі.
2. Симптоми гастроінтестинальної кровотечі.
3. Діагностика гастроінтестинальної кровотечі.
4. Тактика лікаря у разі гастроінтестинальної кровотечі.
5. Причини наявності крові у випорожненнях.
6. Клінічні прояви наявності крові у випорожненнях.
7. Методи виявлення наявності крові у випорожненнях.
8. Тактика лікаря у разі наявності крові у випорожненнях.

Практичні навички

Знати сучасні підходи до діагностики і тактики лікування у разі гастроінтестинальної кровотечі та за наявності крові у випорожненнях.

Вміти встановити своєчасно діагноз та призначати відповідне лікування.

Самостійна робота

1. Вивчення рекомендованої літератури.
2. Обстеження тематичних хворих.

ЛІТЕРАТУРА

1. «Гострий живіт» та абдомінальний біль у практиці лікаря загальної практики — сімейної медицини. В. Б. Гоцинський, Л. С. Бабінець, Б. О. Мігенько, І. О. Боровик, В. М. Творко, С. С. Рябоконт / Сімейна Медицина. No2 (76)/2018.- С.22-27.
2. Посібник «Внутрішні хвороби. Підручник, заснований на принципах доказової медицини 2018/19» www.empendium.com/ua.
3. Хірургія : підручник у двох томах / Р. О. Сабадишин [та ін.]. - Вінниця : Нова книга, 2018 - Т.2. Спеціальна хірургія. - 2018. - 592 с. : табл., іл.
4. Хірургія: підручник / Я. С. Березницький, О. В. Білов, Л. С. Білянський та ін.; за ред. Я. С. Березницького. — Вінниця: Нова Книга, 2020. — 528 с.
5. <http://ukrgastro.com.ua/>.

Тема. ОСОБЛИВОСТІ ДІАГНОСТИКИ ТА ЛІКУВАННЯ ХВОРОБ ОРГАНІВ ТРАВЛЕННЯ У ВАГІТНИХ

Мета і завдання

Удосконалити знання з питань особливостей діагностики та лікування хвороб органів травлення у вагітних.

Місце заняття

Навчальна кімната, базові відділення.

Час – 2 години

Матеріальне забезпечення

Мультимедійна презентація, історії хвороби, набір результатів лабораторних та інструментальних методів дослідження, набір тестових завдань та ситуаційних задач на відповідну тему.

Форма проведення заняття: дискусія, розгорнута бесіда, "круглий стіл".

Навчальні питання:

1. Фізіологічні зміни під час вагітності та їх вплив на ШКТ.
2. Вплив вагітності на перебіг захворювань органів травлення.
3. Особливості діагностики хвороб органів травлення у вагітних.
4. Особливості лікування хвороб органів травлення у вагітних.
5. Профілактика хвороб органів травлення у вагітних.

Практичні навички

Знати особливості діагностики та лікування хвороб органів травлення у вагітних.
Вміти встановити своєчасно діагноз та призначати відповідне лікування.

Самостійна робота

1. Вивчення рекомендованої літератури.
2. Обстеження тематичних хворих.

ЛІТЕРАТУРА

1. *Внутрішня медицина: підруч. для студентів закладів вищ. мед. освіти III-IV рівня акредитації та лікарів післядипл. освіти на основі рекомендацій доказової медицини / Денисюк В.І., Денисюк О.В.; за ред. В.М. Коваленко. – 3-тє вид, перероб. і допов. – Київ: Моріон, 2019. – 959 с.*
2. *Гастроентерологія: підручник у 2-х томах / За редакцією Харченко Н.В., Бабака О.Я. 2-е вид., переробл., доповн. Кіровоград.: Поліум, 2017. Т. 2. 432 с., іл., табл.; 4.*
3. *Громадське здоров'я у практиці сімейного лікаря : підруч. для студентів, лікарів-інтернів, магістрів мед. закл. вищ. освіти, резидентів, лікарів заг. практики – сімейн. лікарів / за ред. : Є. Я. Склярова, М. А. Бичкова. – Київ : Медицина, 2020. – 287 с.*
4. *Наказ МОЗ України від 12.2009 N 1051 (із змінами, внесеними згідно з Наказами МОЗ) «Про надання медичної допомоги хворим гастроентерологічного профілю.*
5. *<http://ukrgastro.com.ua/>.*

Тема. ОСОБЛИВОСТІ ДІАГНОСТИКИ ТА ЛІКУВАННЯ ХВОРОБ ОРГАНІВ ТРАВЛЕННЯ У ПАЦІЄНТІВ ПОХИЛОГО ТА СТАРЕЧОГО ВІКУ

Мета і завдання

Удосконалити знання з питань особливостей діагностики та лікування хвороб органів травлення у пацієнтів похилого та старечого віку.

Місце заняття

Навчальна кімната, базові відділення.

Час – 2 години

Матеріальне забезпечення

Мультимедійна презентація, історії хвороби, набір результатів лабораторних та інструментальних методів дослідження, набір тестових завдань та ситуаційних задач на відповідну тему.

Форма проведення заняття: дискусія, розгорнута бесіда, "круглий стіл".

Навчальні питання:

1. Фізіологічні вікові зміни та їх вплив на ШКТ.
2. Вплив вікових змін на перебіг захворювань органів травлення.
3. Особливості діагностики хвороб органів травлення у пацієнтів похилого та старечого віку.
4. Особливості лікування хвороб органів травлення у пацієнтів похилого та старечого віку.
5. Профілактика хвороб органів травлення у пацієнтів похилого та старечого віку.

Практичні навички

Знати особливості діагностики та лікування хвороб органів травлення у пацієнтів похилого та старечого віку.

Вміти встановити своєчасно діагноз та призначати відповідне лікування.

Самостійна робота

1. Вивчення рекомендованої літератури.
2. Обстеження тематичних хворих.

ЛІТЕРАТУРА

1. *Внутрішня медицина: підруч. для студентів закладів вищ. мед. освіти III-IV рівня акредитації та лікарів післядипл. освіти на основі рекомендацій доказової медицини / Денисюк В.І., Денисюк О.В.; за ред. В.М. Коваленко. – 3-тє вид, перероб. і допов. – Київ: Моріон, 2019. – 959 с.*
2. *Гастроентерологія: підручник у 2-х томах / За редакцією Харченко Н.В., Бабака О.Я. 2-е вид., переробл., доповн. Кіровоград.: Поліум, 2017. Т. 2. 432 с., іл., табл.; 4.*
3. *Громадське здоров'я у практиці сімейного лікаря : підруч. для студентів, лікарів-інтернів, магістрів мед. закл. вищ. освіти, резидентів, лікарів заг. практики – сімейн. лікарів / за ред. : Є. Я. Склярова, М. А. Бичкова. – Київ : Медицина, 2020. – 287 с.*
4. *Наказ МОЗ України від 12.2009 N 1051 (із змінами, внесеними згідно з Наказами МОЗ) «Про надання медичної допомоги хворим гастроентерологічного профілю.*
5. <http://ukrgastro.com.ua/>.

Тема. КЛІНІЧНА ФАРМАКОЛОГІЯ АНТАЦИДІВ ТА АНТИСЕКРЕТОРНИХ ПРЕПАРАТІВ

Мета і завдання

Удосконалити знання з клінічної фармакології антацидів і антисекреторних препаратів.

Місце заняття

Навчальна кімната, базові відділення.

Час – 2 години

Матеріальне забезпечення

Мультимедійна презентація, історії хвороби, фармакологічні довідники, набір тестових завдань та ситуаційних задач на відповідну тему .

Форма проведення заняття: дискусія, розгорнута бесіда, "круглий стіл".

Навчальні питання:

1. Механізм дії антацидів.
2. Класифікація антацидів.
3. Фармакокінетика антацидів.
4. Покази до застосування антацидів.
5. Протипокази до застосування антацидів.
6. Міжмедикаментозні взаємодії антацидів.
7. Побічні ефекти від застосування антацидів.
8. Механізм дії антисекреторних препаратів.
9. Класифікація антисекреторних препаратів.
10. Фармакокінетика ІПП.
11. Покази до застосування ІПП.
12. Протипокази до застосування антисекреторних препаратів.
13. Міжмедикаментозні взаємодії ІПП.
14. Побічні ефекти від застосування антисекреторних препаратів.

Практичні навички

Знати клінічну фармакологію антацидів і антисекреторних препаратів.

Вміти підбирати адекватну лікувальну тактику, враховуючи покази, протипокази.

Самостійна робота

1. Вивчення рекомендованої літератури.
2. Курація тематичних хворих.

ЛІТЕРАТУРА

1. Клінічна фармакологія : навч. посіб. / Є. І. Шоріков [та ін.] ; Буковин. ДМУ. –Вінниця : Нова Книга, 2019. – 512 с.
2. Наказ МОЗ України від 12.2009 N 1051 (із змінами, внесеними згідно з Наказами МОЗ) «Про надання медичної допомоги хворим гастроентерологічного профілю.
3. Пасєчко Н. Ярема Н., Мартинюк Л. Практичний посібник з внутрішньої медицини або кишенькова книжка сімейного лікаря. У двох частинах (Ч.1: ендокринологія, пульмонологія, гастроентерологія, гематологія; Ч. 2: кардіологія, ревматологія, нефрологія). Для студентів та лікарів. - Підручники і посібники. – 2019.
4. Сучасні класифікації та стандарти лікування захворювань внутрішніх органів. Невідкладні стани в терапії. Аналізи. Нормативні показники. Тракткування змін. /За редакцією проф. Ю.М. Мостового. – 27-те вид., доп. і перероб. – Київ: Центр ДЗК, 2020. -792 с.
5. Фармакологія : підручник для студ. мед. ф-тів вищих навч. закл. / І. С. Чекман, Н. О. Горчакова, Л. І. Казак, І. Ф. Бєленічев, В. М. Бобирьов; За ред. І. С. Чекман.– Вид. 3-тє, випр. та доопрац.– Вінниця : Нова книга, 2016.– 783 с. : табл.

Тема. КЛІНІЧНА ФАРМАКОЛОГІЯ ГЕПАТОПРОТЕКТОРІВ

Мета і завдання

Удосконалити знання з клінічної фармакології гепатопротекторів.

Місце заняття

Навчальна кімната, базові відділення.

Час – 2 години

Матеріальне забезпечення

Мультимедійна презентація, історії хвороби, фармакологічні довідники, набір тестових завдань та ситуаційних задач на відповідну тему.

Форма проведення заняття: дискусія, розгорнута бесіда, "круглий стіл".

Навчальні питання:

1. Механізм дії гепатопротекторів.
2. Класифікація гепатопротекторів.
3. Фармакокінетика гепатопротекторів.
4. Покази до застосування гепатопротекторів.
5. Протипокази до застосування гепатопротекторів.
6. Міжмедикаментозні взаємодії гепатопротекторів.
7. Побічні ефекти від застосування гепатопротекторів.

Практичні навички

Знати клінічну фармакологію гепатопротекторів.

Вміти підбирати адекватну лікувальну тактику, враховуючи покази, протипокази.

Самостійна робота

1. Вивчення рекомендованої літератури.
2. Курація тематичних хворих.

ЛІТЕРАТУРА

1. Клінічна фармакологія: навч. посіб. / Є. І. Шоріков [та ін.] ; Буковин. ДМУ. –Вінниця : Нова Книга, 2019. – 512 с.
2. Наказ МОЗ України від 12.2009 N 1051 (із змінами, внесеними згідно з Наказами МОЗ) «Про надання медичної допомоги хворим гастроентерологічного профілю.

3. Пасечко Н. Ярема Н., Мартинюк Л. Практичний посібник з внутрішньої медицини або кишенькова книжка сімейного лікаря. У двох частинах (Ч.1: ендокринологія, пульмонологія, гастроентерологія, гематологія; Ч. 2: кардіологія, ревматологія, нефрологія). Для студентів та лікарів. - Підручники і посібники. – 2019.

4. Сучасні класифікації та стандарти лікування захворювань внутрішніх органів. Невідкладні стани в терапії. Аналізи. Нормативні показники. Тракткування змін. /За редакцією проф. Ю.М. Мостового. – 27-те вид., доп. і перероб. – Київ: Центр ДЗК, 2020. -792 с.

5. Фармакологія : підручник для студ. мед. ф-тів вищих навч. закл. / І. С. Чекман, Н. О. Горчакова, Л. І. Казак, І. Ф. Беленічев, В. М. Бобирьов; За ред. І. С. Чекман. – Вид. 3-тє, випр. та доопрац.– Вінниця : Нова книга, 2016.– 783 с. : табл.

Тема. КЛІНІЧНА ФАРМАКОЛОГІЯ ЖОВЧЕГІННИХ ПРЕПАРАТІВ

Мета і завдання

Удосконалити знання з клінічної фармакології жовчегінних препаратів.

Місце заняття

Навчальна кімната, базові відділення.

Час – 2 години

Матеріальне забезпечення

Мультимедійна презентація, історії хвороби, фармакологічні довідники, набір тестових завдань та ситуаційних задач на відповідну тему .

Форма проведення заняття: дискусія, розгорнута бесіда, "круглий стіл".

Навчальні питання:

1. Механізм дії жовчегінних препаратів.
2. Класифікація жовчегінних препаратів.
3. Фармакокінетика жовчегінних препаратів.
4. Покази до застосування жовчегінних препаратів.
5. Протипокази до застосування жовчегінних препаратів.
6. Міжмедикаментозні взаємодії жовчегінних препаратів.
7. Побічні ефекти від застосування жовчегінних препаратів.

Практичні навички

Знати клінічну фармакологію жовчегінних препаратів.

Вміти підбирати адекватну лікувальну тактику, враховуючи покази, протипокази.

Самостійна робота

1. Вивчення рекомендованої літератури.
2. Курація тематичних хворих.

ЛІТЕРАТУРА

1. Клінічна фармакологія : навч. посіб. / Є. І. Шоріков [та ін.] ; Буковин. ДМУ. –Вінниця : Нова Книга, 2019. – 512 с.

2. Наказ МОЗ України від 12.2009 N 1051 (із змінами, внесеними згідно з Наказами МОЗ) «Про надання медичної допомоги хворим гастроентерологічного профілю.

3. Пасечко Н. Ярема Н., Мартинюк Л. Практичний посібник з внутрішньої медицини або кишенькова книжка сімейного лікаря. У двох частинах (Ч.1: ендокринологія, пульмонологія, гастроентерологія, гематологія; Ч. 2: кардіологія, ревматологія, нефрологія). Для студентів та лікарів. - Підручники і посібники. – 2019.

4. Сучасні класифікації та стандарти лікування захворювань внутрішніх органів. Невідкладні стани в терапії. Аналізи. Нормативні показники. Тракткування змін. /За редакцією проф. Ю.М. Мостового. – 27-те вид., доп. і перероб. – Київ: Центр ДЗК, 2020. -792 с.

5. Фармакологія : підручник для студ. мед. ф-тів вищих навч. закл. / І. С. Чекман, Н. О. Горчакова, Л. І. Казак, І. Ф. Бєленічев, В. М. Бобирьов; За ред. І. С. Чекман. – Вид. 3-тє, випр. та доопрац.– Вінниця : Нова книга, 2016.– 783 с. : табл.

Тема. КЛІНІЧНА ФАРМАКОЛОГІЯ ПРЕБІОТИКІВ ТА ПРОБІОТИКІВ

Мета і завдання

Удосконалити знання з клінічної фармакології пребіотиків та пробіотиків.

Місце заняття

Навчальна кімната, базові відділення.

Час – 2 години

Матеріальне забезпечення

Мультимедійна презентація, історії хвороби, фармакологічні довідники, набір тестових завдань та ситуаційних задач на відповідну тему .

Форма проведення заняття: дискусія, розгорнута бесіда, "круглий стіл".

Навчальні питання:

1. Механізм дії пребіотиків.
2. Фармакодинаміка пребіотиків (лактозузи).
3. Покази до застосування пребіотиків.
4. Класифікація пробіотиків.
5. Механізм дії пробіотиків.
6. Покази до застосування пробіотиків.
7. Особливості застосування пробіотиків.
8. Поняття про синбіотики.

Практичні навички

Знати клінічну фармакологію пребіотиків та пробіотиків.

Вміти підбирати адекватну лікувальну тактику, враховуючи покази, протипокази.

Самостійна робота

1. Вивчення рекомендованої літератури.
2. Курація тематичних хворих.

ЛІТЕРАТУРА

1. Клінічна фармакологія : навч. посіб. / Є. І. Шоріков [та ін.] ; Буковин. ДМУ. –Вінниця : Нова Книга, 2019. – 512 с.
2. Наказ МОЗ України від 12.2009 N 1051 (із змінами, внесеними згідно з Наказами МОЗ) «Про надання медичної допомоги хворим гастроентерологічного профілю.
3. Пасєчко Н. Ярема Н., Мартинюк Л. Практичний посібник з внутрішньої медицини або кишенькова книжка сімейного лікаря. У двох частинах (Ч.1: ендокринологія, пульмонологія, гастроентерологія, гематологія; Ч. 2: кардіологія, ревматологія, нефрологія). Для студентів та лікарів. - Підручники і посібники. – 2019.
4. Сучасні класифікації та стандарти лікування захворювань внутрішніх органів. Невідкладні стани в терапії. Аналізи. Нормативні показники. Тракткування змін. /За редакцією проф. Ю.М. Мостового. – 27-те вид., доп. і перероб. – Київ: Центр ДЗК, 2020. -792 с.
5. Фармакологія : підручник для студ. мед. ф-тів вищих навч. закл. / І. С. Чекман, Н. О. Горчакова, Л. І. Казак, І. Ф. Бєленічев, В. М. Бобирьов; За ред. І. С. Чекман. – Вид. 3-тє, випр. та доопрац.– Вінниця : Нова книга, 2016.– 783 с. : табл.

Тема. МЕТОДИ ОБСТЕЖЕННЯ ПРИ ЗАХВОРЮВАННЯХ НИРОК

Мета і завдання

Поглибити знання методик клінічного обстеження при захворюванні нирок. Удосконалити знання з питань клінічної інтерпретації даних лабораторних та інструментальних методів обстеження.

Місце заняття

Навчальна кімната, базові відділення.

Час – 2 години

Матеріальне забезпечення

Мультимедійна презентація, історії хвороби, набір результатів лабораторних та інструментальних методів дослідження тематичних хворих, набір тестових завдань та ситуаційних задач на відповідну тему.

Форма проведення заняття: дискусія, розгорнута бесіда, "круглий стіл".

Навчальні питання:

1. Особливості збору анамнезу у хворих з патологією нирок.
2. Правила забору сечі на загальний аналіз та спеціальні проби.
3. Клінічна оцінка змін в загальному аналізі сечі.
4. Визначення поняття «сечовий синдром». Клінічне трактування основних його складових:
  - протеїнурія (види, характеристика, проби оцінки різних форм протеїнурії);
  - гематурія (форми, клінічне значення, додаткові проби);
  - лейкоцитурія;
  - цилиндрурія.
5. Клінічна інтерпретація лабораторних методів обстеження хворих з патологією нирок.
6. Оцінка функції нирок за даними лабораторних методів дослідження:
  - визначення відносної щільності сечі в одноразовому аналізі та при пробі Зимницького;
  - визначення креатиніну;
  - визначення швидкості клубочкової фільтрації (ШКФ)
  - визначення здатності нирок до розведення і концентрування.
7. Рентгенологічні методи дослідження та їх клінічне значення:
  - оглядова рентгенографія,
  - внутрішньовенна урографія,
  - ретроградна пієлографія,
  - антеградна пієлографія,
  - додаткові рентгенологічні методи
8. Радіоізотопні методи дослідження
9. Ультразвукове дослідження нирок.
10. Покази, протипокази, ускладнення та діагностична цінність біопсії нирок.

Практичні навички

Знати основні складові фізикального обстеження нирок, лабораторні та інструментальні методи обстеження в діагностиці патології нирок: покази до проведення, клінічна інтерпретація, діагностичне значення.

Вміти скласти план обстеження у хворого з патологією нирок, клінічно інтерпретувати результати лабораторних та інструментальних методів дослідження.

Самостійна робота

1. Вивчення рекомендованої літератури.
2. Курація тематичних хворих.

ЛІТЕРАТУРА

1. Денисюк В.І., Денисюк О.В. *Внутрішня медицина. Підручник для студентів закладів вищої освіти III-IV рівня акредитації та лікарів післядипломної освіти на основі рекомендацій доказової медицини* / За ред. В.М. Коваленка. – К.: МОРІОН, 2019. – 960 с.
2. Мостовий Ю.М. *Сучасні класифікації та стандарти лікування захворювань внутрішніх органів. Невідкладні стани в терапії* / За редакцією проф. Ю.М. Мостового. – Київ: Центр ДЗК, 2020. - 799 с. .
3. *Передерій В.Г., Ткач С.М. Основи внутрішньої медицини.* – Вінниця: Нова книга, 2010. – Т. 3 - 1006 с.

Тема. ГЛОМЕРУЛОНЕФРИТИ

Мета і завдання

Поглибити знання лікарів-інтернів з питань етіології, патогенезу, класифікації та клініки гломерулонефриту, засвоїти алгоритми діагностики та лікування.

Місце заняття

Навчальна кімната, базові відділення.

Час – 8 годин

Матеріальне забезпечення

Мультимедійна презентація, історії хвороби, набір результатів лабораторних та інструментальних методів дослідження тематичних хворих, набір тестових завдань та ситуаційних задач на відповідну тему.

Форма проведення заняття: дискусія, розгорнута бесіда, "круглий стіл".

Навчальні питання:

1. Епідеміологія та соціальне значення проблеми гломерулонефриту.
2. Основні етіологічні фактори гломерулонефриту.
3. Класифікація гломерулонефриту.
4. Клінічні прояви гломерулонефриту
5. Основні синдроми при гломерулонефриті.
6. Основні та додаткові лабораторні обстеження хворого із гломерулонефритом.
7. Інструментальні методи дослідження в діагностиці гломерулонефриту: покази, протипокази, діагностична цінність.
8. Диференціальна діагностика гломерулонефриту.
9. Загальні принципи лікування гломерулонефриту.
10. Немедикаментозна терапія гломерулонефриту.
11. Патогенетичне лікування гломерулонефриту.
12. Покращення мікроциркуляції в клубочках та реологічних властивостей крові в лікуванні гломерулонефриту.
13. Особливості проведення антигіпертензивної терапії у хворих на гломерулонефрит.
14. Мембраностабілізуюча терапія гломерулонефриту.
15. Предиктори виникнення резистентності до лікування.
16. Критерії ефективності лікування гломерулонефриту.
17. Диспансерне спостереження за хворими із гломерулонефритом.

Практичні навички

Знати етіологію, патогенез, класифікацію, клінічні ознаки та критерії діагностики гломерулонефриту.

Вміти інтерпретувати дані лабораторних та інструментальних методів обстеження, правильно сформулювати діагноз і призначити індивідуальне комплексне лікування хворим з гломерулонефритом.

Самостійна робота

1. Вивчення рекомендованої літератури.
2. Курація тематичних хворих.

ЛІТЕРАТУРА

1. *Внутрішня медицина. Підручник для студентів закладів вищої медичної освіти III-IV рівня акредитації та лікарів післядипломної освіти на основі рекомендацій доказової медицини / За ред. В.М. Коваленка. Укл.: Н.М. Шуба, О.Г. Несукай, О.П. Борткевич. – 3-тє вид., переробл. і доповн. – К.: МОРІОН, 2019. – 960с*
2. *Мостовий Ю.М. Сучасні класифікації та стандарти лікування захворювань внутрішніх органів. Невідкладні стани в терапії / За редакцією проф. Ю.М. Мостового. – Київ: Центр ДЗК, 2020. - 799 с. .*
3. *Передерій В.Г., Ткач С.М. Основи внутрішньої медицини. – Вінниця: Нова книга, 2010. – Т. 3 - 1006 с.*

Тема. ПІЄЛОНЕФРИТИ

Мета і завдання

Поглибити знання лікарів-інтернів з етіології, патогенезу, клініки, діагностики та лікування пієлонефритів.

Місце заняття

Навчальна кімната, базові відділення.

Час – 6 годин

Матеріальне забезпечення

Мультимедійна презентація, історії хвороби, набір результатів лабораторних та інструментальних методів дослідження тематичних хворих, набір тестових завдань та ситуаційних задач на відповідну тему.

Форма проведення заняття: дискусія, розгорнута бесіда, "круглий стіл".

Навчальні питання:

1. Етіологія і патогенетичні механізми розвитку пієлонефритів.
2. Класифікація пієлонефритів.
3. Клінічні синдроми гострого пієлонефриту.
4. Діагностичні критерії гострого пієлонефриту.
5. Хронічний пієлонефрит: клініка, діагностика, диференційна діагностика.
6. Лікування гострого пієлонефриту.
7. Принципи лікування хронічного пієлонефриту.
8. Ускладнення пієлонефриту. Лікування ускладнень.
9. Диспансеризація та експертиза працездатності хворих з пієлонефритами.

Практичні навички

Знати етіологію, патогенез, клініку, діагностику та лікування пієлонефритів.

Вміти розпізнати різні форми пієлонефриту, сформулювати діагноз та обрати відповідну лікувальну тактику.

Самостійна робота

1. Вивчення рекомендованої літератури.
2. Курація тематичних хворих.

ЛІТЕРАТУРА

1. *Внутрішня медицина. Підручник для студентів закладів вищої медичної освіти III-IV рівня акредитації та лікарів післядипломної освіти на основі рекомендацій доказової медицини / За ред. В.М. Коваленка. Укл.: Н.М. Шуба, О.Г. Несукай, О.П. Борткевич. – 3-тє вид., переробл. і доповн. – К.: МОРІОН, 2019. – 960с.*

2. Мостовий Ю.М. Сучасні класифікації та стандарти лікування захворювань внутрішніх органів. Невідкладні стани в терапії / За редакцією проф. Ю.М. Мостового. – Київ: Центр ДЗК, 2020. - 799 с. .
3. Передерій В.Г., Ткач С.М. Основи внутрішньої медицини. – Вінниця: Нова книга, 2010. – Т. 3 - 1006 с.

Тема. ХРОНІЧНА ХВОРОБА НИРОК

Мета і завдання

Удосконалити знання лікарів-інтернів з питань етіології, патогенезу, клініки, діагностики та лікування хронічної хвороби нирок (ХХН).

Місце заняття

Навчальна кімната, базові відділення.

Час – 6 годин

Матеріальне забезпечення

Мультимедійна презентація, історії хвороби, набір результатів лабораторних та інструментальних методів дослідження тематичних хворих, набір тестових завдань та ситуаційних задач на відповідну тему.

Форма проведення заняття: дискусія, розгорнута бесіда, "круглий стіл".

Навчальні питання:

1. Визначення поняття «хронічна хвороба нирок».
2. Критерії діагностики хронічної хвороби нирок (ХХН) за KDIGO 2012.
3. Сучасна класифікація ХХН.
4. Стадії хронічної хвороби нирок.
5. Захворювання, що призводять до хронічної хвороби нирок.
6. Сучасні методи діагностики ХХН.
7. Лікування ХХН.
8. Замісна ниркова терапія: покази, підготовка, основні методи, протипокази.

Практичні навички

Знати принципи лікування, профілактики та диспансерного спостереження ХХН.

Вміти діагностувати хронічну хворобу нирок. Вміти призначити відповідне лікування.

Самостійна робота

1. Вивчення рекомендованої літератури.
2. Курація тематичних хворих.

ЛІТЕРАТУРА

1. Внутрішня медицина. Підручник для студентів закладів вищої медичної освіти III-IV рівня акредитації та лікарів післядипломної освіти на основі рекомендацій доказової медицини / За ред. В.М. Коваленка. Укл.: Н.М. Шуба, О.Г. Несукай, О.П. Борткевич. – 3-тє вид., переробл. і доповн. – К.: МОРІОН, 2019. – 960с
2. Мостовий Ю.М. Сучасні класифікації та стандарти лікування захворювань внутрішніх органів. Невідкладні стани в терапії / За редакцією проф. Ю.М. Мостового. – Київ: Центр ДЗК, 2020. - 799 с. .
3. Передерій В.Г., Ткач С.М. Основи внутрішньої медицини. – Вінниця: Нова книга, 2010. – Т. 3 - 1006 с.

Тема. АМІЛОЇДОЗ НИРОК

Мета і завдання

Удосконалити знання лікарів-інтернів з питань етіології, патогенезу, клініки, діагностики та лікування амілоїдозу нирок.

Місце заняття

Навчальна кімната, базові відділення.

Час – 6 годин

Матеріальне забезпечення

Мультимедійна презентація, історії хвороби, набір результатів лабораторних та інструментальних методів дослідження тематичних хворих, набір тестових завдань та ситуаційних задач на відповідну тему.

Форма проведення заняття: дискусія, розгорнута бесіда, "круглий стіл".

Навчальні питання:

1. Визначення поняття «амілоїдоз нирок».
2. Етіологія. Групи амілоїдозу.
3. Основні типи амілоїдозу.
4. Класифікація амілоїдозу нирок.
5. Приклади формування діагнозу.
6. Клінічна характеристика окремих типів амілоїдозу.
7. Клінічні та амбулаторно-інструментальні критерії діагностики амілоїдозу нирок.
8. Клінічні критерії діагностики амілоїдозу нирок на різних стадіях захворювання.
9. Клінічні прояви амілоїдозу залежно від форми.
10. Лікування амілоїдозу нирок.

Практичні навички

Знати принципи лікування, профілактики та диспансерного спостереження хворих з амілоїдозом нирок.

Вміти діагностувати амілоїдоз нирок. Вміти призначити відповідне лікування.

Самостійна робота

1. Вивчення рекомендованої літератури.
2. Курація тематичних хворих.

ЛІТЕРАТУРА

1. Денисюк В.І., Денисюк О.В. *Внутрішня медицина. Підручник для студентів закладів вищої освіти III-IV рівня акредитації та лікарів післядипломної освіти на основі рекомендацій доказової медицини* / За ред. В.М. Коваленка. – К.: МОРІОН, 2019. – 960 с.
2. Мостовий Ю.М. *Сучасні класифікації та стандарти лікування захворювань внутрішніх органів. Невідкладні стани в терапії* / За редакцією проф. Ю.М. Мостового. – Київ: Центр ДЗК, 2020. - 799 с. .
3. *Передерій В.Г., Ткач С.М. Основи внутрішньої медицини.* – Вінниця: Нова книга, 2010. – Т. 3 - 1006 с.
4. <http://www.kidney-international.org> (KDIGO)

Тема. НИРКОВО-КАМ'ЯНА ХВОРОБА

Мета і завдання

Удосконалити знання лікарів-інтернів з питань клініки, діагностики та лікування нирково-кам'яної хвороби (НКХ). Засвоїти принципи терапії хворих з НКХ.

Місце заняття

Навчальна кімната, базові відділення.

Час – 6 годин

Матеріальне забезпечення

Мультимедійна презентація, історії хвороби, набір результатів лабораторних та інструментальних методів дослідження тематичних хворих, набір тестових завдань та ситуаційних задач на відповідну тему.

Форма проведення заняття: дискусія, розгорнута бесіда, "круглий стіл".

Навчальні питання:

1. Етіологія та патогенез НКХ.
2. Фактори ризику розвитку НКХ.
3. Класифікація НКХ.
4. Клінічні прояви НКХ залежно від локалізації конкрементів. Хімічний склад каменів.
5. Діагностичні критерії НКХ.
6. Диференційна діагностика НКХ з іншими захворюваннями черевної порожнини.
7. Перша допомога при нирковій кольці.
8. Особливості харчування хворих з НКХ.
9. Сучасні стандарти лікування хворих із НКХ.
10. Ускладнення НКХ.
11. Диспансеризація хворих із НКХ.
12. Профілактика та лікування НКХ.

Практичні навички

Знати принципи лікування, профілактики та диспансерного спостереження хворих з НКХ.
Вміти діагностувати та призначити відповідне лікування хворим з НКХ.

Самостійна робота

1. Вивчення рекомендованої літератури.
2. Курація тематичних хворих.

ЛІТЕРАТУРА

1. Денисюк В.І., Денисюк О.В. *Внутрішня медицина. Підручник для студентів закладів вищої освіти III-IV рівня акредитації та лікарів післядипломної освіти на основі рекомендацій доказової медицини / За ред. В.М. Коваленка. – К.: МОРІОН, 2019. – 960 с.*
2. Мостовий Ю.М. *Сучасні класифікації та стандарти лікування захворювань внутрішніх органів. Невідкладні стани в терапії / За редакцією проф. Ю.М. Мостового. – Київ: Центр ДЗК, 2020. - 799 с. .*
3. *Передерій В.Г., Ткач С.М. Основи внутрішньої медицини. – Вінниця: Нова книга, 2010. – Т. 3 - 1006 с.*

Тема. ВРОДЖЕНІ ТА СПАДКОВІ ЗАХВОРЮВАННЯ НИРОК

Мета і завдання

Удосконалити знання лікарів-інтернів про основні спадкові захворювання нирок.

Місце заняття

Навчальна кімната, базові відділення.

Час – 6 годин

Матеріальне забезпечення

Мультимедійна презентація, історії хвороби, набір результатів лабораторних та інструментальних методів дослідження тематичних хворих, набір тестових завдань та ситуаційних задач на відповідну тему.

Форма проведення заняття: дискусія, розгорнута бесіда, "круглий стіл".

Навчальні питання:

1. Класифікація вроджених аномалій нирок.
2. Групи вроджених вад нирок.
3. Подвоєння нирок, гідронефроз, первинна тубулопатія. Клініка та лікування.
4. Вторинні тубулопатії: класифікація, клініка, диференційна діагностика.
5. Вторинні нефропатії, пов'язані зі спадкоємними захворюваннями обміну речовин.
6. Спадкові кістозні хвороби нирок.

7. Спадкові нефропатії, що ведуть до хронічної ниркової недостатності.
8. Спадковий нефротичний синдром.

Практичні навички

Знати принципи діагностики та лікування вроджених і спадкових захворювань нирок.

Вміти діагностувати та провести диференційну діагностику вроджених і спадкових захворювань нирок.

Самостійна робота

1. Вивчення рекомендованої літератури.
2. Курація тематичних хворих.

ЛІТЕРАТУРА

1. Денисюк В.І., Денисюк О.В. *Внутрішня медицина. Підручник для студентів закладів вищої освіти III-IV рівня акредитації та лікарів післядипломної освіти на основі рекомендацій доказової медицини / За ред. В.М. Коваленка.* – К.: МОРІОН, 2019. – 960 с.
2. Мостовий Ю.М. *Сучасні класифікації та стандарти лікування захворювань внутрішніх органів. Невідкладні стани в терапії / За редакцією проф. Ю.М. Мостового.* – Київ: Центр ДЗК, 2020. - 799 с. .
3. Передерій В.Г., Ткач С.М. *Основи внутрішньої медицини.* – Вінниця: Нова книга, 2010. – Т. 3 - 1006 с.

Тема. АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ СУЧАСНОЇ АЛЕРГОЛОГІЇ

Мета і завдання

Удосконалити знання лікарів-інтернів щодо актуальних питань сучасної алергології.

Місце заняття

Навчальна кімната, базові відділення.

Час – 2 години

Матеріальне забезпечення

Мультимедійна презентація, історії хвороби, набір результатів лабораторних та інструментальних методів дослідження тематичних хворих, набір тестових завдань та ситуаційних задач на відповідну тему.

Форма проведення заняття: дискусія, розгорнута бесіда, "круглий стіл".

Навчальні питання:

1. Важливість діагностики алергії. Особливості збору алергологічного анамнезу.
2. Елімінаційні проби. Провокаційний тест. Шкірне тестування: прик-тест. Внутрішньошкірний тест. Патч-тест: для діагностики уповільнених реакцій.
3. Лабораторна діагностика алергічних захворювань. Мультикомпонентні молекулярні тести.
4. Спірометрія (тести функції легенів). Інші інструментальні методи діагностики алергій.
5. Елімінаційна терапія — повне виключення алергену із життя. Дієтотерапія.
6. Медикаментозна терапія антигістамінними та гормональними препаратами.
7. Алерген-специфічна імунотерапія (АСІТ). Механізми та ефект АСІТ.
8. Сублінгвальна імунотерапія (СЛІТ).
9. Інші лікарські засоби для лікування алергії: ентеросорбенти, препарати для розширення бронхів, препарати антитіл проти IgE.
10. Контроль функції зовнішнього дихання.
11. Профілактика алергічних реакцій.

Практичні навички

Знати принципи діагностики та лікування в алергології.

Вміти інтерпретувати результати лабораторних та інструментальних методів діагностики алергічних захворювань та вміти призначити відповідне лікування.

Самостійна робота

1. Вивчення рекомендованої літератури.
2. Курація тематичних хворих.

ЛІТЕРАТУРА

1. Андрейчин М.А. Клінічна імунологія та алергологія / [М.А. Андрейчин, В.В. Чоп'як, І.Я. Господарський]. – Тернопіль : "Укрмедкнига", 2005.
2. Бабаджан В.Д., Кравчун П.Г., Шумова Н.В. Клінічні аспекти та методи діагностики медикаментозної алергії // Клінічна імунологія. Алергологія. Інфектологія. – Спецвипуск №2. – 2013. – С. 35-40.
3. Клінічна імунологія та алергологія: навч. посібник / за ред. О.М. Біловола, П.Г. Кравчуна, В.Д. Бабаджана – X. : «Гриф», 2011.
4. Кузнецова Л.В., Єлізарова Т.О., Пелецький А.М., Романюк Л.І., Бабаджан В.Д. Оцінка антигістамінних засобів при лікуванні хворих на алергологічну патологію: методичні рекомендації для студентів та лікарів-інтернів. – К.: НМАПО, 2013. – 32 с.
5. Міністерство охорони здоров'я України: <https://moz.gov.ua>.
6. Наказ МОЗ України від 30.12.2015 № 916 «Про затвердження та впровадження медико-технологічних документів зі стандартизації медичної допомоги при медикаментозній алергії, включаючи анафілаксію» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://old.moz.gov.ua>.
7. Allergy. Official Journal of the European Academy of Allergy and Clinical Immunology (EAACI). – усі випуски та номери за 2019, 2018, 2017, 2016, 2015, 2014, 2013, 2012, 2011 роки.
8. Beyer K., Eckermann O., Hompes S. et al. Anaphylaxis in an emergency setting a felicitors, therapy and incidence of severe allergic reactions // Allergy. – 2012. – Vol. 67(11). – P. 1451-1456.
9. <https://guidelines.moz.gov.ua/documents/3788>.

Тема. АНАФІЛАКСІЯ

Мета і завдання

Удосконалити знання з клініки, діагностики та лікування анафілаксії.

Місце заняття

Навчальна кімната, базові відділення.

Час – 2 години

Матеріальне забезпечення

Мультимедійна презентація, історії хвороби, інструкції до лікарських засобів, набір тестових завдань та ситуаційних задач на відповідну тему.

Форма проведення заняття: дискусія, розгорнута бесіда, "круглий стіл".

Навчальні питання:

1. Визначення поняття "анафілаксія".
2. Епідеміологія алергічних реакцій.
3. Типи алергічних реакцій.
4. Діагностика алергічних реакцій.
5. Клінічна картина анафілаксії.
6. Надання невідкладної допомоги при анафілаксії.
7. Лікувальна тактика.
8. Первинна та вторинна профілактика анафілаксії.

Практичні навички

Знати сучасну класифікацію, алгоритм діагностики та лікування анафілаксії.

Вміти діагностувати анафілаксію, надати невідкладну допомогу та вибрати лікувальну тактику.

Самостійна робота

1. Вивчення рекомендованої літератури.
2. Курація відповідних хворих.

ЛІТЕРАТУРА

1. Андрейчин М.А. Клінічна імунологія та алергологія / [М.А. Андрейчин, В.В. Чоп'як, І.Я. Господарський]. – Тернопіль : "Укрмедкнига", 2005.
2. Бабаджан В.Д., Кравчун П.Г., Шумова Н.В. Клінічні аспекти та методи діагностики медикаментозної алергії // Клінічна імунологія. Алергологія. Інфектологія. – Спецвипуск №2. – 2013. – С. 35-40.
3. Клінічна імунологія та алергологія: навч. посібник / за ред. О.М. Біловола, П.Г. Кравчуна, В.Д. Бабаджана – Х. : «Гриф», 2011.
4. Кузнецова Л.В., Слізарова Т.О., Пелецький А.М., Романюк Л.І., Бабаджан В.Д. Оцінка антигістамінних засобів при лікуванні хворих на алергологічну патологію: методичні рекомендації для студентів та лікарів-інтернів. – К.: НМАПО, 2013. – 32 с.
5. Міністерство охорони здоров'я України: <https://moz.gov.ua>.
6. Наказ МОЗ України від 30.12.2015 № 916 «Про затвердження та впровадження медико-технологічних документів зі стандартизації медичної допомоги при медикаментозній алергії, включаючи анафілаксію» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://old.moz.gov.ua>.
7. Allergy. Official Journal of the European Academy of Allergy and Clinical Immunology (EAACI). – усі випуски та номери за 2019, 2018, 2017, 2016, 2015, 2014, 2013, 2012, 2011 роки.
8. Beyer K., Eckermann O., Hompes S. et al. Anaphylaxis in an emergency setting a felicitors, therapy and incidence of severe allergic reactions // Allergy. – 2012. – Vol. 67(11). – P. 1451-1456.
9. <https://guidelines.moz.gov.ua/documents/3788>.

Тема. НЕВІДКЛАДНІ СТАНИ В АЛЕРГОЛОГІЇ

Мета і завдання

Удосконалити знання лікарів-інтернів про невідкладні стани в алергології.

Місце заняття

Навчальна кімната, базові відділення.

Час – 2 години

Матеріальне забезпечення

Мультимедійна презентація, історії хвороби, інструкції до лікарських засобів, набір тестових завдань та ситуаційних задач на відповідну тему.

Форма проведення заняття: дискусія, розгорнута бесіда, "круглий стіл".

Навчальні питання:

1. Класифікація невідкладних станів в алергології.
2. Анафілактичний шок: визначення, етіологія, клініка.
3. Надання невідкладної допомоги при анафілактичному шоці.
4. набряк Квінке: визначення, етіологія, клініка.
5. Лікування набряку Квінке.
6. Кропив'янка: визначення, етіологія, клініка.
7. Лікування кропив'янки.
8. Визначення синдрому Стівенса - Джонсона (лікарський дерматоз).
9. Діагностика та лікування синдрому Стівенса – Джонсона.
8. Визначення поняття синдром Лайелла (токсичний епідермальний некроліз).
9. Лікувальна тактика при синдромі Лайелла.
10. Сироваткова хвороба: етіологія, клініка, діагностика, лікування.

Практичні навички

Знати основні невідкладні стани в алергології, клініку, алгоритм діагностики та їх лікування. Вміти діагностувати невідкладні стани в алергології, надати невідкладну допомогу та вибрати лікувальну тактику.

Самостійна робота

1. Вивчення рекомендованої літератури.

2. Курація відповідних хворих.

ЛІТЕРАТУРА

1. *Внутрішні хвороби. Підручник заснований на принципах доказової медицини 2018/19 / ред. А. Яремчук-Качмарчик. - Крак : Практ. медицина, 2018. - 1632 с.*
2. *Внутрішня медицина. Підручник для студентів закладів вищої медичної освіти III-IV рівня акредитації та лікарів післядипломної освіти на основі рекомендацій доказової медицини / За ред. В.М. Коваленка. Укл.: Н.М. Шуба, О.Г. Несукай, О.П. Борткевич. – 3-тє вид., переробл. і доповн. – К.: МОРІОН, 2019. – 960 с.*
3. *Клінічна фармакологія : підручник / ред. О. Я. Бабак, О. М. Біловол, І. С. Чекман. - 2-е вид., перероб. та доп. - К. : Медицина, 2010. - 776 с.*
4. *Уніфікований клінічний протокол екстреної, первинної, вторинної (спеціалізованої) та третинної (високоспеціалізованої) медичної допомоги медикаментозна алергія, включаючи анафілаксію. - Наказ Міністерства охорони здоров'я України 30 грудня 2015 року № 916.*

Тема. СИРОВАТКОВА ХВОРОБА

Мета і завдання

Удосконалити знання лікарів-інтернів з клініки, діагностики та лікування сироваткової хвороби.

Місце заняття

Навчальна кімната, базові відділення.

Час – 2 години

Матеріальне забезпечення

Мультимедійна презентація, історії хвороби, інструкції до лікарських засобів, набір тестових завдань та ситуаційних задач на відповідну тему.

Форма проведення заняття: дискусія, розгорнута бесіда, "круглий стіл".

Навчальні питання:

1. Визначення поняття "сироваткова хвороба".
2. Епідеміологія сироваткової хвороби.
3. Діагностика сироваткової хвороби.
4. Клінічна картина сироваткової хвороби.
5. Надання невідкладної допомоги при сироватковій хворобі.
6. Лікувальна тактика.
7. Первинна та вторинна профілактика сироваткової хвороби.

Практичні навички

Знати сучасну класифікацію, алгоритм діагностики та лікування сироваткової хвороби.

Вміти діагностувати сироваткову хворобу, надати невідкладну допомогу та вибрати лікувальну тактику.

Самостійна робота

1. Вивчення рекомендованої літератури.
2. Курація відповідних хворих.

ЛІТЕРАТУРА

1. *Внутрішні хвороби. Підручник заснований на принципах доказової медицини 2018/19 / ред. А. Яремчук-Качмарчик. - Крак : Практ. медицина, 2018. - 1632 с.*
2. *Внутрішня медицина. Підручник для студентів закладів вищої медичної освіти III-IV рівня акредитації та лікарів післядипломної освіти на основі рекомендацій доказової медицини / За ред. В.М. Коваленка. Укл.: Н.М. Шуба, О.Г. Несукай, О.П. Борткевич. – 3-тє вид., переробл. і доповн. – К.: МОРІОН, 2019. – 960 с.*
3. *Клінічна фармакологія : підручник / ред. О. Я. Бабак, О. М. Біловол, І. С. Чекман. - 2-е вид., перероб. та доп. - К. : Медицина, 2010. - 776 с.*

4. Уніфікований клінічний протокол екстреної, первинної, вторинної (спеціалізованої) та третинної (високоспеціалізованої) медичної допомоги медикаментозна алергія, включаючи анафілаксію. - Наказ Міністерства охорони здоров'я України 30 грудня 2015 року № 916.

Тема. АЛЕРГІЧНИЙ РИНИТ

Мета і завдання

Удосконалити знання лікарів-інтернів з клініки, діагностики та лікування алергічного риніту.

Місце заняття

Навчальна кімната, базові відділення.

Час – 2 години

Матеріальне забезпечення

Мультимедійна презентація, історії хвороби, інструкції до лікарських засобів, набір тестових завдань та ситуаційних задач на відповідну тему.

Форма проведення заняття: дискусія, розгорнута бесіда, "круглий стіл".

Навчальні питання:

1. Визначення поняття "алергічний риніт".
2. Епідеміологія алергічного риніту.
3. Діагностика алергічного риніту.
4. Клінічна картина алергічного риніту.
5. Надання невідкладної допомоги при алергічному риніті.
6. Лікувальна тактика.
7. Первинна та вторинна профілактика алергічного риніту.

Практичні навички

Знати сучасну класифікацію, алгоритм діагностики та лікування алергічного риніту.

Вміти діагностувати алергічний риніт та вибрати лікувальну тактику.

Самостійна робота

1. Вивчення рекомендованої літератури.
2. Курація відповідних хворих.

ЛІТЕРАТУРА

1. *Внутрішні хвороби. Підручник заснований на принципах доказової медицини 2018/19 / ред. А. Яремчук-Качмарчик. - Крак : Практ. медицина, 2018. - 1632 с.*
2. *Внутрішня медицина. Підручник для студентів закладів вищої медичної освіти III-IV рівня акредитації та лікарів післядипломної освіти на основі рекомендацій доказової медицини / За ред. В.М. Коваленка. Укл.: Н.М. Шуба, О.Г. Несукай, О.П. Борткевич. – 3-тє вид., переробл. і доповн. – К.: МОРІОН, 2019. – 960 с.*
3. *Клінічна фармакологія : підручник / ред. О. Я. Бабак, О. М. Біловол, І. С. Чекман. - 2-е вид., перероб. та доп. - К. : Медицина, 2010. - 776 с.*
4. Уніфікований клінічний протокол екстреної, первинної, вторинної (спеціалізованої) та третинної (високоспеціалізованої) медичної допомоги медикаментозна алергія, включаючи анафілаксію. - Наказ Міністерства охорони здоров'я України 30 грудня 2015 року № 916.

Тема. КРОПИВ'ЯНКА

Мета і завдання

Удосконалити знання лікарів-інтернів з клініки, діагностики та лікування кропив'янки.

Місце заняття

Навчальна кімната, базові відділення.

Час – 2 години

Матеріальне забезпечення

Мультимедійна презентація, історії хвороби, інструкції до лікарських засобів, набір тестових завдань та ситуаційних задач на відповідну тему.

Форма проведення заняття: дискусія, розгорнута бесіда, "круглий стіл".

Навчальні питання:

1. Визначення поняття " кропив'янка ".
2. Епідеміологія кропив'янки.
3. Діагностика кропив'янки.
4. Клінічна картина кропив'янки.
5. Надання невідкладної допомоги при кропив'янці.
6. Лікувальна тактика.
7. Первинна та вторинна профілактика кропив'янки.

Практичні навички

Знати сучасну класифікацію, алгоритм діагностики та лікування кропив'янки.
Вміти діагностувати кропив'янку та вибрати лікувальну тактику.

Самостійна робота

1. Вивчення рекомендованої літератури.
2. Курація відповідних хворих.

ЛІТЕРАТУРА

1. Андрейчин М.А. Клінічна імунологія та алергологія / [М.А. Андрейчин, В.В. Чоп'як, І.Я. Господарський]. – Тернопіль : "Укрмедкнига", 2005.
2. Бабаджан В.Д., Кравчун П.Г., Шумова Н.В. Клінічні аспекти та методи діагностики медикаментозної алергії // Клінічна імунологія. Алергологія. Інфектологія. – Спецвипуск №2. – 2013. – С. 35-40.
3. Клінічна імунологія та алергологія: навч. посібник / за ред. О.М. Біловола, П.Г. Кравчуна, В.Д. Бабаджана – Х. : «Гриф», 2011.
4. Кузнєцова Л.В., Єлізарова Т.О., Пелецький А.М., Романюк Л.І., Бабаджан В.Д. Оцінка антигістамінних засобів при лікуванні хворих на алергологічну патологію: методичні рекомендації для студентів та лікарів-інтернів. – К.: НМАПО, 2013. – 32 с.
5. Міністерство охорони здоров'я України: <https://moz.gov.ua>.
6. Наказ МОЗ України від 30.12.2015 № 916 «Про затвердження та впровадження медико-технологічних документів зі стандартизації медичної допомоги при медикаментозній алергії, включаючи анафілаксію» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://old.moz.gov.ua>.
7. Allergy. Official Journal of the European Academy of Allergy and Clinical Immunology (EAACI). – усі випуски та номери за 2019, 2018, 2017, 2016, 2015, 2014, 2013, 2012, 2011 роки.
8. Beyer K., Eckermann O., Hompes S. et al. Anaphylaxis in an emergency setting a felicitors, therapy and incidence of severe allergic reactions // Allergy. – 2012. – Vol. 67(11). – P. 1451-1456.
9. <https://guidelines.moz.gov.ua/documents/3788>

Тема. АЛЕРГІЧНІ ХВОРОБИ ШКІРИ

Мета і завдання

Удосконалити знання лікарів-інтернів з клініки, діагностики та лікування алергічних хворіб шкіри.

Місце заняття

Навчальна кімната, базові відділення.

Час – 2 години

Матеріальне забезпечення

Мультимедійна презентація, історії хвороби, інструкції до лікарських засобів, набір тестових завдань та ситуаційних задач на відповідну тему.

Форма проведення заняття: дискусія, розгорнута бесіда, "круглий стіл".

Навчальні питання:

1. Визначення поняття ” алергічні хвороби шкіри ”.
2. Епідеміологія алергічних хворіб шкіри.
3. Клінічна картина алергічного дерматиту.
4. Діагностика алергічного дерматиту.
5. Лікувальна тактика алергічного дерматиту.
6. Первинна та вторинна профілактика алергічного дерматиту.

Практичні навички

Знати сучасну класифікацію, алгоритм діагностики та лікування алергічного дерматиту.
Вміти діагностувати алергічний дерматит та вибрати лікувальну тактику.

Самостійна робота

1. Вивчення рекомендованої літератури.
2. Курація відповідних хворих.

ЛІТЕРАТУРА

1. *Внутрішні хвороби. Підручник заснований на принципах доказової медицини 2018/19 / ред. А. Яремчук-Качмарчик. - Крак : Практ. медицина, 2018. - 1632 с.*
2. *Внутрішня медицина. Підручник для студентів закладів вищої медичної освіти III-IV рівня акредитації та лікарів післядипломної освіти на основі рекомендацій доказової медицини / За ред. В.М. Коваленка. Укл.: Н.М. Шуба, О.Г. Несукай, О.П. Борткевич. – 3-тє вид., переробл. і доповн. – К.: МОРІОН, 2019. – 960 с.*
3. *Клінічна фармакологія : підручник / ред. О. Я. Бабак, О. М. Біловол, І. С. Чекман. - 2-е вид., перероб. та доп. - К. : Медицина, 2010. - 776 с.*
4. *Уніфікований клінічний протокол екстреної, первинної, вторинної (спеціалізованої) та третинної (високоспеціалізованої) медичної допомоги медикаментозна алергія, включаючи анафілаксію. - Наказ Міністерства охорони здоров'я України 30 грудня 2015 року № 916.*

Тема. МЕТОДИ ОБСТЕЖЕННЯ ПРИ ЗАХВОРЮВАННЯХ КРОВІ

Мета і завдання

Поглибити знання лікарів-інтернів щодо сучасних методів обстеження хворих при захворюваннях крові.

Місце заняття

Навчальна кімната, базові відділення.

Час – 2 годин

Матеріальне забезпечення

Мультимедійна презентація, історії хвороби, набір результатів лабораторних та інструментальних методів дослідження тематичних хворих, набір тестових завдань та ситуаційних задач на відповідну тему.

Форма проведення заняття: дискусія, розгорнута бесіда, "круглий стіл".

Навчальні питання:

1. Огляд пацієнта із захворюваннями крові.
2. Дослідження кісткового мозку. Методика проведення стерильної пункції.
3. Дослідження лімфатичних вузлів.
4. Особливості інтерпретації клінічного аналізу крові.
5. Система гемостазу.
6. Симптоматологія захворювань органів кровотворення.
7. Особливості інтерпретації ультразвукового обстеження.

Практичні навички

Знати методи обстеження хворих при захворюваннях крові.

Вміти скласти план обстеження та інтерпретувати результати досліджень хворих при захворюваннях крові.

Самостійна робота

1. Вивчення рекомендованої літератури.
2. Курація тематичних хворих.

ЛІТЕРАТУРА

1. *Внутрішня медицина: poradnik лікарю загальної практики : навчальний посібник / А. С. Свінціцький, О. О. Абрагамович, П. М. Боднар та ін. ; За ред. А. С. Свінціцького. – ВСВ « Медицина», 2014. – 1272 с.*
2. *Внутрішня медицина: Терапія : Підручник / Н. М. Середюк, О. С. Стасишин, І. П. Вакалюк та ін. – 4-те вид., виправлене. – К. : Медицина, 2013. – 686 с.*
3. *Лаповець Л.Є., Лебедь Г.Б., Ястремська О.О. Клінічна лабораторна діагностика: підручник. – Всеукраїнське спеціалізоване видавництво «Медицина», 2019. – 472 с.*
4. *Методи дослідження в гематології : навчальний посібник. / І. О. Дудченко, Г. А. Фадєєва, В. В. Качковська, О. В. Орловський ; за заг. ред. проф. Л. Н. Приступи. – Суми : Сумський державний університет, 2019. – 55 с.*
5. *Сучасні класифікації та стандарти лікування захворювань внутрішніх органів. Невідкладні стани в терапії : довідник-посібник / за ред. Ю. М. Мостового ; Вінницький національний медичний університет імені М. І. Пирогова. – 18-те вид., доповнене і перероблене. – К. : Центр ДЗК, 2015. – 680 с.*
6. *Hematology: basic principles and practice / Ronald Hoffman, Edward Benz, Leslie Silberstein et al. – 2012. – 2384 p.*
7. *Hoffbrand A. V. Hoffbrand's essential haematology / A. V. Hoffbrand, Paul A. H. Moss. – Seventh edition. – Wiley Blackwell, 2016. – 384 p.*

Тема. АНЕМІЇ. ГЕМОГАРІЧНІ ДІАТЕЗИ

Мета і завдання

Удосконалити знання з питань етіології, клініки, діагностики та принципів лікування анемії та геморагічних діатезів.

Місце заняття

Навчальна кімната, базові відділення.

Час – 2 години

Матеріальне забезпечення

Мультимедійна презентація, історії хвороби, набір результатів лабораторних та інструментальних методів дослідження тематичних хворих, набір тестових завдань та ситуаційних задач на відповідну тему

Форма проведення заняття: дискусія, розгорнута бесіда, "круглий стіл".

Навчальні питання:

1. Епідеміологія анемії.
2. Залізодефіцитна анемія: етіологія, клініка, особливості діагностики, диференційної діагностики, лікування та профілактики.
3. В₁₂-фолієво дефіцитні анемії: етіологія, клініка, особливості діагностики, диференційної діагностики, лікування та профілактики.
4. Гемолітична анемія: етіологія, клініка, особливості діагностики, диференційної діагностики, лікування та профілактики.
5. Апластична анемія: етіологія, клініка, особливості діагностики, диференційної діагностики, лікування та профілактики.

6. Сидеробластна анемія: етіологія, клініка, особливості діагностики, диференційної діагностики, лікування та профілактики.
7. Геморагічні діабези, особливості діагностики та лікування.

Практичні навички

Знати критерії діагностики та лікування анемії та геморагічних діабезів.

Вміти провести диференційну діагностику анемії та призначити відповідне лікування.

Самостійна робота

1. Вивчення рекомендованої літератури.
2. Курація тематичних хворих.

ЛІТЕРАТУРА

1. *Внутрішня медицина: порадник лікарю загальної практики : навчальний посібник / А. С. Свінціцький, О. О. Абрагамович, П. М. Боднар та ін. ; За ред. А. С. Свінціцького. – ВСВ «Медицина», 2014. – 1272 с.*
2. *Внутрішня медицина: Терапія : Підручник / Н. М. Середюк, О. С. Стасишин, І. П. Вакалюк та ін. – 4-те вид., виправлене. – К. : Медицина, 2013. – 686 с.*
3. *Залізодефіцитна анемія Навчальний посібник для студентів і слухачів вищих медичних навчальних закладів III-IV рівнів акредитації / за заг. ред. проф. Видиборця С.В. [Текст] – Вінниця – Бориспіль: ТОВ «Меркьюрі-Поділля», 2012. – 238 с.*
4. *Лаповець Л.Є., Лебедь Г.Б., Ястремська О.О. Клінічна лабораторна діагностика: підручник. – Всеукраїнське спеціалізоване видавництво «Медицина», 2019. – 472 с.*
5. *Методи дослідження в гематології : навчальний посібник. / І. О. Дудченко, Г. А. Фадєєва, В. В. Качковська, О. В. Орловський ; за заг. ред. проф. Л. Н. Приступи. – Суми : Сумський державний університет, 2019. – 55 с.*
6. *Наказ МОЗ України від 02.11.2015 № 709 Уніфікований клінічний протокол первинної, вторинної (спеціалізованої), третинної (високоспеціалізованої) медичної допомоги "Залізодефіцитна анемія".*
7. *Наказ МОЗ України № 647 від 30.06.2010 "Про затвердження клінічних протоколів надання медичної допомоги хворим зі спеціальності "Гематологія".*
8. *Сучасні класифікації та стандарти лікування захворювань внутрішніх органів. Невідкладні стани в терапії : довідник-посібник / за ред. Ю. М. Мостового ; Вінницький національний медичний університет імені М. І. Пирогова. – 18-те вид., доповнене і перероблене. – К. : Центр ДЗК, 2015. – 680 с.*
9. *Hematology: basic principles and practice / Ronald Hoffman, Edward Benz, Leslie Silberstein et al. – 2012. – 2384 p.*
10. *Hoffbrand A. V. Hoffbrand's essential haematology / A. V. Hoffbrand, Paul A. H. Moss. – Seventh edition. – Wiley Blackwell, 2016. – 384 p.*

Тема. ГЕМОБЛАСТОЗИ

Мета і завдання

Поглибити знання лікарів-інтернів з клінічної картини та диференційної діагностики гемобластозів.

Місце заняття

Навчальна кімната, базові відділення.

Час – 6 годин

Матеріальне забезпечення

Мультимедійна презентація, історії хвороби, набір результатів лабораторних та інструментальних методів дослідження тематичних хворих, набір тестових завдань та ситуаційних задач на відповідну тему

Форма проведення заняття: дискусія, розгорнута бесіда, "круглий стіл".

Навчальні питання:

1. Визначення, епідеміологія гемобластозів.
2. Класифікація гемобластозів.
3. Гострі лейкомії. Класифікація.
4. Гостра лімфобластна лейкомія. Клінічні особливості перебігу, лікування.
5. Гостра мієлобластна лейкомія. Клінічні особливості перебігу, лікування.
6. Хронічна лімфоїдна лейкомія. Клініка, діагностика, лікування.
7. Хронічна мієлоїдна лейкомія. Класифікація, клініка, діагностика, лікування.
8. Поліцитемія (хвороба Вакеза).
9. Класифікація хронічних лімфопрліферативних захворювань.
10. Клінічна картина неходжкінської лімфоми, лімфоми Ходжкіна та мієломної хвороби. Основні методи діагностики та диференційної діагностики.
11. Основні принципи та методи лікування різних нозологічних форм лімфопрліферативних захворювань.
12. Клініка, лабораторна діагностика, диференційна діагностика множинної мієломи.
13. Основні принципи лікування множинної мієломи.

Практичні навички

Знати критерії діагностики та диференційної діагностики гемобластозів.

Вміти провести диференційну діагностику гемобластозів.

Самостійна робота

1. Вивчення рекомендованої літератури.
2. Курація тематичних хворих.

ЛІТЕРАТУРА

1. *Внутрішня медицина: порадник лікарю загальної практики : навчальний посібник / А. С. Свінцицький, О. О. Абрагамович, П. М. Боднар та ін. ; За ред. А. С. Свінцицького. – ВСВ « Медицина», 2014. – 1272 с.*
2. *Внутрішня медицина: Терапія : Підручник / Н. М. Середюк, О. С. Стасишин, І. П. Вакалюк та ін. – 4-те вид., виправлене. – К. : Медицина, 2013. – 686 с.*
3. *Лаповець Л.С., Лебедь Г.Б., Ястремська О.О. Клінічна лабораторна діагностика: підручник. – Всеукраїнське спеціалізоване видавництво «Медицина», 2019. – 472 с.*
4. *Методи дослідження в гематології : навчальний посібник. / І. О. Дудченко, Г. А. Фадєєва, В. В. Качковська, О. В. Орловський ; за заг. ред. проф. Л. Н. Приступи. – Суми : Сумський державний університет, 2019. – 55 с.*
5. *Наказ МОЗ України від 02.11.2015 № 710 Уніфікований клінічний протокол первинної, вторинної (спеціалізованої), третинної (високоспеціалізованої) медичної допомоги "Множинна мієлома".*
6. *Наказ МОЗ України від 02.11.2015 № 711 Уніфікований клінічний протокол первинної, вторинної (спеціалізованої), третинної (високоспеціалізованої) медичної допомоги "Хронічний мієлоїдний лейкоз".*
7. *Наказ МОЗ України від 08 жовтня 2013 № 866 Уніфікований клінічний протокол первинної, вторинної (спеціалізованої), третинної (високоспеціалізованої) медичної допомоги "Неходжкінські лімфоми та лімфома Ходжкіна".*
8. *Наказ МОЗ України від 4 листопада 2014 № 808 Уніфікований клінічний протокол первинної, вторинної (спеціалізованої), третинної (високоспеціалізованої) медичної допомоги "Хронічний лімфоїдний лейкоз".*
9. *Наказ МОЗ України № 647 від 30.06.2010 "Про затвердження клінічних протоколів надання медичної допомоги хворим зі спеціальності "Гематологія".*
10. *Сучасні класифікації та стандарти лікування захворювань внутрішніх органів. Невідкладні стани в терапії : довідник-посібник / за ред. Ю. М. Мостового ; Вінницький національний*

медичний університет імені М. І. Пирогова. – 18-те вид., доповнене і перероблене. – К. : Центр ДЗК, 2015. – 680 с.

11. *Hematology: basic principles and practice / Ronald Hoffman, Edward Benz, Leslie Silberstein et al.* – 2012. – 2384 p.

12. *Hoffbrand A. V. Hoffbrand's essential haematology / A. V. Hoffbrand, Paul A. H. Moss.* – Seventh edition. – Wiley Blackwell, 2016. – 384 p.

Тема. ХРОНІЧНІ ЛІМФОПРОЛІФЕРАТИВНІ ХВОРОБИ

Мета і завдання

Удосконалити знання з питань етіології, клініки, діагностики, диференційної діагностики та принципів лікування хронічних лімфоцитарних лейкозів.

Місце заняття

Навчальна кімната, базові відділення.

Час – 2 години

Матеріальне забезпечення

Мультимедійна презентація, історії хвороби, набір результатів лабораторних та інструментальних методів дослідження тематичних хворих, набір тестових завдань та ситуаційних задач на відповідну тему

Форма проведення заняття: дискусія, розгорнута бесіда, "круглий стіл".

Навчальні питання:

1. Визначення, етіологія та класифікація хронічних лімфоцитарних лейкозів.
2. Клінічні особливості перебігу хронічних лімфоцитарних лейкозів.
3. Діагностичні критерії хронічних лімфоцитарних лейкозів.
4. Диференційна діагностика.
5. Лікування хронічних лімфоцитарних лейкозів.
6. Моніторинг пацієнтів з хронічним лімфоцитарним лейкозом. Прогноз.

Практичні навички

Знати критерії діагностики та лікування хронічний лімфоцитарний лейкоз.

Вміти своєчасно діагностувати та призначити адекватне лікування хронічного лімфоцитарного лейкозу.

Самостійна робота

1. Вивчення рекомендованої літератури.
2. Курація тематичних хворих.

ЛІТЕРАТУРА

1. *Внутрішня медицина: poradnik лікарю загальної практики : навчальний посібник / А. С. Свінціцький, О. О. Абрагамович, П. М. Боднар та ін. ; За ред. А. С. Свінціцького.* – ВСВ «Медицина», 2014. – 1272 с.

2. *Внутрішня медицина: Терапія : Підручник / Н. М. Середюк, О. С. Стасишин, І. П. Вакалюк та ін.* – 4-те вид., виправлене. – К. : Медицина, 2013. – 686 с.

3. *Лаповець Л.Є., Лебедь Г.Б., Ястремська О.О. Клінічна лабораторна діагностика: підручник.* – Всеукраїнське спеціалізоване видавництво «Медицина», 2019. – 472 с.

4. *Методи дослідження в гематології : навчальний посібник. / І. О. Дудченко, Г. А. Фадєєва, В. В. Качковська, О. В. Орловський ; за заг. ред. проф. Л. Н. Приступи.* – Суми : Сумський державний університет, 2019. – 55 с.

5. *Наказ МОЗ України від 4 листопада 2014 № 808 Уніфікований клінічний протокол первинної, вторинної (спеціалізованої), третинної (високоспеціалізованої) медичної допомоги "Хронічний лімфоїдний лейкоз".*

6. Наказ МОЗ України № 647 від 30.06.2010 "Про затвердження клінічних протоколів надання медичної допомоги хворим зі спеціальності "Гематологія".
7. Сучасні класифікації та стандарти лікування захворювань внутрішніх органів. Невідкладні стани в терапії : довідник-посібник / за ред. Ю. М. Мостового ; Вінницький національний медичний університет імені М. І. Пирогова. – 18-те вид., доповнене і перероблене. – К. : Центр ДЗК, 2015. – 680 с.
8. Hematology: basic principles and practice / Ronald Hoffman, Edward Benz, Leslie Silberstein et al. – 2012. – 2384 p.
9. Hoffbrand A. V. Hoffbrand's essential haematology / A. V. Hoffbrand, Paul A. H. Moss. – Seventh edition. – Wiley Blackwell, 2016. – 384 p.

Тема. ЛІМФОМИ

Мета і завдання

Поглибити знання лікарів-інтернів з клінічної картини, діагностики, диференційної діагностики та лікування лімфом.

Місце заняття

Навчальна кімната, базові відділення.

Час – 2 години

Матеріальне забезпечення

Мультимедійна презентація, історії хвороби, набір результатів лабораторних та інструментальних методів дослідження тематичних хворих, набір тестових завдань та ситуаційних задач на відповідну тему

Форма проведення заняття: дискусія, розгорнута бесіда, "круглий стіл".

Навчальні питання:

1. Визначення, класифікація неходжкінських лімфом.
2. Клінічна картина неходжкінських лімфом. Оцінка клінічної запущеності первинно нодальних лімфом.
3. Основні методи діагностики та диференційної діагностики неходжкінських лімфом.
4. Лікування індолентних лімфом.
5. Лікування агресивних лімфом.
6. Лікування високоагресивних видів лімфом.
7. Визначення, морфологічна класифікація лімфогранулематозу.
8. Етіологія і патогенез лімфоми Ходжкіна.
9. Клінічна картина лімфоми Ходжкіна. Класифікація клінічних стадій лімфогранулематозу.
10. Основні методи діагностики. Лабораторні та інструментальні дані при лімфомі Ходжкіна.
11. Диференційна діагностика лімфоми Ходжкіна.
12. Ускладнення.
13. Лікування лімфоми Ходжкіна.
14. Прогноз.

Практичні навички

Знати критерії діагностики та диференційної діагностики лімфом.

Вміти своєчасно діагностувати та призначити адекватне лікування лімфом.

Самостійна робота

1. Вивчення рекомендованої літератури.
2. Курація тематичних хворих.

ЛІТЕРАТУРА

1. *Внутрішня медицина: poradnik лікарю загальної практики : навчальний посібник / А. С. Свінціцький, О. О. Абрагамович, П. М. Боднар та ін. ; За ред. А. С. Свінціцького. – ВСВ «Медицина», 2014. – 1272 с.*
2. *Внутрішня медицина: Терапія : Підручник / Н. М. Середюк, О. С. Стасишин, І. П. Вакалюк та ін. – 4-те вид., виправлене. – К. : Медицина, 2013. – 686 с.*
3. *Лаповець Л.Є., Лебедь Г.Б., Ястремська О.О. Клінічна лабораторна діагностика: підручник. – Всеукраїнське спеціалізоване видавництво «Медицина», 2019. – 472 с.*
4. *Методи дослідження в гематології : навчальний посібник. / І. О. Дудченко, Г. А. Фадєєва, В. В. Качковська, О. В. Орловський ; за заг. ред. проф. Л. Н. Приступи. – Суми : Сумський державний університет, 2019. – 55 с.*
5. *Наказ МОЗ України від 08 жовтня 2013 № 866 Уніфікований клінічний протокол первинної, вторинної (спеціалізованої), третинної (високоспеціалізованої) медичної допомоги "Неходжкінські лімфоми та лімфома Ходжкіна".*
6. *Наказ МОЗ України № 647 від 30.06.2010 "Про затвердження клінічних протоколів надання медичної допомоги хворим зі спеціальності "Гематологія".*
7. *Сучасні класифікації та стандарти лікування захворювань внутрішніх органів. Невідкладні стани в терапії : довідник-посібник / за ред. Ю. М. Мостового ; Вінницький національний медичний університет імені М. І. Пирогова. – 18-те вид., доповнене і перероблене. – К. : Центр ДЗК, 2015. – 680 с.*
8. *Hematology: basic principles and practice / Ronald Hoffman, Edward Benz, Leslie Silberstein et al. – 2012. – 2384 p.*
9. *Hoffbrand A. V. Hoffbrand's essential haematology / A. V. Hoffbrand, Paul A. H. Moss. – Seventh edition. – Wiley Blackwell, 2016. – 384 p.*

Тема. ГЕМОРАГІЧНІ ДІАТЕЗИ

Мета і завдання

Удосконалити знання з питань клініки, діагностики та принципів лікування геморагічних діатезів.

Місце заняття

Навчальна кімната, базові відділення.

Час – 2 години

Матеріальне забезпечення

Мультимедійна презентація, історії хвороби, набір результатів лабораторних та інструментальних методів дослідження тематичних хворих, набір тестових завдань та ситуаційних задач на відповідну тему.

Форма проведення заняття: дискусія, розгорнута бесіда, "круглий стіл".

Навчальні питання:

1. Етіологія і патогенез геморагічних діатезів.
2. Клінічні прояви геморагічних діатезів.
3. Типи кровоточивості при геморагічних діатезах.
4. Захворювання, які супроводжуються геморагічними діатезами.
5. Диференційна діагностика геморагічних діатезів.
6. Принципи лікування геморагічних діатезів.

Практичні навички

Знати критерії діагностики геморагічних діатезів.

Вміти своєчасно діагностувати та надавати медичну допомогу при геморагічних діатезах.

Самостійна робота

1. Вивчення рекомендованої літератури.
2. Курація тематичних хворих.

ЛІТЕРАТУРА

1. Лаповець Л.С., Лебедь Г.Б., Ястремська О.О. Клінічна лабораторна діагностика: підручник. – Всеукраїнське спеціалізоване видавництво «Медицина», 2019. – 472 с.
2. Методи дослідження в гематології : навчальний посібник. / І. О. Дудченко, Г. А. Фадєєва, В. В. Качковська, О. В. Орловський ; за заг. ред. проф. Л. Н. Приступи. – Суми : Сумський державний університет, 2019. – 55 с.
3. Передерий В.Г., Ткач С.М. Основи внутрішньої медицини. – Вінниця: Нова книга, 2010. – Т. 3 - 1006 с.
4. Сучасні класифікації та стандарти лікування захворювань внутрішніх органів. Невідкладні стани в терапії : довідник-посібник / за ред. Ю. М. Мостового ; Вінницький національний медичний університет імені М. І. Пирогова. – 18-те вид., доповнене і перероблене. – К. : Центр ДЗК, 2015. – 680 с.
5. Hematology: basic principles and practice / Ronald Hoffman, Edward Benz, Leslie Silberstein et al. – 2012. – 2384 p.
6. Hoffbrand A. V. Hoffbrand's essential haematology / A. V. Hoffbrand, Paul A. H. Moss. – Seventh edition. – Wiley Blackwell, 2016. – 384 p.

Тема. ХРОНІЧНІ МІЄЛОПРОЛІФЕРАТИВНІ ХВОРОБИ

Мета і завдання

Удосконалити знання з питань етіології, клініки, діагностики, диференційної діагностики та принципів лікування хронічних мієлопроліферативних хвороб.

Місце заняття

Навчальна кімната, базові відділення.

Час – 2 години

Матеріальне забезпечення

Мультимедійна презентація, історії хвороби, набір результатів лабораторних та інструментальних методів дослідження тематичних хворих, набір тестових завдань та ситуаційних задач на відповідну тему

Форма проведення заняття: дискусія, розгорнута бесіда, "круглий стіл".

Навчальні питання:

1. Клінічна картина та типовий перебіг.
2. Діагностичні критерії мієлобластних лейкозів.
3. Диференційна діагностика.
4. Лікування мієлобластних лейкозів (протипухлинна та підтримуюча терапія).
5. Прогноз.

Практичні навички

Знати критерії діагностики та лікування мієлобластних лейкозів.

Вміти своєчасно діагностувати та призначити адекватне лікування мієлобластних лейкозів.

Самостійна робота

1. Вивчення рекомендованої літератури.
2. Курація тематичних хворих.

ЛІТЕРАТУРА

1. Внутрішня медицина: poradnik лікарю загальної практики : навчальний посібник / А. С. Свінціцький, О. О. Абрагамович, П. М. Боднар та ін. ; За ред. А. С. Свінціцького. – ВСВ «Медицина», 2014. – 1272 с.

2. *Внутрішня медицина: Терапія : Підручник / Н. М. Середюк, О. С. Стасишин, І. П. Вакалюк та ін. – 4-те вид., виправлене. – К. : Медицина, 2013. – 686 с.*
3. *Лаповець Л.Є., Лебедь Г.Б., Ястремська О.О. Клінічна лабораторна діагностика: підручник. – Всеукраїнське спеціалізоване видавництво «Медицина», 2019. – 472 с.*
4. *Методи дослідження в гематології : навчальний посібник. / І. О. Дудченко, Г. А. Фадєєва, В. В. Качковська, О. В. Орловський ; за заг. ред. проф. Л. Н. Приступи. – Суми : Сумський державний університет, 2019. – 55 с.*
5. *Наказ МОЗ України від 02.11.2015 № 711 Уніфікований клінічний протокол первинної, вторинної (спеціалізованої), третинної (високоспеціалізованої) медичної допомоги "Хронічний мієлоїдний лейкоз".*
6. *Наказ МОЗ України № 647 від 30.06.2010 "Про затвердження клінічних протоколів надання медичної допомоги хворим зі спеціальності "Гематологія".*
7. *Сучасні класифікації та стандарти лікування захворювань внутрішніх органів. Невідкладні стани в терапії : довідник-посібник / за ред. Ю. М. Мостового ; Вінницький національний медичний університет імені М. І. Пирогова. – 18-те вид., доповнене і перероблене. – К. : Центр ДЗК, 2015. – 680 с.*
8. *Hematology: basic principles and practice / Ronald Hoffman, Edward Benz, Leslie Silberstein et al. – 2012. – 2384 p.*
9. *Hoffbrand A. V. Hoffbrand's essential haematology / A. V. Hoffbrand, Paul A. H. Moss. – Seventh edition. – Wiley Blackwell, 2016. – 384 p.*

Тема. ГЕМОФІЛІЯ А ТА ГЕМОФІЛІЯ В

Мета і завдання

Удосконалити знання з питань клініки, діагностики та лікування гемофілій А і В.

Місце заняття

Навчальна кімната, базові відділення.

Час – 2 години

Матеріальне забезпечення

Мультимедійна презентація, історії хвороби, набір результатів лабораторних та інструментальних методів дослідження тематичних хворих, набір тестових завдань та ситуаційних задач на відповідну тему.

Форма проведення заняття: дискусія, розгорнута бесіда, "круглий стіл".

Навчальні питання:

1. Визначення поняття набутої гемофілії А.
2. Клінічні стани, які можуть зумовити розвиток набутої гемофілії А.
3. Клінічні прояви набутої гемофілії А.
4. Відмінності між набутою та спадковою гемофілією А.
5. Набута гемофілія А, асоційована з вагітністю та пологами.
6. Алгоритм діагностики набутої гемофілії А.
7. Принципи лікування набутої гемофілії А. Особливості застосування імуносупресивної терапії.
8. Гемостатичні засоби у лікуванні набутої гемофілії А.
9. Шунтувальні препарати в лікуванні набутої гемофілії А.
10. Спостереження після досягнення повної ремісії.
11. Прогноз виживання при набутої гемофілії А.
12. Визначення поняття гемофілії В.
13. Етіологія та ключові ланки патогенезу гемофілії В.
14. Основні положення сучасної клінічної класифікації гемофілії В.

15. Клінічні прояви гемофілії В.
16. Лабораторні та інструментальні дослідження у хворих на гемофілію В.
17. Ускладнення гемофілії В.
18. Принципи лікування гемофілії В.

Практичні навички

Знати принципи діагностики та лікування гемофілій А і В.

Вміти своєчасно діагностувати та призначити лікування у хворих на гемофілію А і В.

Самостійна робота

1. Вивчення рекомендованої літератури.
2. Курація тематичних хворих.

ЛІТЕРАТУРА

1. Лаповець Л.Є., Лебедь Г.Б., Ястремська О.О. Клінічна лабораторна діагностика: підручник. – Всеукраїнське спеціалізоване видавництво «Медицина», 2019. – 472 с.
2. Методи дослідження в гематології : навчальний посібник. / І. О. Дудченко, Г. А. Фадєєва, В. В. Качковська, О. В. Орловський ; за заг. ред. проф. Л. Н. Приступи. – Суми : Сумський державний університет, 2019. – 55 с.
3. Передерий В.Г., Ткач С.М. Основи внутрішньої медицини. – Вінниця: Нова книга, 2010. – Т. 3 - 1006 с.
4. Сучасні класифікації та стандарти лікування захворювань внутрішніх органів. Невідкладні стани в терапії : довідник-посібник / за ред. Ю. М. Мостового ; Вінницький національний медичний університет імені М. І. Пирогова. – 18-те вид., доповнене і перероблене. – К. : Центр ДЗК, 2015. – 680 с.
5. Hematology: basic principles and practice / Ronald Hoffman, Edward Benz, Leslie Silberstein et al. – 2012. – 2384 p.
6. Hoffbrand A. V. Hoffbrand's essential haematology / A. V. Hoffbrand, Paul A. H. Moss. – Seventh edition. – Wiley Blackwell, 2016. – 384 p.

Тема. ОСНОВНІ МЕТОДИ ОБСТЕЖЕННЯ ХВОРИХ З ЕНДОКРИННОЮ ПАТОЛОГІЄЮ

Мета і завдання

Поглибити знання про основні методи обстеження хворих з ендокринною патологією.

Місце заняття

Навчальна кімната, базові відділення.

Час – 2 години

Матеріальне забезпечення

Мультимедійна презентація, історії хвороби, набір результатів лабораторних та інструментальних методів дослідження тематичних хворих, набір тестових завдань та ситуаційних задач на відповідну тему.

Форма проведення заняття: дискусія, розгорнута бесіда, "круглий стіл".

Навчальні питання:

1. Загальні та «тривожні» симптоми при ендокринних захворюваннях.
2. Методики проведення фізикального обстеження хворих при ендокринній патології.
3. Лабораторні методи у діагностиці ендокринних захворювань.
4. Основні та спеціальні методи рентгенологічного дослідження органів ендокринної системи.
5. Застосування УЗД при захворюванні ендокринної патології.
6. Артеріографія надниркових залоз, комп'ютерна томографія, МРТ надниркових залоз.
7. Краніограма та данні КТ, МРТ черепа.
8. Визначення ступеня ожиріння по ІМТ.

9. Оцінка статевого розвитку.
10. Основні клінічні синдроми при ендокринологічних захворюваннях.

Практичні навички

Знати принципи діагностики ендокринної патології.

Вміти оцінити дані клініко-інструментальних та лабораторних методів дослідження хворих з ендокринною патологією.

Самостійна робота

1. Вивчення рекомендованої літератури.
2. Курація тематичних хворих.

ЛІТЕРАТУРА

1. Ендокринологія: підручник (П.М. Боднар, Г.П. Михальчишин, Ю.І. Комісаренко та ін.). За ред. професора П.М. Боднара, - Вид. 3, перероб. та доп. – Вінниця. Нова Книга, 2013. – 480с.
2. ДУ «Інститут ендокринології та обміну речовин ім. В.П. Комісаренка НІМН України»: Протоколи ведення хворих на дифузний зоб; гіпотиреоз; автоімунний тиреоїдит. Ендокринологія. – 2019. – 24: Спецвипуск 1.
3. Макар Р.Д., Урбанович А.М., Макар О.Р. Дисфункція щитоподібної залози та серцево-судинні захворювання: посібник для лікарів. Львів. – 2021. – 40 с.
4. Передерий В.Г., Ткач С.М. Основи внутрішньої медицини. – Вінниця: Нова книга, 2010. – Т. 3 - 1006 с.
5. Внутрішні хвороби. Підручник заснований на принципах доказової медицини 2018/19 / ред. А. Ярмчук-Качмарчик. - Крак : Практ. медицина, 2018. - 1632с.
6. Внутрішня медицина. У 3 т. Т. 2 /А.С.Свінцицький, Л.Ф.Конопльова, Ю.І.Фещенко та ін.; За ред. проф. К.М. Амосової. – К.: Медицина, 2009. – 1088 с.
7. Наказ МОЗ України №574 від 05.08.2009 «Про затвердження протоколів надання медичної допомоги за спеціальністю «Ендокринологія»

Тема. ЗАХВОРЮВАННЯ ГІПОТАЛАМО-ГІПОФІЗАРНОЇ СИСТЕМИ

Мета і завдання

Поглибити знання про клініку, діагностику та лікування захворювань гіпоталамо-гіпофізарної системи.

Місце заняття

Навчальна кімната, базові відділення.

Час – 2 години

Матеріальне забезпечення

Мультимедійна презентація, історії хвороби, набір результатів лабораторних та інструментальних методів дослідження тематичних хворих, набір тестових завдань та ситуаційних задач на відповідну тему.

Форма проведення заняття: дискусія, розгорнута бесіда, "круглий стіл".

Навчальні питання:

1. Етіологічні та патогенетичні фактори захворювань гіпоталамо-гіпофізарної системи.
2. Класифікація захворювань гіпоталамо-гіпофізарної системи.
3. Варіанти клінічної картини захворювань гіпоталамо-гіпофізарної системи.
4. Атипові клінічні варіанти захворювань гіпоталамо-гіпофізарної системи.
5. Можливі ускладнення захворювань гіпоталамо-гіпофізарної системи.
6. Визначення основних діагностичних критеріїв захворювань гіпоталамо-гіпофізарної системи.
7. Складання плану обстеження хворих на захворювання гіпоталамо-гіпофізарної системи.
8. Аналіз результатів лабораторних та інструментальних досліджень, що застосовуються для діагностики захворювань гіпоталамо-гіпофізарної системи.

9. Тактика проведення диференціальної діагностики захворювань гіпоталамо-гіпофізарної системи.
10. Акромегалія, гіпопітуїтаризм, гіперпролактинемія.
11. Гіпоталамічний синдром. Клініка, діагностика та лікування.
12. Хвороба Іценко-Кушинга. Диференційна діагностика із синдромом.
13. Обґрунтування та формулювання діагнозу захворювань гіпоталамо-гіпофізарної системи.
14. Складання плану лікування хворих на захворювання гіпоталамо-гіпофізарної системи.

Практичні навички

Знати принципи діагностики захворювань гіпоталамо-гіпофізарної системи.

Вміти оцінити дані діагностичних досліджень та призначити відповідне лікування при захворюванні гіпоталамо-гіпофізарної системи.

Самостійна робота

1. Вивчення рекомендованої літератури.
2. Курація тематичних хворих.

ЛІТЕРАТУРА

1. *Ендокринологія: підручник (П.М. Боднар, Г.П. Михальчишин, Ю.І. Комісаренко та ін.). За ред. професора П.М. Боднара, - Вид. 3, перероб. та доп. – Вінниця. Нова Книга, 2013. – 480с.*
2. *Передерій В.Г., Ткач С.М. Основи внутрішньої медицини. – Вінниця: Нова книга, 2010. – Т. 3 - 1006 с.*
3. *Внутрішні хвороби. Підручник заснований на принципах доказової медицини 2018/19 / ред. А. Яремчук-Качмарчик. - Крак : Практ. медицина, 2018. - 1632с.*
4. *Внутрішня медицина. У 3 т. Т. 2 /А.С.Свінцицький, Л.Ф.Конопльова, Ю.І.Фещенко та ін.; За ред. проф. К.М. Амосової. – К.: Медицина, 2009. – 1088 с.*
5. *Наказ МОЗ України №574 від 05.08.2009 «Про затвердження протоколів надання медичної допомоги за спеціальністю «Ендокринологія».*

Тема. ХВОРОБИ ЩИТОВИДНОЇ ЗАЛОЗИ

Мета і завдання

Поглибити знання про етіологію, патогенез, клінічні прояви, діагностику і лікування хвороб щитовидної залози.

Місце заняття

Навчальна кімната, базові відділення.

Час – 2 години

Матеріальне забезпечення

Мультимедійна презентація, історії хвороби, набір результатів лабораторних та інструментальних методів дослідження тематичних хворих, набір тестових завдань та ситуаційних задач на відповідну тему.

Форма проведення заняття: дискусія, розгорнута бесіда, "круглий стіл".

Навчальні питання:

1. Етіологія гіпотиреозу.
2. Патогенетичні механізми розвитку гіпотиреозу.
3. Діагностика та диференційна діагностика гіпотиреозу
4. Особливості клінічного перебігу гіпотиреозу.
5. Сучасні методи лікування гіпотиреозу.
6. Диспансеризація хворих з патологією щитоподібної залози.
7. Етіологія та патогенетичні механізми розвитку тиреотоксикозу.
8. Діагностичні критерії тиреотоксикозу.
9. Диференційна діагностика тиреотоксикозу.

10. Особливості клінічного перебігу тиреотоксикозу.
11. Сучасні методи лікування тиреотоксикозу..
12. Диспансеризація хворих з патологією щитоподібної залози.
13. Онкологічні захворювання щитоподібної залози.
14. Аутоімунні захворювання щитовидної залози.

Практичні навички

Знати принципи діагностики та лікування хвороб щитовидної залози.

Вміти оцінити дані клініко-інструментальних та лабораторних методів дослідження щитоподібної залози та призначити адекватне лікування.

Самостійна робота

1. Вивчення рекомендованої літератури.
2. Курація тематичних хворих.

ЛІТЕРАТУРА

1. *Ендокринологія: підручник (П.М. Боднар, Г.П. Михальчишин, Ю.І. Комісаренко та ін.). За ред. професора П.М. Боднара, - Вид. 3, перероб. та доп. – Вінниця. Нова Книга, 2013. – 480с.*
2. *ДУ «Інститут ендокринології та обміну речовин ім. В.П. Комісаренка НІМН України»: Протоколи ведення хворих на дифузний зоб; гіпотиреоз; аутоімунний тиреоїдит. Ендокринологія. – 2019. – 24: Спецвипуск 1.*
3. *Макар Р.Д., Урбанович А.М., Макар О.Р. Дисфункція щитоподібної залози та серцево-судинні захворювання: посібник для лікарів. Львів. – 2021. – 40 с.*
4. *Передерій В.Г., Ткач С.М. Основи внутрішньої медицини. – Вінниця: Нова книга, 2010. – Т. 3 - 1006 с.*
5. *Внутрішні хвороби. Підручник заснований на принципах доказової медицини 2018/19 / ред. А. Ярмчук-Качмарчик. - Крак : Практ. медицина, 2018. - 1632с.*
6. *Внутрішня медицина. У 3 т. Т. 2 /А.С.Свінцицький, Л.Ф.Конопльова, Ю.І.Фещенко та ін.; За ред. проф. К.М. Амосової. – К.: Медицина, 2009. – 1088 с.*
7. *Наказ МОЗ України №574 від 05.08.2009 «Про затвердження протоколів надання медичної допомоги за спеціальністю «Ендокринологія».*

Тема. ЦУКРОВИЙ ДІАБЕТ

Мета і завдання

Удосконалити знання з особливостей ведення пацієнтів з цукровим діабетом.

Місце заняття

Навчальна кімната, базові відділення.

Час – 2 години

Матеріальне забезпечення

Мультимедійна презентація, історії хвороби, набір тестових завдань і ситуаційних задач на відповідну тему.

Форма проведення заняття: дискусія, розгорнута бесіда, "круглий стіл".

Навчальні питання:

1. Клінічна діагностика предіабету.
2. Профілактика та лікування предіабету.
3. Класифікація цукрового діабету.
4. Чинники ризику цукрового діабету.
5. Діагностичні критерії цукрового діабету I типу.
6. Діагностичні критерії цукрового діабету II типу.
7. Сучасні алгоритми лікування ЦД I типу.
8. Принципи лікування ЦД II типу.
9. Первинна профілактика цукрового діабету.

10. Вторинна профілактика цукрового діабету.

Практичні навички

Знати особливості діагностики цукрового діабету I і II типів.

Вміти своєчасно діагностувати цукровий діабет, обрати лікувальну тактику у пацієнтів з цукровим діабетом I і II типів.

Самостійна робота

1. Вивчення рекомендованої літератури.
2. Курація тематичних хворих.

ЛІТЕРАТУРА

1. Ендокринологія : Національний підручник для студентів вищих медичних навчальних закладів IV рівня акредитації / Ю. І. Комісаренко, Г.П. Михальчишин, А.М. Урбанович [та ін.]. – 5-те вид., оновл. та допов. Вінниця: Нова Книга, 2020. – 536 с.

2. Ендокринологія : підруч. для студентів вищ. мед. навч. закл. IV рівня акредитації / за ред. : Ю. І. Комісаренко, Г. П. Михальчишин. - 5-е вид., оновлене та допов. - Вінниця : Нова кн., 2020. - 532 с. - (Національний підручник).

3. Наказ МОЗ від 21.12.2012 р. № 1118 «Про затвердження та впровадження медико-технологічних документів зі стандартизації медичної допомоги при цукровому діабеті 2 типу»

4. Наказ МОЗ України від 29.12.2014 №1021 «Уніфікований клінічний протокол первинної, екстреної, вторинної (спеціалізованої) та третинної (високоспеціалізованої) медичної допомоги «Цукровий діабет 1 типу у молодих людей та дорослих».

5. Протоколи для лікування цукрового діабету Американської асоціації діабетологів (ADA) 2021 року https://care.diabetesjournals.org/content/44/Supplement_1

6. Урбанович А.М., Пашковська Н.В., Сафонова О.В., Суслик Г.І. Навчальний посібник для лікарів первинної ланки з ведення хворих на цукровий діабет. За ред. А.М. Урбанович. Львів, 2019. 58 с.

Тема. ГОСТРІ УСКЛАДНЕННЯ ЦУКРОВОГО ДІАБЕТУ

Мета і завдання

Удосконалити знання про гострі ускладнення цукрового діабету.

Місце заняття

Навчальна кімната, базові відділення.

Час – 2 години

Матеріальне забезпечення

Мультимедійна презентація, історії хвороби, набір тестових завдань і ситуаційних задач на відповідну тему.

Форма проведення заняття: дискусія, розгорнута бесіда, "круглий стіл".

Навчальні питання:

1. Визначення поняття діабетичної коми.
2. Класифікація діабетичних ком.
3. Патолофізіологія діабетичних ком.
4. Клініко-діагностичні характеристики діабетичних ком:
  - гіперглікемічної (кетоацидотичної);
  - гіперосмолярної;
  - гіперлактацидемічної;
  - гіпоглікемічної.
5. Загальні принципи надання невідкладної допомоги при діабетичних комах.
6. Невідкладна допомога при діабетичній гіперглікемічній (кетоацидотичній) комі.
7. Невідкладна допомога при діабетичній гіперосмолярній комі.

8. Невідкладна допомога при діабетичній гіперлактацидемічній комі.

9. Невідкладна допомога при діабетичній гіпоглікемічній комі.

Практичні навички

Знати алгоритм діагностики та надання невідкладної допомоги при діабетичних комах.

Вміти діагностувати різні діабетичні коми, провести їх диференціальну діагностику та надати невідкладну допомогу.

Самостійна робота

1. Вивчення рекомендованої літератури.

2. Курація тематичних хворих.

ЛІТЕРАТУРА

1. Власенко В.М. Інтенсивна терапія в ендокринології (невідкладні стани). Медкнига.- 2021.- 144 с.

2. Ендокринологія: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закладів/за ред. проф. П.М. Боднара. – Вінниця: Нова Книга, 2012с., - 360с.

3. Медицина невідкладних станів. Екстрена (швидка) медична допомога: національний підручник для лікарів-слухачів післядипломної освіти, лікарів-інтернів і студентів вищих медичних навчальних закладів IV рівня акредитації / І. С. Зозуля [та ін.]; за ред. І.С. Зозулі. - 3-є вид., переробл. і допов. - Київ: Медицина, 2017. - 958 с.: іл., табл.

4. Наказ МОЗ України №574 від 05.08.2009 «Про затвердження протоколів надання медичної допомоги за спеціальністю «Ендокринологія».

5. Невідкладна ендокринологія: метод. вказ. для підготовки лікарів-інтернів, слухачів передатестаційних циклів зі спеціальності «Медицина невідкладних станів» / упор. А.А. Хижняк, С.С. Дубівська – Харків: ХНМУ, 2013. – 16 с.

7. Невідкладні стани в ендокринології. Власенко М.В., Паламарчук А.В., Вернигородський В.С. та ін. / Навчально-методичний посібник. - Вінниця. – 2006. – 112 с.

8. 2019 ESC Guidelines on diabetes, pre-diabetes, and cardiovascular diseases developed in collaboration with the EASD: The Task Force for diabetes, pre-diabetes, and cardiovascular diseases of the European Society of Cardiology (ESC) and the European Association for the Study of Diabetes (EASD) / European Heart Journal, Volume 41, Issue 2, 2020, Pages 255–323.

9. Dhatriya K.K., Vellanki P. Treatment of Diabetic Ketoacidosis (DKA) / Hyperglycemic Hyperosmolar State (HHS): Novel Advances in the Management of Hyperglycemic Crises (UK Versus USA). Curr Diab Rep. 2017;17(5):33. doi:10.1007/s11892-017-0857-4

10. Hyperglycemic Crises: Diabetic Ketoacidosis and Hyperglycemic Hyperosmolar State / A.R. Gosmanov. - 2021.- 57 p. <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/books/NBK279052/>.

Тема. ХВОРОБИ НАДНИРНИКІВ

Мета і завдання

Поглибити знання про етіологію, патогенез, клінічні прояви, діагностику і лікування хвороб наднирників.

Місце заняття

Навчальна кімната, базові відділення.

Час – 2 години

Матеріальне забезпечення

Мультимедійна презентація, історії хвороби, набір результатів лабораторних та інструментальних методів дослідження тематичних хворих, набір тестових завдань та ситуативних задач на відповідну тему.

Форма проведення заняття: дискусія, розгорнута бесіда, "круглий стіл".

Навчальні питання:

1. Етіопатогенез феохромоцитом та парагангліоми.
2. Клінічні прояви феохромоцитом.
3. Оцінка результатів лабораторних та інструментальних методів дослідження.
4. Диференційна діагностика феохромоцитом з артеріальними гіпертензіями.
5. Особливості клінічного перебігу феохромоцитом та парагангліоми.
6. Сучасні стандарти лікування хворих з феохромоцитомою.
7. Ускладнення феохромоцитом.
8. Хвороба Аддісона. Етіопатогенез, клініка, діагностика.
9. Принципи лікування хвороби Аддісона.
10. Альдостерома (хвороба Конна).

Практичні навички

Знати принципи діагностики та лікування хвороб наднирників.

Вміти провести диференційну діагностику хвороб наднирників та призначити відповідне лікування.

Самостійна робота

1. Вивчення рекомендованої літератури.
2. Курація тематичних хворих.

ЛІТЕРАТУРА

1. *Внутрішня медицина. У 3 т. Т. 2 /А.С.Свінцицький, Л.Ф.Конопльова, Ю.І.Фещенко та ін.; За ред. проф. К.М. Амосової. – К.: Медицина, 2009. – 1088 с.*
2. *Внутрішні хвороби. Підручник заснований на принципах доказової медицини 2018/19 / ред. А. Яремчук-Качмарчик. - Крак : Практ. медицина, 2018. - 1632с.*
3. *Ендокринологія: підручник (П.М. Боднар, Г.П. Михальчишин, Ю.І. Комісаренко та ін.). За ред. професора П.М. Боднара, - Вид. 3, перероб. та доп. – Вінниця. Нова Книга, 2013. – 480с.*
4. *Наказ МОЗ України №574 від 05.08.2009 «Про затвердження протоколів надання медичної допомоги за спеціальністю «Ендокринологія».*
5. *Передерій В.Г., Ткач С.М. Основи внутрішньої медицини. – Вінниця: Нова книга, 2010. – Т. 3 - 1006 с.*

Тема. МЕТАБОЛІЧНИЙ СИНДРОМ ТА ОЖИРІННЯ

Мета і завдання

Поглибити знання про метаболічний синдром на ожиріння.

Місце заняття

Навчальна кімната, базові відділення.

Час – 2 години

Матеріальне забезпечення

Мультимедійна презентація, історії хвороби, набір результатів лабораторних та інструментальних методів дослідження тематичних хворих, набір тестових завдань та ситуаційних задач на відповідну тему.

Форма проведення заняття: дискусія, розгорнута бесіда, "круглий стіл".

Навчальні питання:

1. Етіопатогенез метаболічного синдрому.
2. Критерії діагностики метаболічного синдрому.
3. Диференційна діагностика метаболічного синдрому.
4. Немедикаментозні принципи лікування метаболічного синдрому.
5. Медикаментозні методи лікування метаболічного синдрому.
6. Етіологія і патогенез різних форм ожиріння.

7. Класифікація ожиріння: форма, ступінь, стадія.
8. Клінічні варіанти перебігу захворювання.
9. Діагноз. Диференційний діагноз різних форм ожиріння (трактування антропометричних, лабораторних, рентгенологічних, гормональних досліджень).
10. Лікування ожиріння:
  - Дієтотерапія;
  - Медикаментозне лікування;
  - Хірургічні методи лікування;
  - Фізіотерапевтичні методи лікування;
  - Санаторно-курортне лікування.
11. Профілактика ожиріння, диспансерний нагляд за хворими на ожиріння.

Практичні навички

Знати алгоритм діагностики та лікування хворих з метаболічним синдромом і ожирінням.
Вміти діагностувати і лікувати пацієнтів з метаболічним синдромом та ожирінням.

Самостійна робота

1. Вивчення рекомендованої літератури.
2. Курація тематичних хворих.

ЛІТЕРАТУРА

1. *Внутрішні хвороби. Підручник заснований на принципах доказової медицини 2018/19 / ред. А. Яремчук-Качмарчик. - Крак : Практ. медицина, 2018. - 1632с.*
2. *Діагностика і лікування метаболічного синдрому, цукрового діабету, предіабету і серцево-судинних захворювань: метод. рекомендації Робочої групи Української асоціації кардіологів і Української асоціації ендокринологів / Ред. О.І. Мітченко, В.В. Корпачев. - Київ, 2009. - 45 с.*
3. *Ендокринологія: підручник (П.М. Боднар, Г.П. Михальчишин, Ю.І. Комісаренко та ін.). За ред. професора П.М. Боднара, - Вид. 3, перероб. та доп. – Вінниця. Нова Книга, 2013. – 480с.*
4. *Красюк О. А. Метаболічний синдром в практиці клініциста / О. А. Красюк // Військова медицина України. – 2008. – Т. 8, № 4. – С. 105–110.*
5. *Метаболічний синдром – деякі особливості патогенезу та його вплив на розвиток артеріальної гіпертензії / Г. В. Мартинюк, Н. Т. Скорейко, Р. С. Скорейко, С. Ч. Скорейко // Буковинський медичний вісник. – 2016. – Т. 20, № 2. – С. 85–87.*
6. *Наказ МОЗ України №574 від 05.08.2009 «Про затвердження протоколів надання медичної допомоги за спеціальністю «Ендокринологія».*
7. *Передерій В.Г., Ткач С.М. Основи внутрішньої медицини. – Вінниця: Нова книга, 2010. – Т. 3 - 1006 с.*
8. *Shaw JE. Prediabetes: lifestyle, pharmacotherapy or regulation? Ther Adv Endocrinol Metab. 2019 Jul 10;10:2042018819863020.*

Тема. КЛІМАКС

Мета і завдання

Удосконалити знання лікарів-інтернів з питань клініки, діагностики та корекції клімаксу.

Місце заняття

Навчальна кімната, базові відділення.

Час – 2 години

Матеріальне забезпечення

Мультимедійна презентація, історії хвороби, набір результатів лабораторних та інструментальних методів дослідження тематичних хворих, набір тестових завдань та ситуаційних задач на відповідну тему.

Форма проведення заняття: дискусія, розгорнута бесіда, "круглий стіл".

Навчальні питання:

1. Фізіологічні основи розвитку клімаксу.
2. Діагностичні критерії клімаксу.
3. Особливості клінічного перебігу клімаксу.
4. Поняття патологічного клімаксу.
5. Сучасні методи корекції клімаксу.

Практичні навички

Знати особливості перебігу та діагностичні критерії фізіологічного і патологічного клімаксу.
Вміти встановити діагноз та призначити сучасні засоби для корекції клімаксу.

Самостійна робота

1. Вивчення рекомендованої літератури.
2. Курація тематичних хворих.

ЛІТЕРАТУРА

1. *Внутрішні хвороби. Підручник заснований на принципах доказової медицини 2018/19 / ред. А. Ярмчук-Качмарчик. - Крак : Практ. медицина, 2018. - 1632с.*
2. *Ендокринологія: підручник (П.М. Боднар, Г.П. Михальчишин, Ю.І. Комісаренко та ін.). За ред. професора П.М. Боднара, - Вид. 3, перероб. та доп. – Вінниця. Нова Книга, 2013. – 480с.*
3. *Наказ МОЗ України №574 від 05.08.2009 «Про затвердження протоколів надання медичної допомоги за спеціальністю «Ендокринологія»*
4. *Передерій В.Г., Ткач С.М. Основи внутрішньої медицини. – Вінниця: Нова книга, 2010. – Т. 3 - 1006 с.*

Тема. ІНТЕНСИВНА ТЕРАПІЯ І РЕАНІМАЦІЯ ПРИ ЕНДОКРИННИХ ХВОРОБАХ

Мета і завдання

Удосконалити знання лікарів-інтернів з питань диференційної діагностики на невідкладній допомогі при ендокринних хворобах.

Місце заняття

Навчальна кімната, базові відділення.

Час – 2 години

Матеріальне забезпечення

Мультимедійна презентація, історії хвороби, набір результатів лабораторних та інструментальних методів дослідження тематичних хворих, набір тестових завдань та ситуаційних задач на відповідну тему.

Форма проведення заняття: дискусія, розгорнута бесіда, "круглий стіл".

Навчальні питання:

1. Діагностика тиреотоксичного кризу.
2. Невідкладна допомога при тиреотоксичному кризі.
3. Гіпотиреоїдна кома. Етіопатогенез. Клініка.
4. Діагностика та невідкладна допомога при гіпотиреоїдній комі.
5. Гостра наднирникова недостатність. Діагностика.
6. Аддісоновий криз. Невідкладна допомога.

Практичні навички

Знати особливості перебігу та діагностичні критерії невідкладних станів в ендокринології.
Вміти встановити діагноз та надати невідкладну допомогу при кризах в ендокринології.

Самостійна робота

1. Вивчення рекомендованої літератури.
2. Курація тематичних хворих.

ЛІТЕРАТУРА

1. Власенко В.М. Інтенсивна терапія в ендокринології (невідкладні стани). Медкнига.- 2021.- 144 с.
2. Внутрішні хвороби. Підручник заснований на принципах доказової медицини 2018/19 / ред. А. Яремчук-Качмарчик. - Крак : Практ. медицина, 2018. - 1632с.
3. Внутрішня медицина. У 3 т. Т. 2 /А.С.Свінцицький, Л.Ф.Конопльова, Ю.І.Фещенко та ін.; За ред. проф. К.М. Амосової. – К.: Медицина, 2009. – 1088 с.
4. ДУ «Інститут ендокринології та обміну речовин ім. В.П. Комісаренка НПМН України»: Протоколи ведення хворих на дифузний зоб; гіпотиреоз; автоімунний тиреоїдит. Ендокринологія. – 2019. – 24: Спецвипуск 1.
5. Ендокринологія: підручник (П.М. Боднар, Г.П. Михальчишин, Ю.І. Комісаренко та ін.). За ред. професора П.М. Боднара, - Вид. 3, перероб. та доп. – Вінниця. Нова Книга, 2013. – 480с.
6. Макар Р.Д., Урбанович А.М., Макар О.Р. Дисфункція щитоподібної залози та серцево-судинні захворювання: посібник для лікарів. Львів. – 2021. – 40 с.
7. Медицина невідкладних станів. Екстрена (швидка) медична допомога: національний підручник для лікарів-слухачів післядипломної освіти, лікарів-інтернів і студентів вищих медичних навчальних закладів IV рівня акредитації / І. С. Зозуля [та ін.]; за ред. І.С. Зозулі. - 3-є вид., переробл. і допов. - Київ: Медицина, 2017. - 958 с.: іл., табл.
8. Наказ МОЗ України №574 від 05.08.2009 «Про затвердження протоколів надання медичної допомоги за спеціальністю «Ендокринологія»
9. Невідкладна ендокринологія: метод. вказ. для підготовки лікарів-інтернів, слухачів передатестаційних циклів зі спеціальності «Медицина невідкладних станів» / упор. А.А. Хижняк, С.С. Дубівська – Харків: ХНМУ, 2013. – 16 с.

Тема. ПОБІЧНА ДІЯ ЛІКІВ, ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Мета і завдання

Удосконалити знання з побічної дії ліків.

Місце заняття

Навчальна кімната, клінічна база кафедри.

Час – 2 години

Матеріальне забезпечення

Мультимедійна презентація, історії хвороби, інструкції до лікарських засобів, набір тестових завдань та ситуаційних задач на відповідну тему.

Форма проведення заняття: дискусія, розгорнута бесіда, "круглий стіл".

Навчальні питання:

1. Основні принципи фармакотерапії гострих отруень лікарськими засобами.
2. Симптоми гострих отруень лікарськими засобами різних фармакологічних груп.
3. Поняття про антидоти. Види антидотної терапії.
4. Види побічної дії/побічних реакцій ліків.
5. Передозування абсолютне і відносне (токсичні ефекти).
6. Непереносність.
7. Алергічні реакції.
8. Мутагенність, тератогенність, ембріотоксичність, фетотоксичність, канцерогенність.
9. Заходи щодо виявлення та реєстрації побічної дії ліків (форма № 137/0).
10. Наказ МОЗ України “Про організацію подання інформації про побічну дію лікарських засобів”.
11. Поняття про фармацевтичну опіку.

Практичні навички

Знати про основні положення побічної дії ліків.

Вміти визначити та провести корекцію побічної дії ліків.

Самостійна робота

1. Вивчення рекомендованої літератури.

2. Курація тематичних хворих.

ЛІТЕРАТУРА

1. *Внутрішні хвороби. Підручник заснований на принципах доказової медицини 2018/19 / ред. А. Яремчук-Качмарчик. - Краків : Практ. медицина, 2018. - 1632с.*

2. *Внутрішня медицина. Підручник для студентів закладів вищої медичної освіти III-IV рівня акредитації та лікарів післядипломної освіти на основі рекомендацій доказової медицини / За ред. В.М. Коваленка. Укл.: Н.М. Шуба, О.Г. Несукай, О.П. Борткевич. – 3-тє вид., переробл. і доповн. – К.: Моріон, 2019. – 960с*

3. *Клінічна фармакологія : підручник / за ред. О. М. Біловола. –Вінниця : Нова Книга, 2021. – 544 с.*

4. *Клінічна фармакологія: навчальний посібник / [Є. І. Шоріков, Г. І. Шумко, О. С. Хухліна та ін.]. – Вінниця : Нова книга, 2019. – 512 с.*

5. *Фармакологія: підручник / І.С. Чекман, Н.О. Горчакова, І.Ю. Висоцький та ін.; за ред. І.С. Чекмана. – 4-те вид. – Вінниця: Нова Книга, 2017. – 784 с. + Гриф. МОН.*

6. *Essentials of Medical Pharmacology by K.D. Tripathi 8th Editions – 2018. – 880p.*

7. *Pharmacology: textbook: in 2 parts. Part 1 / I.Yu. Vysotsky, R.A. Khramova, A.A. Kachanova. – Sumy: Sumy State University, 2019. – 311 p.*

8. *Pharmacology: textbook: in 2 parts. Part 2 / I.Yu. Vysotsky, R.A. Khramova, A.A. Kachanova. – Sumy: Sumy State University, 2020. – 569 p.*

Тема. ПОБІЧНА ДІЯ АНТИБАКТЕРІАЛЬНИХ ПРЕПАРАТІВ

Мета і завдання

Удосконалити знання з побічної дії антибактеріальних засобів.

Місце заняття

Навчальна кімната, клінічна база кафедри.

Час – 2 години

Матеріальне забезпечення

Мультимедійна презентація, історії хвороби, інструкції до лікарських засобів, набір тестових завдань та ситуаційних задач на відповідну тему.

Форма проведення заняття: дискусія, розгорнута бесіда, "круглий стіл".

Навчальні питання:

1. Класифікація антибіотиків.
2. Фармакокінетика антибактеріальних препаратів.
3. Клінічна фармакологія антибіотиків.
4. Покази до призначення антибактеріальних препаратів.
5. Класифікація побічних дій антибактеріальних препаратів.
6. Протипокази до призначення антибіотиків.
7. Клінічні прояви побічної дії антибактеріальних препаратів.
8. Профілактика побічних ефектів антибактеріальних засобів.
9. Методи корекції побічної дії антибактеріальних засобів.

Практичні навички

Знати можливі побічні ефекти антибактеріальних засобів.

Вміти запідозрити та призначити лікування при побічній дії антибактеріальних засобів.

Самостійна робота

1. Вивчення рекомендованої літератури.
2. Курація тематичних хворих.

ЛІТЕРАТУРА

1. *Внутрішні хвороби. Підручник заснований на принципах доказової медицини 2018/19 / ред. А. Яремчук-Качмарчик. - Краків : Практ. медицина, 2018. - 1632с.*
2. *Внутрішня медицина. Підручник для студентів закладів вищої медичної освіти III-IV рівня акредитації та лікарів післядипломної освіти на основі рекомендацій доказової медицини / За ред. В.М. Коваленка. Укл.: Н.М. Шуба, О.Г. Несукай, О.П. Борткевич. – 3-тє вид., переробл. і доповн. – К.: Моріон, 2019. – 960с*
3. *Закон України “Про лікарські засоби” № 123/96 ВР від 04.04.1996 р.*
4. *Клінічна фармакологія : підручник / за ред. О. М. Біловола. –Вінниця : Нова Книга, 2021. – 544 с.*
5. *Клінічна фармакологія: навчальний посібник / [Є. І. Шоріков, Г. І. Шумко, О. С. Хухліна та ін.]. – Вінниця : Нова книга, 2019. – 512 с.*
6. *Наказ МОЗ України “Перелік лікарських засобів, дозволених для застосування в Україні, які відпускаються без рецептів з аптек та їх структурних підрозділів” № 360 від 20.10.2005 р.*
7. *Наказ МОЗ України “Про внесення доповнень у Додаток 3 пункту 5.1 Інструкції про здійснення нагляду за побічними реакціями/діями лікарських засобів” № 52 від 08.02.2001 р.*
8. *Наказ МОЗ України “Про організацію подання інформації про побічну дію лікарських засобів” № 51 від 08.02.2001 р.*
9. *Наказ МОЗ України “Про правила виписування рецептів на лікарські засоби та виробу медичного призначення” № 117 від 30.06.94 р.*
10. *Фармакологія: підручник / І.С. Чекман, Н.О. Горчакова, І.Ю. Висоцький та ін.; за ред. І.С. Чекмана. – 4-те вид. – Вінниця: Нова Книга, 2017. – 784 с. + Гриф. МОН.*
11. *Essentials of Medical Pharmacology by K.D. Tripathi 8th Editions – 2018. – 880p.*
12. *Pharmacology: textbook: in 2 parts. Part 1 / I.Yu. Vysotsky, R.A. Khramova, A.A. Kachanova. – Sumy: Sumy State University, 2019. – 311 p.*
13. *Pharmacology: textbook: in 2 parts. Part 2 / I.Yu. Vysotsky, R.A. Khramova, A.A. Kachanova. – Sumy: Sumy State University, 2020. – 569 p.*

Тема. ЛІКУВАЛЬНЕ ХАРЧУВАННЯ ПРИ ЗАХВОРЮВАННЯХ ВНУТРІШНІХ ОРГАНІВ

Мета і завдання

Удосконалити знання лікарів-інтернів з основ дієтотерапії.

Місце заняття

Навчальна кімната, клінічна база кафедри.

Час – 2 години

Матеріальне забезпечення

Мультимедійна презентація, набір тестових завдань та ситуаційних задач на відповідну тему.

Форма проведення заняття: дискусія, розгорнута бесіда, "круглий стіл".

Навчальні питання:

1. Класифікація дієт.
2. Основи правильного харчування.
3. Раціональне харчування як основа профілактики серцево-судинних захворювань.
4. Дієтотерапія при захворюваннях шлунково-кишкового тракту.
5. Особливості лікувального харчування при захворюваннях печінки та жовчовивідних шляхів.
6. Лікувальне харчування при захворюваннях нирок і сечовивідних шляхів.
7. Дієтотерапія у ревматологічних хворих.

8. Раціональне харчування у хворих з алергічними захворюваннями.
9. Дієтотерапія, як складова лікування у хворих з цукровим діабетом.
10. Особливості харчування при хворобах щитовидної залози.
11. Дієтотерапія при надмірній масі тіла та ожирінні.

Практичні навички

Знати основи лікувального харчування при різних захворюваннях внутрішніх органів.
Вміти призначити відповідну дієту в залежності від патології.

Самостійна робота

1. Вивчення рекомендованої літератури.
2. Курація тематичних хворих.

ЛІТЕРАТУРА

1. *Внутрішні хвороби. Підручник заснований на принципах доказової медицини 2018/19 / ред. А. Яремчук-Качмарчик. - Краків : Практ. медицина, 2018. - 1632с.*
2. *Внутрішня медицина. Підручник для студентів закладів вищої медичної освіти III-IV рівня акредитації та лікарів післядипломної освіти на основі рекомендацій доказової медицини / За ред. В.М. Коваленка. Укл.: Н.М. Шуба, О.Г. Несукай, О.П. Борткевич. – 3-тє вид., переробл. і доповн. – К.: Моріон, 2019. – 960с*
3. *Дієтологія: підручник за ред. Н.В. Харченко, Г.В. Анохіна. - К.: Меридіан, 2011. – 528 с.*
4. *Фармакологія: підручник / І.С. Чекман, Н.О. Горчакова, І.Ю. Висоцький та ін.; за ред. І.С. Чекмана. – 4-те вид. – Вінниця: Нова Книга, 2017. – 784 с.*
5. *Essentials of Medical Pharmacology by K.D. Tripathi 8th Editions – 2018. – 880p.*

Тема. ФІТОТЕРАПІЯ

Мета і завдання

Удосконалити знання лікарів-інтернів з основ фітотерапії.

Місце заняття

Навчальна кімната, клінічна база кафедри.

Час – 2 години

Матеріальне забезпечення

Мультимедійна презентація, набір тестових завдань та ситуаційних задач на відповідну тему.

Форма проведення заняття: дискусія, розгорнута бесіда, "круглий стіл".

Навчальні питання:

1. Роль і місце фітотерапії в лікуванні внутрішніх хвороб.
2. Покази до призначення фітотерапії.
3. Протипокази до призначення фітотерапії.
4. Побічна дія фітотерапії.

Практичні навички

Знати основи фітотерапії при різних захворюваннях внутрішніх органів.
Вміти призначити фітотерапевтичне харчування.

Самостійна робота

1. Вивчення рекомендованої літератури.
2. Курація тематичних хворих.

ЛІТЕРАТУРА

1. *Внутрішні хвороби. Підручник заснований на принципах доказової медицини 2018/19 / ред. А. Яремчук-Качмарчик. - Краків : Практ. медицина, 2018. - 1632с.*
2. *Внутрішня медицина. Підручник для студентів закладів вищої медичної освіти III-IV рівня акредитації та лікарів післядипломної освіти на основі рекомендацій доказової медицини / За*

- ред. В.М. Коваленка. Укл.: Н.М. Шуба, О.Г. Несукай, О.П. Борткевич. – 3-тє вид., переробл. і доповн. – К.: Моріон, 2019. – 960с
3. Дієтологія: підручник за ред. Н.В. Харченко, Г.В. Анохіна. - К.: Меридіан, 2011. – 528 с.
4. Фармакологія: підручник / І.С. Чекман, Н.О. Горчакова, І.Ю. Висоцький та ін.; за ред. І.С. Чекмана. – 4-те вид. – Вінниця: Нова Книга, 2017. – 784 с.
5. *Essentials of Medical Pharmacology* by K.D. Tripathi 8th Editions – 2018. – 880p.

Тема. ФІЗИЧНІ МЕТОДИ ЛІКУВАННЯ. БАЛЬНЕОТЕРАПІЯ

Мета і завдання

Удосконалити знання лікарів-інтернів з фізичних методів лікування та бальнеотерапії.

Місце заняття

Навчальна кімната, клінічна база кафедри.

Час – 2 години

Матеріальне забезпечення

Мультимедійна презентація, набір тестових завдань та ситуаційних задач на відповідну тему.

Форма проведення заняття: дискусія, розгорнута бесіда, "круглий стіл".

Навчальні питання:

1. Класифікація фізичних методів лікування.
2. Покази та протипокази до бальнеотерапії.
3. Покази до термотерапії.
4. Інгаляції як метод фізичного впливу на патологічні чинники.
5. Покази та протипокази до механотерапії.
6. Лікувальна фізкультура: покази, особливості при захворюваннях різних органів та систем.
7. Покази та протипокази до призначення електро- та фототерапії.

Практичні навички

Знати можливості фізичних методів лікування.

Вміти призначити фізіотерапевтичне лікування.

Самостійна робота

1. Вивчення рекомендованої літератури.
2. Курація тематичних хворих.

ЛІТЕРАТУРА

1. *Внутрішні хвороби. Підручник заснований на принципах доказової медицини 2018/19* / ред. А. Яремчук-Качмарчик. - Краків : Практ. медицина, 2018. - 1632с.
2. *Внутрішня медицина. Підручник для студентів закладів вищої медичної освіти III-IV рівня акредитації та лікарів післядипломної освіти на основі рекомендацій доказової медицини* / За ред. В.М. Коваленка. Укл.: Н.М. Шуба, О.Г. Несукай, О.П. Борткевич. – 3-тє вид., переробл. і доповн. – К.: Моріон, 2019. – 960с
3. Дієтологія: підручник за ред. Н.В. Харченко, Г.В. Анохіна. - К.: Меридіан, 2011. – 528 с.
4. Свістельник І. Фізіотерапія / Ірина Свістельник // *Фізична реабілітація* : анот. бібліогр. покажч. друк. та електрон. видань трьома мовами. – Київ : Кондор, 2012. – С. 318–480.
5. Фармакологія: підручник / І.С. Чекман, Н.О. Горчакова, І.Ю. Висоцький та ін.; за ред. І.С. Чекмана. – 4-те вид. – Вінниця: Нова Книга, 2017. – 784 с.
6. *Essentials of Medical Pharmacology* by K.D. Tripathi 8th Editions – 2018. – 880.

Тема. САНАТОРНО-КУРОРТНЕ ТА РЕАБІЛІТАЦІЙНЕ ЛІКУВАННЯ

Мета і завдання

Удосконалити знання лікарів-інтернів з основ санаторно-курортного лікування та реабілітації.

Місце заняття

Навчальна кімната, клінічна база кафедри.

Час – 2 години

Матеріальне забезпечення

Мультимедійна презентація, набір тестових завдань та ситуаційних задач на відповідну тему.

Форма проведення заняття: дискусія, розгорнута бесіда, "круглий стіл".

Навчальні питання:

1. Санаторно-курортне лікування як основа соціальної та медичної допомоги населенню.
2. Основні завдання санаторно-курортного лікування.
3. Основні методи та лікувальні заходи, які застосовуються при санаторно-курортному лікуванні.
4. Реабілітаційне лікування як метод відновлення працездатності та покращення якості життя.
5. Види реабілітаційного лікування.
6. Покази до реабілітаційного лікування.
7. Реабілітація у хворих з серцево-судинною патологією.
8. Реабілітаційні заходи у пульмонологічних хворих.
9. Реабілітація у хворих з захворюваннями шлунково-кишкового тракту.
10. Реабілітаційне лікування ревматологічних хворих.

Практичні навички

Знати можливості санаторно-курортного та реабілітаційного лікування.

Вміти призначити реабілітаційне лікування.

Самостійна робота

1. Вивчення рекомендованої літератури.
2. Курація тематичних хворих.

ЛІТЕРАТУРА

1. *Внутрішні хвороби. Підручник заснований на принципах доказової медицини 2018/19 / ред. А. Яремчук-Качмарчик. - Краків : Практ. медицина, 2018. - 1632с.*
2. *Внутрішня медицина. Підручник для студентів закладів вищої медичної освіти III-IV рівня акредитації та лікарів післядипломної освіти на основі рекомендацій доказової медицини / За ред. В.М. Коваленка. Укл.: Н.М. Шуба, О.Г. Несукай, О.П. Борткевич. – 3-тє вид., переробл. і доповн. – К.: Моріон, 2019. – 960с*
3. *Дієтологія: підручник за ред. Н.В. Харченко, Г.В. Анохіна. - К.: Меридіан, 2011. – 528 с.*
4. *Свістельник І. Фізіотерапія / Ірина Свістельник // Фізична реабілітація : анот. бібліогр. покажч. друк. та електрон. видань трьома мовами. – Київ : Кондор, 2012. – С. 318–480.*
5. *Фармакологія: підручник / І.С. Чекман, Н.О. Горчакова, І.Ю. Висоцький та ін.; за ред. І.С. Чекмана. – 4-те вид. – Вінниця: Нова Книга, 2017. – 784 с.*
6. *Essentials of Medical Pharmacology by K.D. Tripathi 8th Editions – 2018. – 880.*

Тема. СУМІСНІСТЬ ЛІКАРСЬКИХ ЗАСОБІВ

Мета і завдання

Удосконалити знання з побічної дії ліків.

Місце заняття

Навчальна кімната, клінічна база кафедри.

Час – 2 години

Матеріальне забезпечення

Мультимедійна презентація, історії хвороби, інструкції до лікарських засобів, набір тестових завдань та ситуаційних задач на відповідну тему.

Форма проведення заняття: дискусія, розгорнута бесіда, "круглий стіл".

Навчальні питання:

1. Класифікація лікарської взаємодії.
2. Фізико-хімічна взаємодія лікарських засобів.
3. Фармакокінетична взаємодія лікарських засобів.
4. Фармакодинамічна взаємодія лікарських засобів.
5. Взаємодія лікарських засобів при ін'єкційному введенні.
6. Поліпрагмазія фармакологічних засобів.
7. Взаємодія лікарських речовин з їжею.

Практичні навички

Знати про основні положення побічної дії ліків.

Вміти визначити та провести корекцію побічної дії ліків.

Самостійна робота

1. Вивчення рекомендованої літератури.
2. Курація тематичних хворих.

ЛІТЕРАТУРА

1. *Внутрішні хвороби. Підручник заснований на принципах доказової медицини 2018/19 / ред. А. Ярмчук-Качмарчик. - Краків : Практ. медицина, 2018. - 1632с.*
2. *Внутрішня медицина. Підручник для студентів закладів вищої медичної освіти III-IV рівня акредитації та лікарів післядипломної освіти на основі рекомендацій доказової медицини / За ред. В.М. Коваленка. Укл.: Н.М. Шуба, О.Г. Несукай, О.П. Борткевич. – 3-тє вид., переробл. і доповн. – К.: Моріон, 2019. – 960с*
3. *Клінічна фармакологія : підручник / за ред. О. М. Біловола. –Вінниця : Нова Книга, 2021. – 544 с.*
4. *Клінічна фармакологія: навчальний посібник / [Є. І. Шоріков, Г. І. Шумко, О. С. Хухліна та ін.]. – Вінниця : Нова книга, 2019. – 512 с.*
5. *Фармакологія: підручник / І.С. Чекман, Н.О. Горчакова, І.Ю. Висоцький та ін.; за ред. І.С. Чекмана. – 4-те вид. – Вінниця: Нова Книга, 2017. – 784 с.*
6. *Essentials of Medical Pharmacology by K.D. Tripathi 8th Editions – 2018. – 880p.*
7. *Pharmacology: textbook: in 2 parts. Part 1 / I.Yu. Vysotsky, R.A. Khramova, A.A. Kachanova. – Sumy: Sumy State University, 2019. – 311 p.*
8. *Pharmacology: textbook: in 2 parts. Part 2 / I.Yu. Vysotsky, R.A. Khramova, A.A. Kachanova. – Sumy: Sumy State University, 2020. – 569 p.*